

KÉZIKÖNYV

Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkózó európai jogról

2022-es kiadás



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE



E kézikönyv kézírata 2022 februárjában készült el.

A többszörözés a forrás feltüntetésével engedélyezett.

Fotó (borító és belső): © iStockphoto

© Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége és az Európa Tanács, 2025

A nem az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége/Európa Tanács tulajdonában lévő elemek felhasználása vagy sokszorosítása érdekében közvetlenül a szerzői jog tulajdonosához kell engedélyért fordulni.

Az alábbi információk esetleges felhasználásáért sem az Alapjogi Ügynöksége/Európa Tanács, sem pedig az Alapjogi Ügynöksége/Európa Tanács nevében eljáró más személy nem tehető felelőssé.

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2025

Európa Tanács: ISBN 978-92-871-9761-0

FRA – print: ISBN 978-92-9461-969-3 doi:10.2811/620351 TK-09-21-398-HU-C

FRA – PDF: ISBN 978-92-9461-967-9 doi:10.2811/650355 TK-09-21-398-HU-N

A kézikönyv angol nyelven készült. Az Európa Tanács (ET) és az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) a más nyelveken készült fordítások minőségéért semmilyen felelősséget nem vállal. A kézikönyvben kifejtett nézetek az Európai Tanácsot és az Emberi Jogok Európai Bíróságát nem kötik. A kézikönyv különféle kommentárookra és kézikönyvekre hivatkozik. Az ET és az EJEB nem vállal felelősséget ezek tartalmáért, és az irodalomjegyzékben való feltüntetésük semmilyen értelemben nem minősül e kiadványok jóváhagyásának. További kiadványok található az EJEB könyvtárának chr.coe.int címen elérhető internetes oldalain, további források pedig a coe.int/children címen elérhetők.

Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról

2022-es kiadás

Előszó

A gyermekek jogaira vonatkozó európai jogról szóló kézikönyv második kiadását az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) és az Európa Tanács (a Gyermejjogi Részleg, az Európai Szociális Charta Osztálya és az Emberi Jogok Európai Bíróságának Hivatala) közösen készítette el. Ez a kiadvány a szervezeteink által az európai jogról közösen készített kézikönyvsorozat ötödik része. A korábbi kézikönyvek a megkülönböztetésmentességre, a menekültügyre, a határokra és a bevándorlásra, az adatvédelemre és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre vonatkozó európai joggal foglalkoztak.

Az első kiadás 2015-ös közzététele óta számos jogszabályi változás történt, valamint a gyermekek jogaival kapcsolatos fontos ítéletek is születtek. Például az EU első alkalommal fogadott el jogszabályt a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekekre vonatkozó eljárási biztosítékokról. Az Európai Unió Bírósága (EUB) tisztázta az olyan problémákkal kapcsolatos jogi kérdéseket, mint amilyen a harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező gyermekek visszatérése. Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) számos fontos ítéletet hozott, különösen a gyermekekkel szembeni erőszak és a migráns gyermekek őrizete terén.

A gyermekek teljeskörűen élvezhetik az emberi jogokat, és e kézikönyv célja az, hogy bővítse a szóban forgó jogokat Európában védő és előmozdító jogi normákkal kapcsolatos ismereteket. Az Európai Unióról szóló szerződés előírja, hogy az Unió köteles előmozdítani a gyermekek jogainak védelmét. Alapjogi Chartája, rendeletei és irányelvei az EUB ítélkezési gyakorlatával együtt hozzájárultak e jogok védelmének további meghatározásához.

Az Európa Tanácsban számos egyezmény és ezek szerződéses testületei foglalkoznak a gyermekek jogai védelmének konkrét szempontjaival, beleértve a szexuális visszaéléssel és a kizsákmányolással, a kiberbűnözéssel, az emberkereskedelemmel, a nemi alapú erőszakkal és az adatvédelemmel szembeni védelmet is. Ezek az egyezmények hozzájárulnak az emberi jogok európai egyezménye és az Európai Szociális Charta – többek között az EJEB ítélkezési gyakorlata és a Szociális Jogok Európai Bizottsága határozatai – által a gyermekek számára nyújtott védelem megerősítéséhez.

Ez a kézikönyv jogi szakemberek, bírák, ügyészek, gyermekvédelmi hatóságok, valamint a gyermekek jogainak jogi védelméért felelős egyéb gyakorló

szakemberek és szervezetek számára készült. Bízunk abban, hogy e kézikönyv biztosítja számukra az ahhoz szükséges ismereteket, hogy a gyermekjogi szempontokat valamennyi döntésükben és helyzetben érvényesítsék.

Snežana Samardžić-Marković

Az Európa Tanács Demokrácia
Főigazgatóságának vezetője

Sirpa Rautio

Az Európai Unió Alapjogi
Ügynökségének igazgatója

Tartalom

ELŐSZÓ	3
RÖVIDÍTÉSEK	11
ÚTMUTATÓ A KÉZIKÖNYV HASZNÁLATÁHOZ	13
1. BEVEZETÉS A GYERMEK JOGAIRA VONATKOZÓ EURÓPAI JOGSZABÁLYOKHOZ: HÁTTÉR ÉS ALAPELVEK	15
1.1. Alapvető fogalmak	19
Kiemelt pontok	19
1.1.1. A gyermekek jogaira vonatkozó európai jog hatálya	19
1.1.2. A „gyermek” mint a jogok jogosultja	20
1.2. A gyermekjogok háttere Európában	21
Kiemelt pontok	21
1.2.1. Európai Unió: a gyermek jogainak és a védelem körének alakulása	22
1.2.2. Európa Tanács: a gyermek jogainak és a védelem körének alakulása	25
1.3. A gyermek jogaira vonatkozó európai jog és a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezmény	29
Kiemelt pont	29
1.4. Az európai bíróságok szerepe a gyermekek jogainak értelmezésében és érvényesítésében	32
Kiemelt pontok	32
1.4.1. Az Európai Unió Bírósága	32
1.4.2. Az Emberi Jogok Európai Bírósága	33
1.5. A Szociális Jogok Európai Bizottsága	34
Kiemelt pont	34
2. POLGÁRI JOGOK ÉS SZABADSÁGOK	37
2.1. Gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság	39
Kiemelt pont	39
2.2. A szülők jogai és a gyermekek vallásszabadsága	41
Kiemelt pontok	41
2.3. A véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága	44
Kiemelt pont	44

2.4.	A meghallgatáshoz való jog	46
	Kiemelt pontok	46
2.5.	A gyülekezés és az egyesülés szabadsága	51
	Kiemelt pontok	51
3.	EGYENLŐSÉG ÉS MEGKÜLÖNBÖZTETÉSMENTESSÉG	53
3.1.	A megkülönböztetésmentességre vonatkozó európai jog	57
	Kiemelt pontok	57
3.2.	A faj vagy etnikai származás alapján történő megkülönböztetés tilalma	61
	Kiemelt pontok	61
3.3.	Az állampolgárság és a bevándorló státusz alapján történő megkülönböztetés tilalma	65
	Kiemelt pontok	65
3.4.	A fogyatékoságon alapuló megkülönböztetés tilalma	68
	Kiemelt pontok	68
3.5.	Az egyéb védett indokok alapján történő megkülönböztetés tilalma	72
	Kiemelt pontok	72
4.	A SZEMÉLYAZONOSSÁGGAL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEK	79
4.1.	Születési anyakönyvezés és a névhez való jog	81
	Kiemelt pont	81
4.2.	A származás megismerésének joga	83
	Kiemelt pontok	83
	4.2.1. Az apaság megállapítása	84
	4.2.2. A származás megállapítása: örökbefogadás	88
4.3.	Állampolgárság	89
	Kiemelt pontok	89
5.	CSALÁDI ÉLET	93
5.1.	A családi élet tiszteletben tartásához való jog	95
	Kiemelt pontok	95
5.2.	A gyermek szülei általi gondozáshoz való joga	97
	Kiemelt pontok	97
5.3.	A kapcsolattartáshoz való jog	100
	Kiemelt pontok	100

5.4. Gyermek határokon átnyúló jogellenes elvitele	111
Kiemelt pontok	111
6. A CSALÁDI GONDOZÁSSAL SZEMBENI ALTERNATÍV GONDOZÁS ÉS ÖRÖKBEOGADÁS	119
6.1. Alternatív gondozás: általános elvek	121
Kiemelt pontok	121
6.2. Gyermek alternatív gondozásba adása	125
Kiemelt pontok	125
6.3. Örökbefogadás	131
Kiemelt pontok	131
7. A GYERMEKEK ERŐSZAKKAL ÉS KIZSÁKMÁNYOLÁSSAL SZEMBENI VÉDELME	139
7.1. Erőszak otthon, iskolában, online vagy más környezetben	143
Kiemelt pontok	143
7.1.1. Az állam felelősségi köre	144
7.1.2. Visszaélések az iskolában	149
7.1.3. Szexuális bántalmazás	150
7.1.4. Családon belüli erőszak és a gyermek elhanyagolása	156
7.2. A gyermekek kizsákmányolása	160
Kiemelt pont	160
7.2.1. Kényszermunka	161
7.2.2. Gyermekkereskedelem	163
7.2.3. Szexuális kizsákmányolás	169
7.3. Magas kockázatú csoportok	172
Kiemelt pont	172
7.4. Eltűnt gyermekek	175
Kiemelt pont	175
8. GAZDASÁGI, SZOCIÁLIS ÉS KULTURÁLIS JOGOK, VALAMINT MEGFELELŐ ÉLETSZÍNVONAL	179
8.1. A gazdasági, szociális és kulturális jogok megközelítései	183
Kiemelt pontok	183
8.2. Az oktatáshoz való jog	185
Kiemelt pontok	185
8.2.1. A migráns gyermekek oktatáshoz való joga	189

8.3. Az egészséghez való jog	194
Kiemelt pontok	194
8.4. Lakhatáshoz való jog	201
Kiemelt pontok	201
8.5. A megfelelő életszínvonalhoz való jog és a szociális biztonsághoz való jog	206
Kiemelt pontok	206
9. MIGRÁCIÓ ÉS MENEKÜLTÜGY	211
9.1. Belépés és tartózkodás	215
Kiemelt pontok	215
9.2. Az életkor meghatározása	220
Kiemelt pontok	220
9.3. Családegyesítés a családjuktól elszakított gyermekek esetében .	222
Kiemelt pontok	222
9.4. Őrizet	227
Kiemelt pontok	227
9.5. Kiutasítás	232
Kiemelt pontok	232
9.6. Az igazságszolgáltatáshoz való jog	237
Kiemelt pont	237
10. SZEMÉLYES ADATOK ÉS FOGYASZTÓVÉDELEM	241
10.1. A gyermekek és a személyes adatok védelme	243
Kiemelt pontok	243
10.1.1. Az Európai Unió adatvédelmi joga	243
10.2. A gyermekek mint fogyasztók védelme	251
Kiemelt pontok	251
10.2.1. Fogyasztói jogok	251
10.2.2. A gyermekeket célzó tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok	253
10.2.3. Termékbiztonság	254
10.2.4. Gyermekek bevonásával végzett klinikai vizsgálatok	255
10.2.5. Csecsemőknek és gyermekeknek szánt élelmiszerek	256
10.2.6. Játékbiztonság	256
10.2.7. A gyermekek és a reklám	257

11. A GYERMEKEK BÜNTETŐ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSON ÉS ALTERNATÍV (NEM BÍRÓSÁGI) ELJÁRÁSOKON BELÜLI JOGAI	259
11.1. A tisztességes eljárás garanciái	261
Kiemelt pontok	261
11.1.1. Hatékony részvétel	267
11.1.2. Az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog	269
11.2. A fiatal bűnelkövetők őrizettel kapcsolatos jogai	271
Kiemelt pontok	271
11.2.1. Az őrizet formái (anyagi és eljárási biztosítékok)	272
11.2.2. Az őrizet körülményei	276
11.2.3. A visszaéléssel és rossz bánásmóddal szembeni védelem ..	279
11.3. A gyermekkorú áldozatok és tanúk védelme	280
Kiemelt pont	280
IRODALOMJEGYZÉK	289
ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLAT	301
ÚTMUTATÓ AZ EURÓPAI BÍRÓSÁGOK ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁNAK KERESÉSÉHEZ	315
HIVATKOZOTT JOGI ESZKÖZÖK	321
Az ENSZ jogi eszközei	321
Az Európa Tanács jogi eszközei	321
Uniós jogi eszközök	324

Rövidítések

- CDENF** Az Európa Tanács gyermekjogi irányítóbizottsága
- CRC** A gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezmény
- CRPD** A fogyatékkal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény
- ECSR** A Szociális Jogok Európai Bizottsága
- EDPB** Európai Adatvédelmi Testület
- EGT** Európai Gazdasági Térség
- EJEB** Az Emberi Jogok Európai Bírósága
- EJEE** Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény (közismert nevén az emberi jogok európai egyezménye)
- ENSZ** Egyesült Nemzetek Szervezete
- ESC** Európai Szociális Charta
- ET** Európa Tanács
- EU** Európai Unió
- EUB** Az Európai Unió Bírósága (2009. december előtt az Európai Közösségek Bírósága)
- EUMSZ** Az Európai Unió működéséről szóló szerződés
- EUSZ** Az Európai Unióról szóló szerződés
- FCNM** Az Európa Tanács nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezménye
- FRA** Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége
- GC** Az Emberi Jogok Európai Bíróságának Nagytanácsa
- GDPR** Általános adatvédelmi rendelet
- GRETA** Az Emberkereskedelem Elleni Küzdelem Szakértői Csoportja
- ILO** Nemzetközi Munkaügyi Szervezet
- LMBTIQ** Leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, interszexuális és queer

Útmutató a kézikönyv használatához

Ez a kézikönyv áttekintést nyújt a gyermekeknek az Európai Unió (EU) és az Európa Tanács (ET) tagállamaiban fennálló alapvető jogairól. Átfogó jellegű, és a 2015-ben közzétett **első kiadást** frissíti. A gyermekek jogai ágazatokon átívelő jogterületet alkotnak. A kézikönyv elismeri, hogy a gyermekek valamennyi emberi/alapvető jog jogosultjai, és egyedi sajátosságaik miatt külön szabályok hatálya alá is tartoznak. Azokra a jogterületekre összpontosít, amelyek különösen fontosak a gyermekek szempontjából.

A kézikönyv célja, hogy segítséget nyújtson azoknak a gyakorló jogászoknak, akik adott esetben nem a gyermekek jogainak területére szakosodtak, ideértve az ügyvédeket, a bírákat, az ügyészeket, a szociális munkásokat és a nemzeti hatóságokkal együttműködő egyéb személyeket, valamint a nem kormányzati szervezeteket és a kapcsolódó jogi kérdésekkel adott esetben szembesülő egyéb szervezetet. Referenciaként szolgál az EU és az ET vonatkozó jogszabályaihoz egyaránt, és kifejti, hogy az egyes kérdéseket hogyan szabályozza az uniós jog, valamint az emberi jogok európai egyezménye (EJEE), az Európai Szociális Charta (ESC) és az ET egyéb eszközei. Minden fejezet a két különböző európai jogrendszer szerint alkalmazandó jogot bemutató táblázattal kezdődik, amelyet ezután az egyes tárgykörökre vonatkozóan ismertetünk, hogy az olvasó átlássa, hogy a két jogrendszer hol közeledik egymáshoz, és miben tér el egymástól. A kézikönyv adott esetben hivatkozik az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) a gyermek jogairól szóló egyezményére (CRC) és egyéb nemzetközi jogi eszközökre is.

Az ET tagállamai és ezáltal az EJEE részes felei közé tartozó, nem uniós tagállamok gyakorló szakemberei közvetlenül az ET szekcióihoz fordulva férhetnek hozzá a saját országukra vonatkozó információkhoz. Az uniós tagállamok szakembereinek mindkét részt tanulmányozniuk kell, mivel ezekre az államokra mindkét jogrend érvényes. Aki egy bizonyos kérdésről szeretne többet megtudni, annak a kézikönyv „Irodalomjegyzék” című szakaszában szereplő, speciálisabb anyagokat is tartalmazó ajánlott szakirodalmat érdemes tanulmányoznia.

Az EJEE jogának alkalmazását az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) a kézikönyv érintett témájához kapcsolódó, kiválasztott ügyeire való rövid hivatkozások formájában mutatjuk be. Ezek az EJEB gyermekjogi kérdésekben született ítéletei és határozatai közül kerültek ki. Ezt az ítélkezési gyakorlatot az ET egyéb vonatkozó eszközeire és előírásaira való hivatkozások egészítik ki.

Az uniós jog az elfogadott jogalkotási intézkedésekben, a Szerződések vonatkozó rendelkezéseiben és különösen az Európai Unió Alapjogi Chartájában ölt testet, az Európai Unió Bírósága (EUB, 2009 decembere előtt az Európai Közösségek Bírósága) ítélkezési gyakorlatának értelmezése szerint.

A kézikönyvben bemutatott vagy idézett ítélkezési gyakorlat az EJEB és az EUB jelentős esetjogi korpuszából hoz példákat. A kézikönyv – terjedelmi korlátaira és bevezető jellegére tekintettel – a 2021 szeptemberéig bekövetkezett jogi fejleményeket tartalmazza.

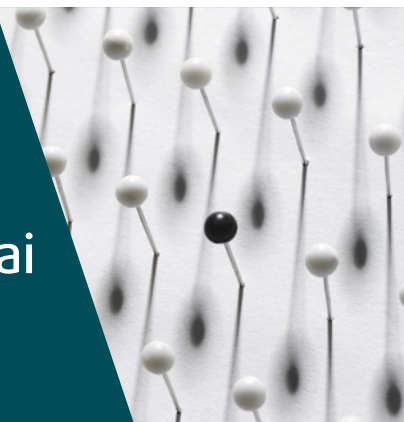
A kézikönyv egy bevezető fejezettel kezdődik, amely röviden ismerteti az Európa Tanács, illetve az EU joga által létrehozott két jogrendszer szerepét, és 10 érdemi fejezetet tartalmaz, amelyek a következő kérdésekkel foglalkoznak:

- polgári jogok és szabadságok;
- egyenlőség és megkülönböztetésmentesség;
- személyazonossági kérdések;
- családi élet;
- alternatív gondozás és örökbefogadás;
- a gyermekek erőszakkal és kizsákmányolással szembeni védelme;
- gazdasági, szociális és kulturális jogok;
- migráció és menekültügy;
- személyes adatok és fogyasztóvédelem;
- a gyermekek jogai a büntető igazságszolgáltatás és az alternatív eljárások keretében.

Az egyes fejezetek kereszthivatkozásokat tartalmaznak más témákra és fejezetekre, teljesebb képet adva az alkalmazandó jogi keretről. Az egyes szakaszok elején ismertetjük a főbb pontokat.

1

Bevezetés a gyermek jogaira vonatkozó európai jogszabályokhoz: háttér és alapelvek



EU	Tárgyalt kérdések	ET
Alapjogi Charta, 24. és 32. cikk Az Európai Unióról szóló szerződés, a 3. cikk (3) bekezdése	A „gyermek” mint jogalany	Az emberkereskedelem elleni fellépésről szóló egyezmény, a 4. cikk d) pontja A gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló egyezmény (Lanzarote-i Egyezmény), a 3. cikk a) pontja
Alapjogi Charta, a 24. cikk (2) bekezdése EUB, C-244/06. sz. ügy, <i>Dynamic Medien Vertriebs GmbH kontra Avides Media AG</i> , 2008 EUB, C-112/20. sz. ügy, <i>M. A. kontra État belge</i> , 2021	A gyermek mindenk felett álló érdeke	Lanzarote-i Egyezmény, a 30. cikk (1) bekezdése ECSR, <i>International Commission of Jurists (ICJ) és European Council for Refugees and Exiles (ECRE) kontra Görögország</i> 173/2018. sz. panasz, 2021
Alapjogi Charta, a 24. cikk (1) bekezdése	A gyermekek részvételhez és meghallgatáshoz fűződő joga	Lanzarote-i Egyezmény, 9. cikk Egyezmény az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására tekintettel történő védelméről: Egyezmény az emberi jogokról és a biomedicináról (Oviedói Egyezmény), 6. cikk
A gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló irányelv (2011/93/EU)	Védelem az erőszakkal és/vagy a szexuális erőszakkal szemben	EJEE, 2. cikk (az élethez való jog), 3. cikk (embertelen és megalázó bánásmód) és 8. cikk (testi épség) Lanzarote-i Egyezmény

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Alapjogi Charta, a 14. cikk (2) bekezdése (az oktatáshoz való jog)	A kötelező oktatásban való ingyenes részvételhez való jog	ESC (felülvizsgált), a 17. cikk (2) bekezdése (megfelelő szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jog) Az EJEE 1. kiegészítő jegyzőkönyve, 2. cikk
Alapjogi Charta, 21. cikk (a megkülönböztetés tilalma)	Az életkor alapján történő megkülönböztetés tilalma	EJEE, 14. cikk (a megkülönböztetés tilalma) Az EJEE 12. kiegészítő jegyzőkönyve, 1. cikk
Alapjogi Charta, 7. cikk (a magán- és a családi élet tisztetben tartása) és a 24. cikk (3) bekezdése (kapcsolattartás a szülőkkel)	A magán- és családi élet tisztetben tartásához való jog	EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tisztetben tartásához való jog) A házasságon kívül született gyermekek jogi helyzetéről szóló egyezmény A gyermekek örökbefogadásáról szóló (felülvizsgált) egyezmény A gyermekekkel való kapcsolattartásról szóló egyezmény Európai egyezmény a gyermekek jogainak gyakorlásáról EJEB, <i>Maslov kontra Ausztria</i> [Nagytanács] (1638/03), 2008 (a gyermekként bűncselekmények miatt elítélt felperes kitoloncolása)

Ez a bevezető fejezet bemutatja, hogyan fejlődött európai szinten a gyermekjogi szabályozás, mely alapelvek vezérik annak alkalmazását, és melyek azok az alapvető gyermekjogi kérdéskörök, amelyekkel az európai jog foglalkozik. Mindez háttérként szolgál a következő fejezetek egyes területekre vonatkozó elemzéséhez.

Az ET a második világháború után jött létre, és az európai államok ennek keretében kívánták megvédeni az emberi jogokat, a demokráciát és a jogállamiságot Európában. Az ET ma 47 tagállamból áll, és valamennyi uniós tagállam a tagja. 1950-ben az ET elfogadta az **EJEE-t**.¹ Az EJEE elsőként kristályosított-

1 Európa Tanács (1995), **az emberi jogok európai egyezménye**, amelyet 1950. november 4-én fogadtak el, és 1953. szeptember 3-án lépett hatályba.

ta ki az **Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában** rögzített jogokat, és tette ezeket kötelező erejűvé. Az EJEE a felnőttekre és a gyermekekre egyaránt vonatkozik. Olyan abszolút jogokat állapít meg, amelyeket az államok soha nem sérthetnek meg, például az élethez való jogot vagy a kínzás tilalmát. Emellett olyan jogokat és szabadságokat véd, amelyeket törvény csak akkor korlátozhat, ha ez egy demokratikus társadalomban szükséges, ilyen például a szabadsághoz és biztonsághoz való jog vagy a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához való jog.

Az EJEE 19. cikke bírósági mechanizmusként hozta létre az EJEB-et annak biztosítására, hogy az államok tiszteletben tartsák az EJEE-ből eredő kötelezettségeiket.

Az EJEB magánszemélyektől, egyének csoportjaitól vagy jogi személyektől származó, az EJEE megsértésére vonatkozó panaszokat vizsgál. Megvizsgálhatja az Európa Tanács egy vagy több tagállama által egy másik tagállammal szemben indított államközi ügyeket is. Ezen túlmenően az **EJEE 16. kiegészítő jegyzőkönyvének** 2018. augusztus 1-jei hatálybalépése óta a részes államok legfelsőbb bíróságai felkérhetik a bíróságot, hogy adjon tanácsadói véleményt az EJEE-ben vagy annak kiegészítő jegyzőkönyveiben meghatározott jogok és szabadságok értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatos elvi kérdésekben.

Az államok nemzetközi kötelezettsége annak biztosítása, hogy tisztviselőik tiszteletben tartsák az EJEE-t. Az ET valamennyi tagállama átültette az EJEE-t nemzeti jogába vagy abban végrehajtotta, és ez szükségessé teszi, hogy bírják és tisztviselőik az EJEE rendelkezéseivel összhangban járjanak el.

Az (1996-ban felülvizsgált²) **ESC**³ az ET-nek a szociális jogok védelméről szóló másik fontos emberi jogi szerződése, amely külön rendelkezéseket tartalmaz a gyermekek jogaira vonatkozóan. A charta szerinti kötelezettségvállalásoknak a részes államok általi tiszteletben tartása a Szociális Jogok Európai Bizottságának (ECSR) felügyelete alá tartozik. Az ECSR-t az ET Miniszteri Bizottsága választja meg a charta betartásának két egymást kiegészítő mechanizmus – a szociális partnerek és a nem kormányzati szervezetek által benyújtott kollektív panaszok, valamint a szerződő államok által készített nemzeti

2 Európa Tanács, **(módosított) Európai Szociális Charta**, CETS 163., 1996. május 3.

3 Európa Tanács, **Európai Szociális Charta**, CETS 35., 1961. október 18.

jelentések – keretében történő ellenőrzése céljából. Az ECSR határozatait és következtetéseit az államoknak akkor is tiszteletben kell tartaniuk, ha azok a nemzeti jogrendszerekben közvetlenül nem érvényesíthetők.

Az EU az 1950-es években létrehozott három európai szervezetből alakult ki. Az Európai Közösségeket létrehozó eredeti szerződések egyáltalán nem utaltak az emberi jogokra vagy azok védelmére. Mivel azonban az 1960-as évek végén és az 1970-es évek elején az Európai Bíróság (jelenleg az EUB) egyre több, az emberi jogoknak a közösségi jog által okozott megsértésére vonatkozó ügyel kezdett foglalkozni, a Bíróság a közösségi jog „általános elveiként” ismert esetjogot alakított ki. Az EUB szerint ezek az általános elvek tükröznék az emberi jogok védelmének a nemzeti alkotmányokban és emberi jogi szerződésekben, különösen az EJE-ben foglalt tartalmát, és az EUB biztosítaná a közösségi jog ezen elveknek való megfelelését.

Az emberi jogok védelmének uniós rendszere az EUB ítélkezési gyakorlatából alakult ki, és a Szerződések alapvető jogok Unión belüli védelmének megerősítését célzó módosításai fejlődött. A Maastrichti Szerződés az uniós jog általános elveiként hivatkozott az EJE-re és a tagállamok közös alkotmányos hagyományaira, míg az Amszterdami Szerződés megerősítette, hogy az Unió ezeken az elveken alapul (a Lisszaboni Szerződés ezeket „értékként” sorolja fel az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 2. cikkében).

Az Európai Unió 2000-ben elfogadott Alapjogi Chartája számos polgári, politikai, gazdasági, szociális és kulturális jogot rögzít. A Lisszaboni Szerződés 2009-es hatálybalépésekor a charta ugyanolyan jogi kötéssel bír, mint a Szerződések, ami azt jelenti, hogy az uniós intézmények kötelesek azt betartani. Az uniós tagállamoknak az uniós jog végrehajtása során be kell tartaniuk a Chartát. Ha ezeket a hivatkozásokat összehasonlítjuk a nemzeti alkotmányok megfelelő rendelkezéseinek szövegével, a charta a jelek szerint a gyermekek jogainak rendkívül részletes köréről rendelkezik.⁴

Valamennyi uniós tagállam és az ET tagállamai is részes felei a CRC-nek⁵. A CRC vezérelveit, például a gyermek mindenek felett álló érdekének elvét, a

4 Lásd: Toggenburg, G. N. (2019), „Die Rechte der Kinder und der Mehrwert der EU-Grundrechtscharta”, *Interdisziplinäre Zeitschrift für Familienrecht*, iFamZ, 2019. augusztus, 263–265. o.

5 ENSZ, a gyermek jogairól szóló egyezmény, amelyet az 1989. november 20-i 44/25. sz. közgyűlési határozattal fogadtak el és nyitottak meg aláírásra, megerősítésre és csatlakozásra, és amely 1990. szeptember 2-án lépett hatályba, a 49. cikkel összhangban.

megkülönböztetés tilalmát, a túléléshez, az élethez és a fejlődéshez való jogot, valamint a gyermek meghallgatáshoz való jogát szerepeltetik az EU és az ET jogi eszközeiben.

1.1. Alapvető fogalmak

Kiemelt pontok

- Gyermeknek minősül minden 18. életévét be nem töltött személy.
- A gyermekek nem csupán a védelemben részesülő személyek, hanem jogosultak is.

1.1.1. A gyermekek jogaira vonatkozó európai jog hatálya

Ez a szakasz az ET és az EU által elfogadott, jogilag kötelező erejű eszközökre, valamint az EJEB, az EUB és más releváns ellenőrző szervek ítélkezési gyakorlatára összpontosít. Adott esetben hivatkozunk egyéb olyan európai forrásokra, amelyek hatással voltak az európai gyermekjogi jogszabályok fejlődésére, ideértve a kulcsfontosságú szakpolitikai dokumentumokat, az iránymutatásokat és más, nem kötelező érvényű, illetve puha jogi eszközöket.

A gyermekek mint jogosultak valamennyi emberi/alapvető jog kedvezményezettjei, valamint – tekintettel sajátos jellemzőikre és szükségleteikre – különleges szabályozás alanyai. Az európai ítélkezési gyakorlat jelentős része – tekintettel a gyermekek korlátozott jogképességére – a szülők vagy a gyermekek más jogi képviselői által kezdeményezett perekből származik. Bár e kézikönyv célja annak szemléltetése, hogy a jog hogyan rendelkezik a gyermekek konkrét jogairól, a szülők/gondviselők vagy más jogi képviselők jelentőségét is szemlélteti, és adott esetben utal arra, hogy a gyermekek gondozói mely területeken rendelkeznek a legegységelműbben jogokkal és kötelezettségekkel. Ilyen esetekben a [CRC](#) megközelítése érvényesül, nevezetesen a szülői kötelezettségek teljesítésekor a gyermek mindenek felett álló érdekét kell elsődleges szempontnak tekinteni, és a gyermek fejlődő képességeinek megfelelően kell eljárni.

1.1.2. A „gyermek” mint a jogok jogosultja

A nemzetközi jogban a CRC az 1. cikkében kimondja, hogy „gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be”. Jelenleg Európában is ezt a jogi paramétert használják annak meghatározására, hogy ki a gyermek.

Az uniós jogban nem létezik a „gyermek” fogalmának egységes, formális meghatározása, sem a Szerződésekben, sem pedig az azoknak alárendelt jogszabályokban vagy az ítélkezési gyakorlatban. Az uniós jogi eszközök többsége 18 évesnél fiatalabb személyként határozza meg a gyermek fogalmát. Néhány azonban tágabb fogalom meghatározást alkalmaz. Így például az uniós polgárok és családtagjaik szabad mozgáshoz való jogára nézve irányadó uniós jogszabály meghatározása szerint „gyermek” azok az egyenes ági leszármazottak, „akik 21. életévüket nem töltötték be vagy eltartottak”⁶, ami alapvetően biológiai és gazdasági fogalom, nem pedig a kiskorúság alapul.

Néhány uniós jogszabály életkortól függően különböző jogokat tulajdonít a gyermekeknek. [A fiatal személyek munkahelyi védelméről szóló 94/33/EK irányelv](#) (a fiatal munkavállalók védelméről szóló irányelv)⁷ például, amely a gyermekek uniós tagállamokon belüli formális foglalkoztatáshoz való hozzáférést és annak feltételeit szabályozza, különbséget tesz a „fiatal személy” (a 18 évesnél fiatalabb személyekre alkalmazott általános fogalom), valamint a „serdülő” (a legalább 15. életévét betöltött, de 18 évesnél fiatalabb, már nem tanköteles személy) és a „gyermek” (a 15 év alatti, a formális foglalkoztatásból nagyrészt kizárandó személy) között.

Az uniós jog más területein, különösen ott, ahol az uniós fellépés kiegészíti a tagállami fellépéseket (ideértve a szociális biztonságot, a bevándorlást és az oktatást) a „gyermek” fogalmának meghatározása a nemzeti jogra hárul. Ezekben az esetekben a CRC fogalom meghatározása az általánosan elfogadott.

Az ET jogában a gyermekekkel kapcsolatos eszközök többnyire a „gyermek” CRC szerinti fogalom meghatározását alkalmazzák. Példa erre [az ET](#)

6 Az Európai Parlament és a Tanács 2004. április 29-i [2004/38/EK irányelve](#) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 158., 2004. 2. cikk (2) bekezdés c) pont.

7 [94/33/EK irányelv](#) (1994. június 22.) a fiatal személyek munkahelyi védelméről, HL L 216., 1994. 12. o., 3. cikk.

emberkereskedelem elleni fellépésről szóló egyezménye⁸ 4. cikkének d) pontja, valamint az ET gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló egyezmény (Lanzarote-i Egyezmény)⁹ 3. cikkének a) pontja.

Az EJEE nem tartalmaz fogalom meghatározást a gyermekre vonatkozóan, 1. cikke azonban előírja az államok számára, hogy a joghatóságuk alatt álló „minden személy számára” biztosítsák az egyezmény szerinti jogokat. Az EJEE 14. cikke rendelkezik az egyezményben meghatározott jogok „minden megkülönböztetés”, így például életkor alapján történő megkülönböztetés nélküli érvényesítésének biztosításáról.¹⁰ Az EJEB életkortól függetlenül fogad be gyermekek által, illetve nevében benyújtott kérelmeket.¹¹ Ítélezési gyakorlatában a CRC gyermekekre vonatkozó fogalom meghatározását alkalmazza¹², a tizennyolcadik életév be nem töltésére vonatkozó kitélet támogatva.

Ugyanez a meghatározás vonatkozik az ESC-re és annak az ECSR általi értelmezésére.¹³

1.2. A gyermekjogok háttere Európában

Kiemelt pontok

- Az uniós jog az elsődleges és másodlagos jog révén védi a gyermekek jogait különböző területeken, mint amilyen a fogyasztóvédelem, a menekültügy és a migráció, a polgári és büntetőügyekben folytatott együttműködés, valamint az adatvédelem.
- Az ET joga számos, a gyermekek jogaira összpontosító egyezményen, valamint puha jogi eszközökön, például a Miniszteri Bizottság ajánlásain alapul.

8 Európa Tanács, *Egyezmény az emberkereskedelem elleni fellépésről*, CETS 197., 2005. május 16.

9 Európa Tanács, *Egyezmény a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről*, CETS 201., 2007. október 25.

10 EJEB, *Schwizgebel kontra Svájc* (25762/07), 2010. június 10. Lásd még: Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) és EJEB (2018), *Kézikönyv az európai megkülönböztetésmentességi jogról*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2018. március 21., 103. o.

11 Lásd például EJEB, *Marckx kontra Belgium* (6833/74), 1979. június 13., ahol a bírósági ítélet meghozatalakor a felperes gyermek hatéves volt. Lásd még: EJEB, *C kontra Horvátország* (80117/17), 2020. október 8.

12 Lásd pl. EJEB, *Güveç kontra Törökország* (70337/01), 2009. január 20.; EJEB, *Çoşelav kontra Törökország* (1413/07), 2012. október 9.

13 ECSR, *Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia*, 47/2008 sz. panasz, 2009. október 20., 25. pont.

Az EU és az ET több, a gyermekek jogai szempontjából releváns területen is alkotott jogszabályokat. Az intézményközi együttműködés különösen erős az ET és az EU között. Az európai jog fejlődését a nemzetközi intézmények által elfogadott fontos eszközök – például a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia – is segítik.¹⁴

1.2.1. Európai Unió: a gyermek jogainak és a védelem körének alakulása

Az európai gyermekjog hagyományosan elsősorban a tágabb gazdasági és politikai indíttatású kezdeményezések gyermekekkel kapcsolatos egyes vonatkozásainak kezelését célozta, például a fogyasztóvédelem¹⁵ és a személyek szabad mozgása területén.¹⁶ Az **Európai Unió Alapjogi Chartájának** 2000-ben történt bevezetése, a **Lisszaboni Szerződés** 2009-es hatálybalépése¹⁷ és a stratégiai szakpolitikai fejlemények – például a 2021–2024 közötti időszakra szóló uniós gyermekjogi stratégia elfogadása – új lendületet adtak a gyermek jogainak az EU-ban.

A Lisszaboni Szerződés 2009. december 1-jei hatálybalépését követően a charta ugyanolyan jogi státusszal rendelkezik, mint az uniós szerződések (az EUSZ 6. cikke). Az uniós intézményeket valamennyi fellépésük során, valamint a tagállamokat az uniós jog végrehajtása során a benne foglalt jogok védelmére kötelezi. A charta tartalmazza a gyermekek uniós alkotmányos szintű jogaira vonatkozó első részletes hivatkozásokat, többek között a gyermekek ingyenes kötelező oktatáshoz való jogának elismerése (14. cikk, (2) bekezdés), az

14 Lásd például az **5. fejezetet**, amely bemutatja, hogy a gyermekek jogellenes külföldre vitelét szabályozó uniós családjog hogyan korrelál a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, 1980. október 25-i egyezményről (a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló hágai egyezmény). **2020 és 2021 közötti időszakra érvényes megbízatása** értelmében a Gyermekjogi Irányítóbizottság (CDEFN) feladata az EU-val való együttműködés és szinergiák biztosítása.

15 Például az Európai Parlament és a Tanács 2009. június 18-i **2009/48/EK irányelve** a játékok biztonságáról (HL L 170., 2009), amely biztonsági intézkedéseket érvényesít a gyermekjátékok vonatkozásában.

16 Lásd: az Európai Parlament és a Tanács **2004/38/EK irányelve** (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 158., 2004.

17 **Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról szóló Lisszaboni Szerződés**, amelyet 2007. december 13-án írtak alá Lisszabonban, HL C 306., 2007, 3. cikk.

életkoron alapuló megkülönböztetés tilalma (21. cikk), valamint a gyermekmunka és a fiatalkorúak kizsákmányoló munkájának tilalma (32. cikk) révén. Különösen fontos, hogy a charta tartalmaz egy, a gyermek jogaira vonatkozó konkrét rendelkezést (24. cikk), amely megfogalmazza a gyermekek jogaira vonatkozó legfontosabb elveket: a jólétükhöz szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jog (24. cikk, (1) bekezdés); a véleményük szabad kifejezéséhez és a véleményük életkoruknak és érettségüknek megfelelő figyelembevételéhez való jog (24. cikk, (1) bekezdés); az ahhoz való jog, hogy az őket érintő valamennyi intézkedés során elsődleges szempontként vegyék figyelembe a mindenkinek felett álló érdeküket (24. cikk, (2) bekezdés); a mindkét szülővel való rendszeres személyes és közvetlen kapcsolattartáshoz való jog, kivéve, ha ez ellentétes az érdekeikkel (24. cikk, (3) bekezdés); valamint a magán- és a családi élethez való jog (7. cikk). Ha ezeket a hivatkozásokat összehasonlítjuk a nemzeti alkotmányok megfelelő rendelkezéseinek szövegével, a charta a jelek szerint a gyermekek jogainak rendkívül részletes köréről rendelkezik.¹⁸

A charta 51. cikkének (2) bekezdése és az EUSZ 6. cikkének (1) bekezdése szerint a charta nem terjesztheti ki az uniós hatásköröket, nem módosíthatja az Unió hatáskörét vagy feladatát, illetve nem hozhat létre új hatáskört vagy feladatot a számára.

A Lisszaboni Szerződés kibővítette az EU azon képességét, hogy előmozdítsa a gyermekek jogait, nem utolsósorban azért, hogy a „gyermekek jogainak védelmét” az EU általános rögzített célkitűzéseként (az EUSZ 3. cikkének (3) bekezdése) és az EU külkapcsolati politikájának fontos elemeként (az EUSZ 3. cikkének (5) bekezdése) határozta meg. További konkrét utalásokat tartalmaz a gyermekekre vonatkozóan az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ)¹⁹ is, amely lehetővé teszi az EU számára, hogy jogalkotási intézkedéseket állapítson meg a szexuális kizsákmányolás és az emberkereskedelem elleni küzdelem céljából (a 79. cikk (2) bekezdésének d) pontja és a 83. cikk (1) bekezdése).

Ennek nyomán került elfogadásra [a gyermekek szexuális bántalmazásával, szexuális kizsákmányolásával és a gyermekpornográfiával szembeni](#)

¹⁸ Lásd: Toggenburg, G. N. (2019), „Die Rechte der Kinder und der Mehrwert der EU-Grundrechtscharta”, *Interdisziplinäre Zeitschrift für Familienrecht*, iFamZ, 2019. augusztus, 263–265. o.

¹⁹ Lásd az [Európai Unió működéséről szóló szerződés \(EUMSZ\)](#) egységes szerkezetbe foglalt változatát, HL C 326., 2012.

küzdelemről²⁰, valamint az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről szóló irányelv²¹, amely a gyermek áldozatok egyedi szükségleteit érintő rendelkezéseket is tartalmaz. Emellett a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló irányelv is számos rendelkezést szentel a gyermekeknek²². Az irányelv a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére garantál eljárási biztosítékokat.²³

A jogi fejleményekkel párhuzamosan fontos szakpolitikai eszközök jöttek létre a gyermek jogaival kapcsolatban, kezdetben az EU külső együttműködési menetrendje keretében, majd belső kérdésekkel kapcsolatban. 2021-ben elfogadták az EU gyermekjogi stratégiáját²⁴, valamint az európai gyermekgarancia keretében a gyermekszegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemre irányuló konkrét intézkedéseket. Az EU gyermekjogi stratégiájában a Bizottság foglalkozik a továbbra is fennálló és újonnan felmerülő kihívásokkal, és konkrét kiemelt intézkedéseket javasol hat kulcsfontosságú területen:

- a gyermekek politikai és demokratikus életben való részvétele;
- társadalmi-gazdasági befogadás, egészségügy és oktatás;
- a gyermekekkel szembeni erőszak elleni küzdelem és a gyermekek védelmének biztosítása;
- gyermekbarát igazságszolgáltatás;
- digitális és információs társadalom;
- a globális dimenzió.

A biztonságos, védett és megbízható digitális tér az európai digitális társadalom sarokköve. Különösen a gyermekek számára fontos biztosítani a digitális kor példa nélküli lehetőségeinek kihasználását, hogy magabiztos, hozzáértő és

20 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), 2011/93/EU irányelv, HL L 335., 2011.

21 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), 2011/36/EU irányelv, HL L 101., 2011.

22 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2012), 2012/29/EU irányelv, HL L 315., 2012.

23 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2016), 2016/800/EU irányelv, HL L 132., 2016, 1. o..

24 EU, Európai Bizottság (2021), Az EU gyermekjogi stratégiája (2021–2024).

aktív digitális polgárokká váljanak. A [gyermekbarát internet európai stratégiájának](#)²⁵ (BIK-stratégia) 2022. évi aktualizálása biztosítani fogja a gyermekjogi stratégia ernyőjogainak digitális jogokkal kapcsolatos elemét.

A gyermekgarancia a koragyermekkorai nevelés és gondozás, az oktatás, az egészségügy, a táplálkozás és a lakhatás terén hozott intézkedések révén kezeli a gyermekszegénységet és a társadalmi kirekesztést.²⁶

Az EU csak abban az esetben alkothat jogszabályokat, ha erre a Szerződések értelmében hatáskörrel rendelkezik (az EUMSZ 2–4. cikke). Mivel a gyermekek jogai ágazatokon átívelőek, az EU hatáskörét eseti alapon kell meghatározni. Eddig a gyermekek jogai szempontjából releváns területek, amelyeken az EU számos jogszabályt elfogadott, a következők:

- fogyasztóvédelem;
- menekültügy és migráció;
- együttműködés polgári és büntetőügyekben;
- adatvédelem.

1.2.2. Európa Tanács: a gyermek jogainak és a védelem körének alakulása

Az ET létrehozása óta egyértelmű megbízatással rendelkezik az emberi jogok védelmére és előmozdítására. Elsődleges emberi jogi szerződése, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény, avagy [EJEE](#), amelyet az ET valamennyi tagállama ratifikált, és ennek kiegészítő jegyzőkönyvei konkrét utalásokat tartalmaznak a gyermekekre vonatkozóan. Ezek közül a legfontosabbak a következők: az 5. cikk (1) bekezdésének d) pontja rendelkezik a gyermek nevelési felügyelet céljából történő törvényes őrizetbe vételéről; a 6. cikk (1) bekezdése korlátozza a tisztességes és nyilvános tárgyaláshoz való jogot abban az esetben, ha ez a kiskorú érdekei szempontjából szükséges; az 1. jegyzőkönyv 2. cikke pedig kimondja az oktatáshoz való jogot, és előírja,

25 <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-strategy-better-internet-children>

26 Az Európai Unió Tanácsa (2021), a Tanács (EU) 2021/1004 ajánlása (2021. június 14.) az európai gyermekgarancia létrehozásáról, ST/9106/2021/INIT, HL L 223., 2021.

hogy a tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk a szülők vallási és világnézeti meggyőződését gyermekeik oktatása tekintetében. Emellett az EJEE valamennyi általános rendelkezése minden emberre, köztük a gyermekekre is alkalmazandó. Néhány ilyen rendelkezés bizonyítottan különös jelentőséggel bír a gyermekek szempontjából, például a 8. cikk, amely biztosítja a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához való jogot, valamint a 3. cikk, amely tiltja a kínzást, az embertelen és megalázó bánásmódot és büntetést. Az EJEB az EJEE rendelkezéseiben rejlő pozitív kötelezettségekre összpontosító értelmező megközelítéseket alkalmazva kiterjedt esetjogi korpuszt alakított ki a gyermekek jogaira vonatkozóan, amelyben gyakran utal a CRC-re. Mindazonáltal az EJEB eseti alapon vizsgálja meg a kérelmeket, és ezért nem kínál átfogó áttekintést az EJEE értelmében a gyermekeket megillető jogokról.

Az ET másik fő emberi jogi szerződése, az (1996-ban felülvizsgált) ESC rendelkezik a szociális jogok védelméről, külön kitérve a gyermekek jogaira. Két, a gyermekek jogai szempontjából különösen fontos rendelkezést tartalmaz: A 7. cikk előírja a gyermekek gazdasági kizsákmányolással szembeni védelmét, a 17. cikk pedig kimondja, hogy az államoknak valamennyi megfelelő és szükséges intézkedést meg kell tenniük annak biztosítása érdekében, hogy a gyermekek részesüljenek a számukra szükséges gondozásban, támogatásban, oktatásban és képzésben (beleértve az ingyenes alap- és középfokú oktatást), valamint hogy védjék a gyermekeket és a fiatalokat az elhanyagolás, az erőszak és a kizsákmányolás minden formájától, és biztosítsanak védelmet azon gyermekek számára, akik nem kapnak támogatást a családjuktól. Az ESC végrehajtását az ECSR felügyeli, amely 15 független szakértőből áll, akiket az ET Miniszteri Bizottsága választ meg. Az ECSR nyomon követi, hogy a nemzeti jog és gyakorlat megfelel-e az ESC-nek.

Ezen túlmenően az ET több olyan szerződést fogadott el, amelyek számos konkrét gyermekjogi kérdéssel foglalkoznak, többek között az alábbiakkal:

- [Lanzarote-i Egyezmény;](#)
- [Európai egyezmény a gyermekek jogainak gyakorlásáról;](#)²⁷

27 Európa Tanács (1996), [Európai egyezmény a gyermekek jogainak gyakorlásáról](#), CETS 160., 1996. január 25.

- Egyezmény a házasságon kívül született gyermekek jogi helyzetéről;²⁸
- Egyezmény a gyermekek örökbefogadásáról, felülvizsgálva 2008-ban;²⁹
- Egyezmény a gyermekekkel való kapcsolattartásról;³⁰
- Egyezmény a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről (Isztambuli Egyezmény).³¹

Politikai szinten az ET 2006 óta hajtja végre az „Európa építése a gyermekekért és a gyermekekkel” elnevezésű programot, amely a nemzeti kormányok, a civil társadalom, az EU és más nemzetközi szervezetek és érdekelt felek részvételével zajló transzverzális cselekvési terv. A 2020-ban a korábbi gyermekjogi ad hoc bizottság (2016–2019) utódjaként létrehozott gyermekjogi irányítóbizottság (CDENF) irányítja az e területen folytatott kormányközi munkát. A program a gyermekek jogainak holisztikus és integrált megközelítését mozdítja elő, és az ET valamennyi releváns szakpolitikai területén érvényesíti a gyermekek jogait.³²

E program keretében az ET Miniszteri Bizottsága számos nem kötelező erejű jogi eszközt fogadott el, amelyek gyakorlati iránymutatást nyújtanak a gyermekekre vonatkozó kötelező erejű európai jogi intézkedések kiegészítésére, ilyen többek között:

- **gyermekek erőszakkal szembeni védelmét célzó integrált nemzeti stratégiákról szóló ajánlás,**³³

28 Európa Tanács (1975), *Európai egyezmény a házasságon kívül született gyermekek jogi helyzetéről*, CETS 85., 1975. október 15.

29 Európa Tanács (2008), *(felülvizsgált) európai egyezmény a gyermekek örökbefogadásáról (felülvizsgált)*, CETS 202., 2008. november 27.

30 Európa Tanács (2003), *Egyezmény a gyermekekkel való kapcsolattartásról*, CETS 192., 2003. május 15.

31 Európa Tanács (2011), *Az Európa Tanács egyezménye a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről*, CETS 210., 2011. május 11.

32 Európa Tanács, *gyermekjogi honlap*.

33 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2009), *A Miniszteri Bizottság CM/Rec(2009)10. sz. ajánlása a tagállamok számára a gyermekek erőszakkal szembeni védelmét célzó integrált nemzeti stratégiákról*, 2009. november 18.

- *gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatás*;³⁴
- *gyermekbarát egészségügyi ellátásról szóló iránymutatás*;³⁵
- *gyermekek jogairól és a gyermek- és családbarát szociális szolgáltatásokról szóló ajánlás*;³⁶
- *gyermekek és 18 év alatti fiatalok részvételéről szóló ajánlás*;³⁷
- *bebörtönzött szülők gyermekeiről szóló ajánlás*;³⁸
- *migrációval összefüggésben a kísérő nélküli és a hozzátartozóiktól elszakított gyermekek tényleges gyámságáról szóló ajánlás*;³⁹
- *gyermekek jogainak digitális környezetben való tiszteletben tartására, védelmére és érvényesítésére vonatkozó iránymutatásokról szóló ajánlás*.⁴⁰

Az ET által a gyermekek jogai terén végzett kormányközi munkát a *gyermekek jogaira vonatkozó, egymást követő stratégiák* vezérlik. Az ET gyermekjogi stratégiáját az ET más stratégiáiban és cselekvési terveiben javasolt prioritásokkal és fellépésekkel szinergiában hajtják végre. Ilyen például a *fogyatékosügy* stratégia (2017–2023), a *terrorizmus elleni stratégia* (2018–2022), a *nemek közötti egyenlőségre vonatkozó stratégia* (2018–2023), a *romák és az utazók integrációjára vonatkozó stratégiai cselekvési terv* (2020–2025), az *emberi jogokra és a biogyógyászati technológiákra vonatkozó stratégiai cselekvési terv*

34 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2010), *Iránymutatás a gyermekbarát igazságszolgáltatásról*, 2010. november 17.

35 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2011), *Iránymutatás a gyermekbarát egészségügyi ellátásról*, 2011. szeptember 21.

36 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2011), *a gyermekek jogairól és a gyermek- és családbarát szociális szolgáltatásokról* szóló, CM/Rec(2011)12. sz. ajánlás, 2011. november 16.

37 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2012), *a gyermekek és 18 év alatti fiatalok részvételéről* szóló, CM/Rec(2012)2. sz. ajánlás, 2012. március 28.

38 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2018), *a bebörtönzött szülők gyermekeiről* szóló, CM/Rec(2018)5. sz. ajánlás, 2018. december

39 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2018), *a migrációval összefüggésben a kísérő nélküli és a hozzátartozóiktól elszakított gyermekek tényleges gyámságáról* szóló, CM/Rec(2019)11. sz. ajánlás, 2020. március

40 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2018), *a gyermekek jogainak digitális környezetben való tiszteletben tartására, védelmére és érvényesítésére vonatkozó iránymutatásokról* szóló, CM/Rec(2018)7. sz. ajánlás, 2018. július 4.

(2020–2025), a 2030-ig tartó időszakra szóló ifjúsági ágazati stratégia és a kiszolgáltatott személyeknek az európai migráció és menekültügy összefüggésében való védelméről szóló cselekvési terv (2021–2025).⁴¹

Az új gyermekjogi stratégia (2022–2027) hat kiemelt területre épül: az erőszaktól való mentesség; esélyegyenlőség és társadalmi befogadás; a technológiákhoz való hozzáférés és azok biztonságos használata minden gyermek számára; gyermekbarát igazságszolgáltatás; minden gyermek véleménynyilvánítási lehetősége; továbbá a gyermekek jogai válsághelyzetekben és veszélyhelyzetekben.

1.3. A gyermek jogaira vonatkozó európai jog és a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezmény

Kiemelt pont

- Az európai gyermekjogi szabályozás jelentős részben az ENSZ gyermek jogairól szóló egyezményén (CRC) alapul.

A CRC fontos szerepet tölt be európai szinten, mivel az ET valamennyi tagállama részes fele az egyezménynek. Az egyezmény közös jogi kötelezettségeket állapít meg a tagállamok számára, és meghatározza, hogy az európai intézmények hogyan fejlesztik és alkalmazzák a gyermekek jogait.

Ezáltal a CRC az európai gyermekjogi szabályozás fejlődésének alapkövévé vált, és ennek következtében az ET és az EU egyre inkább támaszkodik annak befolyására. A CRC elveinek és rendelkezéseinek a kötelező erejű európai

41 Európa Tanács, *fogyatékosági stratégia 2017–2023*, 2016. november 30.; Európa Tanács, *a terrorizmus elleni stratégia (2018–2022)*, 2018. július; Európa Tanács, *a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó stratégia 2018–2023*, 2018. március 7.; Európa Tanács, Bioetikai Bizottság (DH-BIO), *az emberi jogokra és a biogyógyászati technológiákra vonatkozó stratégiai cselekvési terv (2020–2025)*, 2019. december 18.; Európa Tanács, Miniszteri Bizottság, *a 2030-ig tartó időszakra szóló ifjúsági ágazati stratégia*, 2020. január 22.; Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2020), *az Európai Tanács romák és az utazók integrációjára vonatkozó stratégiai cselekvési terve (2020–2025)*, 2020. január 22.; Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2021), *a kiszolgáltatott személyeknek az európai migráció és menekültügy összefüggésében való védelméről szóló cselekvési terv (2021–2025)*, 2021. május 5.

szintű eszközökbe és ítélkezési gyakorlatba való beépítése eredményesebb végrehajtási csatornákat nyit meg azok számára, akik Európában a gyermekek jogaira kívánnak hivatkozni. Az ENSZ [Gyermekjogi Bizottsága](#), amely figyelemmel kíséri az egyezmény és fakultatív jegyzőkönyvei végrehajtását, és átfogó kommentárjai révén iránymutatást nyújt a CRC értelmezéséhez, rendkívül fontos az EU és az ET szempontjából. Az ENSZ-bizottság legrelevánsabb dokumentumaira való konkrét hivatkozások megtalálhatók a kézikönyvben.

Az EU nem válhat a CRC részes felévé, mivel a szerződés nem rendelkezik arról, hogy államokon kívül más szervezetek is csatlakozhatnak. Az EU azonban az „uniós jog általános elveire” (a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiából eredő íratlan és íratlan elvekre) hivatkozik mint az uniós jog forrásaira, az uniós szerződések mellett. Az Európai Unió Bírósága (EUB) megerősítette, hogy az uniós tagságból eredő kötelezettségek nem ütközhetnek a tagállamok saját alkotmányukból és nemzetközi emberi jogi kötelezettségvállalásaikból fakadó kötelezettségeivel.⁴² Következésképpen, és mivel valamennyi uniós tagállam ratifikálta a CRC-t, az EU köteles betartani annak elveit és rendelkezéseit, legalábbis az EU hatáskörébe tartozó kérdések tekintetében.

Ezt a kötelezettséget erősítik más uniós szerződések, és különösen az [Európai Unió Alapjogi Chartája](#). A charta 24. cikkét közvetlenül a CRC rendelkezései ihlették, köztük a CRC két általános elve⁴³, nevezetesen a gyermek mindenk felett álló érdekének elve (a CRC 3. cikke) és a gyermekek részvételének elve (a CRC 12. cikke)⁴⁴. Uniós szinten a gyermekekkel kapcsolatos jogalkotási eszközök szinte kivétel nélkül vagy kifejezetten hivatkoznak a CRC cikkeire vagy elveire, például a „mindenk felett álló érdekre”, a gyermeknek az őt érintő döntésekben való részvételhez való jogára vagy a megkülönböztetéssel szembeni védelemhez való jogra. Az EUB gyakran hivatkozott az uniós szerződések és a CRC közötti kapcsolatra is.⁴⁵

42 Például EUB, *J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung kontra az Európai Közösségek Bizottsága*, C-4/73. sz. ügy, 1974. május 14.

43 Gyermekjogi Bizottság (2003), *5. sz. átfogó kommentár (2003): Általános intézkedések a gyermek jogairól szóló egyezmény végrehajtására (4. és 42. cikk, valamint 44. cikk, (6) bekezdés)*, 12. pont.

44 *Magyarázatok az Alapjogi Chartához*, HL C 303., 2007, 17. o.

45 Lásd például az EUB C-112/20. sz., *M. A. kontra État belge* ügyben 2021. március 11-én hozott ítéletének 37. pontját.

Az ET-t mint szervezetet jogilag nem köti a CRC vagy annak fakultatív jegyzőkönyvei⁴⁶, bár az ET valamennyi tagállama részes fele ennek az egyezménynek. Mivel az EJEE-t a nemzetközi jog általános elveivel összhangban kell értelmezni, figyelembe kell venni a nemzetközi jognak az EJEE részes államai közötti kapcsolatokban alkalmazandó valamennyi vonatkozó szabályát; konkrétan az EJEE által a részes államok számára a gyermekek jogai terén előírt kötelezettségeket a CRC fényében kell értelmezni.⁴⁷ Az ECSR szintén kifejezetten hivatkozott határozataiban a CRC-re.⁴⁸ Emellett az ET normaalkotási és szerződés kidolgozási tevékenységeire hatnak a CRC elvei és rendelkezései. Így például a *gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatás* közvetlenül merített a CRC számos rendelkezéséből, nem beszélve az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának azt kísérő, a gyermek jogairól szóló átfogó kommentárjáról.⁴⁹

-
- 46 ENSZ (2000), *a gyermek jogairól szóló egyezménynek a gyermekek fegyveres konfliktusba való bevonásáról szóló fakultatív jegyzőkönyve*, a Közgyűlés 2000. május 25-i A/RES/54/263 határozata; *a gyermek jogairól szóló egyezmény kommunikációs eljárásról szóló fakultatív jegyzőkönyve*, a Közgyűlés 2011. december 19-i A/RES/66/138 határozata; *a gyermek jogairól szóló egyezménynek a gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló fakultatív jegyzőkönyve*, a Közgyűlés 2000. május 25-i A/RES/54/263 határozata.
- 47 EJEB, *Harroudj kontra Franciaország* (43631/09), 2012. október 4., 42. pont.
- 48 ECSR, *International Commission of Jurists (ICJ) és European Council for Refugees and Exiles (ECRE) kontra Görögország*, 173/2018. sz. panasz, 2021. január 26., 158. pont, ECSR, *Kínzás Elleni Világszervezet (OMCT) kontra Írország*, 18/2003. sz. panasz, 2004. december 7., 18/2003. sz. panasz, 2004. december 7., 61–63. pont, ECSR, *Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia*, 47/2008. sz. panasz, 2009. október 20., ECSR, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) kontra Franciaország*, 14/2003. sz. panasz, 2004. szeptember 8.
- 49 Lásd: ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2007), *10. sz. átfogó kommentár (2007): A gyermekek jogai a fiatalokorra vonatkozó igazságszolgáltatásban*, CRC/C/GC/10, 2007. április 25.; ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2009), *12. sz. átfogó kommentár (2009): A kiskorú meghallgatáshoz való joga*, CRC/C/GC/12, 2009. július 1.; ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2013), *14. sz. átfogó kommentár (2013) a gyermek mindenképp felett álló érdekének elsődleges szempontként való figyelembevételéhez való jogáról* (3. cikk, (1) bekezdés), CRC/C/GC/14, 2013. május 29.; ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2021), *25. sz. átfogó kommentár (2021) a gyermekek jogairól a digitális környezettel kapcsolatban*, CRC/C/GC/25, 2021. március 24.; ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2019), *24. sz. átfogó kommentár (2019) a gyermekek jogairól a gyermekek igazságszolgáltatási rendszerben*, CRC/C/GC/24, 2019. szeptember 18.

1.4. Az európai bíróságok szerepe a gyermekek jogainak értelmezésében és érvényesítésében

Kiemelt pontok

- Az EUB – gyakran a CRC alapján – határozatokat hozott a gyermekek jogaival kapcsolatban többek között a migráció, a szabad mozgás, a szokásos tartózkodási hely és a megkülönböztetésmentesség területén.
- Az EJB széles körű ítélkezési gyakorlattal rendelkezik a gyermekek jogaival kapcsolatban. Ezen esetek többsége az EJE 8. cikkének hatálya alá tartozik, amely biztosítja a magán- és családi élet tisztelgetéséhez való jogot.

1.4.1. Az Európai Unió Bírósága

Gyermejjogi kérdésekben az EUB mindeddig elsősorban úgynevezett előzetes döntéshozatali ügyeket vizsgált felül (az [EUMSZ 267.](#) cikke). Ezek olyan eljárások, amelyekben a nemzeti bíróság az elsődleges uniós jog (azaz a Szerződések) vagy a másodlagos uniós jog (azaz határozatok és jogszabályok) értelmezését kéri az EUB-tól egy folyamatban lévő ügy szempontjából.

Az EUB egyre gyakrabban hoz ítéleteket a gyermekek jogairól különféle olyan területeken, mint a szabad mozgás, az uniós polgárság, a migráció, a nevelőszülői gondozás, a szokásos tartózkodási hely, a családi élet és a megkülönböztetésmentesség.

Az EUB utalt a [CRC](#)-re annak meghatározása érdekében, hogy hogyan kell értelmezni az uniós jogot a gyermekek vonatkozásában, például a [Dynamic Medien GmbH kontra Avides Media AG](#) ügyben⁵⁰, amelyben az EUB a gyermek jogairól szóló egyezmény 17. cikkére hivatkozott, amely arra ösztönzi az aláíró államokat, hogy dolgozzanak ki megfelelő iránymutatásokat a gyermekeknek a médiából származó információkkal és a jólétükre káros anyagokkal szembeni védelmére⁵¹. Az EUB utalt a [CRC](#) 3. cikkének (1) bekezdésére is, amely a gyer-

50 EUB, C-244/06. sz. ügy, *Dynamic Medien Vertriebs GmbH kontra Avides Media AG*, 2008. február 14.

51 EUB, C-244/06. sz. ügy, *Dynamic Medien Vertriebs GmbH kontra Avides Media AG*, 2008. február 14., 42. és 52. pont.

mek mindenek felett álló érdekéről szól, és az Alapjogi Charta 24. cikkében tükröződik az *M. A. kontra État belge* ügyben.⁵²

Más esetekben az EUB ítéleteit alátámasztandó utalt a CRC rendelkezéseiben is benne foglalt általános gyermekjogi elvekre (így például a gyermek mindenek felett álló érdekére és a meghallgatáshoz való jogára), különösen a gyermekek külföldre történő jogellenes elvitelével kapcsolatos ügyekkel összefüggésben.⁵³

Ettől eltekintve az EU hagyományosan körültekintően jár el abban a tekintetben, hogy döntő erőt tulajdonítson a CRC-nek, különösen a határt átlépő személyforgalom ellenőrzéséhez hasonló, politikai szempontból érzékenyebb területeken⁵⁴, noha ez a legújabb ítélkezési gyakorlatot tekintve változóban van, amint azt a következő fejezetek bemutatják. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának elfogadása óta az EUB-nak a charta gyermekjogokat érintő cikkeire utaló hivatkozásai gyakran összecsengenek a CRC-re való hivatkozásokkal, tekintettel a rendelkezések közötti hasonlóságokra.

1.4.2. Az Emberi Jogok Európai Bírósága

Az EJEB elsősorban az [EJEE 34. és 35. cikkével](#) összhangban benyújtott egyéni kérelmekről határoz. Az EJEB joghatósága az EJEE és jegyzőkönyvei értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatos valamennyi ügyre kiterjed (az EJEE 32. cikke). Az [EJEE 2018-ban hatályba lépett 16. kiegészítő jegyzőkönyve](#) lehetővé teszi a szöveget ratifikáló tagállamok legfelsőbb bíróságai számára, hogy tanácsadó véleményt kérjenek az EJEB-től az EJEE-ben vagy annak jegyzőkönyveiben meghatározott jogok és szabadságok értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatos elvi kérdésekben.

Az EJEB kiterjedt ítélkezési gyakorlattal rendelkezik a gyermekek jogaival kapcsolatban, és számos ügyet vizsgált meg konkrétan az EJEE 8. cikke (a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához való jog) alapján. A gyermekek jogaival kapcsolatos egyéb ügyeket az EJEE által védett számos emberi jogi garancia – például az embertelen és megalázó bánásmód tilalma (az EJEE 3. cikke)

52 EUB, C-112/20. sz. ügy, *M. A. kontra État belge*, 2021. március 11., 37. pont.

53 EUB, C-491/10 PPU. sz. ügy, *Joseba Andoni Aguirre Zarraga kontra Simone Pelz*, 2010. december 22. Lásd még az [5. fejezetet](#).

54 EUB, C-540/03. sz. ügy, *Európai Parlament kontra az Európai Unió Tanácsa* [Nagytanács], 2006. június 27.

vagy a tisztességes eljáráshoz való jog (az EJEE 6. cikke) – alapján vizsgálták meg.

Az EJEB rendszeresen hivatkozik a CRC-re, amikor gyermekek által vagy azok nevében benyújtott követeléseket érvényesít. Egyes esetekben a CRC-ben megfogalmazott gyermekjogi elvek jelentős hatást gyakoroltak az EJEB érve-
lésére, különösen az EJEE 6. cikkének (tisztességes eljáráshoz való jog) Bíróság általi értelmezésére a jogszabálysértő gyermekekkel szemben alkalmazott bá-
nás mód tekintetében (lásd a [11. fejezetet](#)).

Példa: A *Maslov kontra Ausztria*⁵⁵ ügy tárgya a kiskorúként több bűncse-
lekmény miatt elítélt felperes kitoloncolása. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy
a fiatalkorú elkövetővel szembeni kitoloncolási intézkedések tekintetében a
gyermek mindenek felett álló érdekének figyelembevételével kapcsolatos
kötelezettség a CRC 40. cikkével összhangban magában foglalja azt a köte-
lezettséget, hogy elő kell segíteni a gyermek újbóli beilleszkedését. Az EJEB
véleménye szerint az újrabéilleszkedés nem valósulna meg, ha kitoloncolás
révén elvágják a gyermek családi vagy társadalmi kötelekeit.⁵⁶ A CRC szol-
gált tehát az egyik alapként annak megállapításához, hogy a kitoloncolás
aránytalan mértékben sérti azokat a jogokat, amelyek a felperest az EJEE
8. cikke alapján megilletik (a családi élet tiszteletben tartásához való jog).

1.5. A Szociális Jogok Európai Bizottsága

Kiemelt pont

- Az ECSR több gyermekjogi területet érintő kollektív panaszokat követően adott ki vé-
leményeket, többek között a kizsákmányolással, a migrációval vagy a jogszabálysértő
gyermekekkel kapcsolatos ügyekben.

Az ECSR a nemzeti jog és gyakorlat ESC-vel való megfelelésére vonatkozóan
kollektív panasztételi eljárás vagy nemzeti jelentéstételi eljárás útján dönt.⁵⁷

55 EJEB, *Maslov kontra Ausztria* [Nagytanács] (1638/03), 2008. június 23.

56 Uo., 83. pont.

57 ECSR, *International Commission of Jurists (ICJ) és European Council for Refugees and Exiles (ECRE) kontra Görögország*, 2021. január 26.

Kijelölt nemzeti és nemzetközi szervezetek kollektív panaszt emelhetnek az ESC azon részes államaival szemben, amelyek elfogadták a panasztételi eljárást. A panaszok eddig a gyermekek gazdasági kizsákmányolásával⁵⁸, a gyermekek testi épségével⁵⁹, a migráns gyermekek egészségügyi jogaival⁶⁰, a fogyatékossgal élő gyermekek oktatáshoz való hozzáféréssel⁶¹, a jogszabálysértő gyermekek⁶² és a kísérel nélküli gyermekek jogaival⁶³ kapcsolatos kérdéseket vizsgáltak meg.

Példa: Az *International Commission of Jurists (ICJ) és European Council for Refugees and Exiles (ECRE) kontra Görögország* ügyben⁶⁴ az ICJ és az ECRE azt állította, hogy Görögország nem biztosította Görögországban a kísérel nélküli migráns gyermekek és az Égei-tenger északkeleti szigetein a kísérelvel rendelkező migráns gyermekek védelmét, többek között azért, mert túlzásúfoltak a befogadó létesítmények. Az ECSR a következők miatt állapította meg az ESC megsértését: nem biztosítottak elegendő és megfelelő szállást a szigeteken tartózkodó menekült és menedékkérő gyermekek számára, nem áll rendelkezésre elegendő hosszú távú szállás és menedék a szárazföldön tartózkodó kísérel nélküli menekült és menedékkérő gyermekek számára, nincs hatékony gyámsági rendszer a kísérel nélküli és kíséreltől elszakított migráns gyermekek számára, a kísérel nélküli migráns gyermekek őrizetben tartása a „védelmi felügyeleti rendszer” keretében, az oktatáshoz való hozzáférés hiánya, valamint a szigeteken tartózkodó kísérelvel rendelkező és kísérel nélküli migráns gyermekek megfelelő egészségügyi ellátása.

58 ECSR, *International Commission of Jurists (ICJ) kontra Portugália*, 1/1998. sz. panasz, 1999. szeptember 9.

59 ECSR, *Kínzás Elleni Világszervezet (OMCT) kontra Görögország*, 17/2003. sz. panasz, 2004. december 7.; ECSR, *Association for the Protection of All Children (APPROACH) kontra Szlovénia*, 93/2013. sz. panasz, 2013. február 4.

60 ECSR, *Defence for Children International (DCI) kontra Belgium*, 69/2011. sz. panasz, 2012. október 23.

61 ECSR, *Mental Disability Advocacy Center (MDAC) kontra Bulgária*, 41/2007.sz. panasz, 2008. június 3., 35. pont.

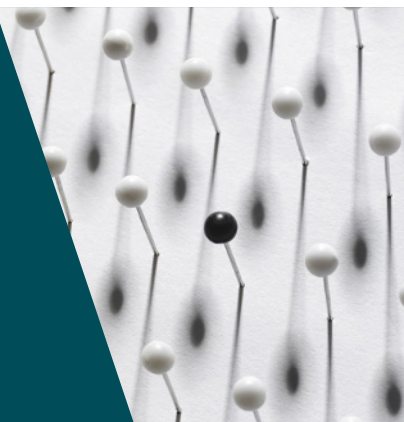
62 ECSR, *International Commission of Jurists (ICJ) kontra Cseh Köztársaság*, 148/2017. sz. panasz, 2017. március 20.

63 ECSR, *European Roma Rights Centre (ERRC) és Mental Disability Advocacy Centre (MDAC) kontra Cseh Köztársaság*, 157/2017. sz. panasz, 2020. június 17.

64 ECSR, *International Commission of Jurists (ICJ) és European Council for Refugees and Exiles (ECRE) kontra Görögország*, 173/2018. sz. ügy, 2021. január 26.

2

Polgári jogok és szabadságok



EU	Tárgyalt kérdések	ET
Alapjogi Charta, 10. cikk (vallásszabadság) és 14. cikk (az oktatáshoz való jog)	Gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság	<p>EJEE, 9. cikk (vallásszabadság) és 14. cikk (a hátrányos megkülönböztetés tilalma)</p> <p>Az 1. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikke (a szülők azon joga, hogy biztosítsák gyermekük meggyőződésükkel összhangban álló oktatását)</p> <p>EJEB, <i>Dogru kontra Franciaország</i> (27058/05), 2008 (iszlám fejkendő viselése egy állami középiskolában)</p> <p>EJEB, <i>Kervanci kontra Franciaország</i> (31645/04), 2008 (iszlám fejkendő viselése egy állami középiskolában)</p> <p>EJEB, <i>Grzelak kontra Lengyelország</i> (7710/02), 2010 (a hitoktatás alternatívái általános és középiskolákban)</p> <p>EJEB, <i>Lautsi és társai kontra Olaszország</i> [Nagytanács] (30814/06), 2011 (feszületek ki függesztése állami iskolákban)</p> <p>EJEB, <i>Osmanoğlu és Kocabaş kontra Svájc</i> (29086/12), 2017 (mentesség a kötelező vegyes uszodai órák alól)</p> <p>EJEB, <i>Stavropoulos és társai kontra Görögország</i> (52484/18), 2020 (a meggyőződés kinyilvánítására való kötelezés tilalma)</p>

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Alapjogi Charta, 11. cikk (a véleménynyilvánítás szabadsága)	A véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága	EJEE, 10. cikk (a véleménynyilvánítás szabadsága) EJEB, <i>Handyside kontra Egyesült Királyság</i> (5493/72), 1976 (egy gyermekkönyv betiltása) EJEB, <i>Gaskin kontra Egyesült Királyság</i> (10454/83), 1989 (a gyermekkor folyamán vezetett aktához való hozzáférés)
Alapjogi Charta, 24. cikk (a gyermekek jogai) Brüsszel IIa. rendelet (átdolgozás) ((EU) 2019/1111) Az eljárási biztosítékokról szóló irányelv (2016/800/EU) A gyermekek szexuális bántalmazásáról szóló irányelv (2011/93/EK) EUB, <i>Joseba Andoni Aguirre Zaraga kontra Simone Pelz</i> , 2010 (a meghallgatáshoz való jog, a gyermek jogellenes külföldre vitele)	A meghallgatáshoz való jog	EJEE, 6. cikk (tisztességes eljárás) A gyermekek jogainak gyakorlásáról szóló egyezmény, 3., 4., 6. és 7. cikk Lanzarote-i Egyezmény, 9. és 14. cikk EJEB, <i>M. és M. kontra Horvátország</i> (10161/13), 2015 (az őrizettel kapcsolatos ügyekben a meghallgatáshoz való jog) EJEB, <i>Sahin kontra Németország</i> [Nagytanács] (30943/96), 2003 (gyermek bírósági meghallgatása láthatással kapcsolatos eljárásokban)
Alapjogi Charta, 12. cikk (a gyülekezés és az egyesülés szabadsága)	A gyülekezés és az egyesülés szabadsága	EJEE, 11. cikk (a békés célú gyülekezés és az egyesülés szabadsága) EJEB, <i>Christian Democratic People's Party kontra Moldova</i> (28793/02), 2006 (közterületeken tartott gyűléseken való részvétel)

Minden személyt, köztük a gyermekeket is megilletik a különböző eszközökben – különösen az [Európai Unió Alapjogi Chartájában](#) és az EJEB által értelmezett EJEE-ben – rögzített polgári jogok és szabadságok. Ez a fejezet áttekintést nyújt azokról a jogokról és szabadságokról, amelyek hatással vannak a gyermekek jogaira. Elemzi a gyermek gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadsághoz való jogát ([2.1. szakasz](#)), a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságához való jogát ([2.2. szakasz](#)), a gyermek meghallgatáshoz való jogát ([2.4. szakasz](#)), valamint a gyülekezés és az egyesülés szabadságához való jogot ([2.5. szakasz](#)).

2.1. Gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság

Kiemelt pont

- Az EJEE és az Európai Unió Alapjogi Chartája garantálja a gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadságot, beleértve a vallás vagy meggyőződés megváltoztatásához való jogot, valamint a vallás vagy meggyőződés istentisztelet, tanítás, gyakorlat és szertartások végzése révén történő kifejezésre juttatásának szabadságát.

Az uniós jogban az **Európai Unió Alapjogi Chartájának** 10. cikke mindenki számára biztosítja a gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadságot. Ez a jog magában foglalja a vallás vagy a meggyőződés megváltoztatásának szabadságát, valamint a vallásnak vagy a meggyőződésnek mind egyénileg, mind együttesen, mind a nyilvánosság előtt, mind a magánéletben, istentisztelet, oktatás, gyakorlás és szertartások végzése útján való kifejezésre juttatását. A lelkiismereti okból történő megtagadáshoz való jogot a nemzeti jog is elismeri (a charta 10. cikkének (2) bekezdése).

Az ET jogában az **EJEE** 9. cikke mindenki számára biztosítja a gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadságot. Az EJEB ítélkezési gyakorlata nyomán a vallásszabadsághoz való jognak három dimenziója kristályosodott ki: a belső dimenzió, a vallás vagy meggyőződés megváltoztatásának szabadsága, valamint a vallás vagy meggyőződés kifejezésre juttatásának szabadsága. Az első két dimenzió abszolút, és azokat az államok semmilyen körülmények között nem korlátozhatják.⁶⁵ A vallás vagy meggyőződés kifejezésre juttatásának szabadsága korlátozható, amennyiben a korlátozások törvényben vannak meghatározva, törvényes célt szolgálnak és egy demokratikus társadalomban szükségesek (az EJEE 9. cikkének (2) bekezdése).

Ítélezési gyakorlatában az EJEB elsősorban az oktatáshoz való jog és az állami iskolarendszer vonatkozásában tárgyalta a gyermekek gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadságát.

⁶⁵ EJEB, *Darby kontra Svédország* (11581/85), 1990. október 23.

Példa: A *Dogru kontra Franciaország* és a *Kervanci kontra Franciaország* ügy⁶⁶ tárgya az, hogy két, 11, illetve 12 éves lányt eltanácsoltak egy francia állami középiskola első osztályából, amiért testnevelés órán nem voltak hajlandók levenni fejkendőjüket. Az EJB megállapította, hogy a felperesek vallási meggyőződésük kifejezésre juttatásához való jogát abból a célból korlátozták, hogy megfeleljenek az állami iskolák vallási semlegességéhez kapcsolódó követelményeknek. A nemzeti hatóságok szerint a fátyol, például az iszlám fejkendő viselése egészségügyi és biztonsági okokból nem egyeztethető össze a testnevelésórákkal. Az EJB ezt észszerűnek ítélte meg, mivel az iskola a felperesek vallási meggyőződése és a mások jogai és szabadságai, valamint a közrend védelméhez kapcsolódó előírások között igyekezett egyensúlyt teremteni. Ennek megfelelően arra a megállapításra jutott, hogy a tanulók vallásuk kifejezésre juttatásával kapcsolatos szabadságába való beavatkozás indokolt volt, és arányban állt az elérni kívánt céllal. A bíróság ezért nem állapította meg az EJEE 9. cikkének megsértését.

Példa: A *Grzelak kontra Lengyelország* ügy⁶⁷ tárgya az, hogy egy hitoktatás alól felmentett tanuló számára nem biztosítottak etikaoktatást és ehhez kapcsolódó érdemjegyeket. Magukat agnosztikusnak valló szülei kívánságának megfelelően a felperes az alap- és középfokú tanulmányai egész folyamán (7 és 18 éves kora között) nem részesült hitoktatásban. Mivel túl kevés tanuló érdeklődött, egyáltalán nem szerveztek meg etikaoktatást, és bizonyítványaiában a „hittan/etika” tantárgy mellett minden esetben egy áthúzás szerepelt érdemjegy helyett. Az EJB szerint az, hogy a fiú bizonyítványaiában nem szerepel hittan-, illetve etikajegy, a gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság negatív aspektusát érinti, mivel a bizonyítványok rámutathattak vallási hovatartozásának hiányára. Ezért ez az indokolatlan megbélyegzés egy formájának minősül. Az etikaoktatásban részesülni kívánó nem hívőkkel és a hittanoktatásban részt vevő tanulókkal szembeni eltérő bánásmód tehát nem volt objektíven és észszerűen indokolt, emellett nem állt fenn észszerű arányosság az alkalmazott eszközök és az elérni kívánt célok között. Az állam az ügyben túllépett mérlegelési jogkörén, mivel lényegében sérült a felperes ahhoz való joga, hogy ne nyilvánítsa ki vallását vagy meggyőződését, ami az EJEE 9. cikkével összefüggésben sérti az EJEE 14. cikkét.

66 EJB, *Dogru kontra Franciaország* (27058/05), 2008. december 4.; EJB, *Kervanci kontra Franciaország* (31645/04), 2008. december 4.

67 EJB, *Grzelak kontra Lengyelország* (7710/02), 2010. június 15.

2.2. A szülők jogai és a gyermekek vallásszabadsága

Kiemelt pontok

- A szülőknek jogukban áll biztosítani, hogy gyermekeik oktatása és tanítása megfelelően vallási, világnézeti és pedagógiai meggyőződésüknek.
- A szülőknek joga és kötelessége, hogy a gyermek képességeinek alakulásával összhangban iránymutatást adjanak gyermekeik számára a gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadsághoz való joguk gyakorlása során.

A szülőknek a gyermekeik vallásszabadságával kapcsolatos jogait az európai jog a [CRC](#)-hez képest eltérően kezeli.

Az uniós jogban megfelelően tiszteletben kell tartani a szülők azon jogát, hogy biztosítsák, hogy gyermekeik oktatása és tanítása megfeleljen vallási, világnézeti és pedagógiai meggyőződésüknek (az [Alapjogi Charta](#) 14. cikkének (3) bekezdése).

Az ET joga, különösen az [EJEB 1. kiegészítő jegyzőkönyvének](#) 2. cikke értelmében az államoknak figyelembe kell venniük a szülő (vallási) meggyőződését az oktatásban és a tanítás során. Az EJEB szerint ezt a kötelezettséget tágan kell értelmezni, mivel nemcsak az iskolai tantervek tartalmára és végrehajtására alkalmazandó, hanem valamennyi, az állam által vállalt feladat ellátására.⁶⁸ Ez magában foglalja a közoktatás megszervezését és finanszírozását, a tanterv kialakítását és tervezését, a tantervben szereplő információk vagy ismeretek objektív, kritikus és pluralista módon történő továbbítását (ezáltal megtiltva az állam számára, hogy olyan nézeteket sulykoljon, amelyek adott esetben nem tartják tiszteletben a szülők vallási és világnézeti meggyőződését), valamint az iskolai környezet megszervezését, beleértve a vallási szimbólumok, például a feszületek jelenlétét az állami iskolákban. Az EJEB olyan eseteket is

68 Lásd az EJEB vonatkozó ítélkezési gyakorlatát: EJEB, *Kjeldsen, Busk Madsen és Pedersen kontra Dánia* (5095/71, 5920/72 és 5926/72), 1976. december 7.; EJEB, *Valsamis kontra Görögország* (21787/93), 1996. december 18.; EJEB, *Folgerø és társai kontra Norvégia* [Nagytanács] (15472/02), 2007. június 29.; EJEB, *Hasan és Eylem Zengin kontra Törökország* (1448/04), 2007. október 9.; EJEB, *Lautsi és társai kontra Olaszország* [Nagytanács] (30814/06), 2011. március 18.

megvizsgált, amelyekben a gyermek érdekei az oktatással összefüggésben ütközhetnek szülei vallási érdekeivel.

Példa: A *Lautsi és társai kontra Olaszország* ügy⁶⁹ tárgya a fészületek állami iskolák tantermeiben való kifüggesztése. Egy szülő panaszt tett amiatt, hogy a fészületeknek a gyermekei által látogatott állami iskola tantermeiben való jelenléte sérti a szekularizmus elvét, amelynek megfelelően gyermekeit nevelni kívánja. Az EJEB Nagykamarája megállapította, hogy az állam feladata, hogy az oktatással és tanítással kapcsolatos feladatai részeként döntsön arról, hogy a fészületeknek jelen kell-e lenniük az állami iskolai tantermekben, és hogy ez az EJEE 1. kiegészítő jegyzőkönyve 2. cikke második mondatának hatálya alá tartozik. A bíróság érvelése szerint ez a döntés alapvetően az alperes állam mérlegelési jogkörébe tartozik, és nincs európai konszenzus arra vonatkozóan, hogy legyenek-e jelen vallási szimbólumok az állami iskolákban. Igaz, hogy a fészületeknek – mint a kereszténységre egyértelműen utaló jelnek – az állami iskolák tantermeiben való jelenléte láthatóan hangsúlyozza az iskolai környezetben az ország többségi vallását. Ez azonban önmagában véve nem elegendő annak megállapításához, hogy az alperes tagállam indoktrinációt folytatna. Az EJEB véleménye szerint a falon elhelyezett fészület alapvetően paszszív szimbólum, amely nem gyakorol ahhoz fogható befolyást a tanulókra, mint a beszéd vagy a vallási tevékenységekben való részvétel. Ennek megfelelően a Nagytanács arra a következtetésre jutott, hogy a hatóságok mérlegelési jogkörük keretein belül jártak el, amikor úgy döntöttek, hogy a felperes gyermekei által látogatott állami iskolai tantermekben megtartják a fészületeket, és így tiszteletben tartották a szülők azon jogát, hogy saját vallási és világnézeti meggyőződésüknek megfelelő oktatást és tanítást biztosítsanak.

Példa: Az *Osmanoğlu és Kocabaş kontra Svájc*⁷⁰ ügy muzulmán szülőkre vonatkozik, akikre azért szabtak ki bírságot, mert nem engedélyezték lányaik számára, hogy általános iskolájukban kötelező vegyes úszásoktatáson vegyenek részt. A felperesek azt kifogásolták, hogy ez sérti a 9. cikk (az EJEE Svájc által nem ratifikált 1. kiegészítő jegyzőkönyve) szerinti, vallásuk kifejezésre juttatásához való jogukat. Az EJEB figyelembe vette, hogy a hatóságok nagyon rugalmas intézkedéseket ajánlottak fel annak érdekében,

69 EJEB, *Lautsi és társai kontra Olaszország* [Nagytanács] (30814/06), 2011. március 18.

70 EJEB, *Osmanoğlu és Kocabaş kontra Svájc* (29086/12), 2017. január 10.

hogyan csökkentsék a gyermekek jelenléte által a szüleik vallási meggyőződésére gyakorolt hatást; többek között engedélyezték a lányok számára, hogy burkinit viseljének, és biztosították számukra, hogy ne legyenek jelen fiúk, amikor levetkőznek és zuhanyoznak. A bírságok, amelyeket figyelmeztetések előztek meg, nem tűntek aránytalannak, és a felperesek számára hozzáférhető eljárás állt rendelkezésre a mentesség iránti kérelmük vizsgálatához. Ebből következik, hogy a hatóságok a jelen ügyben nem lépték túl a számukra biztosított jelentős mérlegelési jogkört.⁷¹

*Példa: A Stavropoulos és társai kontra Görögország*⁷² ügyben a felperes szülők és lányuk előadták, hogy a gyermek születési anyakönyvezése sérti a vallásszabadsághoz való jogukat. A dokumentumba a gyermek neve mellett egy kézzel írott megjegyzést illesztettek be (a „névadás” szóval), és a keresztelésre vonatkozó részt üresen hagyták. A bíróság egyetértett a felperesekkel abban, hogy a bejegyzés konkrét konnotációt tartalmaz; konkrétan azt, hogy a lányt nem keresztelték meg. Ezeknek az információknak a születési anyakönyvi kivonatba, vagyis egy nyilvános és gyakran használt dokumentumba való belefoglalása a kivonat birtokosát a közigazgatási hatóságokkal való kapcsolata során hátrányosan megkülönböztető helyzetek kockázatának tette ki. A szóban forgó ügyben továbbá a kézzel írott bejegyzés szerepeltetését nem írta elő törvény; ezért az EJEE 9. cikke megsértésének megállapításához nem szükséges megvizsgálni, hogy a beavatkozás jogszerű célt szolgált-e, és „egy demokratikus társadalomban szükséges volt-e”.

A nemzetközi jogban a CRC 14. cikkének (2) bekezdése előírja a részes államok számára, hogy tiszteletben tartsák a szülőknek azt a jogát és kötelességét, hogy a gyermeket képességfejlődésének megfelelően irányítsák a gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadsághoz való jogának gyakorlásában. A CRC 14. cikke (2) bekezdésének megfogalmazása összhangban áll a CRC szülői felelősségekre vonatkozó általános felfogásával: a szülői feladatokat a gyermek képességfejlődésének megfelelően (a CRC 5. cikke) és a gyermek mindenek felett álló érdeke alapján kell ellátni (a CRC 18. cikkének (1) bekezdése). Az Európai Unió Alapjogi Chartája 14. cikkének (3) bekezdése szintén elismeri a szülők

71 Lásd még EJEB, *Papageorgiou és társai kontra Görögország* (4762/18 és 6140/18), 2019. október 31.; *Perovy kontra Oroszország* (47429/09), 2020. október 20.

72 EJEB, *Stavropoulos és társai kontra Görögország* (52484/18), 2020. június 25.

azon jogát, hogy biztosítsák gyermekeik vallási, világnézeti és pedagógiai meggyőződésüknek megfelelő oktatását és tanítását.

2.3. A véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága

Kiemelt pont

- Az Európai Unió Alapjogi Chartája és az EJE garantálja a véleménynyilvánítás szabadságához való jogot, amely magában foglalja a véleményalkotás szabadságát, valamint az információk és eszmék megismerésének és közlésének hatósági beavatkozástól mentes szabadságát.

Az uniós jogban a véleménynyilvánítás szabadsága magában foglalja a véleményalkotás szabadságát, valamint az információk és eszmék megismerésének és közlésének hatósági beavatkozástól mentes szabadságát, országhatárokon való tekintet nélkül (az [Európai Unió Alapjogi Chartájának](#) 11. cikke).

Az ET jogában a véleménynyilvánítás szabadságát az [EJE](#) 10. cikke biztosítja, és ez a szabadság csak akkor korlátozható, ha azt törvény írja elő, az a 10. cikk (2) bekezdésében felsorolt törvényes célok valamelyikét szolgálja, és egy demokratikus társadalomban szükséges.

Ítélezési gyakorlatában az EJE rámutatott arra, hogy „a véleménynyilvánítás szabadsága a [demokratikus] társadalom egyik alappillére, mind a társadalmi haladásnak, mind az egyén kibontakozásának alapvető feltétele [...] nemcsak a kedvezően fogadott, a nem sértő vagy a közömbösnek tekintett „információkra” és „eszmékre” alkalmazandó, hanem azokra is, amelyek sértőek, meghökentetőek vagy megzavarják az államot vagy a lakosság bármely csoportját”.⁷³

Példa: A *Handyside kontra Egyesült Királyság* ügyben⁷⁴ az EJE azt állapította meg, hogy a „*Little Red School Book*” című könyv hatóságok általi betiltása összhangban áll az EJE 10. cikkének (2) bekezdésében rögzített, az erkölcsök védelmére vonatkozó kivétellel. Az ügy a gyermek

⁷³ Lásd például: EJE, *Handyside kontra Egyesült Királyság* (5493/72), 1976. december 7., 49. pont.

⁷⁴ Uo.

életkorának és érettségi fokának megfelelő információk megismeréséhez való jogot tárgyalja – a véleménynyilvánítás szabadságának ezen aspektusa különösen fontos a gyermekek szempontjából. A dán nyelvből fordított könyv iskolás korú gyermekek számára íródott, és egy sor társadalmi normát kérdőjelezett meg, többek között a sexualitás és a kábítószerrel való kapcsolatában. A könyv egyes részeit a fiatalok fejlődésük kritikus szakaszában ösztönzésként értelmezhetik, amely arra indítja őket, hogy életkoruknak nem megfelelő, rájuk nézve káros tevékenységekbe fogjanak, sőt bizonyos bűncselekményeket kövessenek el. Az EJEB szerint ezért az eljáró angol bírók „mérlegelési jogkörüket gyakorolva az adott időpontban jogosan gondolhatták, hogy a könyv káros hatással lenne számos, azt olvasó gyermek és serdülő erkölcsére”.

Az EJEE 10. cikke szerinti egyéb, gyermekekkel kapcsolatos ügyek a gondozásba vett gyermekek tájékoztatáshoz való jogára vonatkoznak.

Példa: A *Gaskin kontra Egyesült Királyság* ügy⁷⁵ tárgyát képező személy gyermekkorának legnagyobb részében gondozásba volt helyezve, aminek során a helyi önkormányzat bizalmas aktákat vezetett róla. Ezeknek részét képezték különböző orvosi jelentések, valamint tanárok, rendőrök és pártfogó felügyelők, szociális munkások, védőnők, nevelőszülők és a bentlakásos intézményben dolgozó alkalmazottak jelentései. Amikor a felperes hozzáférést kért ezekhez az aktákhoz, hogy személyi sérülés miatt eljárjon a helyi önkormányzattal szemben, elutasításban részesült. Az akták titkosságát a gyermekvédelmi szolgálat megfelelő működéséhez fűződő közérdek alapján biztosították, és ezt veszélyeztetné az, ha az aktákhoz információkat közlő személyek a jövőben nem lennének hajlandók őszintén írni a jelentéseikben. Az EJEB elismerte, hogy a gyermekkorukban állami gondozásba helyezett személyeknek alapvető érdekük, hogy „megkapják a gyermekkoruk és korai fejlődésük megismeréséhez és megértéséhez szükséges információkat”.⁷⁶ Bár biztosítani kell az állami akták titkosságát, a bírúhoz hasonló rendszer, amely az információközlő beleegyezéséhez köti az aktákhoz való hozzáférést, elvben összeegyeztethető lehetne az EJEE 8. cikkével, amennyiben az aktákhoz hozzáférni kívánó személy érdekei akkor is biztosítottak lennének, ha az információközlő nem érhető el vagy rosszhiszeműen tagadta meg a beleegyezést. Ilyen esetben végső

⁷⁵ EJEB, *Gaskin kontra Egyesült Királyság* (10454/83), 1989. július 7.

⁷⁶ Uo., 49. pont.

sonon egy független hatóságnak kell döntést hoznia a hozzáférés megadásával kapcsolatban. A szóban forgó ügyben ilyen eljárás nem állt rendelkezésre a felperes számára, és a bíróság megállapította az EJEE 8. cikke szerint a felperest megillető jogok megsértését. Az EJEB ugyanakkor nem állapította meg az EJEE 10. cikkének megsértését, megismételve, hogy a tájékozódás szabadsága értelmében a kormányzat nem korlátozhatja az egyes személyeket az olyan információkhoz való hozzájutásban, amelyeket mások közölni kívánnak vagy hajlandók lehetnek közölni, miközben nem is kötelezi az államot arra, hogy közölje az adott személlyel az adott információt.

A CRC a 13. cikk (1) bekezdésében elismeri a gyermek véleménynyilvánítás szabadságához való jogát, amely magában foglalja mindenfajta információ és eszme – szóban, írásban vagy nyomtatott formában, művészet formájában vagy a gyermek választása szerinti bármely más módon történő – keresésének, megismerésének és közlésének határookra való tekintet nélküli szabadságát.

2.4. A meghallgatáshoz való jog

Kiemelt pontok

- A CRC általános elvei között ismeri el a gyermek azon jogát, hogy minden őt érintő kérdésben szabadon kifejtthesse véleményét.
- Az Európai Unió Alapjogi Chartája szerint a gyermekeknek joguk van ahhoz, hogy véleményüket szabadon kifejezzék, és véleményüket életkoruknak és érettségüknek megfelelően figyelembe vegyék az őket érintő ügyekben.
- Az EJEE értelmében azt, hogy a nemzeti bíróságnak meg kell-e hallgatnia a gyermeket, az egyes ügyek sajátos körülményei alapján kell megítélni, és az a gyermek életkorától és érettségi fokától függ.

Az uniós jogban az **Európai Unió Alapjogi Chartája** 24. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy a gyermekek véleményüket szabadon kifejezhetik, és hogy az őket érintő ügyekben véleményüket életkoruknak és érettségüknek megfelelően figyelembe kell venni. Ez a rendelkezés általánosan alkalmazandó, és nem korlátozódik meghatározott eljárásokra. Az EUB ezt a rendelkezést a **Brüsszel IIa. rendelettel** együttesen értelmezte.

Példa: A *Joseba Andoni Aguirre Zarraga kontra Simone Pelz* ügy⁷⁷ tárgya egy kiskorú gyermek felügyeleti joggal kapcsolatos határozatba ütköző, Spanyolországból Németországba történő elvitele. Az EUB-t arról kérdezték, hogy a német bíróság (azaz annak az országnak a bírósága, ahová a gyermeket elvitték) ellenezheti-e a spanyol bíróság (a származási ország) végrehajtható okiratát azon az alapon, hogy a gyermeket nem hallgatták meg, megsértve ezzel a 2201/2003/EK rendelet (Brüsszel II. a) 42. cikke (2) bekezdésének a) pontját és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 24. cikkét. A gyermek ellenezte a visszatérést, amikor a német bíróság előtt kifejtette véleményét. Az EUB szerint a gyermek meghallgatása nem abszolút jog, amennyiben azonban ezt egy bíróság szükségesnek ítéli, valós és tényleges lehetőséget kell biztosítani a gyermek számára a véleménynyilvánításra. Azt is megállapította, hogy a gyermeknek a charta és a Brüsszel IIa. rendelet szerinti meghallgatáshoz való joga olyan jogi eljárásokat és feltételeket követel meg, amelyek lehetővé teszik a gyermekek számára, hogy szabadon kifejthessék véleményüket, és hogy a bíróság megismerhesse ezeket a véleményeket. A bíróságnak emellett a meghallgatások céljából minden szükséges intézkedést meg kell tennie, figyelembe véve a gyermek mindenek felett álló érdekét és az adott egyedi ügy körülményeit. Ha a gyermek egy másik tagállamban rendelkezik lakóhellyel, a Brüsszel IIa. rendelet (20) preambulumbekkezdésében foglaltak szerint a gyermek meghallgatására a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről szóló, 2001. május 28-i 1206/2001/EK tanácsi rendeletben megállapított szabályok szerint kerülhet sor. Az EUB ítélete szerint azonban azon ország hatóságai, ahová a gyermeket elvitték (Németország) nem tagadhatták meg a gyermek visszatérését azon az alapon, hogy a származási országban (Spanyolország) sérült a meghallgatáshoz való jog.

A meghallgatáshoz való jog számos jogalkotási aktusban tükröződik. Az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet 21. cikke értelmében azon gyermekeknek, akik képesek a véleményalkotásra, joguk van ahhoz, hogy akár közvetlenül, akár képviselőkön vagy megfelelő szerven keresztül valódi és tényleges lehetőséget kapjanak véleményük kifejtésére.⁷⁸ Véleményüket koruknak és érettségüknek

77 EUB, C-491/10 PPU. sz. ügy, *Joseba Andoni Aguirre Zarraga kontra Simone Pelz*, 2010. december 22.; lásd még az 5.4. szakaszt, amely ezen ítélet további részleteit és a Brüsszel IIa. rendelet működését tárgyalja.

78 EU, az Európai Unió Tanácsa, a Tanács (EU) 2019/1111 rendelete (2019. június 25.) a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről (átdolgozás), HL L 178., 2019. 1. o.

megfelelően figyelembe kell venni. Ez a jog nemcsak a szülői felelősségre vonatkozik, hanem a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, 1980. évi Hágai Egyezmény⁷⁹ szerinti visszaviteli eljárásokra is.

Az EU [eljárási biztosítékokról szóló irányelve](#) szerint a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a gyermekeknek joguk legyen a tárgyaláson jelen lenni, és minden szükséges intézkedést meg kell tenniük annak érdekében, hogy ténylegesen részt vehessenek a tárgyaláson, többek között azért, hogy lehetőséget biztosítsanak számukra a meghallgatásra és véleménynyilvánításra.⁸⁰ A [gyermekek szexuális bántalmazásáról szóló uniós irányelv](#) számos eljárási biztosítékot is meghatároz annak biztosítása érdekében, hogy a kiskorú sértett védelemben részesüljön a büntetőeljárás során folytatott kihallgatások alatt.⁸¹

Az ET jogában az EJEB nem úgy értelmezi a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot (az [EJEE](#) 8. cikke), hogy az mindig szükségessé teszi a gyermek bírósági meghallgatását.⁸² Főszabályként a nemzeti bíróságok feladata a rendelkezésükre álló bizonyítékok értékelése, beleértve a vonatkozó tények megállapításához alkalmazott eszközöket. A hazai bíróságoknak nem minden esetben kell meghallgatniuk a bíróságon a gyermeket a felügyeleti jogokkal nem rendelkező szülővel való kapcsolattartás kérdésében. Ezt a kérdést az egyes esetek egyedi körülményeinek figyelembevételével kell mérlegelni, kellő tekintettel az érintett gyerek életkorára és érettségére. Ezenkívül az EJEB a 8. cikk eljárásjogi követelményei alapján gyakran megbizonyosodik arról, hogy a hatóságok megtették-e a megfelelő lépéseket annak érdekében, hogy a szükséges biztosítékok kísérik a határozataikat.

79 Lásd még a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló, 2019. június 25-i (EU) 2019/1111 tanácsi rendelet (átdolgozás) 26. cikkét, HL L 178., 2019, 1. o..

80 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2016), (EU) 2016/800 irányelv (2016. május 11.) a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról, HL L 132., 2016, 1. o., 16. cikk.

81 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), (EU) 2011/93/EU irányelv (2011. december 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL L 335., 2011, 1. o., 20. cikk.

82 Lásd még EJEB, *N.Ts. és társai kontra Georgia* (71776/12), 2016. február 2.; EJEB, *Iglesias Casarrubios és Cantalapiedra Iglesias kontra Spanyolország* (23298/12), 2016. október 11.; EJEB, *C kontra Horvátország* (80117/17), 2020. október 8.; EJEB, *M. N. és társai kontra Belgium* (3599/18), 2020. március 5.; EJEB, *Petrov és X kontra Oroszország* (23608/16), 2018. október 23.

Példa: Az *M. és M. kontra Horvátország*⁸³ ügy egy felügyeleti joggal kapcsolatos vitára vonatkozik, beleértve az apa által elkövetett gyermekbántalmazásra vonatkozó állításokat is. Az EJEB számára különösen megdöbbentő volt, hogy a szóban forgó 13 és fél éves gyermeket egyelőre nem hallgatták meg a felügyeleti joggal kapcsolatos, eddig több mint négy éve tartó eljárásban, és így nem kapott lehetőséget arra, hogy a bíróságok előtt kifejtse véleményét arról, hogy melyik szülővel kívánt élni. Nem mondható el, hogy a saját álláspontjuk kialakítására képes gyermekeket megfelelően bevonták a döntéshozatali folyamatba, ha nem kaptak lehetőséget a meghallgatásra és ezáltal véleményük kifejtésére. A gyermekek esetében a behatárolt autonómiát, amely éretté válásuk során fokozatosan nő, a konzultációhoz és a meghallgatáshoz való joguk révén lehet gyakorolni. Az ügy sajátos körülményei között az első felperes azon óhájának figyelmen kívül hagyása, hogy melyik szülővel kíván élni, megsértette a magán- és családi élet 8. cikk szerinti tiszteletben tartásához való jogát.

Példa: A *Sahin kontra Németország* ügyben⁸⁴ az anya megtiltott minden kapcsolatot a felperes és négyéves lánya között. A német regionális bíróság úgy határozott, hogy a szülők közötti súlyos feszültségek miatt a gyermekre nézve káros lenne, ha biztosítanák az apa számára a láthatást. Ezt anélkül tette meg, hogy meghallgatta volna a gyermeket arról, hogy továbbra is szeretné-e az apját látni. A gyermek bírósági meghallgatását illetően az EJEB hivatkozott a szakértőnek a német regionális bíróság előtt kifejtett magyarázatára. A szakértő, miután több alkalommal találkozott a gyermekkel, anyjával és a felperessel, úgy vélte, hogy a gyermek kikérdezésének folyamata olyan kockázatokat hordozott volna a gyermek számára, amelyeket nem lehetett volna különleges bírósági rendelkezésekkel elkerülni. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy ilyen körülmények között az EJE 8. cikkében implicit módon benne rejlő eljárásjogi követelmény – a gyermek bírósági meghallgatása – nem jelent olyan kötelezettséget, hogy közvetlenül ki kellene kérdezni a gyermeket az apjához fűződő kapcsolatáról.

83 EJEB, *M. és M. kontra Horvátország* (10161/13), 2015. szeptember 3.

84 EJEB, *Sahin kontra Németország* [Nagytanács] (30943/96), 2003. július 8., 73. pont. Azon egyedi vonatkozással kapcsolatban, hogy a nemzeti bíróságoknak értékelniük kell a rendelkezésükre álló bizonyítékokat, valamint azt, hogy milyen jelentőséggel bírnak az alperesek által felhozni kívánt bizonyítékok, lásd még: EJEB, *Vidal kontra Belgium* (12351/86), 1992. április 22., 33. pont.

Az ET számos kötelező erejű és nem kötelező erejű jogi aktusa tartalmaz a gyermek meghallgatáshoz való jogára vonatkozó rendelkezéseket különböző összefüggésekben. [A gyermekek jogainak gyakorlásáról szóló európai egyezmény](#) foglalkozik a gyermekek szabad véleménynyilvánításhoz való jogával.⁸⁵ Az egyezmény egyedi eljárási jogokat biztosít a gyermekek számára az igazságszügyi hatóság előtti családjogi eljárásokban, különösen a szülői felelősség gyakorlásával kapcsolatos eljárásokban, például a lakhatás és a gyermekek látatása témájában. Az egyezmény 3. cikke eljárási jogként biztosítja a gyermekek számára az eljárások során a tájékoztatáshoz és a véleménynyilvánításhoz való jogot. A 4. cikk biztosítja a gyermek számára az ahhoz való jogot, hogy külön képviselő kijelölését kérje az igazságszügyi hatóságok előtt folyamatban lévő, őt érintő eljárásokban. A 6. cikk értelmében a hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy a gyermek minden vonatkozó tájékoztatást megkapjon, adott esetben személyesen kell vele konzultálniuk, és lehetővé kell tenniük a gyermek számára véleményének kinyilvánítását. Hasonlóképpen, [az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatásai](#) hangsúlyt fektetnek a gyermekek meghallgatáshoz való jogának tiszteletben tartására az őket érintő vagy befolyásoló eljárásokban.⁸⁶

A [Lanzarote-i Egyezmény](#) 9. cikke foglalkozik a gyermekek részvételével a gyermekek szexuális kizsákmányolása és szexuális bántalmazása elleni küzdelemre vonatkozó állami politikák, programok vagy egyéb kezdeményezések kidolgozásában és végrehajtásában. Ugyanezen egyezmény 14. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy az áldozatoknak történő segítségnyújtás során kellően figyelembe kell venni a gyermek véleményét, szükségleteit és aggályait.⁸⁷

[Az Európa Tanács 18 év alatti gyermekek és fiatalok részvételéről szóló ajánlása](#) hivatkozik a meghallgatáshoz való jogokra minden környezetben, többek között az iskolákban, a közösségekben és a családban, valamint nemzeti és európai szinten.⁸⁸ Emellett iránymutatásokat is tartalmaz a tagállamok számára az ajánlás végrehajtása során, így például védi a gyermekek és a fiatalok

85 Európa Tanács (1996), [Európai egyezmény a gyermekek jogainak gyakorlásáról](#), CETS 160., 1996. január 25.

86 Lásd még: Európa Tanács, az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága (2010), [az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatásai](#), 2010. november 17.

87 Európa Tanács, [Egyezmény a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről](#), CETS 201., 2007. október 25.

88 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2012), [CM/Rec\(2012\)2. sz. ajánlás a gyermekek és 18 év alatti fiatalok részvételéről](#), 2012. március 28.

részvételi jogát, előmozdítja a részvételt, és tájékoztatja a gyermekeket és a fiatalokat az ajánlásról, valamint teret biztosít a részvételhez. Az [Európa Tanács gyermekrészvétel-értékelési eszköze](#) konkrét és mérhető mutatókat biztosít az ajánlás végrehajtása terén elért eredmények mérésére.⁸⁹

A nemzetközi jogban a [CRC 12. cikkének \(1\) bekezdése](#) kimondja, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermeknek jogában áll minden őt érintő kérdésben szabadon kinyilvánítani véleményét. A gyermek véleményét korára és érettségi fokára figyelemmel kellően tekintetbe kell venni. A [CRC 12. cikkének \(2\) bekezdése](#) emellett előírja, hogy lehetőséget kell adni a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírói vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt, közvetlenül vagy képviselője, illetőleg arra alkalmas szerv útján, a hazai jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák.

2.5. A gyülekezés és az egyesülés szabadsága

Kiemelt pontok

- Mind az Európai Unió Alapjogi Chartája, mind az EJE biztosítja a békés célú gyülekezés és az egyesülés szabadságát.
- Az EJE kifejezetten megerősítette a gyermekek nyilvános gyűléseken való részvételhez való jogát.

Az uniós jogban az [Európai Unió Alapjogi Chartájának 12. cikke](#) kimondja, hogy mindenkinek joga van a békés célú gyülekezés szabadságához és a másokkal való bármilyen szintű, különösen politikai, szakszervezeti és polgári célú egyesüléshez. Ez magában foglalja mindenkinek a jogát ahhoz, hogy érdekei védelmére szakszervezetet alapítson, vagy azokhoz csatlakozzon.

Az ET jogában az [EJE 11. cikkének \(1\) bekezdése](#) biztosítja a gyülekezés és az egyesülés szabadságát, a 11. cikk (2) bekezdésében rögzített korlátozások mellett.

⁸⁹ Európa Tanács, Gyermekjogi Osztály és Ifjúsági Főosztály (2016), *Child Participation Assessment Tool*, 2016. március.

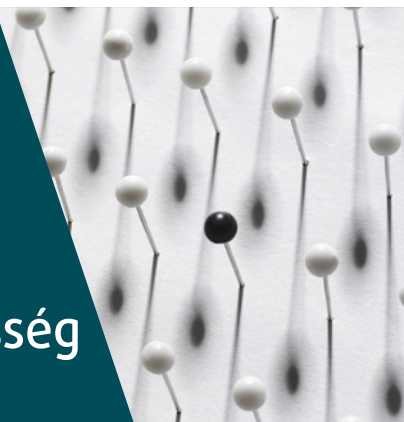
Az EJEB kifejezetten rámutatott arra, hogy a gyermekeknek jogukban áll közterületeken tartott gyűléseken részt venni. Amint azt a bíróság a *Christian Democratic People's Party kontra Moldova*⁹⁰ ügyben megállapította, ellentétes lenne a szülők és a gyermekek gyülekezési szabadságával, ha nem vehetnének részt bizonyos rendezvényeken, különös tekintettel az iskolázatással kapcsolatos kormányzati politikával szembeni tiltakozásokra.

A nemzetközi jogban az egyes gyermekek, csakúgy, mint a gyermekek szervezetei a CRC 15. cikkében kínált védelemre támaszkodhatnak, amely kimondja az egyesüléshez és a békés gyülekezéshez való jogot. E rendelkezés alapján a gyermekeket foglalkoztató különböző egyesületek nemzetközi védelemben részesültek.

90 *Christian Democratic People's Party kontra Moldova*, (28793/02), 2006. február 14.

3

Egyenlőség és megkülönböztetésmentesség



EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>Alapjogi Charta, III. cím (Egyenlőség), beleértve a 20. (a törvény előtti egyenlőség), a 21. (a megkülönböztetés tilalma) és a 23. cikket (a nők és férfiak közötti egyenlőség)</p> <p>EUMSZ, 19. cikk</p> <p>A foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv (2000/78/EK)</p> <p>A faji egyenlőségről szóló irányelv (2000/43/EK)</p> <p>2006/54/EK irányelv (átdolgozás) a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról</p> <p>A Tanács 2004/113/EK irányelve a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvének az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása tekintetében történő végrehajtásáról</p>	<p>Egyenlőség és megkülönböztetésmentesség</p>	<p>EJEE, 14. cikk;</p> <p>Az EJEE 12. kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikke (a hátrányos megkülönböztetés tilalma)</p> <p>(Módosított) ESC, E. cikk (megkülönböztetésmentesség)</p> <p>A nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezmény (FCNM), 4. cikk</p> <p>Lanzarote-i Egyezmény, 2. cikk</p>

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>A faji egyenlőségről szóló irányelv (2000/43/EK)</p>	<p>A faj és az etnikai származás alapján történő megkülönböztetés tilalma</p>	<p>EJEE, 14. cikk, az EJEE 1. kiegészítő jegyzőkönyvének 2. cikkével összefüggésben. FCNM, 4. és 12. cikk EJEB, <i>D. H. és társai kontra Cseh Köztársaság</i> [Nagytanács] (57325/00), 2006 (roma gyermekek külön iskolákban történő elhelyezése) EJEB, <i>Oršuš és társai kontra Horvátország</i> (15766/03), 2010 (kizárólag roma osztályok általános iskolákban) EJEB, <i>Catan és társai kontra Moldova és Oroszország</i> [Nagytanács] (43370/04 és más ügyek), 2012 (szeparatista hatósági politika) EJEB, <i>Ádám és társai kontra Románia</i> (81114/17 és más ügyek), 2020 (további vizsgák etnikai csoportok számára) ECSR, <i>European Roma Rights Centre (ERRC) kontra Írország</i>, 100/2013. sz. panasz, 2015</p>
<p>Az Európai Unió Alapjogi Chartája, 21. cikk <i>EUMSZ</i>, 45. cikk A polgárságról szóló irányelv (2004/38/EK) A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv (2003/109/EK) Családegyesítési irányelv (2003/86/EK) Összevont tartózkodási és munkavállalási engedély (2011/98/EU) EUB, C-200/02. sz. ügy, <i>Kunqian Catherine Zhu és Man Lavette Chen kontra Secretary of State for the Home Department</i>, 2004 (harmadik országbeli állampolgár szülők tartózkodási joga)</p>	<p>Az állampolgárság és a bevándorló jogállás alapján történő megkülönböztetés tilalma</p>	<p>EJEE, 14. cikk, az EJEE 1. kiegészítő jegyzőkönyvének 2. cikkével összefüggésben. FCNM, 4. és 12. cikk EJEB, <i>Ponomaryovi kontra Bulgária</i> (5335/05), 2011 (ideiglenes lakosok által fizetendő tandíjak)</p>

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>Alapjogi Charta, 21. cikk A foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv (2000/78/EK) EUB, C-303/06. sz. ügy, <i>S. Coleman kontra Attridge Law és Steve Law</i> [Nagytanács], 2008</p>	<p>A fogyatékossgon alapuló megkülönböztetés tilalma</p>	<p>EJEE, 14. cikk; az EJEE 12. jegyzőkönyvének 1. cikke (a megkülönböztetés tilalma) ESC, 17. cikk, (2) bekezdés EJEB, <i>Çam kontra Törökország</i> (51500/08), 2016 (a zeneiskolába való felvétel látássérültség miatti megtagadása) EJEB, <i>G. L. kontra Olaszország</i> (59751/15), 2020 (a szakképzési támogatás autista tanuló számára történő nyújtásának elmulasztása)</p>
<p>Alapjogi Charta, 21. cikk Az áldozatokról szóló irányelv (2012/29/EU) A foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv (2000/78/EK) EUB, C-303/06. sz. ügy, <i>S. Coleman kontra Attridge Law és Steve Law</i> [Nagytanács], 2008</p>	<p>Az egyéb védett indokok alapján történő megkülönböztetés tilalma</p>	<p>Lanzarote-i Egyezmény, 2. cikk EJEE, 14. cikk; Az EJEE 12. kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikke (a hátrányos megkülönböztetés tilalma) EJEB, <i>Bayev és társai kontra Oroszország</i> (67667/09), 2017 (önkéntes homoszexualitás elleni jogszabályok) EJEB, <i>P. V. kontra Spanyolország</i> (35159/09), 2010 (a kapcsolattartás korlátozása a nemváltoztatásból eredő érzelmi instabilitás miatt) EJEB, <i>D. G. kontra Írország</i> (39474/98), 2002 (az életkornak megfelelő idegenrendészeti fogdák fiatal elkövetők számára történő biztosításának elmulasztása) EJEB, <i>Bouamar kontra Belgium</i> (9106/80), 1988 (az életkornak megfelelő idegenrendészeti fogdák fiatal elkövetők számára történő biztosításának elmulasztása) EJEB, <i>Fabris kontra Franciaország</i> [Nagytanács] (16574/08), 2013 (házasságon kívül született gyermekek öröklési joga) EJEB, <i>Mazurek kontra Franciaország</i> (34406/97), 2000 (házasságon kívül született gyermekek öröklési joga)</p>

A hátrányos megkülönböztetés tilalma minden demokratikus társadalom alapelve. Az uniós intézmények számos irányelvet fogadtak el a megkülönböztetés elleni küzdelem érdekében, amelyek a gyermekekre is vonatkoznak. Az EJEB jelentős ítélkezési gyakorlattal rendelkezik a hátrányos megkülönböztetés [EJEE 14. cikke](#) szerinti – összefüggésben az egyezmény más cikkeivel és korlátozottabb mértékben a 12. kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikkével – tilalmával kapcsolatban.

Az ECSR úgy tekinti, hogy az [ESC](#) megkülönböztetésmentességről szóló E. cikke hasonló funkciót tölt be, mint az [EJEE 14. cikke](#): nem független rendelkezés, és azt az [ESC](#) valamely érdemi rendelkezésével összefüggésben kell alkalmazni.⁹¹

Ez a fejezet az egyenlőség és a megkülönböztetésmentesség elvével foglalkozik, azon indokokra összpontosítva, amelyek tekintetében gyermekekre vonatkozó ítélkezési gyakorlat alakult ki. Először általános információkat nyújt az európai megkülönböztetésmentességi jogról ([3.1. szakasz](#)), majd bemutatja a gyermekek egyenlőségének és megkülönböztetésének kérdését az etnikai származás ([3.2. szakasz](#)), az állampolgárság és a bevándorló státusz ([3.3. szakasz](#)), a fogyatékoság ([3.4. szakasz](#)), valamint egyéb védett indokok, köztük a nem, a nemi identitás és a szexuális irányultság, a nyelv és a személyazonosság ([3.5. szakasz](#)) vonatkozásában.

91 ECSR, *Syndicat des Agrégés de l'Enseignement Supérieur (SAGES) kontra Franciaország*, 26/2004. sz. panasz, 2015. június 15., 34. pont.

3.1. A megkülönböztetésmentességre vonatkozó európai jog

Kiemelt pontok

- Európában általában tilos a védett tulajdonságok, vagyis a nem, faj, bőrszín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, életkor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés.⁹²
- Az EU-ban az Alapjogi Charta tiltja a nem, fajon, bőrszínen, etnikai vagy társadalmi származáson, genetikai tulajdonságon, nyelven, valláson vagy meggyőződésen, politikai vagy más véleményen, nemzeti kisebbséghez tartozáson, vagyoni helyzeten, születésen, fogyatékoságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetést. A Szerződések alkalmazási körén belül és azok bármely különös rendelkezésének sérelme nélkül tilos az állampolgárság alapján történő megkülönböztetés is.
- A másodlagos uniós jog tiltja a nemi alapon történő megkülönböztetést (a nemek közötti egyenlőségről szóló irányelvek); az etnikai vagy faji származás alapján az élet több területén történő megkülönböztetést (faji egyenlőségről szóló irányelv); valamint az életkoron, fogyatékoságon, szexuális irányultságon, valláson vagy meggyőződésen alapuló foglalkoztatási és munkavégzési megkülönböztetést (a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv).
- Az EJEE 14. cikke tiltja az egyezményben biztosított más jog gyakorlásával kapcsolatos hátrányos megkülönböztetést. A 12. kiegészítő jegyzőkönyv értelmében a hátrányos megkülönböztetés tilalma önálló joggá vált.
- Az ET számos eszköze hangsúlyozza, hogy bizonyos körülmények vagy csoportok tekintetében biztosítani kell a megkülönböztetésmentességet.

Az uniós jogban a megkülönböztetés tilalma, amelyről az Európai Unió **Alapjogi Chartájának** 21. cikke rendelkezik, önálló elv, amely a charta egyéb rendelkezései által nem érintett helyzetekre is alkalmazandó. A rendelkezés kifejezetten tiltja a nem, faj, bőrszín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, életkor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetést. Az EUSZ 2. cikke a megkülönböztetés tilalmát, az egyenlőséget, az emberi méltóságot, az igazságosságot, valamint

⁹² A megkülönböztetés elleni uniós irányelveken, valamint az EJEE 14. cikkén és 12. kiegészítő jegyzőkönyvén alapuló európai megkülönböztetésmentességi jog áttekintését lásd: FRA és EJOB (2018), *Kézikönyv az európai megkülönböztetésmentességi jogról*, 2018. február.

a férfiak és nők közötti toleranciát valamennyi tagállam közös értékeként említi. Ezzel szemben az [EUMSZ 19. cikke](#) csak a nem, faji vagy etnikai származás, vallás vagy meggyőződés, fogyatékoság, kor és szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetést említi. A megkülönböztetésmentesség önálló elv, amely azokra a helyzetekre is vonatkozik, amelyekre a charta egyetlen más rendelkezése sem terjed ki. A rendelkezés kifejezetten tiltja a nem, faj, bőrszín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, életkor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetést. Ezzel szemben az [EUMSZ 19. cikke](#) csak a nem, faji vagy etnikai származás, vallás vagy meggyőződés, fogyatékoság, kor és szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetést említi.

Számos uniós irányelv tiltja a hátrányos megkülönböztetést a foglalkoztatás, a jóléti rendszer, valamint az áruhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén, amelyek mindegyike potenciálisan releváns a gyermekek számára. A [2000/78/EK tanácsi irányelv](#), amely létrehozza a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteit (a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv)⁹³, tiltja a vallás vagy meggyőződés, fogyatékoság, életkor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetést. A személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló [2000/43/EK tanácsi irányelv](#) (a faji egyenlőségről szóló irányelv) nemcsak a foglalkoztatás, valamint az áruhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés vonatkozásában tiltja a faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetést, hanem a jóléti rendszer (és azon belül a szociális védelem, a szociális biztonság és az egészségügyi ellátás), valamint az oktatás tekintetében is.⁹⁴ További irányelvek rendelkeznek a férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés vagy az önfoglalkoztatás területén ([2006/54/EK irányelv](#)⁹⁵ és [2010/41/EU irányelv](#)⁹⁶, továbbá az áruhoz

93 EU, az Európai Unió Tanácsa (2000), a [Tanács 2000/78/EK irányelve](#) (2000. november 27.) a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról, HL L 303., 2000.

94 EU, az Európai Unió Tanácsa (2000), a [Tanács 2000/43/EK irányelve](#) (2000. június 29.) a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról, HL L 180., 2000.

95 Az EU, az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2006), [2006/54/EK irányelv](#) (2006. július 5.) a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról (átdolgozott szöveg), HL L 204., 2006.

96 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2010), [2010/41/EU irányelv](#) (2010. július 7.) az önálló vállalkozói tevékenységet folytató férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról és a [86/613/EGK tanácsi irányelv](#) hatályon kívül helyezéséről, HL L 180., 2010.

és szolgáltatásokhoz való hozzáférés területén (az árukhoz és szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférésről szóló irányelv).⁹⁷ A Tanács 79/7/EGK irányelve a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról.⁹⁸ A Bizottság által 2008-ban javasolt, egyenlő bánásmódról szóló irányelv célja az egyenlőségről szóló jogszabályok hiányosságainak megszüntetése.⁹⁹

Az EJE-ben a 14. cikk egyenlőséget biztosít az EJE-ben meghatározott „[...] jogok és szabadságok élvezetében”. Az EJE tehát csak az EJE által védett jogok valamelyikének hatálya alá tartozó hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó panaszok vizsgálatára rendelkezik hatáskörrel. A 12. kiegészítő jegyzőkönyv (amelyet eddig 20 tagállam erősített meg) tiltja a hátrányos megkülönböztetést a „törvény által meghatározott bármely jog” és „bármely hatóság” tekintetében, és így tágabb hatállyal bír, mint a 14. cikk, amely csak az egyezmény által biztosított jogokra vonatkozik.

A két eszközben foglalt rendelkezések tartalmazzák azon indokok nem kimerítő listáját, amelyek alapján tilos megkülönböztetést alkalmazni: nem, faj, bőrszín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés vagy egyéb helyzet. Amennyiben az EJE szerint egyes személyeket alapvetően hasonló helyzetben eltérő bánásmódban részesítettek, megvizsgálja, hogy ez objektív módon és észszerűen indokolható-e.¹⁰⁰

Az ESC E. cikke szintén tartalmazza azon indokok nem kimerítő listáját, amelyek alapján tilos megkülönböztetést alkalmazni: faj, bőrszín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, egészség, nemzeti kisebbséghez fűződő kapcsolat vagy születés. Az ESC e cikke

97 EU, az Európai Unió Tanácsa (2004), 2004/113/EK tanácsi irányelv (2004. december 13.) a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvének az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása tekintetében történő végrehajtásáról, HL L 373., 2004.

98 EU, az Európai Unió Tanácsa (1978), a Tanács 79/7/EGK irányelve (1978. december 19.) a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról, HL L 6., 1979.

99 EU, az Európai Unió Tanácsa (2008), tanácsi irányelvre vonatkozó javaslat a személyekkel szembeni, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosagra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról, {SEC(2008) 2180} {SEC(2008) 2181}, COM(2008) 426, 2008. július 2.

100 Az EJEB ítélkezési gyakorlatának áttekintését lásd: FRA és EJE (2018) Kézikönyv az európai megkülönböztetésmentességi jogról, 2018. február.

vonatkozó függeléke egyértelművé teszi, hogy az objektív és észszerű indokoláson alapuló eltérő bánásmód magában foglalja azt is, hogy bizonyos életkort vagy kapacitást írnak elő az oktatás egyes formáihoz való hozzáférés tekintetében.¹⁰¹

Az FCNM¹⁰² 4. cikke értelmében a részes államok biztosítják a valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személyek számára a törvény előtti egyenlőséget és a törvény általi egyenlő védelem jogát, és tiltják a nemzeti kisebbséghez tartozáson alapuló hátrányos megkülönböztetést. Emellett vállalják, hogy szükség esetén megfelelő intézkedéseket hoznak a gazdasági, a társadalmi, a politikai és a kulturális élet minden területén a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek és a többséghez tartozók közötti teljes és tényleges egyenlőség előmozdítása érdekében.

A Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság egyedülálló emberi jogi ellenőrző szerv, amely a rasszizmus, a megkülönböztetés, az idegengyűlölet, az antiszemitizmus és az intolerancia elleni európai küzdelemmel kapcsolatos kérdésekre szakosodott.¹⁰³ Országmegfigyelési munkája keretében a bizottság megvizsgálja a rasszizmus és az intolerancia megnyilvánulásainak helyzetét az ET minden egyes tagállamában.

A Lanzarote-i Egyezmény 2. cikke biztosítja, hogy az egyezmény rendelkezéseinek végrehajtásáról, különösen a szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás áldozatai jogainak védelmét szolgáló intézkedésekről mindennemű megkülönböztetés nélkül gondoskodjanak.

A megkülönböztető bánásmódtól való tartózkodás néha nem elegendő az egyenlő bánásmód megvalósításához. Bizonyos helyzetekben intézkedéseket lehet hozni a fennálló és a tartósan fennálló egyenlőtlenségek ellensúlyozására. Az ENSZ összefüggésében ezeket „különleges intézkedéseknek” nevezik, míg az uniós jog „egyedi intézkedéseket” vagy „pozitív intézkedéseket” említ. Az EJEB „pozitív kötelezettségekről” beszél. Ilyen különleges intézkedésekkel a kormányok biztosíthatják az „érdemi egyenlőséget”, azaz a társadalomban elérhető előnyökhöz való hozzáférés lehetőségeinek egyenlő kihasználását a

101 Európa Tanács (1996), (módosított) Európai Szociális Charta, *Magyarázó jelentés*, 136. pont.

102 Európa Tanács (1995), *Keretegyezmény a nemzeti kisebbségek védelméről* (FCNM), CETS 157., 1995. február 1.

103 További információért látogasson el az [Európai Bizottság rasszizmussal és intoleranciával foglalkozó weboldalára](#).

puszta „formális egyenlőség” helyett. Amennyiben a kormányok, a munkáltatók és a szolgáltatók nem veszik figyelembe a különleges intézkedések meghozatalának helyénvalóságát, növelik annak kockázatát, hogy szabályaik és gyakorlataik közvetett megkülönböztetést valósíthatnak meg.

A következő szakaszok elemzik a megkülönböztetés azon konkrét okait, amelyek különösen fontosnak bizonyultak a gyermekek szempontjából.

3.2. A faj vagy etnikai származás alapján történő megkülönböztetés tilalma

Kiemelt pontok

- A faji és etnikai származás a hátrányos megkülönböztetés tiltott alapja Európában.
- Az EU konkrét jogi eszközzel rendelkezik (a faji egyenlőségről szóló irányelv), amely az élet minden területén tiltja a közvetlen és közvetett megkülönböztetést, valamint a zaklatást.

Az uniós jogon belül a **faji egyenlőségről szóló irányelv** nemcsak a foglalkoztatás, valamint az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés vonatkozásában tiltja a faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetést, hanem a jóléti rendszer, az oktatás és a szociális biztonság tekintetében is. A romák mint különösen jelentős és kiszolgáltatott etnikai csoportok egyértelműen az irányelv hatálya alá tartoznak. A romákkal szembeni megkülönböztetés elleni küzdelem egyik kulcsfontosságú eleme volt a nemzeti stratégiákra vonatkozó külön uniós romaintegrációs keret 2011-es elfogadása.¹⁰⁴ Ezt 2020-ban a **romák egyenlőségét, társadalmi befogadását és részvételét célzó, a 2020–2030-as időszakra szóló második uniós stratégiai keretrendszer**¹⁰⁵ követte. A roma gyermekeket különösen sújtja a közvetlen és közvetett megkülönböztetés, valamint a zaklatás az oktatás, a foglalkoztatáshoz és a lakhatáshoz való hozzáférés, az egészségügyi ellátás, a tudatosság és az igazságszolgáltatáshoz való

104 Európai Bizottság (2011), *A nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere 2020-ig*, COM(2011) 173 final, 2011. április 5.

105 EU, Európai Bizottság (2020), *Egyenlőségközpontú Unió: A romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer*, COM(2020) 620 final, 2020. október 10.

jog terén. A teljes egyenlőség gyakorlati megvalósítása bizonyos körülmények között indokolhatja a romákra irányuló pozitív fellépéseket, különösen a négy említett területen.¹⁰⁶

Az ET jogában az EJEB több alapvető jelentőségű ügyben hozott ítéletet a roma gyermekekkel szembeni, oktatási rendszeren belül alkalmazott eltérő bánásmódot illetően. Ezeket az ügyeket az **EJEE 1. jegyzőkönyvének 2. cikkével** együttesen értelmezett 14. cikk alapján vizsgálták meg. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy a roma gyermekek speciális iskolákban vagy osztályokban való felülreprezentáltsága vagy szegregációja csak akkor indokolható objektíven, ha megfelelő biztosítékokat alkalmaznak a gyermekek ilyen iskolákba vagy osztályokba irányításánál, ideértve a kifejezetten a roma gyermekek szükségleteire szabott és azokra érzékeny tesztek; az előrehaladás megfelelő értékelését és nyomon követését annak érdekében, hogy a tanulási nehézségek leküzdését követően a gyermekeket integrálják a rendes osztályokba; továbbá a tanulási nehézségek orvoslására irányuló pozitív intézkedéseket. A szegregációval szembeni hatékony intézkedések hiányában tehát nem indokolható a roma gyermekek rendes tantervvel működő, normál iskolákon belüli oktatási szegregációja.¹⁰⁷ Emellett az ET Miniszteri Bizottsága azt ajánlja, hogy a romák és/vagy az utazók történelmét építsék be az iskolai tantervekbe és oktatási anyagokba.¹⁰⁸

Példa: *A D. H. és társai kontra Cseh Köztársaság* ügyben¹⁰⁹ az EJEB megállapította, hogy aránytalanul sok roma gyermeket helyeztek el indokolatlanul a tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek számára fenntartott speciális iskolákban. A bíróság aggályosnak tartotta, hogy ezek az iskolák alacsonyabb szintű tantervet kínálnak, és hogy ez a rendszer szegregációhoz vezet. A roma gyermekek tehát olyan oktatásban részesültek, amely fokozza

106 Európai Bizottság (2014), *Közös jelentés a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelv és a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelv alkalmazásáról*, a Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak, COM(2014) 2 final, 2014. január 17.

107 EJEB, *Lavida és társai kontra Görögország* (7973/10), 2013. május 30.

108 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2020), *CM/Rec(2020)2. sz. ajánlás a tagállamok számára a romák és/vagy az utazók történelmének az iskolai tantervekbe és oktatási anyagokba történő beillesztéséről*, 2020. július 1.

109 EJEB, *D. H. és társai kontra Cseh Köztársaság* [Nagytanács] (57325/00), 2007. november 13., 206–210. pont.

nehézségeiket és hátrányos a későbbi személyes fejlődésükre nézve, ahelyett, hogy segítené őket a normál iskolarendszerbe való beilleszkedésben és azon készségek fejlesztésében, amelyek megkönnyítenék életüket a többségi társadalom körében. Következésképpen az EJEB megállapította az EJEE 14. cikkének az EJEE 1. kiegészítő jegyzőkönyve 2. cikkével összefüggésben történő megsértését.

Példa: Az *Oršuš és társai kontra Horvátország* ügyben¹¹⁰ az EJEB a rendes általános iskolákon belüli roma osztályok meglétét vizsgálta. Az, ha a gyermekeket az oktatás nyelvének nem megfelelő ismerete miatt ideiglenesen külön osztályban helyezik el, önmagában véve elvileg nem minősül megkülönböztetésnek. Úgy tekinthető, hogy az ilyen intézkedéssel az oktatási rendszer igazodik a nyelvi nehézségekkel küzdő gyermekek speciális szükségleteihez. Mindazonáltal amint ez az intézkedés aránytalan mértékben vagy kizárólagosan egy bizonyos etnikai csoport tagjait érinti, biztosítékokra van szükség. A külön osztályokban való kezdeti elhelyezés tekintetében az EJEB megállapította, hogy az intézkedés nem egy, a nyelvet nem megfelelően beszélő gyermekek problémáinak kezelését célzó általános gyakorlat részét képezte, és hogy a gyermekek nyelvismeretének külön felmérésére nem került sor. Ami a kínált tantervet illeti, egyes gyermekek számára semmiféle speciális programot (például külön nyelvvórárt) nem biztosítottak annak érdekében, hogy a lehető legrövidebb idő alatt szert tegyenek a szükséges nyelvi készségekre. Sem áthelyezési, sem nyomonkövetési eljárást nem alkalmaztak annak biztosítása érdekében, hogy a megfelelő nyelvismeret megszerzését követően a roma gyermekeket azonnal és automatikusan áthelyezzék a vegyes osztályokba. Következésképpen az EJEB megállapította, hogy ez az EJEE 1. kiegészítő jegyzőkönyvének 2. cikkével összefüggésben sértette az EJEE 14. cikkét.

Az EJEB más, a gyermekek iskolai környezetben történő hátrányos megkülönböztetésével kapcsolatos ügyeket is elbírált.

Példa: A *Catan és társai kontra Moldova és Oroszország* ügyben¹¹¹ az EJEB a Dnyeszter-mellék szeparatista hatóságai által az iskolákban bevezetett nyelvpolitikát vizsgálta. A moldovai nyelvű (a latin ábécét használó)

110 EJEB, *Oršuš és társai kontra Horvátország* [Nagytanács] (15766/03), 2010. március 16., 157. pont.

111 EJEB, *Catan és társai kontra Moldova és Oroszország* [Nagytanács] (43370/04, 8252/05 és 18454/06), 2012. október 19.

iskolák kényszerű bezárását és áthelyezését követően a szülőknek választaniuk kellett, hogy olyan iskolákba küldik gyermekeiket, ahol a moldovai nyelv és a cirill ábécé mesterséges kombinációjával tanították őket, szovjet időkben készített tananyagokkal, vagy pedig olyan iskolákba, amelyek kevésbé jól felszereltek voltak, kevésbé kényelmes helyen helyezkedtek el, és a gyermekek az odajutás során zaklatásnak és megfélemlítésnek voltak kitéve. Az iskolák erőszakos bezárását és a későbbi zaklatást a bíróság a gyermekek oktatáshoz való jogába való indokolatlan beavatkozásnak minősítette, amely sérti az EJEE 1. jegyzőkönyvének 2. cikkét.¹¹²

Példa: Az *Ádám és társai kontra Románia* ügyben¹¹³ azok a magyar etnikai származású diákok, akik Romániában anyanyelvükön tanultak az iskolában, arról panaszkodtak, hogy két további vizsgát kellett letenniük anyanyelvükön, az ország egész területén azonos, meglehetősen rövid időtartamú érettségi vizsgán. Az EJEB először is hangsúlyozta, hogy az ET vonatkozó jogi aktusai kifejezetten elismerik, hogy a kisebbségi nyelvek védelme és ösztönzése nem történhet a hivatalos nyelvek és a tanuláshoz szükséges kárára. Ezenkívül a két további vizsga, amelyen a felpereseknek részt kellett venniük, közvetlen és elkerülhetetlen következménye volt annak, hogy tudatosan és önként úgy döntöttek, hogy más nyelven tanulnak, és hogy az állam ilyen lehetőséget biztosított számukra. Az EJEB meggyőződött arról, hogy a felperesek nem kerültek a 12. kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke értelmében kellően jelentős eltérő helyzetbe. Az eredmény megsértését nem állapították meg.

Az EJEB véleménye szerint a roma gyermekekre vonatkozó oktatáspolitikákat kísérhetik rugalmas struktúrák, megfelelően a csoport sokszínűségének, és figyelembe lehet venni, hogy egyes csoportok vándorló vagy részben vándorló életmódot folytatnak, külön roma iskolák azonban nem lehetnek.¹¹⁴

Példa: Az *European Roma Rights Centre (ERRC) kontra Írország* ügy¹¹⁵ tárgya az, hogy Írország megfelel-e az ESC-nek az utazók elszállásolása

112 Uo., 141-144. pont.

113 EJEB, *Ádám és társai kontra Románia* (81114/17), 2020. október 13.

114 ECSR, *Következtetések 2003 – Bulgária – 17. cikk (2) bekezdés*, 2003/def/BGR/17/2/EN, 2003. június 30.

115 ECSR, *European Roma Rights Centre (ERRC) kontra Írország*, 100/2013. sz. panasz, 2015. december 1.

tekintetében, különös tekintettel a lakhatási feltételekre és az utazók kilátoltatására, valamint az utazó gyermekek esetében a szociális, jogi és gazdasági védelemre is. Az ERRC azt állította, hogy a kormány megsértette a 17. cikket azért, hogy megtagadta az utazó gyermekektől a szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jogot, különösen az iskoláztatás tekintetében.

Az FCNM 4. cikkének (2) és (3) bekezdése értelmében nem tekinthetők megkülönböztető jellegűnek azon intézkedések, amelyek célja a nemzeti kisebbségekhez tartozók tényleges egyenlőségének előmozdítása. Az FCNM 12. cikkének (3) bekezdése alapján emellett a részes államok kifejezetten kötelezettséget vállalnak arra, hogy minden szinten előmozdítják az esélyegyenlőséget a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek oktatáshoz való hozzáférése tekintetében. Az FCNM tanácsadó bizottsága rendszeresen vizsgálja a roma gyermekek oktatáshoz való, e rendelkezés szerinti egyenlő hozzáférését.¹¹⁶

3.3. Az állampolgárság és a bevándorlói státusz alapján történő megkülönböztetés tilalma

Kiemelt pontok

- Az európai jog tiltja az állampolgárság alapján történő megkülönböztetést.
- Az uniós jog értelmében tilos az állampolgárságon alapuló megkülönböztetés a személyek EUMSZ 45. cikk szerinti szabad mozgásával összefüggésben (a mozgás és a tartózkodás szabadsága). Az uniós jog alkalmazási körében az Európai Unió Alapjogi Chartája 21. cikkének (2) bekezdése értelmében tilos az állampolgárság alapján történő megkülönböztetés. Az EJEE a tagállamok joghatósága alá tartozó valamennyi személy számára biztosítja a jogok gyakorlását.

Az uniós jogban tilos az állampolgárság alapján történő hátrányos megkülönböztetés a Szerződések alkalmazási körében (az EUMSZ 18. cikke; az Alapjogi Charta 21. cikkének (2) bekezdése). Ezek a cikkek az uniós polgárságra vonatkozó rendelkezéssel összefüggésben valamennyi uniós polgárra, valamint a

¹¹⁶ Lásd: Európa Tanács, A nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezmény tanácsadó bizottsága (2006), Kommentár a nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezménynek megfelelő oktatásról (2006), ACFC/25DOC(2006)002.

nem uniós állampolgárságú huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező személyekre vonatkoznak. Ezenkívül az uniós jog tiltja az állampolgárság alapján történő megkülönböztetést, különösen a személyek szabad mozgásával összefüggésben (állampolgársági irányelv¹¹⁷; az EUMSZ 45. cikke¹¹⁸). A harmadik országbeli állampolgárokat, azaz azokat a személyeket, akik olyan állam állampolgárai, amely nem tagja az EU-nak, nagyjából ugyanazokon a területeken élvezik az egyenlő bánásmódhoz való jogot, mint amelyek a megkülönböztetés tilalmáról szóló irányelvek hatálya alá tartoznak, ha huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező személynek minősülnek. Ahhoz, hogy ennek minősüljenek, a **harmadik országok állampolgáraitól szóló irányelv** értelmében egyéb feltételek teljesülése mellett ötéves jogszerű tartózkodás szükséges.¹¹⁹ Emellett a családdegyesítési jogról szóló 2003/86/EK irányelv (**családdegyesítési irányelv**)¹²⁰ lehetővé teszi a harmadik országok valamely tagállamban jogszerűen tartózkodó állampolgárai számára, hogy családtagjaik bizonyos feltételek mellett csatlakozzanak hozzájuk (lásd még a **9.5. szakaszt**).¹²¹ Ezen túlmenően az **összevont engedélyről szóló irányelv** bizonyos feltételek mellett biztosítja a harmadik országbeli állampolgárok számára az egyenlő bánásmódhoz való jogot.¹²²

Példa: A *Chen*-ügy¹²³ azt a kérdést tárgyalja, hogy egy harmadik ország állampolgárának gyermeke jogosult-e valamely uniós tagállamban tartózkodni, ha egy attól eltérő tagállamban született és annak az állampolgára.

117 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2004), 2004/38/EK irányelv (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, HL L 158., 2004.

118 Alapjogi Ügynökség (2018), *Making EU Citizens' Rights a Reality: National courts enforcing freedom of movement and related rights*, Luxembourg, Kiadóhivatal.

119 EU, az Európai Unió Tanácsa (2003), 2003/109/EK irányelv (2003. november 25.) a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgárainak jogállásáról, HL L 16., 2004.

120 EU, az Európai Unió Tanácsa (2003), 2003/86/EK irányelv (2003. szeptember 22.) a családdegyesítési jogról, HL L 251., 2003.

121 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), a 2011/98/EU irányelv (az összevont engedélyről szóló irányelv) létrehozta a harmadik országbeli állampolgároknak az EU-ban való tartózkodásra és munkavállalásra irányuló összevont kérelmezési eljáráshoz való jogát, és közös jogokat állapított meg a harmadik országbeli állampolgárok számára, HL L 343., 2011, 1. o.

122 EU, az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), a 2011/98/EU irányelv (az összevont engedélyről szóló irányelv) létrehozta a harmadik országbeli állampolgároknak az EU-ban való tartózkodásra és munkavállalásra irányuló összevont kérelmezési eljáráshoz való jogát, és közös jogokat állapított meg a harmadik országbeli állampolgárok számára, HL L 343., 2011, 1. o., 12. cikk.

123 EUB, C-200/02. sz. ügy, *Kunqian Catherine Zhu és Man Lavette Chen kontra Secretary of State for the Home Department*, 2004. október 19.

Anyja, aki gondviselője volt, harmadik ország állampolgára volt. Az EUB úgy ítélte meg, hogy amennyiben egy tagállam feltételeket szab az állampolgárságot szerezni kívánó személyek számára, és ezek a feltételek teljesülnek, egy másik tagállam nem kérdőjelezheti meg ezt a jogosultságot, amennyiben az anya és a gyermek tartózkodási engedélyért folyamodik. Az EUB megerősítette, hogy egy tagállam nem tagadhatja meg a tartózkodáshoz való jogot azon szülőtől, aki uniós állampolgár gyermek gondviselője, mivel ezáltal a gyermek meg lenne fosztva tartózkodási jogának valamennyi tényleges érvényesítésétől.

Az ET jogában az **EJEE** a valamely tagállam joghatósága alatt élő valamennyi személy számára szavatolja a jogok gyakorlását, függetlenül attól, hogy rendelkeznek-e állampolgársággal, ideértve azokat is, akik az adott ország területén kívül, valamely tagállam tényleges ellenőrzése alatt álló területeken élnek. Az oktatást illetően az **EJEB** úgy véli, hogy az állampolgárságon és a bevándorlási jogálláson alapuló eltérő bánásmód hátrányos megkülönböztetésnek minősülhet.

Példa: A *Ponomaryovi kontra Bulgária* ügy¹²⁴ azt a kérdést tárgyalja, hogy az állandó tartózkodási engedéllyel nem rendelkező külföldi állampolgároknak kell-e tandíjat fizetniük a középfokú oktatásért. Főszabály szerint a gazdasági vagy társadalmi stratégiával kapcsolatos általános intézkedések esetében fennálló, rendszerint széles mérlegelési jogkört az oktatás területén két okból korlátozni kell: a) az oktatáshoz való jog az **EJEE** alapján közvetlen védelmet élvez, és b) az oktatás nagyon sajátos közszolgáltatási forma, amely széles körű társadalmi funkciókat lát el. Az **EJEB** szerint a mérlegelési jogkör az oktatás szintjével együtt bővül. Így bár a külföldiek (magasabb) általános iskolai tandíja nehezen indokolható, az egyetemi szinten teljes mértékben indokolt lehet. Tekintettel a középfokú oktatásnak a személyes fejlődés, valamint a társadalmi és szakmai beilleszkedés szempontjából fennálló jelentőségére, az eltérő bánásmód arányosságát ezen oktatási szint vonatkozásában is szigorúbban kell ellenőrizni. A bíróság tisztázta, hogy nem foglalt állást abban a kérdésben, hogy egy állam jogosult-e arra, hogy megfossza az összes irreguláris migránst az állampolgároknak és a külföldiek bizonyos korlátozott kategóriáinak nyújtott oktatási lehetőségektől. A felperesek ügye sajátos körülményeinek értékelése során megállapította, hogy nem került sor „az illegális bevándorlás

124 **EJEB**, *Ponomaryovi kontra Bulgária* (5335/05), 2011. június 21., 60. pont.

megállításának vagy visszafordításának szükségességére vonatkozó megfontolások” alkalmazására. A felperesek nem próbáltak visszaélni a bolgár oktatási rendszerrel, mivel édesanyjuk bolgár állampolgárral kötött házasságát követően nagyon fiatalon költöztek Bulgáriába, így nem volt más választásuk, mint bolgár iskolába járni. Következésképpen az EJEE 1. jegyzőkönyvének 2. cikkével összefüggésben sérült az EJEE 14. cikke.

3.4. A fogyatékoságon alapuló megkülönböztetés tilalma

Kiemelt pontok

- Az európai jog tiltja a fogyatékoságon alapuló megkülönböztetést (az Alapjogi Charta 21. cikke; az EJEE 14. cikke; az EJEE 12. kiegészítő jegyzőkönyvnek 1. cikke).
- Az uniós jog és az ET joga szerint a fogyatékoságon alapuló megkülönböztetés magában foglalja a „kapcsolati alapon történő megkülönböztetés” eseteit is (például ha a gyermeket a szülei fogyatékosága miatt éri megkülönböztetés).

A fogyatékoság az Európai Unió Alapjogi Chartájának 21. cikke által kifejezetten tiltott megkülönböztetési alap. Az EU ratifikálta a **fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezményt (CRPD)**¹²⁵, és kidolgozta a **fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló stratégiát (2021–2030)**.¹²⁶ A CRPD a fogyatékoság alapján történő megkülönböztetéshez kapcsolódó uniós jogszabályok értelmezésének referenciapontjává vált¹²⁷. Az uniós jog elismeri, hogy az államok kötelesek biztosítani, hogy az észszerű intézkedések lehetővé

125 A történelem során ez az első alkalom, hogy az EU egy nemzetközi emberi jogi szerződés részes felévé vált. ENSZ, *Egyezmény a fogyatékosággal élő személyek jogairól (CRPD)*, 2006. december 13.

126 EU, Európai Bizottság (2021), *Egyenlőségközpontú Unió: Stratégia a fogyatékosággal élő személyek jogainak érvényre juttatásáért (2021–2030)*, COM(2021) 101 final.

127 EUB, C-312/11. sz. ügy, *Európai Bizottság kontra Olasz Köztársaság*, 2013. július 4.; EUB, C-363/12. sz. ügy, *Z. kontra A Government department and The Board of Management of a Community School* [Nagytanács], 2014. március 18.; EUB, C-356/12. sz. ügy, *Wolfgang Glatzel kontra Freistaat Bayern*, 2014. május 22.; EUB, C-395/15. sz. ügy, *Mohamed Daouidi kontra Bootes Plus SL és társai*, 2016. december 1.; EUB, C-406/15. sz. ügy, *Petya Milkova kontra Izpjalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen kontrol*, 2017. március 9.

tegyék a fogyatékossgal élő személyek részére, hogy jogukat teljes mértékben érvényesítsék.¹²⁸

Az EUB legalább a fogyatékossgal tekintetében, de nem kizárólag a fogyatékossgal tekintetében elfogadta, hogy az uniós jog védi a „kapcsolati alapon történő megkülönböztetést”, azaz a védett tulajdonságú másik személlyel – például a fogyatékossgal élő gyermek anyjával – kapcsolatban álló személlyel szembeni megkülönböztetést, vagy a gyermek fogyatékossga miatti hátrányos megkülönböztetést.¹²⁹

Példa: Az *S. Coleman kontra Attridge Law és Steve Law* ügyben¹³⁰ az EUB megállapította, hogy a foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek kifejezetten a fogyatékossgal élők igényeihez való alkalmazkodást célozzák. Ebből azonban nem következik, hogy az egyenlő bánásmód irányelvben rögzített elvét szorosan kell értelmezni, mintha az csupán a fogyatékossgal alapuló és kizárólag a fogyatékossgal élő személyeket érintő közvetlen megkülönböztetést tiltaná. Az EUB szerint az irányelv nem a személyek egy konkrét kategóriájára alkalmazandó, hanem magára a megkülönböztetés jellegére. Egy olyan értelmezés, amely az irányelv alkalmazását a fogyatékossgal élő személyekre korlátozná, jelentős mértékben csorbítaná az irányelv hatékonyságát, és csökkentené az általa szavatolni kívánt védelmet. Az EUB következtetése szerint az irányelvet úgy kell értelmezni, hogy a közvetlen megkülönböztetés abban rögzített tilalma nem korlátozódik a fogyatékossgal élő személyekre. Ebből adódóan, ha egy munkáltató egy fogyatékossgal nem rendelkező munkavállalóval szemben kevésbé kedvező bánásmódot alkalmazott, mint egy másik munkavállalóval szemben egy hasonló helyzetben, és ennek oka az előbbi munkavállaló gyermekének fogyatékossga volt, amely gyermek elsődleges gondviselője a szóban forgó alkalmazott, akkor ez ellentétben állt a közvetlen megkülönböztetés irányelvben rögzített tilalmával.

128 Lásd például: EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2012), *2012/29/EU irányelv* (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról (az áldozatok jogairól szóló irányelv), HL L 315., 2012. november 14., 3. és 22. cikk.

129 EUB, C-303/06. sz. ügy, *S. Coleman kontra Attridge Law és Steve Law* [Nagytanács], 2008. július 17.

130 EUB, C-303/06. sz. ügy, *S. Coleman kontra Attridge Law és Steve Law* [Nagytanács], 2008. július 17.

Az EJEE értelmében egyre bővül a fogyatékossgal élő gyermekekkel szemben az oktatáshoz való hozzáférés terén alkalmazott hátrányos megkülönböztetés előfordulásával foglalkozó esetjog.¹³¹ A témával kapcsolatos korábbi ítélezési gyakorlatukban az egyezmény szervei hangsúlyozták annak szükségességét, hogy a fogyatékossgal élő gyermekeket lehetőség szerint más, ugyanolyan korú gyermekekkel együtt oktassák.¹³² A legutóbbi ügyekben az EJEB hangsúlyozta az észszerű alkalmazkodás fontosságát az oktatásban.

Példa: A *Çam kontra Törökország*¹³³ ügyben egy zenei akadémia látássérültségére hivatkozva megtagadta a felvételre jogosult hallgató beiratkozását. Az EJEB megjegyezte, hogy a fogyatékossgon alapuló megkülönböztetés az észszerű alkalmazkodás biztosításának elutasítását is magában foglalta a fogyatékossgal élő személyek oktatáshoz való hozzáféréseinek előmozdítása terén (például a tanítási módszerek olyan módon történő kiigazítása, hogy azok a vak diákok számára is elérhetőek legyenek).¹³⁴ A jelen ügyben az illetékes nemzeti hatóságok nem törekedtek a felperes szükségleteinek azonosítására, és nem fejtették ki, hogy vaksága hogyan vagy miért akadályozhatja a zenei oktatáshoz való hozzáférést. Ennélfogva a felperestől objektív és észszerű igazolás nélkül, kizárólag vizuális fogyatékossga miatt tagadták meg a zenei akadémián való oktatás lehetőségét, megsértve ezzel az egyezménynek a 1. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkét.

A *G. L. kontra Olaszország*¹³⁵ ügyben egy autista tanuló az általános iskola első két évében megfosztottak a jogszabályban előírt speciális tanulási támogatástól. A hatóságok nem törekedtek arra, hogy meghatározzák valós szükségleteit, vagy hogy számára személyre szabott támogatást nyújtsanak annak érdekében, hogy alapfokú tanulmányait olyan körülmények között folytathassa, amelyek a lehető legnagyobb mértékben egyenértékűek azokkal, amelyek között más gyermekek is tanultak volna ugyanabban az iskolában. Az EJEB megállapította továbbá, hogy a felperes által

131 Európa Tanács, EJEB (2021), Útmutató az Emberi Jogok Európai Egyezménye 1. kiegészítő jegyzőkönyvének 2. cikkéhez – Oktatáshoz való jog, 2021. augusztus 31.

132 EJEB, *Klerks kontra Hollandia* (25212/94), 1995. július 4.; EJEB, *McIntyre kontra Egyesült Királyság* (29046/95), 1998. október 21.

133 EJEB, *Çam kontra Törökország* (51500/08), 2016. február 23.

134 Az autista gyermekek oktatáshoz való jogáról lásd: EJEB, *Dupin kontra Franciaország*, 2282/17, 2018. december 18.

135 EJEB, *G. L. kontra Olaszország* (59751/15), 2020. szeptember 10.

elszenvedett hátrányos megkülönböztetés annál is inkább súlyos, mivel arra az alapfokú oktatás keretében került sor, amely a gyermeknevelés és a társadalmi integráció alapját képezi, lehetővé téve a gyermekek számára a közösségben való együttélés első megtapasztalását. Az EJOB megállapította, hogy megsértették az 1. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikket.

Az EJOB azokat az eseteket is megvizsgálta, amelyekben a szülő fogyatékosága hatással volt a szülői jogokra vagy a gyermekekkel való kapcsolattartásra¹³⁶, és amelyekben a szülői kapcsolati okokból hátrányos megkülönböztetés érte a gyermek fogyatékosága miatt.¹³⁷

Az ECSR szerint az ESC 17. cikke (2) bekezdésének alkalmazása során elfogadható különbséget tenni a fogyatékosággal élő és a fogyatékosággal nem rendelkező gyermekek között. Alapszabályként azonban a fogyatékosággal élő gyermekeket integrálni kell a rendes iskolákba, ahol gondoskodni kell egyedi igényeik kielégítéséről, a speciális iskoláknak pedig a kivételt kell jelenteniük.¹³⁸ Emellett az ESC 17. cikke (2) bekezdésének megfelelő speciális iskolákba járó gyermekeket elégséges oktatásban és képzésben kell részesíteni ahhoz, hogy arányaiban egyenlő számú gyermek szerezzon iskolai végzettséget a speciális iskolákban és a rendes iskolákban.¹³⁹ Az államoknak megfelelő erőfeszítéseket kell tenniük annak érdekében, hogy előmozdítsák a mentális fogyatékosággal élő gyermekek általános alap- és középfokú oktatásba való bevonását.¹⁴⁰

A CRPD megismétli a CRC egyes elveit, például a gyermek mindenkifelett álló érdekét mint elsődleges szempontot és a meghallgatáshoz való jogot (7. cikk, (2) és (3) bekezdés). A CRPD értelmében a részes államok „minden szükséges intézkedést meghoznak, hogy a fogyatékosággal élő gyermekek számára más gyermekekkel azonos alapon biztosítsák valamennyi emberi jog és alapvető

136 Lásd: EJOB, *Cinta kontra Románia* (3891/19), 2020. február 18., *Kocherov és Sergejeva kontra Oroszország* (16899/13), 2016. március 29.

137 EJOB, *Guberina kontra Horvátország* (23682/13), 2016. március 22.

138 ECSR, International Association Autism Europe (IAAE) kontra Franciaország, 13/2002. sz. panasz, 2003. november 4.

139 ECSR, Mental Disability Advocacy Center (MDAC) kontra Bulgária, 41/2007. sz. panasz, 2008. június 3.

140 ECSR, International Federation for Human Rights (FIDH) és Inclusion Europe kontra Belgium, 141/2017. sz. panasz, 2020. október 9.; lásd még: ECSR, MDAC kontra Belgium, 109/2014. sz. panasz, 2018. július 4.

szabadság teljes körű gyakorlását” (7. cikk, (1) bekezdés). A Gyermekjogi Bizottság úgy véli, hogy a gyermek jogairól szóló egyezmény fogyatékossgal élő gyermekek tekintetében történő végrehajtásának alapelve a méltóságot biztosító, az önállóságot előmozdító és a közösségben való aktív részvételt elősegítő, teljes és tisztességes élet.¹⁴¹

3.5. Az egyéb védett indokok alapján történő megkülönböztetés tilalma

Kiemelt pontok

- Az európai jog tiltja a szexuális irányultságon, a nemi identitáson és a nemi jellemzőkön alapuló megkülönböztetést. A szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetést az ET valamennyi közelmúltbeli, a gyermekek jogait védő egyezménye és előírása is kifejezetten tiltja.
- A megkülönböztetésmentességre vonatkozó uniós jogszabályok értelmében az életkoron alapuló megkülönböztetéssel szembeni védelem korlátozott.
- Az EJEB az életkort a megkülönböztetés alapjának tekintette, és foglalkozott a megkülönböztetés egyéb okaival, például a nyelvvel, a hovatartozással és a házasságon kívül született gyermekekkel szembeni hátrányos megkülönböztetéssel is.

Az **Európai Unió Alapjogi Chartájának** 21. cikke a gyermekek szempontjából különösen fontos egyéb okok – köztük a nem, a genetikai tulajdonságok, a nyelv, a fogyatékossg és a szexuális irányultság – alapján történő hátrányos megkülönböztetést is tiltja.

Az uniós jog értelmében a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, interszexuális és queer (LMBTIQ) személyek hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelme különböző jogi keretek alá tartozik attól függően, hogy a megkülönböztetés a szexuális irányultságon alapul-e, amelyre a megkülönböztetés elleni jogi keret vonatkozik, vagy a nemen, beleértve a nem megváltoztatását is, amelyre a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó jogi keret vonatkozik. A szexuális irányultság, a nemi identitás/kifejezés és a nemi jellemzők a megkülönböztetés tiltott okai közé tartoznak. Az Európai Bíróság kimondta, hogy a nemi

¹⁴¹ ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2006), *9. sz. átfogó kommentár (2006): A fogyatékossgal élő gyermekek jogai*, CRC/C/GC/9, 2007. február 27., 11. pont.

alapon történő megkülönböztetés tilalma magában foglalhatja a nem megváltoztatásának eseteit is.¹⁴²

A gyermekek lesbikusként, melegként, biszexuálisként, transzneműként, nem binárisként, interszexuálisként vagy queerként is azonosíthatják magukat¹⁴³, illetve az LMBTIQ-szülőket is magukban foglaló „szívárványcsaládokhoz” is tartozhatnak. Az EU elfogadta az LMBTIQ-személyek **egyenlőségéről szóló stratégiát**, amely elismeri az LMBTIQ-gyermekekkel vagy a szívárványcsaládokban élő gyermekekkel szembeni megkülönböztetést.¹⁴⁴ A tagállamok nemzeti jogszabályai közötti különbségek miatt előfordulhat, hogy a családi állapotot nem feltétlenül ismerik el egy másik tagállamban.¹⁴⁵ Az LMBTIQ-gyermekek, -fiatalok és a szívárványcsaládok már korai életkortól kezdve megbélyegzésnek és megkülönböztetésnek lehetnek kitéve. Ez hatással van oktatási teljesítményükre és foglalkoztatási kilátásaikra, valamint mindennapi életükre, jólétükre és mentális egészségükre.¹⁴⁶

Az **áldozatok jogairól szóló uniós irányelv** előírja, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai – köztük az LMBTIQ-gyermekek – megfelelő tájékoztatást, támogatást és védelmet kapjanak, és részt vehessenek a büntetőeljárásban.¹⁴⁷ Előírja, hogy a bűncselekmények áldozatait tiszteletteljes, érzékeny és szakszerű módon, többek között a szexuális irányultságon, a nemi identitáson és a nemi önkifejezésen alapuló megkülönböztetés nélkül kell elismerni, és ilyen módon kell bánni velük.

Az ET egyezményei és a gyermekek jogait védő normák tiltják a szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetést. A **Lanzarote-i Egyezmény** 2. cikke például kifejezetten kimondja, hogy a szexuális erőszak valamennyi áldozata az egyezmény védelmét élvezzi, bármilyen alapon, többek között szexuális

142 Lásd pl.: EJEB, C-13/94. sz. ügy, *P. kontra S. és Cornwall County Council*, 1996. április 30.; EJEB, C-117/01. sz. ügy, *K. B. kontra National Health Service Pensions Agency*, 2004. január 7.

143 EU, Európai Bizottság (2020), *Egyenlőségközpontú Unió: Az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló stratégia (2020–2025)*, COM(2020) 698 final, 2020. november 12.

144 Uo.

145 EU, Európai Parlament (2021), *Obstacles to the free movement of rainbow families in the EU*, PE 671.505, 2021. március.

146 Lásd még: EU, Alapjogi Ügynökség (2020), *A long way to go for LGBTI equality*, 2020. május 14.

147 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2012), *2012/29/EU irányelv (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról*, HL L 315., 2012. 57. o., 22. cikk).

irányultságon alapuló megkülönböztetés nélkül. *A gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatás* alapelveként azt is megállapítja, hogy a gyermekek jogait megkülönböztetés nélkül kell biztosítani, többek között a nemen, a szexuális irányultságon és a nemi identitáson alapuló megkülönböztetés nélkül.

Bár az EJEE nem említi kifejezetten, a szexuális irányultság és a nemi identitás az EJEE vonatkozó rendelkezései értelmében az „egyéb jogállás” körébe tartozó védett jellemzők.¹⁴⁸ Az EJEB azt is elismerte, hogy az iskolák és az oktatási hatóságok szerepet játszhatnak a gyermekek homofóbiával szembeni védelmében.¹⁴⁹

Példa: *A Bayev és társai kontra Oroszország*¹⁵⁰ ügyben három meleg jogi aktivista panaszt nyújtott be a „homoszexualitás kiskorúak körében történő népszerűsítését” tiltó orosz jogszabályról, más néven a „melegpropagandáról szóló törvényről”. Számos jogalkotási aktusban a „nem hagyományos szexuális kapcsolatok” gyermekek körében történő „népszerűsítése” bűncselekménnyé vált, és pénzbüntetéssel büntetendő. A bíróság megállapította, hogy bár a szóban forgó törvények elsősorban a gyermekek védelmére irányultak, e törvények korlátait nem határozták meg egyértelműen, és alkalmazásuk önkényes volt. Ezenkívül a jogszabályok célja, valamint megfogalmazása és alkalmazása a felperesek esetében hátrányosan megkülönböztető jellegű volt, és összességében nem szolgált jogos közérdeket. E jogszabályok elfogadásával a hatóságok megerősítették a megbélyegzést és az előítéleteket, és ösztönözték a homofóbiát, amely összeegyeztethetetlen a demokratikus társadalom értékeivel.¹⁵¹

Példa: *Az A. M. és társai kontra Oroszország*¹⁵² ügy a felperes szülői jogainak a szükséges vizsgálat nélkül korlátozására és a gyermekeivel való kapcsolattartástól való megfosztásra vonatkozott, amit az indokolt, hogy a felperes nemét akkoriban megváltoztatták. A bíróság nem talált

148 Lásd pl.: EJEB, X. és társai kontra Ausztria [Nagytanács] (19010/07), 2013. február 19.

149 EJEB, *Bayev és társai kontra Oroszország* (67667/09), 2017. június 20., 82. pont; lásd még: EJEB, *Vejdeland és társai kontra Svédország*, (1813/07), 2012. február 9.

150 EJEB, *Bayev és társai kontra Oroszország* (67667/09), 2017. június 20.

151 Lásd még: Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2010), *Ajánlás a tagállamok számára a szexuális irányultságon vagy nemi identitáson alapuló megkülönböztetés elleni küzdelemre irányuló intézkedésekről*, CM/Rec(2010)5.

152 EJEB, *A.M. és társai kontra Oroszország* (47220/19), 2021. június 6.

bizonyítékot a gyermekeknek a nemváltoztatásból eredő esetleges kárára, és megállapította, hogy a nemzeti bíróságok nem vizsgálták meg kellőképpen a család sajátos körülményeit. Ezenkívül a határozat egyértelműen a felperes nemi identitásán alapult, és így hátrányosan megkülönböztető jellegű volt, megsértve az EJEE önmagában és az EJEE 14. cikkével összefüggésben értelmezett 8. cikkét.

Az életkoron alapuló megkülönböztetés a megkülönböztetés másik olyan formája, amellyel a gyermekek szembesülhetnek. A megkülönböztetésmentesítésre vonatkozó hatályos uniós jogszabályok értelmében az életkoron alapuló megkülönböztetéssel szembeni védelem korlátozott. Az életkor jelenleg csak a munkavállalással és a foglalkoztatással összefüggésben élvez védelmet.

A [foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv](#) a törvényesen munkavállalásra jogosult gyermekekre alkalmazandó. Míg a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek (ILO) a [foglalkoztatás alsó korhatáráról szóló egyezménye](#)¹⁵³, amelyet valamennyi uniós tagállam ratifikált, az alsó korhatárt 15 évben állapítja meg, az uniós tagállamok között továbbra is vannak különbségek e korhatár tekintetében.¹⁵⁴ A foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv 6. cikke lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy indokolják az életkoron alapuló eltérő bánásmódot. Az eltérő bánásmód nem jelent hátrányos megkülönböztetést, ha egy törvényes cél által objektíven és észszerűen igazolt, és ha a cél elérésének eszközei megfelelőek és szükségesek. A gyermekeket és a fiatalokat illetően az ilyen eltérő bánásmód magában foglalhatja például a szakképzéshez, a foglalkoztatáshoz és a munkavégzéshez való hozzáférésre vonatkozó különleges feltételek meghatározását, szakmai beilleszkedésük elősegítése vagy védelmük biztosítása érdekében.

Az EJEE 14. cikke és az EJEE 12. [kiegészítő jegyzőkönyvének](#) 1. cikke nem említi külön az életkort mint olyan indokot, amely alapján tilos megkülönböztetést alkalmazni. Az EJEB azonban megvizsgálta az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetést az EJEE által védett különböző jogok tekintetében, és ezáltal elismerte, hogy az életkor az „egyéb jogállás” körébe tartozik. A D. G.

¹⁵³ ILO (1973), 138. sz. [egyezmény a foglalkoztatás alsó korhatáráról](#).

¹⁵⁴ A megkülönböztetésmentességgel foglalkozó jogi szakértők európai hálózata, O’Dempsey, D. és Beale, A. (2011), *Age and employment [Életkor és foglalkoztatás]*, Európai Bizottság, Jogértvényesülési Főigazgatóság, Luxembourg, Kiadóhivatal.

*kontra Írország*¹⁵⁵ és *a Bouamar kontra Belgium* ügyben¹⁵⁶ például az EJEB úgy ítélte meg, hogy a szóban forgó országok igazságügyi rendszere az egyezmény alkalmazása szempontjából releváns eltérő bánásmódot alkalmaz a felnőttekkel és a gyermekekkel szemben az őrizet tekintetében. Ez az eltérő bánásmód abból adódott, hogy az őrizet célja a felnőttek esetében a büntetés, míg a gyermekek tekintetében a megelőzés. A bíróság tehát az „életkort” az esetleges eltérő bánásmód objektív és észszerű indokaként ismerte el.

Az EJEB a már említettektől eltérő helyzetekben is foglalkozott a gyermekekkel szembeni hátrányos megkülönböztetéssel, például a nyelven¹⁵⁷ alapuló megkülönböztetéssel vagy a házasságon kívül született gyermekekkel szembeni megkülönböztetéssel¹⁵⁸.

Példa: A *Fabris kontra Franciaország* ügyben¹⁵⁹ a felperes amiatt tett panaszt, hogy nem érvényesíthette azon 2001-ben hatályba lépett törvény szerinti jogait, amely a törvényes gyermekekével azonos öröklési jogokat biztosít a házasságon kívül született gyermekek számára, és amely törvény az EJEB *Mazurek kontra Franciaország* ügyben¹⁶⁰ 2000-ben hozott ítélete nyomán került elfogadásra. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy a felperes féltestvéreit megillető öröklési jog védelmének törvényes célja nem nyom többet a latban, mint a felperes azon igénye, hogy részesüljön anyja örökségéből. Ebben az esetben az eltérő bánásmód megkülönböztetésnek minősült, mivel nem volt objektív és észszerű indoka. A bíróság megálapította, hogy ez az EJE 1. jegyzőkönyvének 1. cikkével összefüggésben sértette az EJE 14. cikkét.¹⁶¹

155 EJEB, *D. G. kontra Írország* (39474/98), 2002. május 16.

156 EJEB, *Bouamar kontra Belgium* (9106/80), 1988. február 29.

157 EJEB, „Az oktatás területén belüli nyelvhasználatlaltal kapcsolatos jogszabályok bizonyos vonatkozásai” *kontra Belgium* (1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63 és 2126/64), 1968. július 23.

158 EJEB, *Fabris kontra Franciaország* [Nagytanács] (16574/08), 2013. február 7.; EJE, *Wolter és Safret kontra Németország*, (59752/13 és 66277/13), 2017. december 14.; EJE, *Mazurek kontra Franciaország* (34406/97), 2000. február 1.

159 EJE, *Mazurek kontra Franciaország* (34406/97), 2000. február 1.; EJE, *Fabris kontra Franciaország* [Nagytanács] (16574/08), 2013. február 7.

160 EJE, *Mazurek kontra Franciaország* (34406/97), 2000. február 1.

161 EJE, *Fabris kontra Franciaország* [Nagytanács] (16574/08), 2013. február 7.

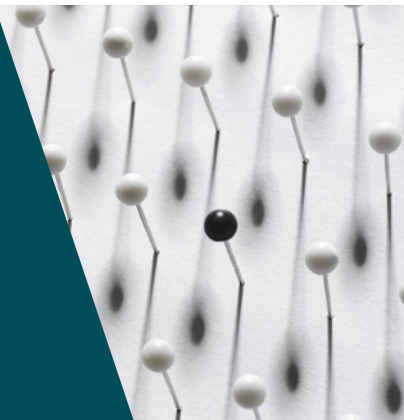
Az ENSZ joga keretében a [CRC 2. cikke](#) tiltja a gyermekekkel szembeni megkülönböztetést számos, nem kimerítően felsorolt indok vonatkozásában, amelyek között kifejezetten szerepel a „születés”. A 2. cikk a következőképpen rendelkezik:

1. Az egyezményben részes államok tiszteletben tartják és biztosítják a joghatóságuk alá tartozó gyermekek számára az egyezményben lefektetett jogokat minden megkülönböztetés, nevezetesen a gyermeknek vagy szüleinek vagy törvényes képviselőjének faja, színe, neme, nyelve, vallása, politikai vagy más véleménye, nemzeti, állampolgársági vagy társadalmi származása, vagyoni helyzete, cselekvőképzetlensége, születési vagy egyéb helyzete szerinti különbségtétel nélkül.

2. Az egyezményben részes államok megteszik a megfelelő intézkedéseket arra, hogy a gyermeket hatékonyan megvédjék minden, bármely formában jelentkező megkülönböztetéstől és megtorlástól, amely szülei, törvényes képviselői vagy családtagjai jogi helyzete, tevékenysége, véleménynyilvánítása vagy meggyőződése miatt érhetné őt.

4

A személyazonossággal kapcsolatos kérdések



EU	Tárgyalt kérdések	ET
Alapjogi Charta, 7. cikk (a magán- és a családi élet tiszteletben tartása)	Születési anyakönyvezés és a névhez való jog	EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) FCNM, 11. cikk (az eredeti nyelvű vezetéknev viseléséhez való jog) A gyermekek örökbefogadásáról szóló (felülvizsgált) európai egyezmény, 11. cikk, (3) bekezdés (örökbe fogadott gyermek eredeti nevének megtartása) EJEB, <i>Johansson kontra Finnország</i> (10163/02), 2007 (egy korábban más személyeknek engedélyezett név anyakönyvezésének elutasítása)
Alapjogi Charta, 7. cikk (a magán- és a családi élet tiszteletben tartása)	A személyazonossághoz való jog	EJEE, 6. cikk (tiszteség tárgyaláshoz való jog) és 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) A gyermekek örökbefogadásáról szóló (felülvizsgált) európai egyezmény, 22. cikk, (3) bekezdés. EJEB, <i>Mikulic kontra Horvátország</i> (53176/99), 2002 EJEB, <i>Mizzi kontra Málta</i> (26111/02), 2006 (az apaság vitatásának lehetetlensége)

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>EUSZ, 9. cikk EUMSZ, 20. cikk EUB, C-34/09. sz. ügy, <i>Gerardo Ruiz Zambrano kontra Office National de l'Emploi (ONEm)</i>, 2011 (kiskorú uniós állampolgár gyermekkel rendelkező harmadik országbeli állampolgár tartózkodási joga) EUB, C-221/17. sz. ügy, <i>Tjebbes és társai kontra Minister van Buitenlandse Zaken</i>, 2019 EUB, C-165/14. sz. ügy, <i>Alfredo Rendón Marín kontra Administración del Estado</i>, 2016 A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK)</p>	<p>Állampolgárság</p>	<p>EJEB, <i>Mennesson kontra Franciaország</i> (65192/11), 2014 (béranyaság a biológiai apával mint jövőendő apával) EJEB, <i>Valdís Fjölfnisdóttir és társai kontra Izland</i> (71552/17), 2021 EJEE, 8. cikk; Az állampolgárságról szóló európai egyezmény Az Európa Tanács államutódlás esetén bekövetkező hontalanság elkerüléséről szóló egyezménye A gyermekek örökbefogadásáról szóló (felülvizsgált) európai egyezmény, 12. cikk EJEB, <i>Genovese kontra Málta</i> (53124/09), 2011 (házasságon kívül született gyermekek állampolgárságának önkényes megtagadása)</p>

Tekintettel arra, hogy az EU korlátozott hatáskörrel rendelkezik ezen a területen, a személyazonossággal kapcsolatos kérdéseket általában nem uniós szinten tárgyalják. Az EUB azonban a szabad mozgás elve szempontjából döntött arról a jogról, hogy az egyik uniós tagállamban elismert nevet más tagállamokban is elismerjék. Az EUMSZ 20. cikke alapján az állampolgársággal és a tartózkodással kapcsolatos szempontokról is születtek ítéletek. Az ET – különösen az EJEB ítélkezési gyakorlata révén – számos alapvető jog alkalmazását értelmezte és dolgozta ki a személyazonosság területén. A következő szakaszok ezért az ET jogára összpontosítanak.

Ez a fejezet nem egy konkrét alapvető jogra vonatkozik, ehelyett a személyazonossággal kapcsolatos alapjogi kérdések keresztmetszetét tartalmazza, ilyen például a születési anyakönyvezés és a névhez való jog (4.1. szakasz); a származás ismeretének joga (4.2. szakasz); valamint az állampolgársághoz való jog (4.3. szakasz). Több vonatkozó kérdést más fejezetek tárgyalnak, különösen a szexuális erőszakhoz (7.1.3. fejezet) és az adatvédelemhez

kapcsolódóan (10. fejezet). Egyes vonatkozó jogokat, köztük a névhez való jogot elsősorban a szülők jogaiként érvényesítik, a megközelítést azonban könnyen át lehet ültetni a gyermekekre, tekintettel a saját jogaikra gyakorolt következményekre.

4.1. Születési anyakönyvezés és a névhez való jog

Kiemelt pont

- Az utónév mint a gyermek számára alkalmatlan név bejegyzésének a megtagadása olyan esetben, amikor azt a család elfogadja, az EJEE 8. cikke (a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához való jog) alapján problémát vethet fel.

Szemben az ENSZ-szerződésekkel (például a [Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya](#)¹⁶² 24. cikkének (2) bekezdése, a [CRC](#) 7. cikkének (1) bekezdése, valamint a [CRPD](#) 18. cikke) az európai alapjogi eszközök nem rendelkeznek kifejezetten a közvetlenül a születést követő születési anyakönyvezéshez való jogról vagy a születéstől kezdődő névviseléshez való jogról.

Az uniós jogban az [Alapjogi Charta](#) 7. cikke rögzíti a magán- és a családi élethez való jogot. A charta indokolása szerint „a 7. cikkben biztosított jogok megfelelnek az EJEE 8. cikkében biztosított jogoknak”. A névhez való joggal az EUB a szabad mozgás szempontjából foglalkozott. Az EUB szerint a mozgás szabadsága kizárja, hogy valamely uniós tagállam megtagadja egy gyermek azon másik tagállamban bejegyzett vezetéknevének elismerését, amelynek a gyermek állampolgára, vagy ahol a gyermek született és tartózkodott.¹⁶³

Az ET joga szerint a gyermek születési anyakönyvezésének megtagadása az EJEE 8. cikkének vonatkozásában problémát vethet fel. Először is, az EJEB úgy ítélte meg, hogy a név mint „a személyek családjukon és közösségükön belüli

162 ENSZ (1996), [Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya](#), amelyet a Közgyűlés 1966. december 16-i 2200A (XXI) határozatával fogadtak el és nyitottak meg aláírásra, megerősítésre és csatlakozásra, amely 1976. március 23-án lépett hatályba, a 49. cikkel összhangban.

163 Lásd: EUB, C-148/02. sz. ügy, [Carlos Garcia Avello kontra belga állam](#), 2003. október 2.; EUB, C-353/06. sz. ügy, [Stefan Grunkin és Dorothee Regina Paul \[Nagytanács\]](#), 2008. október 14.

azonosításának eszköze” a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog hatókörébe tartozik, amelyet az EJEE 8. cikke rögzít.¹⁶⁴ A gyermek utónevének¹⁶⁵ és családi nevének¹⁶⁶ szülők általi megválasztása a magánélet része. A bíróság megítélése szerint amikor az állami hatóságok azzal az indokkal tagadták meg a választott utónév anyakönyvezését, hogy a név valószínűsíthetően káros vagy hátrányos lenne a gyermekekre nézve, nem sértették meg az EJEE 8. cikkét.¹⁶⁷ Az olyan keresztnév bejegyzésének megtagadása azonban, amely nem alkalmas egy gyermek számára, és amelyet már elfogadtak, sértheti az EJEE 8. cikkét.

Példa: A *Johansson kontra Finnország* ügyben¹⁶⁸ a hatóságok megtagadták az „Axl Mick” utónév anyakönyvezését, mivel annak helyesírása nem felelt meg a finn névadási gyakorlatnak. Az EJEB elfogadta, hogy kellően tekintettel kell lenni a gyermek mindenek felett álló érdekére, és hogy a nemzeti névadási gyakorlat megőrzése közérdek. Ugyanakkor megállapította, hogy más esetekben a nevet a hivatalos anyakönyvezésnél elfogadhatónak találták, és ezért nem tekinthető egy gyermek számára nem megfelelőnek. Mivel a név már elfogadott Finnországban, és mivel nem nyert megállapítást, hogy ez a név kedvezőtlenül érintette az állam kulturális és nyelvi identitását, az EJEB arra a következtetésre jutott, hogy a közérdekkel kapcsolatos megfontolások nem előrébb valók, mint a gyermek választott néven történő anyakönyvezéséhez fűződő érdek. A bíróság ezért megállapította az EJEE 8. cikkének megsértését.

Az EJEB azt is megállapította, hogy az a szabály, amely szerint a férj családi nevét kell adni a törvényes gyermeknek születése pillanatában, önmagában véve nem sérti az EJEE-t. Azt azonban, hogy ettől a főszabálytól nem lehet eltérni, az EJEB túlságosan merevnek és a nőkkel szemben diszkriminatívnak ítélte, megállapítva az EJEE 8. cikkel együtt értelmezett 14. cikkének megsértését.¹⁶⁹

164 EJEB, *Guillot kontra Franciaország* (22500/93), 1993. október 24., 21. pont.

165 EJEB, *Johansson kontra Finnország* (10163/02), 2007. szeptember 6., 28. pont.; EJEB, *Guillot kontra Franciaország* (22500/93), 1993. október 24., 22. pont.

166 EJEB, *Cusan és Fazzo kontra Olaszország* (77/07), 2014. január 7., 56. pont.

167 EJEB, *Guillot kontra Franciaország* (22500/93), 1993. október 24., 27. pont.

168 EJEB, *Johansson kontra Finnország* (10163/02), 2007. szeptember 6.

169 EJEB, *Cusan és Fazzo kontra Olaszország* (77/07), 2014. január 7., 67. pont.

Az FCNM 11. cikke kimondja, hogy minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek joga van családi és utónevét kisebbségi nyelvén használni, továbbá joga van ahhoz, hogy nevét a jogrendszerben szabályozottaknak megfelelően hivatalosan elismerjék.

A gyermekek örökbefogadásáról szóló felülvizsgált európai egyezmény 11. cikkének (3) bekezdése rendelkezik arról, hogy a részes államoknak lehetőségük van megtartani az örökbe fogadott gyermek eredeti családi nevét (örökbefogadásról szóló egyezmény).¹⁷⁰ Ez kivételt jelent azon főszabály alól, amely szerint az örökbe fogadott gyermek és eredeti családja közötti jogi kapcsolatot meg kell szüntetni.

4.2. A származás megismerésének joga

Kiemelt pontok

- A saját származás ismeretéhez való jog a gyermek magánéletének körébe tartozik.
- Az apaság megállapításához gondosan mérlegelni kell a gyermek származásának megismeréséhez fűződő érdeket a feltételezett vagy állítólagos apa érdekeihez és a közérdekhez képest.
- Az örökbe fogadott gyermeknek joga van hozzájutni a származásával kapcsolatos információkhoz. A biológiai szülők számára biztosítható az a törvényes jog, hogy ne fedjék fel személyazonosságukat, de ez nem minősül abszolút vétőjognak.

Az ET jogát tekintve az EJEB szerint az EJEE 8. cikke magában foglalja a személyazonossághoz és a személyes fejlődéshez való jogot. A bíróság úgy ítélte meg, hogy a személyes fejlődés szempontjából fontosak az egyén személyazonosságának részletei, valamint az ahhoz fűződő érdek, hogy „az egyén megkapja a szükséges információkat annak feltárásához, hogy mi az igazság személyazonosságának fontos aspektusait tekintve, ideértve szüleinek személyazonosságát”¹⁷¹. A születés és a születési körülmények a gyermek magánéletének részét képezik. Az egyén gyermekkorának, fejlődésének és történetének „messzemenően személyes aspektusaival kapcsolatos információk

170 Európa Tanács, *Európai egyezmény a gyermekek örökbefogadásáról* (felülvizsgált), CETS 202., 2008. november 27.

171 EJEB, *Odièvre kontra Franciaország* [Nagytanács] (42326/98), 2003. február 13., 29. pont.

alapvető információforrást jelenthetnek az egyén múltjára és meghatározó első éveire vonatkozóan¹⁷², ezért az EJEE 8. cikke alapján kérdést vet fel, ha a gyermek nem fér hozzá ezekhez az információkhoz.

A nemzetközi jogban a CRC 8. cikke magas szinten és meglehetősen részletesen védi a gyermek személyazonosságának megtartásához fűződő jogot. A rendelkezés védelmet biztosít a gyermek saját személyazonossága – azon belül állampolgársága, neve és családi kapcsolatai – megtartásához fűződő, a törvényben elismert jogába való jogszabálysértő beavatkozással szemben. Emellett a személyazonosság lehető legrövidebb időn belül történő helyreállítása érdekében biztosítja a „megfelelő segítséget és védelmet” arra az esetre, ha a gyermeket törvénytelen módon megfosztják személyazonossága alkotóelemeitől vagy azoknak egy részétől.

4.2.1. Az apaság megállapítása

Az ET joga alapján az EJEB-hez panaszok érkeztek gyermekek részéről amiatt, hogy nem lehet megállapítani vér szerinti apjuk személyazonosságát. Az EJEB megállapította, hogy a gyermek és a vélt vér szerinti apa közötti jogi kapcsolat a magánélet körébe tartozik (az EJEE 8. cikke). A szülők kiléte az identitás egyik alapvető eleme.¹⁷³ A gyermeknek az apaság megállapításához fűződő érdekét azonban egyensúlyba kell hozni a feltételezett apa érdekeivel és a közérdekkel. A gyermek ahhoz fűződő érdeke, hogy jogilag bizonyosságot szerezzen apai származásáról, nem előrébb való, mint az apa ahhoz fűződő érdeke, hogy visszautasítsa az apaság jogi vélelmét.

Példa: A *Mikulić kontra Horvátország* ügyben¹⁷⁴ a felperes házasságon kívül született, és eljárást kezdeményezett feltételezett apjával szemben az apaság megállapítására vonatkozóan. Az alperes többször is megtagadta a bíróság által elrendelt DNS-vizsgálaton való megjelenést, ami miatt az apasági eljárás szükségtelen módon több mint öt éven át elhúzódott. Az EJEB megállapította, hogy amennyiben a vélt apát a hazai jogszabályok alapján nem lehet kényszeríteni az orvosi vizsgálatra, az államnak alternatív eszközöket kell biztosítania, amelyek lehetővé teszik a vér szerinti apa

172 EJEB, *Gaskin kontra Egyesült Királyság* (10454/83), 1989. július 7., 36. pont

173 EJEB, *Menesson kontra Franciaország* (65192/11), 2014. június 26., 96. pont.

174 EJEB, *Mikulić kontra Horvátország* (53176/99), 2002. február 7., 64–65. pont.

független hatóság általi gyors azonosítását. A bíróság a felperes ügyében megállapította az EJEE 8. cikkének megsértését.

Ha a feltételezett apa megtagadja a genetikai vizsgálaton való részvételt, a nemzeti bíróságok mérlegelési jogkörükben megállapíthatják az apaságot más bizonyítékok és tényezők alapján, elsőbbséget biztosítva a gyermek saját magánélete tiszteletben tartásához való jogának és a származása megismeréséhez való jogának.¹⁷⁵ Egy olyan esetben, amikor egy serdülő gyermek azért tagadta meg a genetikai vizsgálaton való részvételt, mert meg akarta tartani édesanyja férjének vezetéknévét, a nemzeti bíróságok mégis elismerték az apaságot a biológiai apa javára, megállapítva, hogy a gyermek mindenek felett álló érdeke elsősorban a származásával kapcsolatos igazság megismerésében rejlik. Az EJEB következképpen megállapította, hogy a nemzeti bíróságok nem lépték túl mérlegelési jogkörüket, amikor elismerték a biológiai apát, és nem ismerték el a gyermek édesanyja férje fiaként történő legitimációját. A 8. cikket ezért nem sértették meg¹⁷⁶.

Példa: A *Mizzi kontra Málta* ügyben¹⁷⁷ a feltételezett apa nem tudta vitatni apaságát a felesége által szült gyermek tekintetében, mivel letelt a jogszabályban előírt hat hónapos határidő. Az EJEB az ügyet az EJEE 6. cikke (tisztességes tárgyaláshoz való jog) és 8. cikke (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) alapján vizsgálta. A bíróság megállapította, hogy a gyermek feltételezett apa általi el nem ismerésére rendelkezésre álló határidő előírásának célja a jobbiztonság szavatolása, valamint a gyermek személyazonossága ismeretéhez fűződő jogának védelme. E célok azonban nem nyomnak többet a latban, mint az apa azon joga, hogy lehetőséget kapjon az apaság vitatására. A szóban forgó ügyben a születés óta gyakorlatilag lehetetlen volt vitatni az apaságot, ami túlzott terhet rótt a feltételezett apára, sértve a bírósághoz forduláshoz és a tisztességes tárgyaláshoz való, az EJEE 6. cikkében rögzített jogát. Az intézkedés emellett az EJEE 8. cikke szerinti jogait is aránytalan mértékben sértette.¹⁷⁸

Az apaságot megismerni kívánó gyermek érdekei és a biológiai apa érdekei alkalmanként egybeeshetnek. Ez történt egy olyan esetben, amikor az apa

175 EJEB, *Canonne kontra Franciaország*, 22037/13 sz. ügy, 2015. június 25.

176 EJEB, *Mandet kontra Franciaország* (30955/12), 2016. január 14.

177 EJEB, *Mizzi kontra Málta* (26111/02), 2006. január 12.

178 Uo., 112–114. pont.

jogképességének hiánya miatt nem tudott nemzeti szinten eljárást kezdeményezni a gyermekével való kapcsolat megállapítása érdekében. Az EJEB megállapította, hogy nem szolgálta a házasságon kívül született gyermek mindennek felett álló érdekét, hogy biológiai apja nem tudott eljárást kezdeményezni az apaság megállapítása érdekében, és hogy ezért a gyermek teljes mértékben arra volt utalva, hogy az állami hatóságok mérleljék származásának megállapítását.¹⁷⁹

A hatóságoknak pozitív kötelességük lehet a gyermek mindennek felett álló érdekére tekintettel beavatkozni az apaság megállapítására irányuló eljárásokba, amennyiben a gyermek jogi képviselője (a szóban forgó esetben az anya) például súlyos fogyatékoság miatt nem képes megfelelően képviselni a gyermeket.¹⁸⁰

Ami a leendő szülők és a béranyaság révén született gyermekek közötti kapcsolat elismerésének konkrét esetét illeti, a bíróság elvben elfogadta, hogy az államok tág mérlelési jogkörrel rendelkeznek, mivel nincs európai konszenzus a béranyaságról szóló megállapodásokban való részvétel engedélyezésére vagy elismerésére vonatkozóan. Az azonban, hogy a származás a gyermek identitásának alapvető tényezője, szűkíti a mérlelési jogkört.

Példa: A *Menesson kontra Franciaország* ügy¹⁸¹ tárgya, hogy a francia hatóságok közpolitikai okokból megtagadták az Egyesült Államokban béranyától született gyermekek franciaországi anyakönyvezését. Az EJEB nem tudta megállapítani a felperesek családi életük tiszteletben tartásához való jogának megsértését, mivel semmilyen tekintetben nem akadályozták őket abban, hogy Franciaországban családi életet éljenek, és az esetlegesen felmerült adminisztratív akadályok nem voltak leküzdhetetlenek. A gyermekek magánéletének tiszteletben tartásához való jog tekintetében a bíróság nagy jelentőséget tulajdonított a gyermekek mindennek felett álló érdekének. Hangsúlyozta különösen, hogy az a férfi, akit a gyermekek apjaként kívántak anyakönyveztetni, egyben a biológiai apjuk is volt. Abban az esetben, ha a biológiai leszármazás megállapítást nyer és az érintett szülő teljes körű elismerést kér, a gyermekek törvényes leszármazásának el nem ismerése nem tekinthető a gyermekek mindennek felett álló érdeke

179 EJEB, *Krušković kontra Horvátország* (46185/08), 2011. június 21., 38–41. pont.

180 EJEB, *A. M. M. kontra Románia*, 2151/10 sz. ügy, 2012. február 14., 58–65. pont.

181 EJEB, *Menesson kontra Franciaország* (65192/11), 2014. június 26.

szerinti intézkedésnek. A bíróság ezért a gyermekek magánéletük tiszteletben tartására vonatkozó panaszra tekintetében megállapította az EJEE 8. cikkének megsértését.¹⁸²

A *Menesson*-ügyben hozott ítéletet követően módosították a francia törvényt, lehetővé téve, hogy a bérnyaságról szóló megállapodás keretében külföldön született gyermekek születési anyakönyvi kivonatot kapjanak, amely tartalmazza a leendő apa nevét, ha egyben a biológiai apa is.¹⁸³ 2018 februárjában a francia polgári ítéletek felülvizsgálati bírósága helyt adott a *Menesson* házaspár fellebbezésének újbóli vizsgálatára irányuló kérelemnek, ami a semmitőszék előtti új eljáráshoz vezetett.¹⁸⁴ Ezen eljárás során a semmitőszék első alkalommal kérte az EJEB-től az EJEE 16. kiegészítő jegyzőkönyve szerinti tanácsadói vélemény kiadását. Tanácsadói véleményében az EJEB megállapította, hogy a bérnyaság révén született gyermek magánéletének tiszteletben tartásához való jog nem követeli meg a leendő anyával való szülő-gyermek kapcsolatnak az elismerését ahhoz, hogy a külföldön jogszerűen létrehozott születési anyakönyvi kivonat adatait bejegyezzék a születési, házassági és halotti anyakönyvekbe. Más eszközök – például a gyermeknek a leendő anya általi örökbefogadása – is alkalmazhatók, feltéve hogy a nemzeti jog által előírt eljárás biztosítja, hogy azt a gyermek mindenek felett álló érdekének megfelelően haladéktalanul és hatékonyan végre lehessen hajtani.¹⁸⁵

Példa: A *Valdís Fjölnisdóttir és társai kontra Izland*¹⁸⁶ ügyben az első és a második felperes – azonos nemű házaspár – a harmadik felperes leendő szülei voltak. Ez a gyermek az Egyesült Államokban dajkaterhesség révén született, és nem állt velük biológiai kapcsolatban. Az izlandi hatóságok először megtagadták a gyermek nemzeti anyakönyvbe való bejegyzését, és a gyermek felett felügyeleti jogot gyakoroltak, mielőtt az első két felperes nevelőszülői gondozásába helyezték volna. Az új jogszabály hatálybalépését követően a harmadik felperest bejegyezték a nemzeti

182 EJEB, *Menesson kontra Franciaország* (65192/11), 2014. június 26., 100. pont; lásd még: EJEB, *Labassee kontra Franciaország* (65941/11, 2014. június 26., 79. pont; EJEB, *C és E kontra Franciaország* (1462/18 és 17348/18), 2019. december 12.

183 EJEB, *Menesson kontra Franciaország* (65192/11), 2014. június 26.

184 EJEB (2019), *Tanácsadó vélemény a külföldi terhességi bérnyaságról szóló megállapodás keretében született gyermek és a leendő anya közötti törvényes szülő-gyermek kapcsolatnak a nemzeti jogban való elismeréséről* (P16–2018–001), 2019. április 10.

185 Uo.

186 EJEB, *Valdís Fjölnisdóttir és társai kontra Izland* (71552/17), 2021. május 18.

anyakönyvbe, de az első két felperest nem vették nyilvántartásba szülőként. Elismerve, hogy a gyermek folyamatos gondozásának köszönhetően a felperesek családi életet éltek, az EJEB arra a következtetésre jutott, hogy az állam a mérlegelési jogkörén belül maradván járt el. Konkrétan a három felperes családi élete nem szakadt meg; éppen ellenkezőleg, az állam lépéseket tett annak biztosítása érdekében, hogy a nevelőszülők gondozása és a harmadik felperes állampolgárságának megadása révén továbbra is családi életet folytassanak. Ezenkívül az első két felperes egyike kérheti a harmadik felperes örökbefogadását. A formális szülői kapcsolat elismerésének megtagadása tehát megfelelő egyensúlyt teremtett a felperesek családi élet tiszteletben tartásához való joga és az állam által a béranyaság tilalmával védeni kívánt általános érdekek között.

Az EJEB azt is megállapította, hogy az államok nem kötelezhetők arra, hogy engedélyezzék a béranyától született gyermekek belépését a területükre anélkül, hogy a nemzeti hatóságoknak előzetesen lehetőségük lett volna bizonyos jogi ellenőrzések elvégzésére.¹⁸⁷

4.2.2. A származás megállapítása: örökbefogadás

Az örökbefogadással összefüggésben előtérbe került a gyermek azon joga, hogy megismerje származását. Az örökbefogadással kapcsolatos – a saját származás ismeretéhez való jogon kívüli – anyagi jogi garanciákkal a [6.3. szakasz](#) foglalkozik.

Az ET jogában a gyermekek örökbefogadásáról szóló (felülvizsgált) európai egyezmény 22. cikkének (3) bekezdése az örökbe fogadott gyermek számára biztosítja a jogot, hogy hozzáférhessen a hatóságoknál meglévő, származásával kapcsolatos információkhoz. Lehetővé teszi továbbá a részes államok számára, hogy a származás szerinti szülők számára törvényes jogot biztosítsanak arra, hogy ne fedjék fel személyazonosságukat, amennyiben ez nem jelent abszolút vétőjogot. Az illetékes hatóságnak meg kell tudnia állapítani, hogy a körülmények fényében és a szóban forgó jogokra tekintettel felülírja-e a származási szülők jogát, és kiadhat-e azonosítást lehetővé tévő információkat. Teljes örökbefogadás esetén lehetővé kell tenni, hogy az örökbe fogadott gyermek

187 EJEB, *D kontra Franciaország* (11288/18), 2020. július 16., EJEB, *Paradiso és Campanelli kontra Olaszország* (25358/12), 2015. január 27.

legalább egy olyan dokumentumot kaphasson, amely igazolja születésének helyét és idejét.¹⁸⁸

A nemzetközi jogban a [nemzetközi örökbefogadásról szóló Hágai Egyezmény](#) lehetővé teszi, hogy az örökbe fogadott gyermek „megfelelő irányítással” hozzáférhessen a szülei kiletére vonatkozó információkhoz, de az egyes részes államokra hagyja annak eldöntését, hogy engedélyezik-e ezt.¹⁸⁹

4.3. Állampolgárság

Kiemelt pontok

- Az uniós állampolgár gyermekek Unión belüli tartózkodáshoz való jogát nem lehet megfosztani mindenfajta hatékony érvényesülésétől azáltal, hogy megtagadják szülőjüktől vagy szüleiktől a tartózkodáshoz való jogot.
- Az EJEB nem biztosítja az állampolgársághoz való jogot, az állampolgárság önkényes megtagadása azonban az EJEE 8. cikkének (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) hatálya alá tartozhat, mivel hatással van az egyén magánéletére.

Az uniós jog értelmében az [EUSZ 9. cikke](#) és az [EUMSZ 20. cikke](#) minden olyan személy számára biztosítja az uniós polgárság jogállását, aki valamely tagállam állampolgára. Az EUB egy ítéletében foglalkozott azon uniós állampolgár gyermekek tartózkodási jogának hatékony érvényesülésével, akik nem rendelkeznek a lakóhelyük szerinti uniós tagállam állampolgárságával. Az ügy tárgya az volt, hogy megtagadhatóak-e a tartózkodási jogok az Unión belül egy olyan szülőtől, aki egy uniós állampolgár gyermek gondviselője. Az EUB úgy ítélte meg, hogy a gyermek elsődleges gondviselőjének minősülő szülő tartózkodási jogainak megtagadása megfosztja a gyermek tartózkodási jogát mindenfajta hatékony érvényesüléstől. Ezért az elsődleges gondviselő szülőnek joga van a gyermekkel együtt a fogadó államban tartózkodni.¹⁹⁰ Az uniós polgárság stá-

188 Európa Tanács (2008), [Európai egyezmény a gyermekek örökbefogadásáról](#) (felülvizsgált), CETS 202., 2008. november 27., 22. cikk.

189 Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia (1993), Egyezmény a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről, 1993. május 29., 30. cikk, (2) bekezdés.

190 EUB, C-200/02. sz. ügy, [Kunqian Catherine Zhu és Man Lavette Chen kontra Secretary of State for the Home Department](#), 2004. október 19., 45–46. pont.

tusza magában foglal bizonyos jogokat, amelyeket a másodlagos jog is tartalmaz, mint például a **szabad mozgásról szóló uniós irányelv**¹⁹¹ az uniós polgárok és családtagjaik szabad mozgáshoz való alapvető jogainak érvényesítésével, a másodlagos kedvezményezettek, például az eltartott kiskorú gyermekek jogaival és a családegyesítési joggal összefüggésben. Ezekkel a vonatkozásokkal a **9.5. szakasz** foglalkozik részletesebben.

Példa: A *Zambrano*-ügy¹⁹² két olyan gyermeket érint, akik a szülők által indított menedékjog iránti eljárás során (a menedékjog iránti kérelmük elutasítása előtt) születtek Belgiumban, így belga állampolgárok lettek. A szülők a szabad mozgásról szóló uniós irányelv alapján tartózkodási engedélyt kértek a gyermekeket eltartó felmenő rokonokként. Kérelmüket elutasították. Az EUB kimondta, hogy amennyiben egy harmadik országbeli állampolgár eltartott kiskorú gyermekei uniós polgárok, a tagállamok nem tagadhatják meg e harmadik országbeli állampolgártól a munkavállalási engedélyt és az e gyermekek lakóhelye és állampolgársága szerinti tagállamban való tartózkodás jogát, amennyiben az ilyen határozatok megfosztják e gyermekeket az uniós polgári jogálláshoz kapcsolódó jogok lényegének tényleges érvényesítésétől.

Példa: A *Tjebbes és társai* ügyben¹⁹³ az EUB kimondta, hogy az uniós joggal nem ellentétes valamely tagállam állampolgárságának elvesztése és következésképpen az uniós polgárság elvesztése, amennyiben az érintett személy és az adott tagállam közötti tényleges kapcsolat tartósan megszakad. Az ügy egy olyan holland jogszabályra vonatkozott, amely a több mint 10 éve Hollandián kívül tartózkodó holland állampolgárok állampolgárságának automatikus elvesztéséről rendelkezett. Az állampolgárságuktól megfosztott személyek gyermekei is elveszítenék holland állampolgárságukat a tízéves szabály értelmében. A *Rottmann*-ügy¹⁹⁴ nyomán az EUB

191 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2004), *2004/38/EK irányelv (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról*, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 158., 2004.

192 EUB, C-34/09. sz. ügy, *Gerardo Ruiz Zambrano kontra Office National de l'Emploi (ONEm)*, 2011. március 8.

193 EUB, C-221/17. sz. ügy, *Tjebbes és társai kontra Minister van Buitenlandse Zaken*, 2019. március 12.

194 EUB, C-135/08. sz. ügy, *Janko Rottmann kontra Freistaat Bayern*, 2010. március 2.

megállapította, hogy az állampolgárság visszavonásáról szóló határozatnak meg kell felelnie az arányosság elvének. Az EUB megállapította, hogy a nemzeti hatóságoknak egyedi vizsgálatot kell végezniük annak megállapítása érdekében, hogy egy uniós tagállam állampolgárságának elvesztése, amely az uniós polgárság elvesztésével jár, aránytalanul érintheti-e az érintett személy rendes családi fejlődését és szakmai életét. Ezen túlmenően jogorvoslati lehetőséget kell biztosítani az állampolgárság visszaállítására, amennyiben az intézkedés aránytalanul minősül.

Példa: Az *Alfredo Rendón Marín kontra Administración del Estado* ügy¹⁹⁵ két nem uniós országbeli állampolgárt érint, akiktől a fogadó tagállam hatóságai megtagadták a tartózkodási engedélyt, és akikkel szemben bűnügyi nyilvántartásuk alapján kiutasítási határozatot hoztak. Ez volt azon kiskorú gyermekek állampolgársága szerinti állam, akikről egyedül gondoskodtak, és akik uniós polgársággal rendelkeztek. Az EUB kimondta, hogy az EUMSZ 20. cikket úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely előírja, hogy a harmadik ország állampolgárságával rendelkező olyan kiskorú gyermekek szülőjétől, akik e személy kizárólagos felügyelete alatt állnak, automatikusan meg kell tagadni a tartózkodási engedély megadását kizárólag azon az alapon, hogy a harmadik országbeli állampolgár büntetett előéletű, amennyiben e megtagadás azzal a következménnyel jár, hogy e gyermekeknek el kell hagyniuk az Unió területét.¹⁹⁶

Az ET jogában az EJEE nem biztosítja az állampolgársághoz való jogot.¹⁹⁷ Az állampolgárság önkényes megtagadása azonban az EJEE 8. cikkének hatálya alá tartozhat, mivel hatással van az egyén magánéletére, amely magában foglalja a gyermek társadalmi identitásának aspektusait¹⁹⁸.

195 EUB, C-165/14. sz. ügy, *Alfredo Rendón Marín kontra Administración del Estado*, 2016. szeptember 13.

196 Lásd még: EUB, C-304/14. sz. ügy, *Secretary of State for the Home Department kontra CS*, 2016. szeptember 13.; EUB, C-133/15. sz. ügy, *H. C. Chavez-Vilchez u. a. gegen Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank u. a. Vorabentscheidungsersuchen des Centrale Raad van Beroep*, 2017. május 10.; lásd még: EUB, C-82/16. sz. ügy, *K. A. és társai kontra Belgische Staat*, 2018. május 8.

197 EJEB, *Slivenko és társai kontra Lettország* [Nagytanács] (48321/99), 2003. október 9., 77. pont.

198 EJEB, *Genovese kontra Málta* (53124/09), 2011. október 11., 33. pont.

Példa: A *Genovese kontra Málta* ügyben egy nem máltai anyától és egy, a bíróság által elismert máltai apától Máltán kívül született házasságon kívüli gyermektől megtagadták a máltai állampolgárságot. Az állampolgárság megtagadása önmagában véve nem sérti az EJEE 8. cikkét. Az állampolgárság házasságon kívüli születés alapján történő önkényes megtagadása azonban felvetette a megkülönböztetés kérdését. Az ilyen alapon alkalmazott önkényes eltérő bánásmódot nyomós indokokkal kell igazolni. Ilyen indokok hiányában megállapítást nyert az EJEE 8. cikkének és 14. cikkének együttes megsértése.¹⁹⁹

Az állampolgárság megszerzéséhez való joggal kapcsolatos szerződéses rendelkezések tekintetében kulcsfontosságú kérdés a hontalanság elkerülése. Az [állampolgárságról szóló európai egyezmény](#) részletes rendelkezéseket tartalmaz a gyermek törvényes állampolgársághoz jutására vonatkozóan, és korlátozza a gyermekek tekintetében az állampolgárság elvesztésének lehetőségeit.²⁰⁰ Az ET [államutódlás esetén bekövetkező hontalanság elkerüléséről szóló egyezménye](#) előírja a hontalanság születéskor történő elkerülését (10. cikk), és hontalanság esetére rendelkezik a jogutód állam állampolgárságához való jogról (2. cikk).²⁰¹ A hontalanság elkerülésére való törekvés a [gyermekek örökbefogadásáról szóló felülvizsgált európai egyezmény](#) 12. cikkében is megjelenik: az államoknak elő kell segíteniük, hogy a valamely állampolgárjuk által örökbefogadott gyermek megszerezze az adott állam állampolgárságát, és az állampolgárság örökbefogadás következtében történő elvesztésének feltétele egy másik állampolgárság megléte vagy megszerzése.

A nemzetközi jogban a [CRC 7. cikke](#) szavatolja az állampolgárság megszerzéséhez való jogot, a [Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya](#) 24. cikkének (3) bekezdéséhez hasonlóan.

199 Uo., 43–49. pont.

200 Európa Tanács, [Európai egyezmény az állampolgárságról](#), CETS 166., 1997. november 6., 6. és 7. cikk.

201 Európa Tanács, [Egyezmény az államutódlás esetén bekövetkező hontalanság elkerüléséről](#), CETS 200., 2006. május 19.

5

Családi élet

EU	Tárgyalt kérdések	ET
Alapjogi Charta, 7. cikk (a magán- és a családi élet tiszteletben tartása)	A családi élet tiszteletben tartásához való jog	EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) EJEB, <i>V. D. és társai kontra Oroszország</i> (72931/10), 2019
Alapjogi Charta, 24. cikk (a gyermekek jogai) Tartási rendelet (4/2009/EK) A munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv (2019/1158) EUB, C-129/18. sz. ügy, <i>SM kontra Entry Clearance Officer, UK Visa Section</i> , 2019 (az algériai kafa rendszerbe került gyermek)	A szülők általi gondozáshoz való jog	EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) EJEB, <i>Petrov és X kontra Oroszország</i> (23608/16), 2018 EJEB, <i>Wunderlich kontra Németország</i> (18925/15), 2019
Alapjogi Charta, a 24. cikk (3) bekezdése (a mindkét szülővel való kapcsolattartás joga) Az eljárási biztosítékokról szóló irányelv (2016/800) Átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet (2019/1111) A közvetítésről szóló irányelv (2008/52/EK) EUB, C-436/13. sz. ügy, <i>E. kontra B.</i> , 2014 (az apa láthatási joga)	A kapcsolattartáshoz való jog	EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) Egyezmény a gyermekekkel való kapcsolattartásról, 1. cikk Európai egyezmény a gyermekek jogainak gyakorlásáról, 6. cikk EJEB, <i>Schneider kontra Németország</i> (17080/07), 2011 (kapcsolattartás a gyermek és a jogilag el nem ismert biológiai apa között)

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>EUB, C-497/10 PPU. sz. ügy, <i>Barbara Mercredi kontra Richard Chaffe</i>, 2010 (kisgyermek és szokásos tartózkodási hely)</p> <p>EUB, C-335/17. sz. ügy, <i>Neli Valcheva kontra Georgios Babanarakis</i>, 2018 (a nagyszülővel való kapcsolattartás joga)</p> <p>Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésről szóló irányelv (2003/8/EK) (az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés határokön átnyúló jogviták esetén)</p>		<p>EJEB, <i>Levin kontra Svédország</i> (35141/06), 2012 (a kapcsolat-tartás jogának korlátozása)</p> <p>EJEB, <i>A. I. kontra Olaszország</i> (70896/17), 2021</p> <p>EJEB, <i>Mustafa és Armağan Akin kontra Törökország</i> (4694/03), 2010 (testvérek közötti kapcsolattartás a felügyeleti jog megítélése után)</p> <p>EJEB, <i>Vojnity kontra Magyarország</i> (29617/07), 2013 (a láthatás vallási meggyőződés alapján történő korlátozása)</p> <p>EJEB, <i>A. M. és társai kontra Oroszország</i> (47220/19), 2021</p> <p>EJEB, <i>Terna kontra Olaszország</i> (21052/18), 2021</p> <p>EJEB, <i>Bogonosovy kontra Oroszország</i> (38201/16), 2019</p> <p>EJEB, <i>M. S. kontra Ukrajna</i> (2091/13), 2017</p> <p>EJEB, <i>Khoroshenko kontra Oroszország</i> (41418/04), 2015.</p> <p>EJEB, <i>Horych kontra Lengyelország</i> (13621/08), 2012</p> <p>EJEB, <i>Hadzhieva kontra Bulgária</i>, (45285/12), 2018</p>
<p>Alapjogi Charta, 24. cikk (a gyermekek jogai)</p> <p>Átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet (2019/1111)</p> <p>EUB, <i>Joseba Andoni Aguirre Zaraga kontra Simone Pelz</i>, 2010 (a meghallgatáshoz való jog, a gyermek jogellenes külföldre vitele).</p> <p>EUB, C-111/17 PPU. sz. ügy, <i>OL kontra PQ</i>, 2017.</p> <p>EUB, C-262/21 PPU. sz. ügy, <i>A kontra B</i>, 2021.</p> <p>EUB, C-211/10 PPU. sz. ügy, <i>Doris Povse kontra Mauro Alpago</i>, 2010 (végrehajtási igazolás)</p>	<p>A gyermek jogellenes elvitele</p>	<p>Európai egyezmény a gyermekek feletti felügyeleti jogot érintő határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a felügyeleti viszonyok helyreállításáról</p> <p>A gyermekekkel való kapcsolattartásról szóló egyezmény</p> <p>EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog)</p> <p>EJEB, <i>Neulinger és Shuruk kontra Svájc</i> [Nagytanács] (41615/07), 2010 (a gyermek anya általi elvitele)</p> <p>EJEB, <i>R. S. kontra Lengyelország</i> (63777/09), 2015</p> <p>EJEB, <i>Y. S. és O. S. kontra Oroszország</i> (17665/17), 2021</p>

Az európai jog – mind az EU, mind az ET joga – biztosítja a családi élet tiszteletben tartásához való jogot (az Európai Unió [Alapjogi Chartájának](#) 7. cikke; az [EJEE](#) 8. cikke). A családi életet érintő ügyekben az EU hatásköre a határokon átnyúló jogvitákhoz kapcsolódik, ideértve a bírósági határozatok tagállamok közötti elismerését és végrehajtását. Az EUB olyan kérdésekkel foglalkozik, mint a gyermek mindenképp felett álló érdeke és az [átdolgozott Brüsszel IIa. rendeletben](#) meghatározott családi élethez való jog. Az EJEB családi élettel kapcsolatos ítélezési gyakorlata elismeri az egymástól függő jogokat, például a családi élethez való jogot és a gyermek azon jogát, hogy mindenképp felett álló érdekét elsődleges szempontként vegyék figyelembe. A bíróság elismeri, hogy a gyermekek jogai olykor ütköznek egymással. A gyermek családi életének tiszteletben tartásához való joga korlátozható például a gyermek mindenképp felett álló érdekének biztosítása érdekében. Ezenkívül az ET számos egyéb eszközt is elfogadott, amelyek a gyermekekkel való kapcsolattartással, felügyelettel és a gyermekek jogainak gyakorlásával kapcsolatos kérdésekkel foglalkoznak.

Ez a fejezet megvizsgálja a gyermek családi életének tiszteletben tartásához való jogát és a kapcsolódó jogokat, különös tekintettel e jogok tartalmára és hatókörére, valamint a kapcsolódó jogi kötelezettségekre és az egyéb jogokkal fennálló kölcsönhatásukra. Olyan konkrét vonatkozások bemutatására kerül sor, mint a családi élet tiszteletben tartásához való jog ([5.1. szakasz](#)), a gyermek szülei általi gondozáshoz való joga ([5.2. szakasz](#)), a kapcsolattartás joga ([5.3. szakasz](#)) és a gyermek jogellenes elvitele ([5.4. szakasz](#)).

5.1. A családi élet tiszteletben tartásához való jog

Kiemelt pontok

- Mind az uniós jog, mind az ET joga alapján az államoknak pozitív kötelessége biztosítani, hogy a gyermekek ténylegesen élhessenek a családi élet tiszteletben tartásához való jogukkal.
- Az igazságügyi és közigazgatási hatóságoknak a családi élet tiszteletben tartásával kapcsolatos döntések meghozatalakor figyelembe kell venniük a gyermek mindenképp felett álló érdekét.

A gyermek családi életének tiszteletben tartásához való joga több különféle jogot foglal magában, ideértve a gyermek szülei általi gondozáshoz való jogát (5.2. szakasz); a mindkét szülővel való kapcsolattartás jogát (5.3. szakasz); az ahhoz fűződő jogot, hogy a gyermeket kizárólag akkor szakítsák el szüleitől, ha ez a mindenképp felett álló érdekét szolgálja (5.4. szakasz és 6. fejezet); valamint a családegyesítéshez való jogot (9. fejezet).

Az EU és az ET jogában a családi élet tiszteletben tartásához való jogra számos korlátozás vonatkozik. E korlátozások – amint azt az [Európai Unió Alapjogi Chartájához](#)²⁰² fűzött magyarázatok egyértelműsítik – azonosak az EJEE vonatkozó rendelkezéséhez kapcsolódó korlátozásokkal, konkrétan a 8. cikk (2) bekezdésében foglaltakkal, azaz a törvényben meghatározott, olyan esetekben alkalmazandók, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges.²⁰³

Az Európai Unió Alapjogi Chartája előírja, hogy a hatóságok vagy magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos valamennyi fellépése során a gyermek mindenképp felett álló érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie (24. cikk, (2) bekezdés).²⁰⁴ Noha az EJEE nem teszi kifejezetten kötelezővé a gyermek mindenképp felett álló érdekének szem előtt tartását, az EJEB ítélkezési gyakorlatában megjelenik ez a kötelezettség.²⁰⁵

Az EJEB kimondta, hogy az EJEE 8. cikke védi a családi életet is, ha gyermekekről és nevelőszülőkről van szó.²⁰⁶ A *V. D. és társai kontra Oroszország*²⁰⁷ ügyben egy súlyos fogyatékkal élő fiú, aki kilenc éve nevelőanya gondozásában állt, végül visszakerült a biológiai családjához, hogy velük éljen együtt, és a nevelőanyjával és testvéreivel való minden érintkezést megtagadtak. Ebben a helyzetben, amikor azt a személyt, aki hosszú ideje

202 Európai Parlament, Az Európai Unió Tanácsa, Európai Bizottság (2007), *Magyarázatok az Alapjogi Chartához*, HL C 303., 2007. 17. o., lásd a 7. cikkhez tartozó magyarázatot.

203 Európa Tanács (1950), *Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről*, CETS 5., 1950. november 4., 8. cikk.

204 EUB, C-400/10 PPU. sz. ügy, *J. McB. kontra L. E.*, 2010. október 5.

205 Lásd például: EJEB, *Ignaccolo-Zenide kontra Románia* (31679/96), 2000. január 25.

206 EJEB, *Strand Lobben és társai kontra Norvégia* [Nagytanács] (37283/13), 2019. szeptember 10.

207 EJEB, *V. D. és társai kontra Oroszország* (72931/10), 2019. április 9.

gondozta a gyermeket, és vele szoros személyes kapcsolatot alakított ki, teljes mértékben és automatikusan kizárják a gyermek életéből, és a gyermek mindenek felett álló érdekétől függetlenül semmilyen körülmények között nem szerezhet kapcsolattartási jogokat, a bíróság megállapította az EJEE 8. cikkének megsértését.

5.2. A gyermek szülei általi gondozáshoz való joga

Kiemelt pontok

- Az uniós jog szabályozza a gyermek szülei általi gondozáshoz való jogának eljárási vonatkozásait.
- Az EJEE értelmében az államoknak negatív és pozitív kötelezettségeik vannak a gyermekek és a szülők családi életének tiszteletben tartásával kapcsolatban.

A gyermek családi élete tiszteletben tartásához fűződő jogának két fő összetevője a gyermek szülei személyazonosságának ismeretéhez való joga, valamint a szülei általi gondozásához való joga. Ezek bizonyos mértékben kölcsönösen összefüggenek: a gyermek azon jogát, hogy ismerje szüleit, a szülői gondozás biztosítja. Olykor azonban – például az örökbe fogadott gyermekek vagy az orvosi technikákkal segített reprodukció útján született gyermekek esetében – ezek a jogok eltérőek. Esetükben ez a jog szorosabban kapcsolódik a gyermek személyazonosságához való jogához, ami biológiai szüleinek ismeretében nyilvánul meg, és ezért ezt a kérdést a [4. fejezet](#) tárgyalja. E szakasz a második jogra, azaz a gyermekek szülei általi gondozáshoz való jogára összpontosít.

Az uniós jogban nincsenek olyan rendelkezések, amelyek a szülők által történő ellátáshoz való jog tárgyi hatályával foglalkoznának, az uniós jogi eszközök pedig olyan határokon átnyúló vonatkozásokkal foglalkoznak, mint a határozatok elismerése és végrehajtása a tagállamokban. A tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló 4/2009/EK rendelet ([tartási rendelet](#)) például a családi kapcsolatokból adódó,

határokon átnyúló tartási kérelmekre vonatkozik.²⁰⁸ Közös szabályokat állapít meg az EU számára azzal a céllal, hogy biztosítsa a tartási követelések behajtását abban az esetben is, ha a kötelezett vagy a jogosult egy másik tagállamban tartózkodik.

A szülők általi gondozáshoz való jogot 2019-ben megerősítette a [munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv](#)²⁰⁹, amely minimumszabályokat állapít meg az apasági szabadsághoz, a szülői szabadsághoz és a gondozói szabadsághoz kapcsolódó egyéni jogokra vonatkozóan, valamint rugalmas munkafeltételeket biztosít a szülőknek vagy gondozóknak minősülő munkavállalók számára.

Az ET jogában az EJEB számos ügyben megerősítette, hogy a családi élet alapvető eleme az, hogy a szülő és a gyermek kölcsönösen élvezheti egymás társaságát. Azok a nemzeti intézkedések, amelyek ezt akadályozzák, az [EJEE](#) 8. cikke által védett jogokba való beavatkozást jelentenek.²¹⁰ Az ilyen típusú ügyekben az EJEB azt vizsgálja, hogy az ügy egészére tekintettel relevánsak és elégségesek-e azok az indokok, amelyek korlátozzák a szülő és a gyermek jogát egymás társaságának élvezéséhez. Minden ilyen esetben döntő fontosságú annak mérlegelése, hogy mi áll a gyermek mindenek felett álló érdekében.

Az érintett nemzeti hatóságok, amelyek közvetlen kapcsolatban állnak az ilyen jogvitákban érintett valamennyi személlyel, mérlegelési jogkörrel rendelkeznek az adott ügytől és a szóban forgó különböző érdekek súlyától függően. Ez a mozgástér meglehetősen széles a felügyeleti joggal kapcsolatos ügyekben, és szűkebb az olyan további korlátozások tekintetében, mint például az említett hatóságok által a szülői kapcsolattartási jogokra vonatkozóan alkalmazott korlátozások.

Az EJEB azt is hangsúlyozta, hogy az ilyen típusú ügyekben a döntéshozatali eljárásnak tisztességesnek kell lennie, és biztosítania kell a 8. cikk által védett érdekek megfelelő tiszteletben tartását.

208 Az Európai Unió Tanácsa (2008), a [Tanács 4/2009/EK tanácsi rendelete \(2008. december 18.\) a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről](#), HL L 7., 2008 (tartási rendelet).

209 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2019), [\(EU\) 2019/1158 irányelv \(2019. június 20.\) a szülők és a gondozók vonatkozásában a munka és a magánélet közötti egyensúly megerősítéséről és a 2010/18/EU tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről](#), HL L 188., 2019. 79. o.

210 Lásd pl. EJEB, [K. és T. kontra Finnország](#) [Nagytanács] (25702/94), 2001. július 12., 168. pont.

Példa: A *Petrov és X kontra Oroszország*²¹¹ ügyben a gyermek anyja elköltözött az apától (az első felperes), és a gyermeket (a második felperest) magával vitte. A gyermekelhelyezésre vonatkozóan a bíróság az anya javára döntött. Az EJEB megjegyezte, hogy egyáltalán nem kértek szakértői véleményt olyan fontos kérdésekben, mint például a gyermeknek az egyes szülőkkel fennálló kapcsolata, az egyes szülők szülői képességei, illetve az, hogy a gyermek az életkora és érettsége alapján a bíróság előtt meghallgatható-e. A nemzeti bíróságok megtagadták az apa gyermekelhelyezés iránti kérelmének a vizsgálatát, valamint az általa benyújtott bizonyos dokumentumok bizonyítékként való elismerését, a gyermekfelügyeleti hatóságok pedig egymásnak ellentmondó ajánlásokat adtak ki. Az EJEB végső soron azt állapította meg, hogy a nemzeti bíróságok nem vizsgálták meg kellő alaposággal az ügyet; a döntéshozatali eljárás hiányos volt, és így nem tette lehetővé a gyermek mindenek felett álló érdekének megállapítását, megsértve ezzel az EJE 8. cikkét.

Példa: A *Wunderlich kontra Németország* ügyben²¹² egy házaspár négy gyermekét kívánta otthon taníttatni, bár ezt a nemzeti jog nem tette lehetővé. A családjogi bíróság ezt követően visszavonta a gyermekek lakóhelye feletti rendelkezéshez való jogukat, valamint az iskolai ügyekben való döntéshozatalra vonatkozó jogukat. A gyermekeket elvitték a felperesek otthonából, és egy gyermekotthonban helyezték el, ahol a tanulásukat értékelték. Három hét elteltével visszavitték őket a felperesekhez, amikor az utóbbiak beleegyeztek abba, hogy a gyermekek iskolába járhassanak.

A kötelező iskolalátogatás német rendszere olyan megfontolásokon alapul, amelyek összhangban vannak az EJEB saját ítélkezési gyakorlatával, és amelyek az alperes állam mérlegelési jogkörébe tartoznak. A felperesek szülői felügyeleti jogának részleges megvonását tehát joggal indokolta az iskolalátogatási kötelezettség kikényszerítése, a felperesek gyermekei társadalmi elszigetelődésének megakadályozása és társadalmi beilleszkedésük biztosítása. Igaz ugyan, hogy a gyermekek tanulásának értékelése azt mutatta, hogy megfelelő ismeretekkel és szociális készségekkel rendelkeztek, a szüleikkel pedig szerető kapcsolatban voltak, ez az információ nem állt az ifjúságvédelmi hivatal vagy a bíróságok rendelkezésére a határozathozatal időpontjában, éppen azért, mert a felperesek e vizsgálatokat

211 EJEB, *Petrov és X kontra Oroszország* (23608/16), 2018. október 23.

212 EJEB, *Wunderlich kontra Németország* (18925/15), 2019. január 10.

a gyermekek gondozásba vétele előtt megtagadták. A bíróság ezzel összefüggésben hangsúlyozta, hogy önmagukban még a szakemberek téves ítéletei vagy értékelései sem tették összeegyeztethetlenné a gyermekgondozási intézkedéseket a 8. cikk követelményeivel. A gyermekek tényleges elvitele nem tartott tovább a szükségesnél, a gyermekek mindenek felett álló érdekét szolgálta, és nem különösen szigorú vagy kivételes módon hajtották végre. A döntéshozatali eljárás egészében véve biztosította a felperesek érdekeinek megfelelő védelmét. Az EJEE 8. cikkének megsértését nem lehetett megállapítani.

A nemzetközi jogban a CRC 5. cikke kimondja, hogy a részes államok „tiszteltben tartják a szülőknek [...] azt a felelősségét, jogát és kötelességét, hogy a gyermeknek az egyezményben elismert jogai gyakorlásához, képességei fejlettségének megfelelően, iránymutatást és tanácsokat adjanak”. Emellett a CRC 9. cikke rögzíti, hogy a gyermeket nem szabad akarata ellenére elválasztani szüleitől, és hogy valamennyi érdekelt félnek lehetőséget kell adni az ezzel kapcsolatos eljárásokban való részvétellel. Az *alternatív gondozásról szóló ENSZ-iránymutatások* még jobban megerősítik a gyermekek ilyen helyzetekben fennálló jogait és az államok vonatkozó kötelességeit.²¹³

5.3. A kapcsolattartáshoz való jog

Kiemelt pontok

- A szülői különválás valamennyi formája során tiszteltben kell tartani a gyermek azon jogát, hogy mindkét szülővel kapcsolatot tartson fenn. Ez magában foglalhatja a nagyszülőkkel és a testvérekkel való kapcsolattartáshoz való jogot is.
- A gyermek szülőkkel való kapcsolattartáshoz való jogának és a családegyesítésnek a biztosításakor elsődleges szempontként kell figyelembe venni a gyermek mindenek felett álló érdekét, korának és érettségének megfelelően kellő súlyt fektetve a gyermek véleményére.

A szülőkkel való kapcsolattartás jogának hatálya a körülményektől függ. Amennyiben a szülők úgy döntenek, hogy különválnak egymástól, e jog

²¹³ ENSZ, Emberi Jogi Tanács (2009), *Az ENSZ iránymutatásai a gyermekek alternatív gondozásáról*, UN Doc. A/HRC/11/L.13., 2009. június 15.

hatóköre tágabb, és alapvetően csak a gyermek mindenek felett álló érdeke korlátozza. Az állam által elrendelt – például valamely szülő kitoloncolásából vagy szabadságvesztéséből következő – különválasztás esetén az állami hatóságok egy védett érdek előmozdítása céljából járnak el, és megfelelő egyensúlyt kell teremteniük a felek érdekei és a gyermek mindenek felett álló érdekének biztosításával kapcsolatos kötelezettség között. A gyermek azon joga, hogy mindkét szülőjével kapcsolatot tartson, mindkét esetben alkalmazandó. A kapcsolattartáshoz való jog hatályát itt úgy kell tekinteni, hogy az bizonyos körülmények között kiterjed a nagyszülőkre és a testvérekre is.

Az uniós jogban az Európai Unió **Alapjogi Chartája** 24. cikkének (3) bekezdése kifejezetten elismeri minden gyermeknek ahhoz való jogát, hogy *mindkét* szülőjével kapcsolatot tartson fenn. A rendelkezés megszővegezése egyértelművé teszi a jog tartalmát, különösen a kapcsolattartás jelentését: a kapcsolattartásnak *rendszeresnek* kell lennie, lehetővé kell tennie a *személyes kapcsolat* kialakulását, és *közvetlen kapcsolat* formájában kell megvalósulnia. Van azonban egy kikötés: a gyermek azon joga, hogy kapcsolatot tartson fenn szüleivel, kifejezetten arra korlátozódik, ami megfelel mindenek felett álló érdekének. Ez a rendelkezés – amint azt a Chartához fűzött magyarázatok egyértelműsítik – kifejezetten a **CRC** 9. cikkén alapul.

Az **eljárási biztosítékokról szóló irányelv** biztosítja a fogva tartott gyermekek azon jogát, hogy kapcsolatot tartsanak szüleikkel, családjukkal és barátaikkal látogatások és levelezés útján, kivéve, ha a gyermek mindenek felett álló érdeke miatt különleges korlátozásokra van szükség.²¹⁴

Az EU hatásköreinek megfelelően (lásd az **1. fejezetet**) külön hangsúlyt kapott az igazságügyi együttműködés (amelynek célja a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megvalósítása, ahol biztosított a személyek szabad mozgása). Két uniós jogi aktus releváns: az **átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet**²¹⁵ és a **közvetítésről szóló irányelv**²¹⁶. A jogok szempontjából

214 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2016), **(EU) 2016/800 irányelv a büntető-eljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról**, HL L 132., 2016, 1. o.

215 EU, a Tanács (EU) 2019/1111 rendelete (2019. június 25.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről (átdolgozás), HL L 178., 2019, 1. o. (**átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet**).

216 EU, Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa (2008), Az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK irányelve (2008. május 21.) a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól, HL L 136., 2008. május 21., 3. o. (**a közvetítésről szóló irányelv**)

az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet fontos. Először is, a szülői felelősséggel kapcsolatos *valamennyi* határozatra alkalmazandó, függetlenül a családi állapottól. Másrészt a joghatóságra vonatkozó szabályok (amelyeket többnyire a gyermek szokásos tartózkodási helye határozza meg) kifejezetten a gyermek mindenek felett álló érdekén alapulnak; harmadrészt pedig különös hangsúlyt kap a gyermek véleményének tiszteletben tartása.²¹⁷

A gyermek valamely szülő egyoldalú döntését követő jogellenes elvitelével kapcsolatos ügyekben az EUB ítélkezési gyakorlatának²¹⁸ elsődleges célja a gyermek azon alapvető jogának megőrzése, hogy rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn mindkét szülőjével (a charta 24. cikkének (3) bekezdése), mivel a Bíróság megítélése szerint ez a jog alapvetően egybevág a gyermek mindenek felett álló érdekével. Az EUB véleménye szerint egy olyan intézkedés, amely megakadályozza, hogy a gyermek mindkét szülőjével rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn, csak a gyermek olyan egyéb érdekével igazolható, amely előrébb való, mint a szóban forgó alapvető jogot alátámasztó érdek.²¹⁹ Ez magában foglalja az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet 15. cikke szerinti ideiglenes intézkedéseket, beleértve a biztosítási intézkedéseket is. A Bíróság kimondta, hogy az érintett érdekek összességének kiegyensúlyozott és észszerű értékelését, amelynek a gyermek személyére és szociális környezetére vonatkozó objektív megfontolásokon kell alapulnia, főszabály szerint az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet rendelkezéseinek megfelelő eljárás keretében kell elvégezni.

Példa: Az *E. kontra B.* ügy²²⁰ az E. (az apa) és B. (az anya) közötti eljárást érinti, amelynek tárgya az Egyesült Királyság bíróságainak joghatósága a felek gyermeke, S. szokásos tartózkodási helyének, valamint az apa láthatási jogainak meghatározását illetően. A szülők egy spanyol bíróság előtt megállapodást írtak alá arról, hogy a felügyeleti jog az anyát illeti meg, az apának pedig láthatási joga van. Ezt követően az anya kérelmezte, hogy csökkentsék az e megállapodás által az apa számára biztosított láthatási jogokat. Az apa kérelmet nyújtott be a felsőbbbíróságnál a spanyol

217 Lásd például az (EU) 2019/1111 tanácsi rendelet preambulumát ((7), (19), (20), (28) és (57)) és 7., 21., 26. cikkét, a 39. cikk (2) bekezdését és a 47. cikk (3) bekezdésének a) és b) pontját.

218 Lásd például: EUB, C-497/10 PPU. sz. ügy, *Barbara Mercredi kontra Richard Chaffe*, 2010. december 22.

219 EUB, C-403/09 PPU sz. ügy, *Jasna Detiček kontra Maurizio Sgueglia*, 2009. december 23., 59. és 60. pont.

220 EUB, C-436/13. sz. ügy, *E. kontra B.*, 2014. október 1.

megállapodás végrehajtása érdekében. Az anya kijelentette, hogy elfogadta a spanyol bíróság joghatóságát, és kérte a kikötött joghatóságnak az angliai és walesi bíróságokhoz való áthelyezését. Az apa fellebbezésével kapcsolatban a fellebbviteli bíróság több kérdést terjesztett az EUB elé a Brüsszel IIa. rendelet 12. cikke (3) bekezdésének értelmezésével kapcsolatban.

Az EUB megállapította, hogy amennyiben egy bíróságnál a Brüsszel IIa. rendelet 12. cikkének (3) bekezdésével összhangban eljárást indítanak, a gyermek mindenek felett álló érdekét csak annak a kérdésnek az egyes konkrét esetekben történő felülvizsgálatával lehet biztosítani, hogy a kérelmezett joghatósági megállapodás összeegyeztethető-e a gyermek mindenek felett álló érdekével. A joghatóságról való megállapodás kizárólag arra az adott eljárásra vonatkozik, amely céljából ahhoz a bírósághoz fordultak, amelynek joghatósága tekintetében megállapodtak. A joghatóságról való megállapodás alapjául szolgáló eljárás végleges lezárását követően e joghatóság megszűnik, és a Brüsszel IIa. rendelet 8. cikkének (1) bekezdése szerint általános joghatósággal rendelkező bíróságra száll át.

A szülői felelősség tekintetében a Brüsszel IIa. rendelettel párhuzamosan fennáll a [szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló Hágai Egyezmény](#)²²¹. Az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet 97. cikke értelmében ez a rendelet elsőbbséget élvez a Hágai Egyezménnyel szemben: a) amennyiben az érintett gyermek valamely tagállam területén rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel; vagy b) valamely tagállam bírósága által hozott határozatnak egy másik tagállam területén történő elismerését és végrehajtását illetően, még akkor is, ha az érintett gyermek olyan harmadik állam területén rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, amely a Hágai Egyezmény szerződő fele. Ezért az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet szerint kulcsfontosságú kérdés a gyermek szokásos tartózkodási helyének meghatározása.

221 A polgári és kereskedelmi ügyekben történő határokon átnyúló együttműködés világszervezete (1996), Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia, [Egyezmény a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról](#), 1996. október 19.

Példa: A *Mercredi kontra Chaffe* ügyben²²² Anglia és Wales Fellebbviteli Bírósága az EUB-hez fordult egy két hónapos gyermek Egyesült Királyságból Réunion francia szigetre történő elvitele tárgyában. Az EUB megállapította, hogy a szokásos tartózkodási hely fogalma a Brüsszel IIa. rendelet 8. és 10. cikke alkalmazásában megfelel annak a helynek, ahol a gyermek a társadalmi és családi környezetbe bizonyos mértékben beilleszkedett. Amennyiben egy olyan csecsemő az érintett, aki csupán néhány napot tartózkodott anyjával valamely – a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamtól eltérő – tagállamban, ahová elvitték, a figyelembe veendő tényezők között szerepel először is az adott tagállam területén való tartózkodás időtartama, szabályszerűsége, az ezen uniós tagállam területén való tartózkodásnak, illetve az anya e tagállamba való költözésének a körülményei és indokai, továbbá másodsorban – különös tekintettel a gyermek életkorára – az anya földrajzi és családi származása, valamint az anyának és a gyermeknek az adott tagállamban meglévő családi és szociális kapcsolatai.

A határokon átnyúló jogvitákban a mindkét szülővel való kapcsolattartáshoz fűződő jog érvényesülése tekintetében különösen fontosak azok az igazságszolgáltatáshoz való jogot szabályozó eszközök is, amelyek egyértelművé teszik, miként kell eljárni az összetett jogvitákban: ilyen a 2002/3/8/EK irányelv (az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésről szóló irányelv), amely „a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés” megkönnyítésére irányul, „az e jogvitákkal kapcsolatos költségmentesre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításán keresztül”.²²³

A Bíróság a nagyszülőknek az unokáikhoz való láthatási jogáról is határozott.

Példa: A *Neli Valcheva kontra Georgios Babanarakis*²²⁴ ügyben a(z anyai) nagyanya azt követően kérte az unokája láthatását, hogy a gyermek szüleinek a házasságát felbontotta egy görög bíróság, amely a gyermek feletti felügyeleti jogot az apjának ítélte oda. Az EUB kimondta, hogy a gyermekek mindkét szülővel való kapcsolattartáshoz való jogát tágan kell

222 EUB, C-497/10 PPU. sz. ügy, *Barbara Mercredi kontra Richard Chaffe*, 2010. december 22.

223 EU, Az Európai Unió Tanácsa (2003), a Tanács 2003/8/EK irányelve (2003. január 27.) a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való jog megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentesre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról, HL L 26., (az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésről szóló irányelv), 2003. január 31.

224 EUB, C-335/17. sz. ügy, *Neli Valcheva kontra Georgios Babanarakis*, 2018. május 31.

értelmezni, és a „láthatási jogot” úgy kell értelmezni, hogy az magában foglalja a nagyszülők unokáik láthatásához fűződő jogát is.

Az ET jogában a gyermekek mindkét szülővel való kapcsolattartáshoz fűződő joga implicit módon szerepel az [EJEE](#) 8. cikkében. Az [EJEB](#) több ügyben is megerősítette, hogy „a családi élet alapvető eleme, hogy a szülő és a gyermek kölcsönösen élvezzék egymás társaságát”.²²⁵ A bíróság azonban arra is rámutat, hogy ez a jog a gyermek mindenek felett álló érdeke alapján korlátozható (lásd az [5.4. szakaszt](#) és a [6. fejezetet](#)). Ez a jog a szülői felügyeletet és a gyermekkel való kapcsolattartást érintő igazságügyi döntéshozatal központi eleme.

Az [EJEB](#) számos ügyben kifejezetten vagy hallgatólagosan utalt a gyermek mindenek felett álló érdekére a szülők és a gyermekek közötti kapcsolatok keretében.

Példa: A *Schneider kontra Németország* ügyben²²⁶ a felperes egy férjezett nővel tartott fenn viszonyt, és azt állította, hogy ő a biológiai apja a nő fiának, akinek jogilag elismert apja a nő férje volt. A felperes úgy érvelt, hogy a hazai bíróság határozata, amely azon az alapon utasítja el a gyermekkel való kapcsolattartásra és a gyermek fejlődésével kapcsolatos tájékoztatásra irányuló kérelmét, hogy nem a gyermek törvényes apja, és nem állt kapcsolatban a gyermekkel, sértette az [EJEE](#) 8. cikke értelmében fennálló jogait. A jogsértés megállapításánál az [EJEB](#) azt állította középpontba, hogy a hazai bíróságok nem mérlegelték, hogy az eset egyedi körülményeit tekintve nem felel-e meg a gyermek mindenek felett álló érdekének a gyermek és a felperes közötti kapcsolattartás.²²⁷ Ami a felperesnek a gyermek személyes fejlődésével kapcsolatos tájékoztatásra irányuló kérését illeti, a bíróság megállapította, hogy a hazai bíróságok nem indokolták meg kellően a 8. cikk (2) bekezdése alkalmazásában történő beavatkozásukat, és ezért a beavatkozás nem volt „egy demokratikus társadalomban szükséges”.

Példa: A *Levin kontra Svédország* ügyben²²⁸ a felperes, egy háromgyermekes anya, akinek gyermekei alternatív, nem családi gondozásban élnek,

225 [EJEB, K. és T. kontra Finnország](#) [Nagytanács] (25702/94), 2001. július 12., 151. pont.

226 [EJEB, Schneider kontra Németország](#) (17080/07), 2011. szeptember 15.

227 Lásd még: [EJEB, Anayo kontra Németország](#) (20578/07), 2010. december 21., 67. és 71. pont.

228 [EJEB, Levin kontra Svédország](#) (35141/06), 2012. március 15., 57. és 69. pont; [EJEB, K. és T. kontra Finnország](#) [Nagytanács] (25702/94), 2001. július 12., 151. pont.

azt sérelmezte, hogy a gyermekeivel való kapcsolattartás jogának korlátozása sérti a családi élet tiszteletben tartásához való jogát. Az EJEB a kapcsolattartás korlátozásának célját, nevezetesen a gyermekek mindenek felett álló érdekének védelmét helyezte a középpontba. A konkrét esetben a gyermekek el voltak hanyagolva, amíg a felperes gondozása alatt álltak, és az anyával való kapcsolattartás igen negatív reakciókat váltott ki a gyermekekből. A bíróság úgy ítélte meg, hogy nem sérült az EJEE 8. cikke, és megállapította, hogy a felperes jogainak korlátozása „arányban állt az elérni kívánt törvényes céllal [a gyermekek mindenek felett álló érdekével], és nem lépte túl a hazai hatóságok mérlegelési jogkörét”.

Példa: Az *A. I. kontra Olaszország*²²⁹ ügyben a felperes, aki nigériai származású és emberkereskedelem áldozata volt, azt kifogásolta, hogy két gyermeke tekintetében nem tudja gyakorolni a kapcsolattartási jogait, mivel a nemzeti bíróság a gyermekek örökbefogadásra való alkalmasságát megállapító határozatában megtiltotta a kapcsolattartást. A nemzeti bíróságok a felperes szülői készségeit anélkül értékelték, hogy figyelembe vették volna az emberkereskedelem áldozataként fennálló kiszolgáltatottságát vagy származását vagy a szülő-gyermek kötődés az ő saját kultúrájában elterjedt modelljét, jöllehet ezt a tényezőt a rendelkezésre álló szakértői jelentés egyértelműen kiemelte. A bíróság megállapította, hogy a felperes és gyermekei közötti kapcsolat megszakadásához vezető eljárás során nem fektettek kellő súlyt arra, hogy a felperes és a gyermekek családi életet élhessenek. Így az eljáráshoz nem kapcsolódtak a beavatkozás súlyosságával és a szóban forgó érdekekkel arányos biztosítékok, ezért azok sértik az EJEE 8. cikkét.

Példa: A *Mustafa és Armağan Akin kontra Törökország*²³⁰ ügyben a felperesek – apa és fia – azzal érveltek, hogy a nemzeti bíróság felügyeleti jogra vonatkozó határozatának feltételei megsértették az EJEE 8. cikke szerinti jogait, mivel megakadályozták, hogy a fiú az anyjuk felügyelete alatt álló testvérével kapcsolatba lépjen. Emellett az apa nem találkozhatott mindkét gyermekével egyszerre, mert fia ugyanabban az időben találkozott az anyjával, amikor ő a lányával. Az EJEB megállapította, hogy a hazai bíróság testvéreket szétválasztó határozata sértette a felpereseknek a családi életük tiszteletben tartásához való jogát, mivel amellett, hogy

229 EJEB, *A. I. kontra Olaszország* (70896/17), 2021. április 1.

230 EJEB, *Mustafa és Armağan Akin kontra Törökország* (4694/03), 2010. április 6.

megakadályozta, hogy a két testvér lássa egymást, azt is ellehetetlenítette, hogy az apa mindkét gyermekével egyszerre találkozhasson.²³¹

A felügyeleti jogot és a kapcsolattartást érintő döntéshozatal vonatkozásában az EJEB az EJEE 14. cikkével összeegyeztethetetlen megkülönböztetést is tiltja.

Példa: A *Vojnity kontra Magyarország* ügyben²³² a felperes sérelmezte, hogy vallási meggyőződése miatt megvonták tőle fia láthatásának jogát. Az EJEB megállapította az EJEE 14. cikkének a 8. cikkel összefüggésben történő megsértését, és nem találta bizonyítottnak, hogy a felperes vallási meggyőződése veszélyes gyakorlatokkal járt együtt, illetve fizikai vagy lelki sérülésnek tette volna ki a fiút.²³³ A hazai bíróságok azon határozatai, amellyel megvonták a felperes láthatási jogát, lehetetlenné tettek mindenfajta kapcsolattartást és megakadályozták bármiféle további családi élet kialakítását, noha a kapcsolattartás teljes megszüntetése csak kivételes körülmények fennállása esetén indokolható. Az EJEB ezért úgy ítélte meg, hogy nem áll fenn észszerű arányossági kapcsolat a felperes láthatási jogának teljes tilalma és az elérni kívánt cél, azaz a gyermek mindenképpel álló érdekének védelme között.

Példa: Az *A. M. és társai kontra Oroszország*²³⁴ ügy a felperes szülői jogainak a szükséges vizsgálat nélküli korlátozására és a gyermekeivel való kapcsolattartástól való megfosztásra vonatkozott, amit az indokolt, hogy a felperes nemét akkoriban megváltoztatták. A bíróság nem talált bizonyítékot a gyermekeknek a nemváltoztatásból eredő esetleges kárára, és megállapította, hogy a nemzeti bíróságok nem vizsgálták meg kellőképpen a család sajátos körülményeit. Ezenkívül a határozat egyértelműen a felperes nemi identitásán alapult, és így hátrányosan megkülönböztető jellegű volt, megsértve az EJEE önmagában és az EJEE 14. cikkével összefüggésben értelmezett 8. cikkét.

Példa: A *Terna kontra Olaszország*²³⁵ ügyben a felperes (a születése óta vele együtt élő) unokájának elvitele és gondozásba vétele, valamint

231 Lásd még: EJEB, *Vujica kontra Horvátország* (56163/12), 2015. október 8.

232 EJEB, *Vojnity kontra Magyarország* (29617/07), 2013. február 12.; lásd még: EJEB, *P. V. kontra Spanyolország* (35159/09), 2010. november 30.

233 EJEB, *Vojnity kontra Magyarország* (29617/07), 2013. február 12., 38. pont.

234 EJEB, *A. M. és társai kontra Oroszország* (47220/19), 2021. június 6.

235 EJEB, *Terna kontra Olaszország* (21052/18), 2021. január 14.

amiatt tett panaszt, hogy nem gyakorolhatta a nemzeti bíróságok által biztosított láthatási jogát. Úgy vélte, hogy a helyzet a gyermek családjának a roma etnikai származáshoz kapcsolódó megbélyegzéséből eredt. Az EJEB megállapította az EJEE 8. cikkének megsértését, mivel a nemzeti hatóságok nem tettek megfelelő és elégséges erőfeszítéseket a felperes láthatási jogai tiszteletben tartásának biztosítására. Ezzel szemben a nemzeti bíróságok a gyermek mindenek felett álló érdekére, nem pedig a gyermek és családja etnikai származására vonatkozó érveket hoztak fel a gondozásba vételének igazolására. Ebből következik, hogy nem sértették meg az EJEE 14. cikkét a 8. cikkel összefüggésben.

Ezenkívül az ET [gyermekkel való kapcsolattartásról szóló egyezménye](#) kifejezetten hivatkozik a gyermek azon jogára, hogy mindkét szülőjével kapcsolatot tartson fenn.²³⁶ Az egyezmény 4. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy „a gyermeknek és szüleinek jogában áll rendszeres kapcsolatot létesíteni és fenntartani egymással”. A kapcsolattartásra vonatkozó ítélezési gyakorlatban alkalmazandó általános elvek rámutatnak a gyermek tájékoztatáshoz, megkérdezéshez és véleménynyilvánításhoz való jogára, valamint e vélemény kellő figyelembevételére.

Az ET [gyermek jogainak gyakorlásáról szóló egyezménye](#)²³⁷ 6. cikkében azonosítja az igazságügyi döntéshozatal további feltételeit, ideértve az alábbiakra vonatkozó jogi kötelezettségeket: annak mérlegelése, hogy elegendő információval rendelkezik-e az igazságügyi hatóság a gyermek mindenek felett álló érdekének meghatározásához; a gyermek eljárással és annak kimenetelével kapcsolatos tájékoztatáshoz való jogának biztosítása; valamint biztonságos hely biztosítása az érintett gyermekek számára ahhoz, hogy életkoruknak, illetve érettségüknek megfelelő módon, szabadon kifejejtsék véleményüket.

A nagyszülők és unokáik családi életének tiszteletben tartása elsősorban azt a jogot foglalja magában, hogy a nagyszülők és unokák a közöttük fenntartott kapcsolat révén szokásos nagyszülő-unoka viszonyt tartsanak fenn, még akkor

236 Európa Tanács (2003), [Egyezmény a gyermekekkel való kapcsolattartásról](#), CETS 192., 2003. május 15. Lásd még: a polgári és kereskedelmi ügyekben történő határokon átnyúló együttműködés világszervezete, Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia (1996), [Egyezmény a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről](#), valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról, 1996. október 19.

237 Európa Tanács (1996), [Európai egyezmény a gyermek jogainak gyakorlásáról](#), CETS 160., 1996.

is, ha e kapcsolattartásra általában a szülői felelősséget gyakorló személy beleegyezésével kerül sor.²³⁸ A *Bogonosovy kontra Oroszország*²³⁹ ügyben, amelyben egy nagypapa az unokájával való kapcsolatot egy másik család általi örökbefogadását követően is fenn kívánta tartani, valamint az *M. S. kontra Ukrajna*²⁴⁰ ügyben az EJB hangsúlyozta a nagyszülőkkel való kapcsolattartás fontosságát, különösen akkor, ha a gyermek előzőleg nemcsak mindkét szülővel, hanem a nagyszülőkkel is folyamatosan együtt élt.

Előfordulhatnak olyan helyzetek, amelyekben a gyermeket más módon, például a szülő szabadságvesztése következtében választják el valamely szülőjétől.²⁴¹ Az EJB a *Khoroshenko kontra Oroszország*²⁴² ügyben hozott ítéletében megállapította, hogy a felperes magán- és családi életébe való beavatkozás, amely az engedélyezett látogatások gyakoriságából ered, aránytalan a felperes büntetésének céljával. Továbbá a *Horych kontra Lengyelország*²⁴³ ügyben az EJB megállapította, hogy „a gyermekek [...] börtönben tett látogatásához különös szabályokra van szükség, és életkoruktól, az érzelmi állapotukra vagy jólétükre gyakorolt lehetséges hatásoktól, valamint a látogatott személy személyes körülményeitől függően egyedi feltételeket lehet előírni”. A bíróság emellett rámutatott, hogy „az állam 8. cikk szerinti pozitív kötelezettségei [...] magukban foglalják a megfelelő, a látogatók számára a lehető leginkább stresszmentes körülmények biztosításának köteleességét a gyermekek fogadása tekintetében, szem előtt tartva a szabadságvesztés gyakorlati következményeit”.

Példa: A *Hadzhieva kontra Bulgária*²⁴⁴ ügyben a 14 éves felperes magára maradt, amikor mindkét szülőjét letartóztatták. A vonatkozó nemzeti jogi rendelkezések értelmében a hatóságok – elvileg attól a pillanattól kezdve, amikor a felperes szüleit őrizetbe vették – felelősek voltak azért, hogy a szülők a felperesről gondoskodjanak, vagy a helyzetéről maguktól tájékozódjanak; emellett a hatóságok kötelesek voltak szükség szerint

238 *Mitovi kontra Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság* (53565/13), 2015. április 16.

239 EJB, *Bogonosovy kontra Oroszország* (38201/16), 2019. március 5.

240 EJB, *M. S. kontra Ukrajna* (2091/13), 2017. július 11.

241 Lásd még: Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2018), *CM/Rec(2018)5. sz. ajánlás a tagállamoknak a bebörtönzött szülők gyermekeiről*, 2018. április 4.

242 EJB, *Khoroshenko kontra Oroszország* (41418/04), 2015. június 30.

243 EJB, *Horych kontra Lengyelország* (13621/08), 2012. április 17.

244 EJB, *Hadzhieva kontra Bulgária*, (45285/12), 2018. február 1.

segítséget, támogatást és szolgáltatásokat nyújtani a felperesnek saját otthonában, nevelőszülői családjában vagy egy szakosodott intézményben. Az illetékes hatóságok ezt nem tették meg. Az első két nap során tehát a hatóságok nem tettek eleget a 8. cikkből fakadó azon pozitív kötelezettségüknek, hogy biztosítsák a felperes védelmét és ellátását szülei távollétében.

Végezetül a szabadságuktól megfosztott gyermekek szüleikkel való kapcsolat-tartáshoz fűződő jogát az ET *gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló irány-mutatásának*²⁴⁵ egyes rendelkezései is megerősítik. Az iránymutatás kifejezetten rögzíti a szabadságuktól megfosztott gyermekek ahhoz való jogát, hogy „rendszeres és érdemi kapcsolatot tartsanak fenn szüleikkel [és] családtagjaikkal” (a 21. cikk a) pontja) (lásd még a 11. fejezetet). Ezen túlmenően az ET *bebörtönzött szülők gyermekeiről szóló CM/Rec(2018)5. sz.*²⁴⁶ ajánlása iránymutatást nyújt arra vonatkozóan, hogy miként lehet megőrizni és segíteni a gyermek és a szülők közötti pozitív kapcsolatok fenntartását és előmozdítását, ha a szülő őrizetben van.

A nemzetközi jogban a CRC a 9. cikkének (3) bekezdésében hivatkozik a gyermek azon jogára, hogy mindkét szülővel kapcsolatot tartson: „A részes államok tiszteletben tartják az egyik vagy mindkét szülőtől elszakadt gyermek azon jogát, hogy mindkét szülővel rendszeresen személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn, kivéve, ha ez ellentétes a gyermek mindenek felett álló érdekével.”

245 Európa Tanács, Miniszterek Tanácsa (2010), *Iránymutatás a gyermekbarát igazságszolgáltatásról*, 2010. november 17.

246 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2018), *CM/Rec(2018)5. sz. ajánlás a bebörtönzött szülők gyermekeiről*, 2018. április 4.

5.4. Gyermek határokon átnyúló jogellenes elvitele

Kiemelt pontok

- Az uniós jog kifejezetten előírja, hogy a gyermeket a jogellenes elvitelt vagy visszattartást követő visszavitelével kapcsolatos eljárás során meg kell hallgatni.
- Az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet kiegészíti a Hágai Egyezmény egyes rendelkezéseit, míg a tagállamok közötti kapcsolatokban a rendelet elsőbbséget élvez az egyezmény szabályaival szemben.
- Az EJEB a gyermekek jogain alapuló megközelítést követel meg a felügyeleti joggal kapcsolatos megállapodásokat sértő jogellenes elvitel esetén: Az EJEE 8. cikkét (a magán- és családi élet tisztelgetben tartásához való jog) a Hágai Egyezménnyel és a CRC-vel összefüggésben kell értelmezni.

A gyermek jogellenes elvitele olyan helyzetet jelent, amelyben egy gyermeket a felügyeleti jogra vonatkozó hatályos megállapodásokat megsértve jogellenesen a nemzeti határokon túlra visznek vagy ott visszatartanak (a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló Hágai Egyezmény²⁴⁷ (Hágai Egyezmény) 3. cikke. A Hágai Egyezmény értelmében a jogellenesen külföldre vitt vagy visszatartott gyermekeket mihamarabb vissza kell vinni a szokásos tartózkodási helyük szerinti országba (a 11. cikk (1) bekezdése)). A felügyeleti joggal kapcsolatos jogvita érdemi eldöntése a szokásos tartózkodási hely szerinti ország bíróságainak feladata. Azon ország bíróságainak, ahonnan a gyermeket külföldre vitték, a visszavitelre irányuló kérelem benyújtásától számított hat héten belül el kell rendelniük a gyermek visszavitelét (11. cikk). A Hágai Egyezmény a gyermek mindenek felett álló érdekének elvére támaszkodik. Az egyezménnyel összefüggésben abból kell kiindulni, hogy a gyermek jogellenes elvitele önmagában véve káros, és a jogellenes helyzetek jogi megszüntetésének elkerülése érdekében a lehető leghamarabb vissza kell állítani a korábbi helyzetet. A felügyeleti joggal és a láthatással kapcsolatos kérdésekben azon bíróságoknak kell döntenie, amelyek a gyermek szokásos tartózkodási helyén joghatósággal rendelkeznek, nem pedig azon ország bíróságainak, ahová a gyermeket jogellenesen elvitték. A visszaviteli

²⁴⁷ Polgári és kereskedelmi ügyekben a határokon átnyúló együttműködés világszervezete (1980), [Hágai Egyezmény a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól](#), 1980. október 25.

mechanizmus alól van néhány korlátozott kivétel, amelyeket a Hágai Egyezmény 12., 13. és 20. cikke rögzít. A legtöbb jogvitát a 13. cikkben foglalt rendelkezések váltották ki, mind hazai, mind nemzetközi szinten. A cikk értelmében azon ország, ahová a gyermeket elvitték, megtagadhatja a gyermek visszavitelének elrendelését, amennyiben a gyermeket visszavitele súlyos károsodásnak tenné ki vagy bármi más módon elviselhetetlen helyzetet teremtené számára (a 13. cikk b) pontja). A visszavitel abban az esetben is megtagadható, ha a gyermek ellenzi a visszavitelét és elérte már az érettségnek azt a fokát, hogy kifejtse véleményét (a 13. cikk (2) bekezdése).

Az uniós jogban a gyermekek uniós tagállamok közötti jogellenes elvitelére vonatkozó legfontosabb eszköz a **Brüsszel IIa. rendelet**²⁴⁸, amely a Hágai Egyezmény rendelkezésein alapul. Az EU-n belüli jogellenes elvitellel kapcsolatos esetekben kiegészíti a Hágai Egyezményt, és azzal szemben elsőbbséget élvez (96. cikk). Bár továbbra is a Hágai Egyezmény a gyermekek jogellenes külföldre vitelének fő nemzetközi eszköze, a Brüsszel IIa. rendelet átdolgozása bizonyos tekintetben „megszigorítja” a származási, illetve a szokásos tartózkodási hely szerinti bíróságokat előnyben részesítő joghatósági szabályokat. A Hágai Egyezményhez hasonlóan a gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása előtt továbbra is közvetlenül a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságai rendelkeznek joghatósággal a gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása esetén. A rendelet fenntartja azokat a visszavitel alóli kivételeket, amelyeket a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló egyezmény rögzít. A 2019-ben bevezetett átdolgozott rendelet megszüntette a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás szükségességét²⁴⁹, ami késleltette a határozatok végrehajtását. Konkrét szabályokat és egyértelmű határidőket is tartalmaz a „gyorsított bírósági eljárások” szükségességére vonatkozóan, ami a gyermekek jogellenes elvitelével kapcsolatos ügyek felgyorsításának fontos eszköze.²⁵⁰

Az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet – a Hágai Egyezménnyel ellentétben – továbbra is joghatóságot biztosít a szokásos tartózkodási hely szerinti állammal

248 Az Európai Unió Tanácsa (2019), a **Tanács (EU) 2019/1111 rendelete** a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről (átdolgozás), HL L 178., 2019. 1. o.

249 A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásról ismert eljárás a polgári jogi ítéletek végrehajtásának folyamatára vonatkozik, amely a nemzeti bíróságok részéről gyakran költséges, nehézkes és technikailag megterhelő érdemi felülvizsgálatokkal jár.

250 Az **átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet** 24. cikke.

fennálló, felügyeleti joggal kapcsolatos vita érdemi elbírálására, még akkor is, ha a visszavittelt megtagadó határozatot a Hágai Egyezmény 13. cikkének b) pontja (az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet 29. cikke) alapján hozzák meg. Az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet 10. cikke értelmében a joghatóság azon államra történő átszállására, ahová a gyermeket elvitték, csak két esetben kerülhet sor. Az első helyzetben a fogadó állam bíróságai akkor szereznek joghatóságot, ha az adott tagállam a gyermek szokásos tartózkodási helyévé vált, és minden felügyeleti joggal rendelkező személy elfogadja az elvittelt, illetve visszatartást.²⁵¹ A második helyzet akkor merül fel, ha a gyermek szokásos tartózkodási helyet szerzett abban a tagállamban, ahová elvitték; legalább egy év telt el azóta, hogy a hátrahagyott szülő tudomást szerzett, illetve tudomást szerezhette a gyermek tartózkodási helyéről; a gyermek beilleszkedett új környezetében; valamint a Brüsszel IIa. rendelet 9. cikkének b) pontjában felsorolt további négy feltétel legalább egyike teljesül.²⁵²

Az összes többi uniós jogi eszközhöz hasonlóan a Brüsszel IIa. rendeletet is az Európai Unió [Alapjogi Chartájának](#) rendelkezéseivel, különösen 24. cikkével összhangban kell értelmezni. Az EUB-nak alkalma nyílt tisztázni a 24. cikk értelmezését a gyermekek jogellenes elvitelével összefüggésben a Brüsszel IIa. rendelet alapján (annak átdolgozása előtt). Amint azt a [2.4. szakaszban](#) bemutattuk, az EUB az *Aguirre Zarraga-ügyben* megállapította, hogy a gyermeknek a charta 24. cikke szerinti, meghallgatáshoz való joga olyan jogi eljárások és feltételek biztosítását teszi szükségessé, amelyek lehetővé teszik a gyermek számára, hogy véleményét szabadon kifejezhesse, és hogy azt a bíróság figyelembe vegye.²⁵³ Az EUB szerint azonban csak a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti bíróságoknak kell megvizsgálniuk saját határozataik jogszerűségét az Európai Unió Alapjogi Chartája és a Brüsszel IIa. rendelet fényében. A kölcsönös bizalom elvével összhangban a tagállamok jogrendjeinek egyenértékű és tényleges védelmet kell biztosítaniuk az alapjogok tekintetében. Az érdekelt feleknek tehát az emberi jogokon alapuló kifogásaikat azon bíróságok előtt kell megtenniük, amelyek a rendelet értelmében joghatósággal rendelkeznek a felügyeleti joggal kapcsolatos jogvita érdemi eldöntése tekintetében. Az EUB megállapította, hogy azon tagállam bírósága, ahová a gyermeket jogellenesen elvitték, nem tagadhatja meg a gyermek visszavitelét

251 Az [átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet](#) 9. cikkének a) pontja.

252 Az [átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet](#) 9. cikkének b) pontja.

253 EUB, C-491/10 PPU. sz. ügy, *Joseba Andoni Aguirre Zarraga kontra Simone Pelz*, 2010. december 22. A gyermek ezen ügyben való részvételével kapcsolatos vonatkozásokkal összefüggésben lásd még a [2.4. szakaszban](#) található elemzést.

elrendelő, igazolt határozat végrehajtását, mivel a jogsértés fennállásának értékelése azon tagállam kizárólagos joghatóságába tartozik, ahonnan a gyermeket elvitték.

Példa: A *Povse kontra Alpagó* ügy²⁵⁴ tárgya egy lány Ausztriába történő jogellenes elvitele anyja részéről. Az osztrák bíróságok azzal az indokkal utasították az apa által lánya Olaszországba való visszavitelére irányulóan benyújtott kérelmet, hogy fennáll a gyermek károsodásának súlyos kockázata. Időközben az olasz bíróság az apa kérelmére úgy határozott, hogy továbbra is joghatósággal rendelkezik a felügyeleti joggal kapcsolatos jogvita érdemi elbírálására, és a Brüsszel IIa. rendelet 42. cikke alapján elrendelte a gyermek Olaszországba történő visszavitelét, valamint jogalkalmazási bizonyítványt bocsátott ki. Az ügyet egy osztrák bíróság az EUB elé utalta, miután az anya fellebbezett az igazolás végrehajtására irányuló kérelemmel és a gyermek Olaszországba való visszavitelét elrendelő határozattal szemben. Az EUB úgy határozott, hogy a jogalkalmazási bizonyítvány kiállítását követően nincs lehetőség a visszavitel megtámadására abban az országban, ahová a gyermeket elvitték (ebben az esetben Ausztriába), mivel az így igazolt határozat automatikusan végrehajtható. Az EUB ezenkívül úgy határozott, hogy ebben az esetben csak az olasz bíróságok illetékesek eldönteni, hogy súlyos kockázattal járna-e a visszavitel a gyermek mindenek felett álló érdekére nézve. Amennyiben ezek a bíróságok indokoltnak tekintenék ezt a kockázatot, kizárólagos hatáskörrel rendelkezének saját végrehajtási határozatuk felfüggesztése tekintetében²⁵⁵.

A Brüsszel IIa. rendelet átdolgozása kiterjesztette és egyértelművé tette a tagállamok azon kötelezettségét, hogy lehetőséget biztosítsanak a gyermekek számára a meghallgatásra. Az átdolgozás azt a kötelezettséget vezeti be, hogy a gyermeknek valódi és tényleges lehetőséget kell biztosítani álláspontja kifejtésére, a hatóságoknak pedig arra, hogy értékeljék a gyermek mindenek felett álló érdekét, miközben az életkorának és érettségének megfelelően kellően figyelembe veszik a gyermek véleményét.²⁵⁶ Ezenkívül megállapítja,

254 EUB, C-211/10 PPU. sz. ügy, *Doris Povse kontra Mauro Alpagó*, 2010. július 1.

255 Később ugyanezen tényállások alapján kérelmet nyújtottak be az EJEB-hez, amelyet elfogadhatatlannak nyilvánítottak. Lásd: EJEB, *Povse kontra Ausztria*, határozat az elfogadhatatlanságról (3890/11), 2013. június 18.

256 EU, az Európai Unió Tanácsa (2019), a Tanács (EU) 2019/1111 rendelete (2019. június 25.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről (átdolgozás), HL L 178., 2019, 1. o., 21. cikk.

hogyan a gyermeknek joga van ahhoz, hogy a visszaviteli eljárásban kifejtse álláspontját.²⁵⁷

A gyermek és a szülő közötti kapcsolat súlyos, esetleg helyrehozhatatlan károsodásának a kockázata az egyik oka annak, hogy az Európai Bírósághoz sürgős előzetes döntéshozatal iránti kérelmet kell benyújtani.²⁵⁸ A Bíróság ezen az alapon számos esetben, néha hivatalból alkalmazza az előzetes döntéshozatali eljárást.²⁵⁹

Példa: Az *OL kontra PQ*²⁶⁰ ügy egy Görögországban született és édesanyjával ott élő gyermeknek az Olaszországba történő visszavitele iránti kérelemre vonatkozik, ahol a pár szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett a gyermek születése előtt. A Bíróság kimondta, hogy ha a gyermek szülei közös akaratának megfelelően egy másik tagállamban született és élt folyamatosan több hónapig az anyjával, mint ahol a szülők a születése előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkeztek, a szülők azon eredeti szándéka, hogy az anya a gyermekkel együtt visszatérjen ez utóbbi tagállamba, nem vezethet arra a következtetésre, hogy a gyermek szokásos tartózkodási helye ott volt. Így az, hogy az anya megtagadta a gyermekkel együtt Olaszországba való visszatérést, nem tekinthető a gyermek „jogellenes elvitelének vagy visszatartásának”.

Példa: Az *A és B*²⁶¹ ügy két Svédországban élő iráni állampolgár közötti jogvitára, valamint gyermeküknek az anya által a dublini eljárás (604/2014 rendelet) szerinti önkéntes visszatérés keretében Finnországba történő elvitelére vonatkozik. A Bíróság kimondta, hogy nem tekinthető jogellenes elvitelnek vagy visszatartásnak egy olyan helyzet, amikor az egyik szülő a másik szülő beleegyezése nélkül, a dublini eljárás alkalmazásával a gyermekét egy másik tagállamba viszi, majd úgy határoz, hogy a tagállamban marad, miután az első tagállam megsemmisítette az átadásra vonatkozó határozatot, anélkül azonban, hogy a hatóságok az anya és a gyermek visszavételéről vagy tartózkodási engedélyének megadásáról döntenének.

257 Uo., 26. cikk.

258 EU, a Bíróság eljárási szabályzata, HL L 265., 2012. 107. cikk; EU, az Európai Unió Bíróságának alapokmányáról szóló (3.) jegyzőkönyv, HL C 115., 2016. 23a. cikk.

259 EUB, C-491/10 PPU. sz. ügy, *Joseba Andoni Aguirre Zarraga kontra Simone Pelz*, 2010. december 22.; EUB, C-85/18 PPU. sz. ügy, *CV kontra DU*, 2018. április 10.

260 EUB, C-111/17 PPU. sz. ügy, *OL kontra PQ*, 2017. június 8.

261 EUB, C-262/21 PPU. sz. ügy, *A kontra B*, 2021. augusztus 2.

Az ET jogában a gyermekek feletti felügyeleti jogot érintő határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a felügyeleti viszonyok helyreállításáról szóló európai egyezmény²⁶² és a gyermekekkel való kapcsolattartásról szóló egyezmény²⁶³ biztosítékokat tartalmaz a gyermekek jogellenes elvitelének megelőzése és a gyermekek visszavitelének biztosítása érdekében.²⁶⁴

Az EJB gyakran foglalkozik a gyermekek jogellenes elvitelével kapcsolatos ügyekkel, és ilyen esetekben az EJE 8. cikkének értelmezésekor általában a Hágai Egyezmény rendelkezései az irányadók. Az EJB azonban ezekben az esetekben elkerülhetetlenül megvizsgálja a gyermek mindenek felett álló érdekét.

Példa: A *Neulinger és Shuruk kontra Svájc* ügyet²⁶⁵ egy anya kezdeményezte, aki a hatályos gyámsági megállapodásokat megsértve Izraelből Svájcba vitte a fiát. Az apa Hágai Egyezmény alapján benyújtott kérelme nyomán a svájci hatóságok elrendelték a gyermek Izraelbe történő visszavitelét. A nemzeti bíróságok és szakértők véleménye szerint a gyermek Izraelbe való visszavitelére csak úgy kerülhetett sor, hogy anyja elkíséri őt. A kérdéses intézkedés a nemzeti hatóságok ilyen ügyekben fennálló mérlegelési jogkörén belül maradt. Mindazonáltal az EJE 8. cikkének való megfelelés értékelése érdekében figyelembe kell venni a szövetségi bíróságnak a gyermek visszavitelét elrendelő ítélete óta bekövetkezett fejleményeket is. A gyermek svájci állampolgár volt, és Svájcban telepedett le, ahol körülbelül négy éve folyamatosan élt. Bár olyan korban volt, amikor még jelentős mértékben képes az alkalmazkodásra, a környezetéből való újbóli kiszakítás valószínűleg súlyos következményekkel járt volna rá nézve, ezért ezt össze kellett vetni azzal, hogy milyen előnyökkel járhatna számára az intézkedés. Az apa láthatási jogát a gyermek elvitele előtt korlátozták. Az apa azóta kétszer házasodott újra, és ismét apa lett, de nem fizetett tartásdíjat lánya után.

262 Európa Tanács (1980), *Európai egyezmény a gyermekek feletti felügyeleti jogot érintő határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a felügyeleti viszonyok helyreállításáról*, CETS 105., 1980. május 20.

263 Európa Tanács (2003), *Egyezmény a gyermekekkel való kapcsolattartásról*, CETS 192., 2003. május 15.

264 Uo., 10. cikk, b) pont, illetve 16. cikk; Európa Tanács (1980), *Európai egyezmény a gyermekek feletti felügyeleti jogot érintő határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a felügyeleti viszonyok helyreállításáról*, CETS 105., 1980. május 20., 8. cikk.

265 EJB, *Neulinger és Shuruk kontra Svájc* [Nagytanács] (41615/07), 2010. július 6.

Az EJEB kétségesnek tartotta, hogy ezek a körülmények kedvezőek lennének a gyermek jóléte és fejlődése szempontjából. Ami az anyát illeti, a bíróság úgy ítélte meg, hogy Izraelbe való visszatérése büntetőjogi szankciók, például szabadságvesztés-büntetés kockázatának teheti ki őt. Nyilvánvaló volt, hogy egy ilyen helyzet nem szolgálná a gyermek mindenek felett álló érdekét, tekintettel arra, hogy valószínűsíthetően anyja volt az egyetlen személy, akihez kapcsolat fűzte. Így tehát az, hogy az anya megtagadta az Izraelbe való visszatérést, nem volt teljes mértékben indokolatlan. Ezenkívül az apa soha nem élt egyedül a gyermekkel, és nem is látta azóta, hogy a gyermek két éves korában elment. Az EJEB ezért nem volt meggyőződve arról, hogy az Izraelbe való visszatérés megfelelné a gyermek mindenek felett álló érdekének. Ami az anyát illeti, az Izraelbe való visszatérés aránytalanul sértené a családi életének tiszteletben tartásához való jogát. Következésképpen mindkét felperes vonatkozásában sértené az EJEE 8. cikkét, ha a második felperes Izraelbe való visszavitelére irányuló határozatot végrehajtanák.

A felügyeleti joggal kapcsolatos ügyekben továbbra is a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti bíróságok rendelkeznek joghatósággal, kivéve, ha teljesülnek a joghatóság megváltoztatását lehetővé tevő konkrét feltételek.

Példa: Az *R. S. kontra Lengyelország*²⁶⁶ egy Svájcban élő lengyel családot érintett. Az anya nyaralni vitte a gyermekeket Lengyelországba, de ott a házasság felbontása iránti kérelmet nyújtott be, és sikeresen kérelmezte az ideiglenes felügyeletet. A felperest – a Svájcban élő apát – nem tájékoztatták, és nem is idézték az ideiglenes felügyeletről szóló határozattal kapcsolatos bírósági tárgyalásra, a lengyel bíróságok pedig elutasították a gyermekek Svájcba való visszavitelére irányuló kérelmét azzal az indokkal, hogy az apa beleegyezett abba, hogy az anya a gyermekeket Lengyelországba vigye. A Hágai Egyezmény értelmében az elvitelnek és visszatartásnak a jogellenessége olyan cselekményekből fakadt, amelyek zavarták a gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti állam – jelen esetben Svájc – joga szerinti szülői jogok rendes gyakorlását. Következésképpen a bíróság megállapította, hogy Lengyelország nem biztosította a felperes számára a családi élet tiszteletben tartásához való jogot, megsértve ezzel az EJEE 8. cikkét.

266 EJEB, *R. S. kontra Lengyelország* (63777/09), 2015. július 21.

Példa: Az *Y. S. és O. S. kontra Oroszország*²⁶⁷ ügyben egy orosz nő házasságot kötött egy ukrán férfival, és Ukrajnában telepedett le. Lányuk születését követően az anya elhagyta férjét és lányukat. Néhány évvel később, az ukrainai katonai konfliktust követően az anya az apa beleegyezése nélkül vitte át a gyermeket Oroszországba. Az apa ezt követően sikeresen kérte a gyermek visszavételét annak ellenére, hogy az anya azzal érvelt, hogy a gyermek visszavitele a Hágai Egyezmény 13. cikkének b) pontja értelmében vett „súlyos kockázatnak” minősülne, tekintettel a szokásos tartózkodási helyén jelenleg zajló katonai konfliktusra. Az EJB ügy ítélte meg, hogy az orosz bíróságok ténylegesen nem vették figyelembe a „súlyos kockázatra” vonatkozó állítást, amely kivételt képezhet a gyermek visszavitele kapcsán, és hogy az anya kifogásait elutasító határozataikat nem indokolták megfelelően, megsértve ezzel az EJE 8. cikkét.

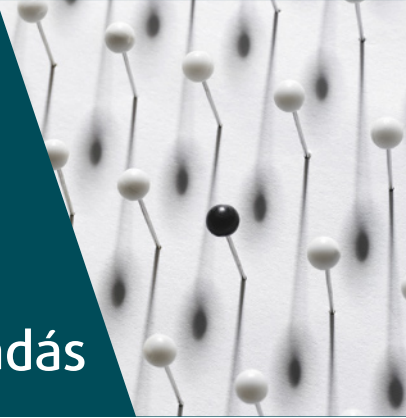
A Hágai Egyezmény 11. cikke hathetes határidőt ír elő a jogellenes elvitel ügyében eljáró bíróság számára az ügy lezárására. Amint azt az EJB számos ügyben hangsúlyozta²⁶⁸, a gyermekek szüleikkel való újraegyesítésével kapcsolatos ügyekben valamely intézkedés megfelelőségét a végrehajtásának gyorsasága alapján is értékelni kell, mivel az idő múlása helyrehozhatatlan következményekkel járhat a gyermekek és a velük együtt nem élő szülő közötti kapcsolatokra nézve.

267 EJB, *Y. S. és O. S. kontra Oroszország* (17665/17), 2021. június 15.

268 Lásd: EJB, *Simões Balbino kontra Portugália* (26956/14), 2019. január 29.; EJB, *Mansour kontra Szlovákia* (60399/15), 2017. november 21.; EJB, *Hoholm kontra Szlovákia* (35632/13), 2015. január 13. EJB, *M. A. kontra Ausztria* (4097/13), 2015. január 15.; EJB, *Adžić kontra Horvátország* (22643/14), 2015. március 12.; EJB, *K. J. kontra Lengyelország* (30813/14), 2016. március 1.

6

A családi gondozással szembeni alternatív gondozás és örökbefogadás



EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>Alapjogi Charta, 7. cikk (családi élet) és 24. cikk (a gyermekek jogai)</p> <p>Átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet</p> <p>(2019/1111/EU)</p>	<p>A családi gondozással szembeni alternatív gondozás</p>	<p>EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog)</p> <p>(Módosított) ESC, 17. cikk (a gyermekek és fiatalok szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga)</p> <p>EJEB, <i>Y. I. kontra Oroszország</i> (68868/14), 2020</p> <p>EJEB, <i>Wallová és Walla kontra Cseh Köztársaság</i> (23848/04), 2006 (nem megfelelő lakhatás miatti gondozásba adás)</p> <p>EJEB, <i>Paradiso és Campanelli kontra Olaszország</i> (25358/12), 2017 (terhességi bérnyáság révén született gyermek kitoloncolása)</p> <p>EJEB, <i>B. kontra Románia</i> (2.) (1285/03), 2013 (a szülők döntéshozatalba való bevonása)</p> <p>EJEB, <i>B. B. és F. B. kontra Németország</i> (18734/09 és 9424/11), 2013 (eljárési hibák a döntéshozatali folyamat során)</p> <p>EJEB, <i>T. kontra Cseh Köztársaság</i> (19315/11), 2014 (a kapcsolattartás fontossága)</p> <p>EJEB, <i>Jansen kontra Norvégia</i> (2822/16), 2018</p>

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>Alapjogi Charta, 24. cikk (a gyermekek jogai)</p>	<p>Örökbefogadás</p>	<p>EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog)</p> <p>Európai egyezmény a gyermekek örökbefogadásáról (felülvizsgált)</p> <p>EJEB, <i>Strand Lobben és társai kontra Norvégia</i> [Nagytanács] (37283/13), 2019</p> <p>EJEB, <i>S. S. kontra Szlovénia</i> (40938/16), 2018. október 30.</p> <p>EJEB, <i>Kearns kontra Franciaország</i> (35991/04), 2008 (az örökbefogadáshoz adott szülői beleegyezés)</p> <p>EJEB, <i>Schwizgebel kontra Svájc</i> (25762/07), 2010.</p> <p>EJEB, <i>E. B. kontra Franciaország</i> [Nagytanács] (43546/02), 2008 (leszbikus nő örökbefogadásra való jogosultsága)</p> <p>EJEB, <i>Gas és Dubois kontra Franciaország</i> (25951/07), 2012 (meleg pár örökbefogadásra való jogosultsága)</p> <p>EJEB, <i>X és társai kontra Ausztria</i> [Nagytanács] (19010/07), 2013</p> <p>EJEB, <i>A. H. és társai kontra Oroszország</i> (6033/13, 8927/13, 10549/13, 12275/13, 23890/13, 26309/13, 27161/13, 29197/13, 32224/13, 32331/13, 32351/13, 32368/13, 37173/13, 38490/13, 42340/13 és 42403/13), 2017</p> <p>EJEB, <i>Harroudj kontra Franciaország</i> (43631/09), 2012 (kafarendszer és örökbefogadás)</p>

Minden gyermeknek joga van a családi élet tiszteletben tartásához, amely jogot az [Európai Unió Alapjogi Chartájának](#) 7. cikke és az [EJEE](#) 8. cikke is elismeri (lásd az [5. fejezetet](#)). Az EU és az ET joga egyaránt tükrözi a családi kapcsolatoknak a gyermek tekintetében fennálló jelentőségét, és ez magában foglalja a gyermek ahhoz való jogát, hogy ne fosszák meg a szüleivel való kapcsolattartástól, kivéve ha az ellentétes lenne a gyermek mindenek felett álló

érdekével.²⁶⁹ Nehéz egyensúlyt találni egyrészt annak biztosítása között, hogy a gyermek a családi élet tiszteletben tartása érdekében a családjával együtt maradjon, másrészt annak biztosítása között, hogy a gyermek védelmet élvezzen a károkkal szemben. Ha a gyermeket kiemelik családjából, nevelőszülőkhöz vagy gyermekotthonba kerülhet. Ezzel a különválasztással nem szakad vége a családi életnek, és szükséges, hogy – amennyiben az megfelel a gyermek mindenképp fennmaradó érdekeinek – az újbóli családintegráció elősegítése érdekében fennmaradjon a kapcsolat. Bizonyos körülmények között örökbefogadás útján a családból való végleges elvitelre kerül sor. Az örökbefogadás jogi véglegessége azonban szigorú követelményeket támaszt követeli meg.

Ez a fejezet az alternatív ellátásra vonatkozó európai jogszabályokat vizsgálja. Az uniós jog – elsősorban az [átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet](#) révén – a gyermekek alternatív gondozásba adásának határon átnyúló eljárási vonatkozásaival foglalkozik. A rendeletet az Európai Unió Alapjogi Chartájával, különösen annak 24. cikkével összhangban kell értelmezni. Az EJEB is jelentős ítélezési gyakorlatot alakított ki, amely a gyermekek alternatív gondozásba adásának anyagi és eljárási jogi kérdéseit egyaránt tárgyalja. A fejezet az azonos nemű szülőkkel és a bérnyasági megállapodásokkal kapcsolatos kérdéseket is tartalmazza.

A [6.1. szakasz](#) először bemutat néhány, a családi gondozást nélkülöző gyermekek helyzetére nézve irányadó általános elvet, a [6.2. szakasz](#) felvázolja a gyermekek alternatív gondozásba vételére vonatkozó jogszabályokat, a [6.3. szakasz](#) pedig áttekinti az örökbefogadásra vonatkozó európai normákat.

6.1. Alternatív gondozás: általános elvek

Kiemelt pontok

- Az alternatív gondozás általában ideiglenes védelmi intézkedés.
- A nemzetközi jog megerősíti, hogy az intézményi gondozással szemben előnyben kell részesíteni a családon alapuló gondozást.
- A gyermekeknek joguk van az alternatív gondozásba helyezésükkel kapcsolatos tájékoztatáshoz és véleménynyilvánításhoz.

²⁶⁹ EU (2012), az [Európai Unió Alapjogi Chartája](#), HL C 326., 2012, 24. cikk, (3) bekezdés.

Az EU, az ET és a nemzetközi jog iránymutatást nyújt a gyermekek alternatív gondozással kapcsolatos jogairól.²⁷⁰

Amint azt a CRC megállapítja, a gyermekeknek joguk van ahhoz, hogy szüleik gondozzák őket (7. cikk), és ideiglenes vagy állandó intézkedésként alternatív gondozásba helyezték őket, amennyiben ez mindenképp felett álló érdeket szolgálná (20. cikk). Az alternatív gondozás védelmi intézkedés, amely biztosítja a gyermekek ideiglenes biztonságát, és adott esetben lehetővé teszi a gyermekek számára a családjukba való visszatérést.²⁷¹ Ideális esetben tehát ez egy ideiglenes megoldás. Olykor ez a családdegzéséig alkalmazott védelmi intézkedést jelent, például a kísérő nélküli gyermek migránsok esetében.²⁷² Máskor a védelmi intézkedésre a családi életben bekövetkező változásig, például valamely szülő egészségi állapotának javulásáig vagy a szülők számára történő segítségnyújtásig van szükség. Az alternatív gondozásba helyezett gyermeknek joga van ahhoz, hogy tájékozódjon jogairól és választási lehetőségeiről, valamint hogy „vele konzultációra kerüljön sor, és nézeteit megfelelően figyelembe vegyék fejlődő képességeinek megfelelően”.²⁷³

A nemzetközi jog, beleértve a CRPD-t is, megerősíti, hogy a családon alapuló gondozás (például a nevelőszülői gondozás) az alternatív gondozás optimális formája a gyermekek védelmének és fejlődésének biztosításához. Ezt a

270 Lásd még: Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2011), *CM/Rec(2011)12. sz. ajánlás a gyermekek jogairól és a gyermek- és családbarát szociális szolgáltatásokról*, 2011. november 16.; Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2005), *Rec(2005)5. sz. ajánlás a bentlakásos intézetekben élő gyermekek jogairól*, 2005. március 16.; Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2010), *CM/Rec(2010)2. sz. ajánlás a fogyatékossgal élő gyermekek intézményesíttségének csökkentéséről és közösségi életéről*, 2010. február 3.; Európa Tanács (2009), *Children and young people in care*, 2009.

271 Az ENSZ Közgyűlése (2010), *Iránymutatások a gyermekek alternatív gondozásához*, A/RES/64/142, 2010. február 24., 48–51. pont; ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2013), *14. sz. átfogó kommentár (2013) a gyermek mindenek felett álló érdekének elsődleges szempontként való figyelembevételéhez való jogáról*, CRC/C/GC/14, 2013. május 29., 58–70. pont.

272 Az ENSZ Közgyűlése (1989), *Egyezmény a gyermek jogairól*, 1989. november 20., 22. cikk; ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2005), *6. sz. átfogó kommentár (2005): A kísérő nélküli és elszakított gyermekekkel való bánásmód származási országukon kívül*, CRC/GC/2005/6, 2005. szeptember 1., 81–83. pont.

273 Az ENSZ Közgyűlése (2010), *Iránymutatások a gyermekek alternatív gondozásához*, 2010. február 4., A/RES/64/142, 6. pont.

gyermekek alternatív gondozásáról szóló ENSZ-iránymutatások is kiemelik.²⁷⁴ A fogyatékossgal élő gyermekek tekintetében a CRPD rögzíti, hogy amennyiben a közvetlen család „nem tudja ellátni a fogyatékossgal élő gyermeket, a részes államok minden erőfeszítést megtesznek annak érdekében, hogy alternatív gondozást biztosítsanak a gyermek számára a szélesebb családi körben, ennek hiányában pedig a közösségen belül családi környezetben”.²⁷⁵ A nem családon alapuló (például intézményi) gondozást „azon esetekre kell korlátozni, amikor ez a környezet az adott gyermekre és mindenek felett álló érdekeire nézve kifejezetten megfelelő, szükséges és konstruktív”.²⁷⁶ E megközelítéssel összhangban az ET-nek *a fogyatékossgal élő gyermekek intézményesíthettségének csökkentéséről és közösségi életéről szóló, CM/Rec(2010)2. sz. ajánlása* felszólítja a tagállamokat, hogy hozzanak megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedéseket annak érdekében, hogy az intézményi gondozást észszerű időn belül és átfogó megközelítés révén közösségi alapú szolgáltatásokkal váltsák fel.

A gyermek gyámhoz vagy képviselőhöz való joga kulcsfontosságú a szélesebb körű jogainak biztosításához.²⁷⁷ A törvényes gyám megbízatása leggyakrabban a gyermek mindenek felett álló érdekének védelmére, általános jólétének biztosítására és jogi képviselőt gyakorlására terjed ki, kiegészítve a gyermek korlátozott cselekvőképességét²⁷⁸. Hét uniós jogi eszköz írja elő a tagállamok számára, hogy gyámat jelöljenek ki a különböző háttérű gyermekek számára, amelyek közül néhány közvetlenül a szülői felügyelet nélküli gyermekeket

274 Az ENSZ Közgyűlése (2010), *Iránymutatások a gyermekek alternatív gondozásához*, A/RES/64/142, 2010. február 24., 20–22. pont; ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2006), *7. sz. átfogó kommentár (2005): A gyermekek jogainak érvényesítése kisgyermekkorban, CRC/C/GC/7/Rev.136 (b)* 2006. szeptember 20., 18. pont. ENSZ (2006), *Egyezmény a fogyatékossgal élő személyek jogairól (CRPD)*, 2006. december 13., a 23. cikk (5) bekezdése (lásd még a 7. cikket).

275 ENSZ (2006), *Egyezmény a fogyatékossgal élő személyek jogairól (CRPD)*, 2006. december 13., a 23. cikk (5) bekezdése.

276 Az ENSZ Közgyűlése (2010), *Iránymutatások a gyermekek alternatív gondozásához*, 2010. február 24., A/RES/64/142, 21. pont.

277 FRA (2014), *Gyámság a szülői felügyelet nélkül maradt gyermekek számára: Kézikönyv a gyámsági rendszerek megerősítéséhez az emberkereskedelem gyermek áldozatainak sajátos szükségleteiről való gondoskodás érdekében*, 2014. június 30., 31. o.

278 Uo., 15. o.

érinti.²⁷⁹ Az ET szintjén az emberkereskedelem elleni fellépésről szóló egyezmény²⁸⁰, valamint a migráns, kísérel nélküli és szüleiktől elszakított gyermekek tényleges gyámságáról szóló CM/Rec(2019)11. sz. ajánlás szolgál iránymutatóval a gyámság és a jogi képviselő szempontjaival kapcsolatban.

Az uniós jogban az EUB ítélete szerint a Brüsszel IIa. rendelet vonatkozik a gyermek alternatív gondozásba adásával kapcsolatos határozatokra. A rendelet, amint az az 5. fejezetben is szerepel, megközelítésébe beépíti a gyermekek jogaira vonatkozó elveket. Itt „a szülői felelősségre vonatkozó határozatok elismerése megtagadásának okai” az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet 39. cikkében foglaltak szerint instruktív jellegűek. A 39. cikk szerint a határozat elismerését meg kell tagadni, ha a határozatot a saját véleménynyilvánításra képes gyermek meghallgatása nélkül hozták meg. Ez nem alkalmazandó abban az esetben, ha az eljárás kizárólag a gyermek vagyonára vonatkozik, vagy különösen az ügy sürgősségét figyelembe véve komoly okok merültek fel.

279 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), [2011/36/EU irányelv](#) (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL L 101., 2011 (az emberkereskedelemtől szóló irányelv); EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), [2011/93/EU irányelv](#) (2011. december 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL L 335., 2011; EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2012), [2012/29/EU irányelv](#) (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL L 315., 2012 (az áldozatok jogairól szóló irányelv); EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011) [2011/95/EU irányelv](#) (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról (átdolgozás), HL L 337., 2011 (kvalifikációs irányelv (átdolgozás)); EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), [2013/33/EU irányelv](#) (2013. június 26.) a nemzetközi védelmet kérelmezők befogadására vonatkozó szabályok megállapításáról (átdolgozás), HL L 180., 2013 (a befogadás feltételeiről szóló irányelv (átdolgozás)); EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), [2013/32/EU irányelv](#) (2013 június 26.) a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról (átdolgozás), OJ 2013 L 180 (a menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (átdolgozás)); EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), [\(EU\) 604/2013 rendelet](#) (2013. június 26.) egy harmadik országbeli állampolgár vagy egy hontalan személy által a tagállamok egyikében benyújtott nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról, HL L 180., 2013.

280 Európa Tanács (2005), [Egyezmény az emberkereskedelem elleni fellépésről](#), CETS 197., 2005, a 10. cikk (4) bekezdése; lásd még: Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2019), [CM/Rec\(2019\)11. sz. ajánlás a kísérel nélküli és elszakított gyermekek tényleges gyámságáról a migrációval összefüggésben](#), 2019. december 11.

A rendelet értelmében a joghatóságot a gyermek szokásos tartózkodási helye alapján határozzák meg, néhány korlátozott kivétellel, ideértve a gyermek mindenképp felett álló érdekét és esetleg a bíróság megválasztását (az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet 10. cikke).

Az ET jogában az EJEB megállapította, hogy amennyiben a család nem tudja biztosítani a gyermek számára a szükséges gondoskodást és védelmet, szükségessé válhat az alternatív gondozásba való kiemelés. Az EJEB kifejtette, hogy a gyermek alternatív gondozásba adását a legtöbb esetben ideiglenes intézkedésként kell előírni, és a gyermeket végül vissza kell helyezni családjába, megfelelően az [EJEE](#)²⁸¹ 8. cikkében rögzített, a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jognak.

Az [ESC](#) 17. cikke szerint az államok „meghozhatnak minden megfelelő és szükséges intézkedést annak érdekében, hogy védelmet és különleges állami támogatást nyújtsanak a családjuk támogatásától ideiglenesen vagy véglegesen megfosztott gyermekeknek és fiataloknak”.²⁸² Az ECSR úgy határozott, hogy a kisgyermek – különösen a legkiszolgáltatottabbak, például a romák és a fogyatékossgal élő gyermekek – gyermekgondozási intézetekben való rutinszerű elhelyezése, valamint a gondozás nem intézményi és családszerű alternatív formáinak bevezetése sérti az [ESC](#) 17. cikkét.²⁸³

6.2. Gyermek alternatív gondozásba adása

Kiemelt pontok

- Az ET és az uniós jog értelmében a döntéshozatali eljárásnak eljárási biztosítékokat kell tartalmaznia.
- Az ET joga szerint a gyermek alternatív gondozásba vétele csak akkor megengedett, ha azt törvény írja elő, törvényes célt követ, és egy demokratikus társadalomban szükséges. Az illetékes hatóságnak elégséges és releváns indokokat kell felhoznia.

281 EJEB, *K. A. kontra Finnország* (27751/95), 2003. január 14. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága a bentlakásos intézményekben élő gyermekek jogairól szóló, 2005. március 16-án elfogadott ajánlásában támogatta ezt a megközelítést.

282 Európa Tanács (1996), *(módosított) Európai Szociális Charta*, CETS 163., 1996. május 3., 17. cikk, (1) bekezdés, c) pont.

283 ECSR, European Roma Rights Centre (ERRC) és Mental Disability Advocacy Centre (MDAC) kontra Cseh Köztársaság 157/2017. sz. panasz, 2020. június 17.

Az uniós jogban az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet előírja, hogy amennyiben egy tagállam bírósága vagy illetékes hatósága a gyermek másik tagállamban való elhelyezését mérlegeli, az elhelyezés elrendelése vagy megszervezése előtt meg kell szereznie azon tagállam illetékes hatóságának hozzájárulását, amelyben a gyermeket elhelyeznék.²⁸⁴ Ezen túlmenően az EUB ítélezési gyakorlatával összhangban a tagállamoknak egyértelmű szabályokat és eljárásokat kell meghatározniuk az e rendelet szerinti hozzájárulás megszerzésére vonatkozóan a jogbiztonság és a gyorsaság biztosítása érdekében. Nem elegendő, ha a gyermeket elhelyező intézmény hozzájárulását adja.²⁸⁵

Az ET jogában²⁸⁶ a gyermek alternatív gondozásba adása csak akkor egyeztethető össze az EJEE 8. cikkével, ha az összhangban van a jogszabályokkal, törvényes célt szolgál (ideértve például a gyermek mindenek felett álló érdekének védelmét) és egy demokratikus társadalomban szükségesnek tekinthető. Ez utóbbi szempont megkívánja, hogy a bíróságok olyan indokokat jelöljenek meg, amelyek relevánsak és elégségesek az elérni kívánt cél megvalósítása érdekében alkalmazott eszközök alátámasztásához.

Példa: Az *Y. I. kontra Oroszország*²⁸⁷ ügyben a felperest megfosztották szülői felügyeleti jogától, és két legfiatalabb gyermekét állami gondozásba helyezték, mivel kábítószerfüggő és munkanélküli volt. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy a gyermekeknek a felperessel szembeni büntetőeljárás kezdetén történő elvitele és állami gondozásba vétele indokolt, a szülői felügyeleti jogtól való megfosztás messzemenő intézkedése azonban nem. A nemzeti bíróságok nem szolgáltatottak konkrét bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy a felperes felügyelet nélkül hagyta gyermekeit, nem gondoskodott azokról, vagy más módon elhanyagolta őket, és még kevésbé arra, hogy veszélyeztette egészségüket vagy életüket. A nemzeti hatóságok nem mérlegeltek kevésbé drasztikus intézkedést, például a szülői felügyeleti jog megvonása helyett korlátozást, és nem figyelmeztették őt

284 EU, az Európai Unió Tanácsa (2019), a Tanács (EU) 2019/1111 rendelete (2019. június 25.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről, (83) preambulumbekkezdés és 82. cikk.

285 EUB, C-92/12 PPU. sz. ügy, *Health Service Executive kontra S.C. és A.C.*, 2012. április 26.

286 A gyermekek alternatív gondozásba adása sok éven át politikai vita tárgyát is képezte az Európa Tanácsban. Lásd például a *Miniszteri Bizottság gyermekek elhelyezéséről szóló, 1977. november 3-án elfogadott (77) 33. sz. határozatát*.

287 EJEB, *Y. I. kontra Oroszország* (68868/14), 2020. február 25.

az állítólagosan gondatlan magatartásának lehetséges következményeire. Az EJEB arra a következtetésre jutott, hogy a hazai hatóságok nem bizonyították meggyőzően, hogy a kevésbé radikális megoldások rendelkezésre állása ellenére a vitatott intézkedés a gyermekek mindenek felett álló érdekének megfelelő legmegfelelőbb megoldás volt, amivel megsértették az EJEE 8. cikkét.

Példa: A *Wallová és Walla kontra Cseh Köztársaság* ügyben²⁸⁸ a felperesek azt sérelmezték, hogy öt gyermeküket rossz lakáskörülményeik miatt két különböző gyermekotthonban helyezték el. A gondozást elrendelő végzéseket végül a szülők gazdasági és lakhatási helyzetének javulásával szüntették meg. Az EJEB megállapította, hogy a gyermekek gondozásba vételéről szóló döntés hátterében a megfelelő lakhatás hiánya állt, és ilyen módon egy kevésbé drasztikus intézkedést lehetett volna alkalmazni helyzetük kezelésére. A cseh jogban lehetőség volt a család élet- és higiéniai körülményeinek nyomon követésére, valamint arra, hogy tanácsot adjanak nekik helyzetük javítására vonatkozóan, de nem éltek ezzel a lehetőséggel. A gyermekek gondozásba adásának indokai relevánsak voltak ugyan, de nem voltak elégségesek, és a hatóságok nem tettek elegendő erőfeszítést annak érdekében, hogy alternatív intézkedések révén segítsék a felpereseket nehézségeik leküzdésében. Az EJEB emellett az EJEE 8. cikkének megsértésének megállapításakor figyelembe vette az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának következtetéseit is, amelyek szerint a gyermek mindenek felett álló érdekének elsődleges szempontként történő mérlegelésére vonatkozó elv még nincs meg megfelelően meghatározva és átültetve valamennyi, gyermekeket érintő cseh jogszabályban, bírósági határozatban és politikában.²⁸⁹

Példa: A *Paradiso és Campanelli kontra Olaszország*²⁹⁰ ügyben egy házaspár egy oroszországi bérnyasági megállapodás keretében született gyermek születési anyakönyvi kivonatának anyakönyvezését kérte. Mivel egyik felperes sem volt biológiai kapcsolatban a gyermekkel, és úgy tekintették, hogy jogellenesen vitték a gyermeket Olaszországba, a gyermeket örökbefogadás céljából nevelőotthonban helyezték el. A hatóságok számára az volt az elsődleges cél, hogy véget vessenek az illegális

288 EJEB, *Wallová és Walla kontra Cseh Köztársaság* (23848/04), 2006. október 26.

289 Lásd még: EJEB, *Saviny kontra Ukrajna* (39948/06), 2008. december 18.

290 EJEB, *Paradiso és Campanelli kontra Olaszország* (25358/12), 2017. január 24.

helyzetnek. Bár a gyermek nem volt felperes az ügyben, a gyermek mindenek felett álló érdeke, valamint az volt releváns, hogy a nemzeti bíróságok hogyan kezelték őt. Az EJEB elfogadta, hogy az olasz bíróságok, miután megállapították, hogy a gyermek nem szenvedne súlyos vagy helyrehozhatatlan kárt a különválás következtében, megfelelő egyensúlyt teremtettek a szóban forgó különböző érdekek között, ugyanakkor a rendelkezésükre álló tág mérlegelési jogkör határait nem lépték át, és nem állapították meg az EJEE 8. cikkének megsértését.

Az EJEB az EJEE 8. cikke alapján megkívánja, hogy a családi élet tiszteletben tartásával kapcsolatos döntéshozatal feleljen meg bizonyos eljárási biztosítékoknak. Megállapította, hogy a családi életbe való beavatkozáshoz vezető döntéshozatali folyamatnak (közigazgatási és bírósági eljárás) méltányosnak kell lennie, és tiszteletben kell tartania a 8. cikk által védett érdekeket. A 8. cikk alapján azt kell mérlegelni, hogy „legendő mértékben bevonták-e a szülőket a döntéshozatali folyamatba [...] ahhoz, hogy biztosított legyen érdekeik előírt védelme”.²⁹¹ Ez magában foglalja, hogy tájékoztatni kell őket a fejleményekről, lehetővé kell tenni számukra a velük kapcsolatos döntéshozatalban való részvételt²⁹², valamint bizonyos esetekben meg kell hallgatni az érintett gyermekeket²⁹³.

Példa: A *B. kontra Románia (2.)* ügyben²⁹⁴ a felperesnél paranoid skizofréniát diagnosztizáltak, és a rendőrség több alkalommal pszichiátriai intézetbe vitte őt kezelés céljából. Gyermekei már nem éltek vele, anyjuk betegsége miatt gondozásba adták őket. Az EJEB azt vizsgálta, hogy a gyermekek gondozásba adásával kapcsolatban meghozandó döntések súlyos voltára tekintettel összességében kellő mértékben biztosított volt-e a döntéshozatali folyamat során a szülők számára a gyermekek érdekeinek előírt védelme. Ezzel kapcsolatban a bíróság megállapította, hogy a súlyos mentális zavarral küzdő felperes mellé nem rendeltek ki jogászt vagy eseti gondnokot, hogy képviselje őt az eljárások során, így nem tudott részt venni a kiskorú gyermekeit érintő döntéshozatali folyamatban. Emellett a felperes helyzetét és gyermekeinek helyzetét a bíróság 12 év alatt, mindkét gyermek nagykorúságáig csak két alkalommal vizsgálta, és nem volt

291 EJEB, *W. kontra Egyesült Királyság* (9749/82), 1988. június 9., 64. pont.

292 EJEB, *McMichael kontra Egyesült Királyság* (16424/90), 1995. február 24.

293 EJEB, *B. kontra Románia (2.)* (1285/03), 2013. február 19.; EJEB, *B. B. és F. B. kontra Németország* (8734/09 és 9424/11), 2013. március 14.

294 EJEB, *B. kontra Románia (2.)*, (1285/03), 2013. február 19.

arra utaló bizonyíték, hogy rendszeres kapcsolat lett volna a szociális munkások és a felperes között, ami egyébként megfelelő eszközt kínált volna arra, hogy képviseljék véleményét a hatóságoknál. Mindezek fényében a bíróság megállapította, hogy a gyermekek gondozásba adásával kapcsolatos döntéshozatali folyamat során nem védtek megfelelően a felperes érdekeit, és ezáltal megsértették az EJEE 8. cikke szerinti jogait.

Példa: *A. B. B. és F. B. kontra Németország* ügy²⁹⁵ tárgya, hogy miután a felperes 12 éves lánya azt állította, hogy apja rendszeresen verte őt és 8 éves öccsét, a két gyermek vonatkozásában a szülői jogokat a fiatalkorúak bíróságára ruházták át, és a gyermekeket gyermekotthonban helyezték el. A kerületi bíróság a szülői felügyeletet a felperesekről az ifjúságvédelmi hivatalra ruházta át, a gyermekektől szerzett közvetlen bizonyítéokra alapozva határozatát. Amikor a lány ezt követően, körülbelül egy évvel később először találkozott szüleivel, bevallotta, hogy hazudott, amikor azt állította, hogy verték, és végül a gyermekeket visszaadták szüleiknek.

A felperesek arra vonatkozó panaszát illetően, hogy a hatóságok nem vizsgálták meg megfelelően a vonatkozó tényeket, az EJEB rámutatott, hogy a szakemberek téves értékelése nem szükségszerűen jelenti azt, hogy a hozott intézkedések nem voltak összeegyeztethetőek az EJEE 8. cikkével. Az elhelyezésről szóló határozatot csak azon helyzet alapján lehetett megítélni, amelyet akkoriban a hazai hatóságok elé tártak. Az EJEB véleménye szerint lényeges elem az, hogy a kerületi bíróság kizárólag a gyermek állításaira hagyatkozott, miközben a felperesek orvosi igazolásokat nyújtottak be arról, hogy nem látszik jele a bántalmazásnak, és mindemellett a fellebbviteli bíróság nem vizsgálta meg újból a gyermekeket. Mivel a gyermekek az érdemi meghallgatás idején biztonságos helyen voltak, nem volt szükség sietségre, és a bíróságok hivatalból kivizsgálhatták volna a tényállást, amit azonban nem tettek meg. Összegezve, a német bíróságok nem szolgáltak elégséges indokkal a kérelmezők szülői felügyeletének megvonására vonatkozóan, amivel megsértették az EJEE 8. cikkét.

A gyermekeknek alternatív gondozásba adásukat követően is joguk van kapcsolatot tartani szüleikkel. Ezt a jogot az EJEE is elismeri,²⁹⁶ mivel az EJEB szerint a szülők és a gyermekek közötti kölcsönös kapcsolattartás a 8. cikk szerinti családi élet alapvető eleme. Mivel az alternatív gondozásba adásnak

295 EJEB, *B. B. és F. B. kontra Németország* (18734/09 és 9424/11), 2013. március 14.

296 EJEB, *Olsson kontra Svédország* (1.) (10465/83), 1988. március 24.

alapesetben ideiglenes intézkedésnek kell lennie, a családi kapcsolatok fenn tartása elengedhetetlen annak biztosításához, hogy a gyermek sikeresen visszatérjen családjához.²⁹⁷ Az EJEE értelmében ezen elvekből pozitív kötelességek következnek, amint azt a következő esetek szemléltetik.

Példa: A *T. kontra Cseh Köztársaság* ügyben²⁹⁸ az EJEB azt vizsgálta, hogy megsértették-e egy apa és lánya (a felperesek) jogait a gyermek gondozásba adásával, valamint azzal, hogy a hatóságok nem támogatták a kettőjük közötti kapcsolattartást. A gyermeket anyja halálát követően, és miután az apa lánya feletti felügyeleti jogra irányuló kérelmeit a személyiségevel kapcsolatos aggályok miatt elutasították, speciális intézményben helyezték el. Később elutasították arra irányuló kéréseit is, hogy szabadságát lányával tölthesse, és egy terápiás központ megállapította, hogy látogatásai nem válnak a gyermek javára, mivel a férfi félelmet vált ki a gyermekből; ekkor valamennyi kapcsolat megszűnt közöttük. A későbbiekben a bíróságok úgy határoztak, hogy a két felperes a gyermek kérésének megfelelően csak írásban tarthat kapcsolatot egymással.

Az EJEB egyebek mellett kiemelte, hogy a gyermeknek érdeke fenntartani a kapcsolatot családjával, kivéve azokat a különösen szélsőséges eseteket, amikor ez nem szolgálja a gyermek mindenek felett álló érdekét. A gyermek gondozásba adásáról szóló határozatot vizsgálva az EJEB egyetértően állapította meg, hogy a hazai hatóságok gondosan mérlegelték döntésüket, amelyet a pszichológiai és pszichiátriai szakvélemények meghallgatását követően és a gyermek kívánságait figyelembe véve hoztak meg. Ezért a gyermek gondozásba adása vonatkozásában az EJEE 8. cikke nem sérült. A bíróság ugyanakkor megállapította, hogy a felperesek közötti kapcsolattartás korlátozásából fakadóan megsértették a 8. cikket, különös tekintettel arra, hogy nem ellenőrizték a gyermekotthon kapcsolattartás megtagadására vonatkozó határozatait, amely határozatok végső soron csökkentették a család újraegyesítésének esélyét.

Példa: A *Jansen kontra Norvégia*²⁹⁹ ügyben a felperes roma volt. Lányát kb. egyéves korában egy titkos címre vitték vészhelyzeti nevelőszülői gondozásba, és a gyermek jogellenes elvitelének veszélye miatt a felperes

297 EJEB, *Eriksson kontra Svédország* (11373/85), 1989. június 22.

298 EJEB, *T. kontra Cseh Köztársaság* (19315/11), 2014. július 17.

299 EJEB, *Jansen kontra Norvégia* (2822/16), 2018. szeptember 6.

heti egy órányi felügyelt kapcsolattartási időt kapott. A kapcsolattartást ezt követően évente négy látogatásra csökkentették, majd teljesen függesztették, mivel a Legfelsőbb Bíróság úgy ítélte meg, hogy fennáll a kapcsolattartás során történő jogellenes elvitel veszélye, és fennáll annak a veszélye, hogy a nevelőszülők laccíme és személyazonossága ismertté válik a kérelmező családja számára. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy a mérlegelés során nem kaptak kellő súlyt a roma identitásának és az anyjával való kapcsolatának elvesztéséből fakadóan a lányt érintő lehetséges hosszú távú következmények, sem pedig a családegyesítést megkönnyítő intézkedések meghozatalára vonatkozó pozitív kötelezettség, ami az EJE 8. cikkének megsértését eredményezte.

6.3. Örökbefogadás

Kiemelt pontok

- Az örökbefogadás biztosítja az alternatív gondozást azon gyermekek számára, akik nem tudnak biológiai családjuknál maradni.
- Az örökbefogadásnál kiemelten fontos a gyermek mindenképp felett álló érdekének mérlegelése.
- Az EU és az ET jogszabályai értelmében az örökbefogadási folyamatnak meg kell felelnie bizonyos kritériumoknak annak biztosítása érdekében, hogy az a gyermek mindenképp felett álló érdekét szolgálja.

Az uniós jogban az [Európai Unió Alapjogi Chartájának](#) 24. cikke szerinti kapcsolódó jogi kötelezettségek alkalmazandók az örökbefogadásra, amennyiben azt az Unió vizsgálja.

Az ET jogában a családi élet tiszteletben tartásához való, az [EJEE 8. cikkében](#) rögzített jog alkalmazandó és követendő az örökbefogadás eseteiben. Ezen túlmenően az örökbefogadást [a gyermekek örökbefogadásáról szóló \(felülvizsgált\) európai egyezmény](#)³⁰⁰ szabályozza, amely az örökbefogadás gyermekjogokon alapuló megközelítésére szólít fel. Az egyezmény például kimondja, hogy „az illetékes hatóság csak akkor engedélyezheti az örökbefogadást, ha meggyőződött

300 Európa Tanács (2008), [Európai egyezmény a gyermekek örökbefogadásáról](#) (felülvizsgált), CETS 202., 2008. november 27.

arról, hogy az örökbefogadás a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálja”.³⁰¹ Az egyezmény azt is előírja, hogy az illetékes hatóság nem engedélyezheti az örökbefogadást anélkül, hogy ahhoz „a jogszabályok megítélése szerint kellő értelemmel rendelkező gyermek beleegyezését adná”.³⁰² Ezenkívül azt a gyermeket, aki a hatóság megítélése szerint ezt nem képes megérteni, „lehetőség szerint meg kell kérdezni, és véleményét, illetve kívánságait érettségi fokának szem előtt tartásával figyelembe kell venni”.³⁰³ Az EJEB hangsúlyozta, hogy az örökbefogadás során a gyermek mindenek felett álló érdeke elsőbbséget élvezhet a szülő érdekeivel szemben. Ennek megfelelően mérlegelni kell a gyermek és biológiai családja érdekeit, figyelembe véve annak lehetőségét, hogy a gyermek újraegyesülhet a biológiai családjával. A bíróság megköveteli, hogy az örökbefogadási eljárásokhoz a beavatkozás súlyosságával és a szóban forgó érdekek súlyosságával arányos biztosítékok társuljanak.³⁰⁴ Az EJEB szerint minden olyan radikális intézkedést, mint amilyen az örökbefogadás megsemmisítése, releváns és elégséges indokokkal kell alátámasztani, és ilyenekről nem szabad rendelkezni, ha ez ellentétes lenne az örökbefogadott gyermek érdekeivel.³⁰⁵

Példa: A *Strand Lobben és társai kontra Norvégia*³⁰⁶ ügyben az első felperes a fia születését követően elfogadta a gyermekjóléti hatóságok azon ajánlását, hogy vizsgálat céljából egy családi központban lakjanak. Három héttel később, amikor úgy döntött, hogy elhagyja a központot, a hatóságok a gyermeket azonnali kötelező gondozásba vették, és sürgősséggel nevelőotthonba helyezték, mivel aggályosnak látták a gyermek táplálkozását. A gyermek három évig maradt nevelőszülőknél, amíg a szociális hatóságok nem engedélyezték a nevelőszülők számára az örökbefogadását. Az EJEB megerősítette, hogy a biológiai családi kötelékek védelme alapvető fontosságú, kivéve, ha a család különösen alkalmatlannak bizonyul³⁰⁷. Ebben az esetben a hazai hatóságok nem próbáltak valódi egyensúlyt teremteni a gyermek és biológiai családja érdekei között. A bíróság megállapította, hogy a gyermek örökbefogadását engedélyező megtámadott határozathoz

301 Uo., 4. cikk, (1) bekezdés

302 Uo., 5. cikk, (1) bekezdés, b) pont.

303 Uo., 6. cikk.

304 EJEB, *Strand Lobben és társai kontra Norvégia* [Nagytanács] (37283/13), 2019. szeptember 10.; EJEB, *Uzbyakov kontra Oroszország* (71160/13), 2020. május 5.

305 EJEB, *Zaiet kontra Románia* (44958/05), 2015. március 24.

306 EJEB, *Strand Lobben és társai kontra Norvégia* [Nagytanács] (37283/13), 2019. szeptember 10.

307 Uo., 207. pont.

vezető döntéshozatali eljárást nem olyan módon folytatták le, hogy az biztosítaná a felperesek valamennyi álláspontjának és érdekének megfelelő figyelembevételét. Így a szóban forgó eljáráshoz nem kapcsolódtak olyan garanciák, amelyek arányban álltak a beavatkozás súlyával és a szóban forgó érdekek súlyával, megsértve ezzel az EJEE 8. cikkét.³⁰⁸

Példa: Az *Abdi Ibrahim kontra Norvégia*³⁰⁹ ügyben a fiatal szomáliai muszlim hitű felperes nő azt kérte, hogy fiát szomáliai vagy muszlim nevelőcsaládba helyezték, ami lehetetlennek bizonyult, így keresztény családba került. Amikor a hatóságok ezt követően engedélyezték a gyermek nevelőszülők általi örökbefogadást, a felperes nem a gyermek visszavitelét, hanem a kapcsolat fenntartását kérte annak érdekében, hogy fia megőrizhesse kulturális és vallási gyökereit. A nemzeti bíróságok a CRC 20. cikkének (3) bekezdésére hivatkoztak, amely szerint a családi környezetétől ideiglenesen vagy tartósan megfosztott gyermek helyzete lehetséges megoldásainak értékelésekor kellő figyelmet kell fordítani a gyermek nevelése folyamatosságának szükségességére, valamint a gyermek etnikai, vallási, kulturális és nyelvi hátterére. A bíróság elfogadta, hogy ez az előírás egyezik az egyezmény követelményeivel, és megfelel azoknak. Mindazonáltal a gyermeknek a nevelőszülőknél történő első elhelyezését követően a kérelmező vele való rendszeres kapcsolattartási képességére vonatkozóan tett intézkedések, amelyek az örökbefogadást engedélyező határozathoz vezettek, nem vették megfelelően figyelembe a kérelmező ahhoz fűződő érdekét, hogy a gyermek legalább *bizonyos mértékben* megőrizhesse kulturális és vallási hovatartozását. A megtámadott határozat alátámasztására felhozott indokok nem voltak elegendőek annak bizonyításához, hogy az ügy körülményei annyira kivételesek voltak, hogy igazolják a felperes és fia közötti kapcsolatok teljes és határozott megszakítását, vagy hogy az erre vonatkozó határozatot a gyermek mindenek felett álló érdekére vonatkozó nyomós követelmény indokolta. Megállapítást nyert, hogy az egyezmény 9. cikkének fényében megsértették a 8. cikket.

Példa: Az *S. S. kontra Szlovénia*³¹⁰ ügyben a paranoid skizofréniában szenvedő felperest megfosztották szülői jogaitól azon az alapon, hogy nem

308 Lásd még: EJEB, *Suur kontra Észtország*, (41736/18), 2020. október 20.; EJEB, *Y. I. kontra Oroszország* (68868/14), 2020. február 25.; EJEB, *Pedersen és társai kontra Norvégia*, (39710/15), 2020. március 10.

309 EJEB, *Abdi Ibrahim kontra Norvégia* [Nagytanács] (15379/16), 2021. december 10.

310 EJEB, *S. S. kontra Szlovénia* (40938/16), 2018. október 30.

képes gondoskodni gyermekéről. Körülbelül egy hónappal a születése után elhagyta a gyermeket. A gyermeket nevelőszülőknél helyezték el, végül örökbe fogadták. A nemzeti bíróságok úgy ítélték meg, hogy nincs reális lehetőség a gyermek édesanyja általi további gondozására, és figyelembe véve a kapcsolattartásnak a gyermekre gyakorolt negatív hatását és a közöttük fennálló érzelmi kapcsolat hiányát, a nemzeti bíróságok úgy ítélték meg, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálja a felperes szülői jogainak megvonása. Ezenkívül a gyermek születése óta örökbefogadó családjával élt, és velük erős kötelékeket alakított ki. Mivel a biológiai család újraegyesítésére kevés vagy semmilyen kilátás nem volt, a gyermek azon érdeke, hogy teljes mértékben beilleszkedjen a tényleges családjába, különösen nagy súlyt kapott a felperes azon szándékához képest, hogy fenn kívánta tartani gyermekével a törvényes kapcsolatot. Ezenkívül a vitatott intézkedés nem akadályozta meg a felperest abban, hogy személyes kapcsolatot tartson fenn a gyermekkel, mivel főszabály szerint és az örökbefogadás ellenére is kapcsolatot tarthatott volna a gyermekkel. A bíróság nem állapította meg az EJEE 8. cikkének megsértését.

Példa: A *Kearns kontra Franciaország* ügyben³¹¹ az EJEB az EJEE-vel összeegyeztethetőnek találta, hogy egy ír nő, aki Franciaországban örökbefogadásra kínálta fel lányát, a két hónapos időszak lejártát követően nem vonhatta vissza az örökbefogadáshoz adott hivatalos hozzájárulását. A francia jog a biológiai anya, a gyermek és az örökbefogadó család érdekellentétében kívánt megfelelő egyensúlyt teremteni, és biztosítani az arányosságot. E folyamatban kiemelt szempontnak kellett lennie a gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdekének. Az EJEB elé tárt bizonyítékok alapján a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálta az, hogy a lehető leghamarabb stabil kapcsolatai legyenek egy új családon belül, és minden szükséges lépést megtettek annak érdekében, hogy a felperes tisztában legyen lépésének pontos következményeivel.

Az EJEB azt is leszögezi, hogy az örökbefogadással kapcsolatos döntéshozatalnak összhangban kell állnia a megkülönböztetés tilalmával, amelyet az EJEE 14. cikke rögzít. Az EJEB különösen azt vizsgálta, hogy összeegyeztethető-e a 8. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikkel az, hogy a felpereseket kizárják az örökbefogadási jogosultságból olyan hátrányosan megkülönböztető okok miatt, mint a szexuális irányultság, az állampolgárság vagy az életkor. Ennek

311 EJEB, *Kearns kontra Franciaország* (35991/04), 2008. január 10.

során megerősítette, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekének védelme érdekében az arányos intézkedések megtételére vonatkozó kötelezettség központi jelentőséggel bír.

Példa: A *Schwizgebel kontra Svájc* ügyben³¹² a felperes, egy 47 éves egyedülálló nő a közötté és az általa örökbe fogadni kívánt gyermek között fennálló korkülönbség miatt nem fogadhatott örökbe egy második gyermeket. A felperes azt állította, hogy életkor alapján történő megkülönböztetés áldozata. Az EJEB megítélése szerint a felperes esetében az, hogy nem engedélyezték egy gyermek örökbefogadás céljából történő fogadását, a gyermek jólétének és jogainak védelmére irányuló törvényes célt szolgált. Mivel arra vonatkozóan nincs európai konszenzus, hogy joga van-e valakinek egyedülálló szülőként örökbe fogadni, illetve hogy mi az örökbefogadás alsó és felső korhatára és mekkora korkülönbség lehet az örökbe fogadó és a gyermek között, és ebből adódóan az államnak széles mérlegelési jogköre van ezen a téren, továbbá mivel védeni kell a gyermek mindenek felett álló érdekét, a második gyermek elhelyezésére vonatkozó engedély megtagadása nem volt ellentétes az arányosság elvével. Az EJEB ezért úgy ítélte meg, hogy a kormányzat által adott indokolás objektívnek és észszerűnek tekinthető, a sérelmezett eltérő bánásmód pedig nem volt az EJEE 14. cikke értelmében megkülönböztető jellegű.

Példa: Az *E. B. kontra Franciaország* ügy³¹³ tárgya, hogy a felperes – egy egyedülállóként örökbe fogadni kívánó, partnerével élő leszbikus nő – számára a nemzeti hatóságok nem adták meg jóváhagyásukat az örökbefogadáshoz. Az EJEB megismételte, hogy az EJEE 8. cikke önmagában nem biztosít családalapításhoz vagy örökbefogadáshoz való jogot. A hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó panaszok azonban egy adott jog tágabb hatálya alá tarthatnak, még akkor is, ha az adott kérdés nem az EJEE által biztosított egyedi jogosultságok valamelyikéhez kapcsolódik. Mivel a francia jog lehetővé teszi az egyedülálló számára az örökbefogadást, ezt a jogot nem lehet megkülönböztető jellegű okok miatt megtagadni valamely egyéntől. Amint azt a hazai bíróságok megállapították, a felperesnek kétségtelenül megvoltak a személyes kvalitásai és az alkalmassága a gyermeknevelésre, ami nyilvánvalóan a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgáltatta, márpedig ez kulcsfogalom a vonatkozó nemzetközi

312 EJEB, *Schwizgebel kontra Svájc* (25762/07), 2010. június 10.

313 EJEB, *E. B. kontra Franciaország* [Nagytanács] (43546/02), 2008. január 22.

eszközökben. A bíróság úgy ítélte meg, hogy a felperes szexuális irányultsága meghatározó szerepet játszott abban, hogy a hatóságok megtagadták tőle az örökbefogadást, ami hátrányosan megkülönböztető bánásmódnak minősül más, a nemzeti jog alapján örökbefogadásra jogosult személyekkel szemben.

Példa: *A Gas és Dubois kontra Franciaország* ügy³¹⁴ azt tárgyalja, hogy az azonos nemű párok a heteroszexuális párokkal egyformán jogosultak-e társszülős örökbefogadásra. A felperesek azonos nemű párként élettársi kapcsolatot létesítettek. A felperesek azt állították, hogy megkülönböztetést alkalmaztak velük szemben a házasságban élő és a nem házasságban élő heteroszexuális párokhoz képest. Ami az eltérő nemű, nem házasságban élő párokkal való összehasonlítást illeti, az EJB úgy ítélte meg, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolatban élő, hasonló helyzetű heteroszexuális párok egyszerű örökbefogadás iránti kérelmét a francia jog rendelkezései alapján szintén elutasítanak. Az EJB így arra a következtetésre jutott, hogy nem áll fenn a szexuális irányultságon alapuló eltérő bánásmód, és így nem sértették meg a felperesek egyezményhez fűződő jogait.

Példa: *Az X és társai kontra Ausztria*³¹⁵ ügy hasonló helyzetre vonatkozik, ám az osztrák jog szerint megengedett a nem házasságban élő heteroszexuális párok társszülős örökbefogadása. Az EJB arra a következtetésre jutott, hogy ilyen körülmények között a felperesekkel szemben szexuális irányultságuk miatt eltérő bánásmód áll fenn, és hogy a kormány nem hozott fel kellően súlyos és meggyőző indokokat, megsértve ezzel az EJE 8. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkét.

Példa: *Az A. H. és társai kontra Oroszország*³¹⁶ ügy tárgya egy orosz törvény, amely tiltja orosz gyermekeknek az Amerikai Egyesült Államok állampolgárai általi örökbefogadását. Az általános tilalom, amely viszszenőlegesen és különbségtétel nélkül valamennyi leendő egyesült államokbeli örökbefogadó szülőre vonatkozott, függetlenül az örökbefogadási eljárás szakaszától és egyéni körülményeitől, sérti az EJE 8. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkét.

314 EJB, *Gas és Dubois kontra Franciaország* (25951/07), 2012. március 15.

315 EJB, *X és társai kontra Ausztria* [Nagytanács] (19010/07), 2013. február 19.

316 EJB, *A. H. és társai kontra Oroszország* (6033/13, 8927/13, 10549/13, 12275/13, 23890/13, 26309/13, 27161/13, 29197/13, 32224/13, 32331/13, 32351/13, 32368/13, 37173/13, 38490/13, 42340/13 és 42403/13), 2017. január 17.

Ami az örökbefogadással kapcsolatos döntéshozatalt illeti, az EJEB a nemzetközi jog szellemének és céljának tiszteletben tartásával is foglalkozik.

Példa: A *Harroudj kontra Franciaország* ügyben³¹⁷ a francia hatóságok elutasították a felperes arra irányuló kérelmét, hogy teljes körűen örökbe fogadjon egy algériai lányt, akit születésekor elhagytak és az iszlám jog szerinti gyámság, a kafalarendszer keretében a felperes gondozásába adták. Az elutasítás oka az volt, hogy a francia polgári törvénykönyv nem teszi lehetővé olyan gyermek örökbefogadását, akinek örökbefogadása a származási országának joga (ez esetben az algériai jog) alapján tilos lenne, valamint hogy a *kafala* már szülői felügyeletet biztosított a felperes számára, lehetővé téve számára, hogy döntéseket hozzon a gyermek mindenek felett álló érdekében. Az ezt követő fellebbezést annak alapján utasították el, hogy a hazai jog összhangban állt a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló Hágai Egyezményvel, és hogy a CRC 20. cikke a *kafalát* az örökbefogadással egyenértékűnek ismeri el a gyermek mindenek felett álló érdekében védelme tekintetében.

A felperes panaszát vizsgálva az EJEB emlékeztetett azon elvre, hogy miután családi kötelék jött létre, az államnak úgy kell eljárnia, hogy biztosítsa e kötelék fejlődését, és olyan jogi biztosítékokat kell bevezetnie, amelyek lehetővé teszik a gyermek családba való beilleszkedését, továbbá rámutattak arra, hogy az EJEE-t a nemzetközi jog általános elveivel összhangban kell értelmezni. A francia jog elismeri a *kafalát*, és a felperes szülői felügyeletet gyakorolhatott és döntéseket hozhatott a gyermek érdekében. Így például végrendeletet készíthetett a gyermek javára, amivel felülke-rekedett az örökbefogadással kapcsolatos korlátozásból adódó nehézségeken. Összegezve, az örökbefogadás tilalmának ily módon történő fokozatos megkerülésével az alperes tagállam, amely arra törekedett, hogy anélkül ösztönözze a külföldi származású gyermek integrációját, hogy azonnal elvágna őt származási országának szabályaitól, tiszteletet tanúsított a kulturális pluralizmus iránt, és megfelelő egyensúlyt teremtett a közérdek és a felperes érdeke között. Az EJEB tehát nem állapította meg a felperes jogainak megsértését.

317 EJEB, *Harroudj kontra Franciaország* (43631/09), 2012. október 4.

A nemzetközi jogban örökbefogadás esetén kiemelten fontos a gyermek mindenek felett álló érdekének mérlegelése. A mindenek felett álló érdek elve mellett a CRC egyéb általános elvei is iránymutatást adnak és alapul szolgálnak annak örökbefogadással összefüggésben történő végrehajtásához: ezek a megkülönböztetésmentesség, az élethez, az életben maradáshoz és a fejlődéshez való jog, valamint a gyermek véleményének tiszteletben tartása.³¹⁸ Különösen fontos az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának 14. sz. átfogó kommentárja a gyermek ahhoz való jogáról, hogy a mindenek felett álló érdeke elsődleges szempont legyen³¹⁹. Hasonlóképpen a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló Hágai Egyezmény egyik célja is „kidolgozni olyan garanciákat, amelyek biztosítják, hogy a nemzetközi örökbefogadások a gyermekek mindenek feletti érdekeinek és a nemzetközi jog által elismert alapvető jogaik tiszteletben tartásával történnek”.³²⁰

318 ENSZ, *Egyezmény a gyermek jogairól*, 2., 3., 6. és 12. cikk. Lásd még: ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2010), Szerződésspecifikus iránymutatások a részes államok által a gyermek jogairól szóló egyezmény 44. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében benyújtandó időszakos jelentések formájára és tartalmára vonatkozóan, *UN Doc. CRC/C/58/Rev.2*, 2010. november 23., 23–27. pont.

319 ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2013), *14. sz. átfogó kommentár (2013) a gyermek mindenek felett álló érdekének elsődleges szempontként való figyelembevételéhez való jogáról (3. cikk, (1) bekezdés)*, CRC/C/GC/14., 2013. május 29.

320 Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia (1993), *Egyezmény a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről*, 1993. május 29., 1. cikk, a) pont.

7

A gyermekek erőszakkal és kizsákmányolással szembeni védelme

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>A gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló irányelv (2011/93/EU) EUMSZ, 82. és 83. cikk</p> <p>Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv (2000/31/EK) Elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv (2002/58/EK) Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv (EU) 2018/1808</p> <p>Rendelet a 2002/58/EK irányelv egyes rendelkezéseitől a technológiáknak a számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók által a gyermekek online szexuális bántalmazása elleni küzdelem céljából személyes és egyéb adatok kezelésére való használata tekintetében való ideiglenes eltérésről (2021/1232/EU)</p>	<p>Erőszak iskolai, online, otthoni és egyéb környezetben</p>	<p>EJEE, 2. cikk (élethez való jog), 3. cikk (embertelen és megalázó bánásmód) és 8. cikk (testi épség)</p> <p>Az EJEE 1. kiegészítő jegyzőkönyve, 2. cikk (oktatáshoz való jog)</p> <p>(Módosított) ESC, 7. cikk (a fizikai és erkölcsi veszélyekkel szembeni különös védelemhez való jog) és 17. cikk (védelemhez való jog)</p> <p>Lanzarote-i Egyezmény Isztambuli Egyezmény</p> <p>EJEB, <i>Kayak kontra Törökország</i> (60444/08), 2012 (késelés egy iskola közelében)</p> <p>EJEB, <i>O’Keefe kontra Írország</i> [Nagytanács] (35810/09), 2014 (szexuális zaklatás iskolában)</p> <p>EJEB, <i>X és társai kontra Bulgária</i> (22457/16), 2021 (egy árvaházban elkövetett szexuális visszaélésekre vonatkozó állítások vizsgálata)</p> <p>EJEB, <i>Campbell és Cosans kontra Egyesült Királyság</i> (7511/76 és 7743/76), 1982. február 25.</p> <p>EJEB, <i>F. O. kontra Horvátország</i> (29555/13), 2021 (szexuális zaklatás iskolában)</p>

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>Az Alapjogi Charta 5. cikkének (2) bekezdése (kényszermunka vagy kötelező munka) és 5. cikkének (3) bekezdése (az emberkereskedelem tilalma)</p> <p>A fiatal munkavállalókról szóló irányelv (94/33/EK)</p> <p>Az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló irányelv (2011/36/EU)</p> <p>A harmadik országbeli állampolgárokról szóló irányelv (2004/81/EK)</p> <p>A gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló irányelv (2011/93/EU)</p>	<p>Szexuális kizsákmányolás</p>	<p>EJEB, <i>M. C. kontra Bulgária</i> (39272/98), 2003</p> <p>EJEB, <i>R. B. kontra Észtország</i> (22597/16), 2021</p> <p>EJEB, <i>A. Ş. kontra Törökország</i> (58271/10), 2016</p> <p>EJEB, <i>A. R. és L. R. kontra Svájc</i> (22338/15), 2017 (szexuális nevelés az állami iskolában)</p> <p>EJEB, <i>Kurt kontra Ausztria</i> [Nagytanács] (62903/03), 2021</p> <p>EJEB, <i>Kontrová kontra Szlovákia</i> (7510/04), 2007</p> <p>EJEB, <i>Talpis kontra Olaszország</i> (41237/14), 2017</p> <p>EJEB, <i>Cos-tello-Roberts kontra Egyesült Királyság</i> (13134/87), 1993</p> <p>EJEE, 4. cikk (szolgátság, kényszermunka és kötelező munka szabadsága) és 8. cikk (a magánélet tisztelgetben tartásához való jog)</p> <p>(Módosított) ESC, a 7. cikk (10) bekezdése (a gyermekek védelme a fizikai és erkölcsi veszélyekkel szemben)</p> <p>Egyezmény az emberkereskedelem elleni fellépésről</p> <p>Egyezmény a számítástechnikai bűnözésről</p> <p>Lanzarote-i Egyezmény</p> <p>EJEB, <i>C. N. és V. kontra Franciaország</i> (67724/09), 2012 (szolgátság)</p> <p>EJEB, <i>Rantsev kontra Ciprus és Oroszország</i> (25965/04), 2010 (az emberkereskedelem vádjának állam általi ki nem vizsgálása)</p> <p>EJEB, <i>V. C. L. és A. N. kontra Egyesült Királyság</i> (77587/12 és 74603/12), 2021</p> <p>EJEB, <i>Söderman kontra Svédország</i> [Nagytanács] (5786/08), 2013 (gyermek titokban történő filmezése)</p>

EU	Tárgyalt kérdések	ET
		EJEB, <i>N. C. kontra Törökország</i> (40591/11), 2021 EJEB, <i>K. U. kontra Finnország</i> (2871/02), 2008
	Magas kockázatu csoportok	EJEB, <i>A Valentin Câmpeanu részéről eljáró Centre for Legal Resources kontra Románia</i> [Nagytanács] (47848/08), 2014 (súlyos fogyatékossgal élő fiatalember halála egy állami intézményben) EJEB, <i>Nencheva és társai kontra Bulgária</i> (48609/06), 2013 (gyermekek halála egy állami intézményben) EJEB, <i>I. C. kontra Románia</i> (36934/08), 2016 EJEB, <i>V. C. kontra Olaszország</i> (54227/14), 2018 (függőségben élő gyermekek)
A Bizottság határozata a 116-tal kezdődő további fenntartott számok bevezetéséről (2007/698/EK)	Eltűnt gyermekek	EJE, 8. cikk (a magánélet tisztelgetben tartásához való jog) EJEB, <i>Zorica Jovanović kontra Szerbia</i> (21794/08), 2013 (tájékoztatáshoz való jog) EJEB, <i>Mik és Jovanović kontra Szerbia</i> (9291/14 és 63798/14), 2021

A gyermekekkel szembeni erőszak magában foglalja a fizikai vagy mentális erőszak, a sérülés vagy bántalmazás, az elhanyagolt vagy gondatlan bánásmód, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás minden formáját, beleértve a szexuális zaklatást is.³²¹ Ez történhet különböző környezetben, például iskolában, otthon vagy az utcán, de az interneten is, mobiltelefonok vagy az internethez csatlakoztatott egyéb elektronikus eszközök használata révén. Az online erőszak nemcsak a gyermekek szexuális zaklatását ábrázoló anyagok birtoklását, előállítását és megosztását foglalja magában, hanem a gyermekek elcsábítását, az online zaklatást, a viktimizációt és az internetes megfélemlítést is. A nemzetközi jog értelmében az államoknak intézkedéseket kell hozniuk annak biztosítása érdekében, hogy a gyermekek megfelelő védelemben részesüljenek, és a testi épséghez és méltósághoz való joguk hatékonyan

321 A teljes fogalom meghatározást lásd a CRC 19. cikkének (1) bekezdésében.

érvényesüljön. Az állam védelemre vonatkozó kötelessége különböző formákat ölthet, attól függően, hogy az erőszak milyen konkrét kockázatának van kitéve a gyermek, és ki az elkövető. Így az államok kötelességei nyilvánvalóbbak azokban az esetekben, amikor a gyermekek az állam felügyelete és ellenőrzése alatt állnak, például ha állami intézményekben vannak elhelyezve. Az állam védelmi kötelezettsége nehezebbnek bizonyulhat azokban az esetekben, amikor a gyermekek magánszereplők, köztük családtagjaik által elkövetett erőszaknak vannak kitéve. Az államok kötelességei azonban megelőző intézkedéseket is magukban foglalnak, nem pedig csak az erőszak bekövetkezését követő védelmi vagy támogatási intézkedéseket. A válsághelyzetek és vészhelyzetek, például a 2019. évi koronavírus-járvány (Covid19) növelhetik a gyermekek erőszakkal, többek között szexuális bántalmazással és kizsákmányolással szembeni kiszolgáltatottságát, amivel foglalkozni kell.³²²

E területen az EU egyik hatásköre a határokon átnyúló bűncselekményekre, többek között az emberkereskedelemre, valamint a nők és gyermekek szexuális kizsákmányolására vonatkozik (az EUMSZ 83. cikke). Ezért konkrét jogalkotási intézkedéseket fogadtak el a gyermekek szexuális zaklatását ábrázoló anyagok és az emberkereskedelem tekintetében. Az EU olyan jogszabályokat is elfogadott, amelyek arra kötelezik a tagállamokat, hogy nyilvánítsák bűncselekménnyé a szexuális zaklatás és a szexuális kizsákmányolás különféle formáit, valamint a gyermekek sérelmére megvalósuló kerítésre, többek között a gyermekek elcsábítására irányuló cselekményeket. Az ET szintjén az EJEB a 2., 3. és 8. cikk szerinti ítélkezési gyakorlata révén részletesen kifejtette az államoknak a gyermekek elleni erőszakot megvalósító cselekmények széles körével kapcsolatos kötelezettségeit. Az ECSR is aktív volt ezen a területen, mind jelentéstételi eljárása, mind kollektív panasztételi mechanizmusa révén. Emellett ma már az ET-nek külön egyezményei vannak érvényben, amelyek közül ki kell emelni a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló egyezményt (*Lanzarote-i Egyezmény*)³²³; ezek végrehajtását ellenőrző szervek felügyelik. A Lanzarote-i Egyezmény a legátfogóbb nemzetközi jogi eszköz a gyermekek szexuális kizsákmányolással és szexuális

322 Egészségügyi Világszervezet (2020), „COVID-19: Protecting children from violence, abuse and neglect in the home”; EU, Európai Bizottság (2021), *Az EU gyermekjogi stratégiája és az európai gyermekgarancia*; az EU Alapjogi Ügynöksége (2021), *The coronavirus pandemic and fundamental rights: A year in review*, 2021. június 10.; Európa Tanács (2021) *The COVID-19 pandemic and children: Challenges, responses and policy implications*, 2021. március 12.

323 Európa Tanács (2007), *Egyezmény a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről*, CETS 201., 2007. október 25.

visszaéléssel szembeni védelmére (az egyezményt az ET mind a 47 tagállama és Tunézia is megerősítette).

Ez a fejezet a gyermekek elleni erőszak egyes vonatkozásait és a nemzetközi közösség azokra adott válaszát elemzi. A **7.1. szakasz** az otthoni, iskolai, online vagy egyéb környezetben elkövetett erőszakot vizsgálja, és olyan kérdésekre összpontosít, mint az iskolai bántalmazás, a szexuális bántalmazás, a kapcsolati erőszak és a gyermekek elhanyagolása. A **7.2. szakasz** a gyermekek kizsákmányolásának egyértelműen határokon átnyúló dimenzióval rendelkező eseteit járja körül, beleértve (a kényszermunka és szexuális kizsákmányolás céljából folytatott) emberkereskedelmet és a gyermekekkel való szexuális visszaélést megvalósító bűncselekményeket. A **7.3. szakasz** a magas kockázatú csoportokkal foglalkozik. Végül a **7.4. szakasz** az eltűnt gyermekek kérdését járja körül.

7.1. Erőszak otthon, iskolában, online vagy más környezetben

Kiemelt pontok

- Az államok kötelessége annak biztosítása, hogy a gyermekek minden környezetben tényleges védelemben részesüljenek az erőszak és a károkozás minden formájával szemben, beleértve az online erőszakot is.
- Az államoknak megfelelő jogi keretet kell biztosítaniuk a gyermekvédelemre irányulóan.
- Az államoknak hatékonyan ki kell vizsgálniuk a gyermekbántalmazással, a gyermekekkel szembeni erőszakkal és a gyermekek károsításával kapcsolatos, megalapozott állításokat.

Az uniós jogban³²⁴ a legfontosabb jogi eszköz ezen a területen a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia

324 Az EU, az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), [a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló, 2011. december 13-i 2011/93/EU irányelv](#), HL L 335., 2011, 1. o.

elleni küzdelemről szóló, az EUMSZ 82. és 83. cikke alapján elfogadott 2011/93/EU irányelv.³²⁵

Az ET jogában az EJEB és az ECSR jelentős ítélkezési gyakorlatot alakított ki a gyermekek bármely környezetben előforduló erőszakkal szembeni védelmére vonatkozóan. Emellett az ET külön egyezményei (például a **Lanzarote-i Egyezmény**) részletes biztosítékokat nyújtanak a gyermekekkel szembeni erőszak bizonyos formáival szembeni védelemhez.

7.1.1. Az állam felelősségi köre

Az ET jogában az EJEB az EJEE különböző rendelkezései, különösen a 2., 3. és a 8. cikk alapján elemezte a gyermekekkel szembeni erőszakot. A bíróság megállapította, hogy az államokra egyértelmű köteleességek hárulnak, ha gyermekeket a felügyeletük alá tartozó intézményekben helyeznek el.³²⁶ Hasonlóképpen abban az esetben, ha bizonyos magatartás vagy helyzet olyan súlyossági fokot ér el, amely már a 3. cikk szerinti embertelen vagy megalázó bánásmódnak minősül, az államnak pozitív kötelezettségei vannak a gyermekek bántalmazással szembeni védelme tekintetében, beleértve a magánszemélyek által alkalmazott bánásmódot is. Megállapítást nyert, hogy az olyan helyzetek, mint a szülők általi tartós elhanyagolás,³²⁷ az iskolai tanárok által ismétlődően elkövetett szexuális zaklatás,³²⁸ erőszakos közösülés³²⁹ vagy testi fenyegetés³³⁰ mind az EJEE 3. cikkének hatálya alá tartoznak.

Halál esetén az EJEE 2. cikke alapján valamely állam akkor is felelősségre vonható, ha a halált magánszemély okozta, nem pedig állami megbízott. Az államok pozitív kötelezettségei esettől függően változnak, alapvető köteleesség azonban a gyermekek erőszakkal szembeni *hatékony* védelmének biztosítása. A bántalmazás súlyos formái esetében a pozitív kötelezettségek közé tartozik a bűnüldözési rendszer által támogatott hatékony büntetőjogi rendelkezések

325 Uo.

326 EJEB, *Nencheva és társai kontra Bulgária* (48609/06), 2013. június 18.

327 EJEB, *Z és társai kontra Egyesült Királyság* [Nagytanács] (29392/95), 2001. május 10.

328 EJEB, *O’Keefe kontra Írország* [Nagytanács] (35810/09), 2014. január 28.

329 EJEB, *M. C. kontra Bulgária* (39272/98), 2003. december 4.; EJEB, *M. G. C. kontra Románia*, (61495/11), 2016. március 15., 58. pont.

330 EJEB, *Tyrer kontra Egyesült Királyság* (5856/72), 1978. április 25.; EJEB, *M. C. kontra Bulgária* (39272/98), 2003. december 4., 150. pont; EJEB, *O’Keefe kontra Írország* [Nagytanács] (35810/09), 2014. január 28., 146. pont.

elfogadása.³³¹ Az államoknak ezenkívül külön intézkedéseket és garanciákat kell elfogadniuk a gyermekek védelmére.³³²

Az EJEB elé számos alkalommal vittek olyan gyermekekkel szembeni erőszakkal kapcsolatos ügyet, amelyet magánszemélyek követtek el iskolákban, magánlakásokban vagy más, nem állami szereplők által működtetett intézményekben, és ahol megkérdőjelezhető volt, hogy felmerülhet-e állami felelősség. Ennél is fontosabb, hogy az EJEB ítélete szerint az állam nem mentheti fel magát a gyermekek védelmének kötelezettsége alól azért, hogy fontos közszolgáltatások – például az oktatás – biztosítását magánszemélyekre ruházza át.³³³ Az állam felelősségének megállapítására vonatkozó ügyekben az EJEB általában különbséget tett az állam általános védelmi kötelezettsége között, amikor a kockázat nem volt egyértelműen azonosítható, és a konkrét védelmi kötelezettség között azokban az esetekben, amikor a kockázat egyértelműen azonosítható volt. Az előbbi esetben az EJEB azt vizsgálta, hogy az állam be nem avatkozása következtében tényleges kockázat fenyegette-e a gyermek áldozatot.

Példa: A *Kayak kontra Törökország* ügy³³⁴ tárgya, hogy egy iskola közelében egy tinédzser halálra késelt egy 15 éves fiút. Az EJEB megállapította, hogy az iskoláknak kötelességük az erőszak minden formájával szemben védelmet biztosítani a beiratkozottak számára. E konkrét esetben az EJEB úgy ítélte meg, hogy Törökország az EJEE 2. cikke értelmében felelős azért, hogy nem védte meg a felperesek fia, illetve fivére élethez való jogát, mivel akkoriban nem létezett hatékony felügyeleti rendszer. Ilyen rendszer hiányában egy tinédzsernek lehetősége volt arra, hogy az iskola konyhájából kést vegyen el, amelyet az áldozat megszurására használt.

Példa: Az *O’Keeffe kontra Írország* ügy³³⁵ egy ír nemzeti iskolában az 1970-es években elkövetett bántalmazásokra vonatkozik. Akkoriban az írországi

331 EJEB, *Tyrrer kontra Egyesült Királyság* (5856/72), 1978. április 25.; EJEB, *M. C. kontra Bulgária* (39272/98), 2003. december 4., 150. pont; EJEB, *O’Keeffe kontra Írország* [Nagytanács] (35810/09), 2014. január 28., 146. pont.

332 EJEB, *O’Keeffe kontra Írország* [Nagytanács] (35810/09), 2014. január 28., 148. pont; lásd még: *M. C. kontra Bulgária* (39272/98), 2003. december 4., EJEE 2003-XII, 153. pont

333 EJEB, *M. C. kontra Bulgária* (39272/98), 2003. december 4., 150. pont; EJEB, *Costello-Roberts kontra Egyesült Királyság* (13134/87), 1993. március 25., 27. pont.

334 EJEB, *Kayak kontra Törökország* (60444/08), 2012. július 10.

335 EJEB, *O’Keeffe kontra Írország* [Nagytanács] (35810/09), 2014. január 28.

nemzeti iskolákat az állam ismerte el és finanszírozta, míg a vezetést és a gazdálkodást az egyházra bízta. A felperes, egy akkori diák mintegy 20 alkalommal szenvedett el szexuális erőszakot az iskola egyik tanára részéről. A történettel kapcsolatban csak 1998-ban tett panaszt az állami hatóságoknak, miután tudomást szerzett arról, hogy ugyanaz a tanár más esetekben is elkövetett szexuális erőszakot. Az EJEB-nek azt kellett megállapítania, hogy felelősségre vonható-e az állam olyan bántalmazási esetek miatt, amelyeket akkoriban nem jelentettek a hatóságoknak. Az EJEB először is megállapította, hogy a felperes által elszenvedett bántalmazás az EJEE 3. cikkének hatálya alá tartozik. Ezután az EJEB megállapította, hogy az államnak figyelemmel kellett volna lennie az iskolai szexuális erőszak potenciális veszélyére. Akkoriban nem létezett megfelelő eljárás, amely lehetővé tette volna egy gyermek vagy szülő számára, hogy közvetlenül az állam felé jelentse a bántalmazást. Emellett nem voltak felügyeleti mechanizmusok, amellyel ellenőrizték volna a tanárok gyermekekkel szembeni bánásmódját. Az EJEB ezért arra a következtetésre jutott, hogy Írország nem teljesítette az EJEE 3. cikkéből eredő pozitív kötelezettségeit, mivel nem biztosított hatékony védelmi mechanizmust a gyermekek iskolai zaklatására. Az EJEB szerint az államnak emellett hatékonyan ki kell vizsgálnia a bántalmazások vagy halálesetek gyanúját, függetlenül attól, hogy az elkövetők állami alkalmazottak-e³³⁶ vagy magánszemélyek. A vizsgálat akkor hatékony, ha az áldozatok vagy jogutódaik által benyújtott panasz beérkezésekor az állam olyan eljárást indít el, amelynek nyomán azonosítható és megbüntethető az EJEE 2. vagy 3. cikkébe ütköző erőszakos cselekményekért felelős személy.

Az ESC szerint a gyermekek visszaéléssel és bántalmazással szembeni védelemhez való joga főként a 7. és 17. cikk hatálya alá tartozik, amelyek előírják, hogy az államoknak meg kell védeniük a gyermekeket a bántalmazás minden formájával szemben. Az ECSR úgy értelmezte a 17. cikket, hogy az előírja a gyermekekkel szembeni erőszak minden formájának jogi tilalmát minden környezetben (otthon, iskolában és intézményekben). Az ECSR ítélezési gyakorlatában az ESC³³⁷ 17. cikkének megsértését állapította meg, ahol az államok nem rendelkeztek olyan jogszabályról, amely kifejezetten és átfogóan tiltja „a

336 EJEB, *Assenov és társai kontra Bulgária* (24760/94), 1998. október 28.

337 ECSR, *Association for the Protection of All Children (APPROACH) kontra Cseh Köztársaság*, 96/2013. sz. panasz, 2015. május 29.

gyermekek testi épségét, méltóságát, fejlődését vagy pszichológiai jólétét valószínűleg befolyásoló testi fenytés minden formáját”.³³⁸

Emellett a Lanzarote-i Egyezmény szerint az államoknak büntetendővé kell tenniük a gyermekekkel szemben elkövetett szexuális erőszak és szexuális kizsákmányolás különböző formáit.³³⁹ Ez az egyezmény azt is előírja az államok számára, hogy hozzanak jogalkotási és egyéb intézkedéseket a gyermekek szexuális zaklatásának megelőzése érdekében, figyelemfelkeltő kampányok szervezésével, a szakemberek képzésével, a gyermekek bántalmazásának kockázatával kapcsolatos tájékoztatással, valamint a gyermekbántalmazással kapcsolatos bűncselekmények elkövetésével fenyegetett személyeknek nyújtott szakértői segítséggel. A Lanzarote-bizottság nyomon követi az egyezmény végrehajtását, és jelentést, véleményeket és nyilatkozatokat bocsát ki.³⁴⁰ Az *X és társai kontra Bulgária* ügyben az EJEB hangsúlyozta, hogy az EJEE 3. cikkét más alkalmazandó nemzetközi okmányok, különösen a Lanzarote-i Egyezmény fényében kell értelmezni a nyomozási és eljárási követelmények tekintetében.³⁴¹ Ezenkívül a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdeletről és azok megelőzéséről szóló egyezmény (*Isztambuli Egyezmény*)³⁴² 4. és 5. cikke értelmében az államok vállalják, hogy külön jogalkotási intézkedéseket hoznak, és kivizsgálják a nőkkel szembeni erőszak eseteit. A 22. cikk értelmében az államok kötelesek támogató szakszolgáltatásokat biztosítani a kapcsolati erőszak áldozatává vált nők és gyermekek számára. A nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni fellépéssel foglalkozó szakértői csoport nyomon követi az egyezmény végrehajtását.³⁴³

338 ECSR, *Association for the Protection of All Children (APPROACH) kontra Szlovénia*, 95/2013. sz. panasz, 2015. május 27., 51. pont.

339 Európa Tanács (2007), *Egyezmény a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről*, CETS 201., 2007. október 25.

340 Lásd például: Európa Tanács, Lanzarote-bizottság (2019), *A Declaration of the Lanzarote Committee on protecting children in out-of-home care from sexual exploitation and sexual abuse*, 2019. október 21.; Lanzarote-bizottság (2018), *2nd implementation report: Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The strategies*, 2018. január 31.; Lanzarote-bizottság (2017), *Interpretative Opinion on the applicability of the Lanzarote Convention to sexual offences against children facilitated through the use of information and communication technologies (ICTs)*, 2017. május 12.; Lanzarote-bizottság (2015), *1st implementation report: Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The framework*, 2015. december 4.

341 EJEB, *X és társai kontra Bulgária* (22457/16), 2021. február 2.

342 Európa Tanács (2011), *Az Európa Tanács egyezménye a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdeletről és azok megelőzéséről*, CETS 210., 2011. május 11.

343 Európa Tanács, A nőkkel szembeni és a kapcsolati erőszak elleni fellépéssel foglalkozó szakértői csoport (GREVIO) (2020), *1st general report on GREVIO's activities*, 2020. április.

Példa: Az *X és társai kontra Bulgária*³⁴⁴ ügy három bolgár gyermek azon állításaira vonatkozik, amelyek szerint egy bulgáriai árvaházban szexuálisan bántalmazták őket, mielőtt Olaszországban örökbe fogadták őket. Tekintettel a gyermekek szexuális zaklatásának megelőzésére szolgáló kielégítő jogszabályi és szabályozási keretre, valamint arra, hogy nincs bizonyíték arra, hogy bármelyik hatóság tudomást szerzett az állítólagos visszaélésről, az EJEB nem állapította meg a 3. cikk érdemi részének megsértését. A bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy Bulgária az állítólagos visszaélés vizsgálata során nem használt fel minden észszerű vizsgálati és nemzetközi együttműködési intézkedést. Konkrétan a hatóságok egyáltalán nem kísérelték meg a kérelmezők orvosi vizsgálatát, és nem hallgatták meg őket vagy az általuk megnevezett más gyermekeket. Ezenkívül a bolgár hatóságok egyáltalán nem mérlegelték fedettebb nyomozási intézkedések, például az árvaház területének megfigyelése, telefonlehallgatás vagy telefon- és elektronikus üzenetek lehallgatása, vagy fedett ügynökök használata lehetőségét, amelyeket a Lanzarote-i Egyezmény kifejezetten megemlít, és amelyeket ilyen esetekben Európa-szerte széles körben alkalmaznak. Az EJEB arra a következtetésre jutott, hogy nem tettek meg minden észszerű intézkedést annak érdekében, hogy fényt derítsenek a tényekre, és nem végezték el az eléjük terjesztett bizonyítékok teljes körű és gondos elemzését, megsértve ezzel az EJE 3. cikke szerinti eljárási kötelezettségüket.

A nemzetközi jogban az állami szintű gyermekvédelem biztosításának kulcsfontosságú jogi eszköze a CRC. A 19. cikk értelmében a részes államok kötelesek jogalkotási, közigazgatási, szociális és oktatási intézkedéseket hozni annak érdekében, hogy megvédjék a gyermekeket az erőszak minden formájával szemben, beleértve a testi fenyegetést is. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága jelentős számú átfogó kommentárt és ajánlást adott ki, amelyben az államoknak a CRC értelmében fennálló kötelezettségeit értelmezte. Például a 13. sz. átfogó kommentár ismerteti a gyermekeknek az erőszak minden formájával szembeni védelmét szolgáló intézkedéseket³⁴⁵, a 8. sz. átfogó kommentár pedig felszólítja az államokat, hogy hozzanak megfelelő intézkedéseket a testi fenyegetés valamennyi formája ellen.³⁴⁶

344 Lásd még: EJEB, *X és társai kontra Bulgária* (22457/16), 2021. február 2.

345 ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2011), *13. sz. átfogó kommentár (2011): A gyermek joga az erőszak minden formájától való mentességhez*, CRC/C/GC/13, 2011. április 18.

346 ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2007), *8. sz. átfogó kommentár (2006): A gyermeknek a testi fenyegetéssel és a büntetés más kegyetlen vagy megalázó formáival szembeni védelemhez való joga*, (19. cikk, a 28. cikk (2) bekezdése és a 37. cikk többek között), CRC/C/GC/8, 2007. március 2.

7.1.2. Visszaélések az iskolában

Az ET jogában az EJEB elsősorban az EJEE 3. cikke szerinti fegyelmi intézkedésként elemezte az iskolai visszaélésekkel kapcsolatos panaszokat. Amennyiben a testi fenytésre irányuló intézkedések nem érik el a 3. cikkben előírt súlyossági küszöböt, a testi és erkölcsi sérthetetlenséghez való jog keretében a 8. cikk hatálya alá tartozhatnak.

A *Campbell és Cosans kontra Egyesült Királyság* ügy az államilag támogatott oktatásban részt vevő gyermekek testi fenytésére vonatkozott³⁴⁷. Ezt követte a *Costello-Roberts kontra Egyesült Királyság*³⁴⁸ ügy a magániskolákban a gyermekek testi fenytésével kapcsolatban. Az EJEB egyik esetben sem állapította meg az EJEE 3. cikkének megsértését. A *Costello-Roberts*-ügy óta azonban változás következett be a gyermekekre vonatkozó fegyelmi intézkedések alkalmazásával kapcsolatos társadalmi attitűdökben és jogi normákban, ami arra utal, hogy meg kell védeni a gyermekeket az erőszak és a bántalmazás minden formájával szemben.³⁴⁹

Példa: Az *F. O. kontra Horvátország*³⁵⁰ ügy tárgya egy diák állítólagos zaklatása egy állami iskola tanára részéről, valamint az, hogy az állami hatóságok nem reagáltak érdemben az állítására. A tanár a felperest „hülyének, idiótának, bolondnak, suttyónak” nevezte. Az EJEB megállapította, hogy bár a tanárnak a felperessel szembeni első sértegetése a felperes és osztálytársai fegyelmezésére irányult, a két későbbi esetet csak verbális visszaélésnek lehet tekinteni, amely megaláztatásnak, lekicsinylésnek és nevetségessé tételnek minősül. Az EJEB hangsúlyozta, hogy a tanároktól elvárják, hogy megértsék, hogy a szóbeli provokáció és a visszaélés súlyosan érintheti a diákokat, különösen az érzékeny diákokat. Emellett a tanárnak tisztában kell lennie azzal, hogy a diákokkal szembeni erőszak bármely formája, beleértve a verbális bántalmazást is, legyen bármilyen enyhe, nem elfogadható oktatási környezetben, és hogy a diákokkal a méltóságuk és erkölcsi integritásuk kellő tiszteletben tartása mellett kell kapcsolatba lépniük. A bíróság hangsúlyozta továbbá, hogy a hazai hatóságoknak megfelelő jogalkotási, közigazgatási, szociális és oktatási

347 EJEB, *Campbell és Cosans kontra Egyesült Királyság* (7511/76 és 7743/76), 1982. február 25.

348 EJEB, *Costello-Roberts kontra Egyesült Királyság* (13134/87), 1993. március 25.

349 EJEB, *F. O. kontra Horvátország* (29555/13), 2021. április 22. Lásd még: EJEB, *V. K. kontra Oroszország*, (68059/13), 2017. március 7.

350 EJEB, *F. O. kontra Horvátország* (29555/13), 2021. április 22.

intézkedéseket kell hozniuk annak érdekében, hogy mindenkor és minden körülmények között egyértelműen megtiltsák a gyermekekkel szembeni erőszak vagy bántalmazás minden formáját, és ezáltal biztosítsák a zéró toleranciát az oktatási intézményekben elkövetett erőszakkal vagy visszaélésekkel szemben. Ez magában foglalja az elszámoltathatóság megfelelő büntetőjogi, polgári, közigazgatási és szakmai eszközök révén történő biztosításának szükségességét. Ebben a konkrét ügyben a bíróság megállapította, hogy a belföldi hatóságok által hozott egyetlen intézkedés az iskolai pszichológustól kapott szóbeli megrovásra vonatkozott, amely nem orvosolta a tanár magatartása által okozott problémát. Az EJEB ezért megállapította, hogy megsértették az EJEE 8. cikkét.

7.1.3. Szexuális bántalmazás

A gyermekek szexuális bántalmazása számos formát ölthet, ideértve a zaklatást, a gyermek elcsábítását, megérintését, a vérfertőzést vagy a nemi erőszakot. Erre különböző helyszíneken, többek között otthon, iskolákban, gondozó intézményekben és templomokban, valamint az internet és a digitális technológiák használata révén online is sor kerülhet. A gyermekek különösen ki vannak szolgáltatva a szexuális bántalmazásnak, mivel gyakran felnőttek hatalma és ellenőrzése alatt állnak, és kevésbé férnek hozzá a panasztételi mechanizmusokhoz. Az emberkereskedelemmel és a gyermekek szexuális kizsákmányolását ábrázoló anyagokkal kapcsolatos bűncselekményekkel a [7.2.2.](#), illetve a [7.2.3. szakasz](#) foglalkozik.³⁵¹

Az uniós jogban a 2011/93/EU irányelv a gyermekek szexuális zaklatásával kapcsolatos különböző bűncselekményekre vonatkozó büntetőjogi minimumszankciók harmonizálására törekszik a tagállamok között, nagyrészt a Lanzarote-i Egyezmény megközelítését tükrözve.³⁵² A 3. cikk értelmében a tagállamok büntetőjogi eszközökkel büntetik a szexuális zaklatás különböző formáit, az olyan bűncselekményeket, mint a gyermekek szexuális tevékenység vagy szexuális zaklatás figyelésére való felbujtása, a gyermekekkel folytatott szexuális tevékenység, valamint a gyermekek pornográf előadásokon való részvétel céljából történő toborzása és/vagy kényszerítése. Az irányelv szigorúbb

351 Lásd: Intézményközi Munkacsoport (2016), *Terminology guidelines for the protection of children from sexual exploitation and sexual abuse*, 2016. január 28.

352 Az EU, az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló, 2011. december 13-i [2011/93/EU irányelv](#), HL L 335., 2011, 1. o.

szankciókat ír elő arra az esetre, ha a cselekményeket bizalmi helyzetben lévő személyek követik el, különösen kiszolgáltatott gyermekek ellen és/vagy kényszer alkalmazásával. Emellett a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a gyermekek bántalmazásával gyanúsított személyeket automatikusan eljárás alá vonják, és hogy a szexuális bántalmazással kapcsolatos bűncselekmények miatt elítélt személyek semmilyen olyan szakmai tevékenységet ne gyakorolhassanak, amelyek gyermekekkel való közvetlen vagy rendszeres kapcsolat-tartással járnak. Az irányelv rendelkezéseket tartalmaz a gyermekbarát eljárásokra irányulóan is, valamint biztosítja a gyermek áldozatok bíróságok előtti védelmét.

Ezen irányelv 10. cikke előírja a tagállamok számára annak biztosítását, hogy mindenkit, akit gyermekek szexuális zaklatása, kizsákmányolása és pornográfia miatt ítélték el, eltiltsanak a gyermekekkel való közvetlen és rendszeres kapcsolattartással járó tevékenységek gyakorlásától. A bünygyi nyilvántartási információk tagállamok közötti cseréjének szabályozásáról szóló [2009/315/IB kerethatározat](#)³⁵³ megkönnyíti az irányelv végrehajtását azáltal, hogy lehetővé teszi a gyermekek szexuális zaklatása miatt elítélt személyekről a bünygyi nyilvántartásban szereplő információk megosztását.³⁵⁴

Az online tartalmakkal kapcsolatban különös figyelmet kell fordítani a gyermekek szexuális zaklatását ábrázoló, az interneten terjedő anyagokra. A gyermekek szexuális bántalmazása elleni küzdelemről szóló irányelv arra kötelezi a tagállamok hatóságait, hogy távolítsák el a gyermekek szexuális zaklatását ábrázoló anyagokat tartalmazó vagy terjesztő weboldalakat, mind a területükön, mind azon kívül.³⁵⁵ Az [elektronikus kereskedelemről szóló irányelv](#)³⁵⁶ meghatározza az online közvetítőkre vonatkozó hatályos felelősségi szabályokat. A 3. cikk lehetővé teszi a jogellenes tartalomra vonatkozó értesítési

353 EU, az Európai Unió Tanácsa (2009), [2009. február 26-i 2009/315/IB kerethatározat](#) a bünygyi nyilvántartásból származó információk tagállamok közötti cseréjének megszervezéséről és azok tartalmáról, HL L 93., 2009.

354 EU, Európai Bizottság (2020), [A gyermekek szexuális bántalmazása elleni hatékonyabb küzdelemre irányuló uniós stratégia](#), COM(2020) 607 final, 2020. július 24.

355 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), [2011/93/EU irányelv \(2011. december 13.\) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről](#), valamint a [2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról](#), HL L 335., 2011, 25. cikk).

356 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2000), [2000/31/EK irányelv a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól](#) (az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv), HL L 178., 2000.

és eltávolítási mechanizmusokat, amennyiben ez az intézkedés a következők miatt szükséges: „közrend, különösen a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése és üldözése, ideértve a kiskorúak védelmét és a faji, nemi, vallási vagy nemzeti alapú bármilyen gyűlöletre uszítás és az egyének emberi méltóságának megsértése elleni harcot”.

A személyes és egyéb adatoknak a gyermekek szexuális zaklatása elleni küzdelem céljából történő kezeléséről szóló, 2021-ben elfogadott ideiglenes rendelet³⁵⁷ ideiglenes eltérést ír elő az elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv egyes rendelkezéseitől³⁵⁸. Ez biztosítja, hogy egyes online szolgáltatók folytathassák a gyermekek online szexuális zaklatásának felderítésére és bejelentésére irányuló önkéntes tevékenységeiket. Ez az eltérés három évig tart.³⁵⁹

Az **audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló felülvizsgált irányelv** a 6a. cikk alapján új szabályokat vezetett be, amelyek előírják a tagállamok számára annak biztosítását, hogy a joghatóságuk alá tartozó médiaszolgáltatások által nyújtott olyan audiovizuális médiaanyagot, amely károsíthatja a gyermekek fizikai, szellemi vagy erkölcsi fejlődését, olyan módon bocsássák rendelkezésre, hogy a gyermekek általában ne hallhassák vagy láthassák ezeket, a műorszám potenciális károsodásával arányos intézkedéseket alkalmazva. A legkárosabb tartalmakra, például az öncélú erőszakra és a pornográfiára a legszigorúbb intézkedéseket kell alkalmazni. Ezen túlmenően ez a cikk előírja a tagállamok számára annak biztosítását, hogy a médiaszolgáltatók az audiovizuális médiaszolgáltatás tartalmának potenciálisan káros jellegét leíró rendszeren keresztül megfelelő tájékoztatást nyújtsanak a nézők számára az olyan

357 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2021), (EU) 2021/1232 rendelet (2021. július 14.) a 2002/58/EK irányelv egyes rendelkezéseitől a technológiáknak a számfüggetlen személyközi hírközlési szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók által a gyermekek online szexuális zaklatása elleni küzdelem céljából személyes és egyéb adatok kezelésére való használata tekintetében való ideiglenes eltérésről, PE/38/2021/REV/1, 2021. július 30.

358 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2002), 2002/58/EK irányelv (2002. július 12.) az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről (elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv), HL L 201., 2002.

359 EU, Európai Bizottság (2020), *A gyermekek szexuális bántalmazása elleni hatékonyabb küzdelemre irányuló uniós stratégia*, COM(2020) 607 final, 2020. július 24.

tartalmakról, amelyek károsíthatják a gyermekek fizikai, szellemi vagy erkölcsi fejlődését.³⁶⁰

Emellett a Bizottság 2020 decemberében javaslatot tett a digitális szolgáltató-sokról szóló jogszabályra, amely az online térrel kapcsolatos kötelezettségek átfogó reformja, és a gyermekek és más kiszolgáltatók csoportok védelmével is foglalkozik.³⁶¹

Az ET jogában az EJEB az EJEE 3. és 8. cikke alapján vizsgált szexuális bántalmazással kapcsolatos ügyeket. A panaszok általában arra vonatkoztak, hogy az államok nem hoztak megfelelő intézkedéseket a gyermekek bántalmazással szembeni védelmére irányulóan. A 3. cikkel összefüggésben az EJEB azt is vizsgálta, hogy az államok ténylegesen kivizsgálták-e a szexuális bántalmazás gyanúját. A 8. cikk alapján benyújtott, gyermekbántalmazásra vonatkozó állítások az ilyen cselekményeknek az áldozat testi vagy lelki épségére, valamint a családi élet tisztelgetben tartásához való jogra gyakorolt hatására vonatkoznak. Az államok 3. és 8. cikk szerinti kötelezettségeit időnként nem lehet élesen elkülöníteni egymástól; az EJEB mindkét cikk vonatkozásában hasonló érvelést alkalmaz a jogsértések megállapításához. Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy a 8. cikken alapuló ügyek gyakoribbak a jogtalan kiemeléssel/gondozásba vétellel kapcsolatos helyzetekben és a gyermekbántalmazás gyanújának a családra gyakorolt hatását érintő esetekben.³⁶² Ezeket a helyzeteket az [5. fejezet](#) vizsgálja.

Példa: Az *M. C. kontra Bulgária* ügyben³⁶³ a felperes egy 14 éves lány volt, aki azt állította, hogy két ember megerőszakolta, amikor egy este szórakozni ment. A hazai hatóságokhoz benyújtott panaszát elsősorban amiatt utasították el, mert a fizikai erőszak semmilyen formáját nem állapították meg. Az EJEB megjegyezte, hogy az erőszakos közösülés gyanúja az EJEE 3. cikke alá tartozik, és az alperes államnak hatékonyan ki kellett

360 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2018), [\(EU\) 2018/1808 irányelv](#) (2018. november 14.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról szóló 2010/13/EU irányelv módosításáról, HL L 303., 2018, 69. o.

361 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2020), [Javaslat rendeletre a digitális szolgáltatások egységes piacáról \(digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály\) és a 2000/31/EK irányelv módosításáról](#), COM(2020) 825 final, 2020. december 15.

362 Európa Tanács (2021), [Respecting human rights and the rule of law when using automated technology to detect online child sexual exploitation and abuse](#), független szakértői jelentés, 2021. június.

363 EJEB, *M. C. kontra Bulgária* (39272/98), 2003. december 4.

vizsgálja az erre vonatkozó állításokat. Annak megállapításakor, hogy a bolgár hatóságok nem végeztek ilyen vizsgálatot, az EJEB arra a bizonyítékra támaszkodott, hogy a hatóságok általában elutasították azokat az ügyeket, amelyekben az áldozat nem tudta bizonyítani, hogy fizikailag ellenállt az erőszakos közösülésnek. A bíróság úgy ítélte meg, hogy egy ilyen bizonyítási küszöb nem felel meg az erőszakos közösülés áldozatai esetében fennálló ténybeli realitásoknak, ami az EJEE 3. cikkébe ütközően aláshatta a hatósági vizsgálat hatékonyságát.

Példa: Az *R. B. kontra Észtország*³⁶⁴ ügyben két videointerjú készült egy négyéves lánnyal, aki apját szexuális zaklatással vádolta. Egyikben sem tájékoztatták arról, hogy joga van ahhoz, hogy ne tanúskodjon családtagja ellen, vagy arról, hogy köteles az igazságot mondani, noha a nemzeti büntetőeljárás szabályai előírják ezeket az utasításokat. Az ezt követő bírósági eljárásokban a legfelsőbb bíróság úgy ítélte meg, hogy a felperes meghallgatás előtti megfelelő tájékoztatásának elmulasztása olyan jelentőséggel bír, amely elfogadhatatlanná teszi tanúvallomását, amely az ügyben döntő jelentőségű bizonyítéknak minősül. Következésképpen az apát felmentették. Az EJEB hangsúlyozta, hogy a nyomozásokat és a büntetőeljárásokat a gyermekek mindenek felett álló érdekének és jogainak védelme mellett kell lefolytatni, amihez gyermekbarát és a gyermekkorú áldozatokat védő intézkedések elfogadására van szükség a büntetőeljárás során. Különösen fontos volt a gyermekek tanúvallomásának védelme mind a tárgyalást megelőző nyomozás, mind a tárgyalás során. [Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatásai](#) szerint amennyiben kevésbé szigorú szabályokat alkalmaznak a bizonyításfelvételre vagy más gyermekbarát intézkedésekre, az ilyen intézkedések önmagukban nem csökkenthetik a gyermek vallomásának vagy bizonyítékainak értékét, a védelemhez való jog sérelme nélkül. A felperes tanúvallomását azonban éppen az eljárási szabályok szigorú alkalmazása miatt találták elfogadhatatlannak, ezek ugyanis nem tesznek különbséget a felnőttek és a gyermekek között, és így nem írnak elő kivételeket vagy kiigazításokat a gyermek tanúk számára. Következésképpen az EJEB arra a következtetésre jutott, hogy a nemzeti hatóságoknak a felperes apja által elkövetett szexuális visszaélésre vonatkozó állítására adott eljárási válaszában jelentős hiányosságai voltak, amelyek nem vették kellőképpen figyelembe a kiskorú gyermek különleges kiszolgáltatottságát és ennek

364 EJEB, *R. B. kontra Észtország* (22597/16), 2021. június 22.

megfelelő szükségleteit, megsértve ezzel az alperes államnak az EJEE 3. és 8. cikkéből eredő pozitív kötelezettségeit.³⁶⁵

Példa: Az *A. §. kontra Törökország*³⁶⁶ ügy olyan szexuális támadásra és fizikai erőszakra vonatkozott, amelynek a felperes gyermekként való előzetes letartóztatása során ki volt téve. Az EJEB arra a következtetésre jutott, hogy bár a török büntetőjog bűncselekménnyé nyilvánította a személyek testi épsége elleni olyan támadásokat, mint amelyeket a jelen ügyben kifogásoltak, mivel a felperestől a büntetőeljárás megindításának előfeltételeként hivatalos panaszt követelt meg, anélkül hogy figyelembe vették volna sajátos kiszolgáltatottságát, a magánszemélyeknek az EJEE 3. cikkével ellentétes bánásmóddal szembeni védelmére irányuló végrehajtási intézkedések nem bizonyultak eredményesnek.

A **Lanzarote-i Egyezmény** részletesen szabályozza a gyermekek szexuális zaklatással szembeni védelemhez való jogát. Ezt az ET keretében elfogadott egyezményt Európán kívüli államok is ratifikálhatják. Ezt a kötelező érvényű eszközt számtalan nem kötelező érvényű eszköz támogatja, melyek célja annak további biztosítása, hogy az államok hatékony intézkedéseket hozzanak a gyermekek szexuális bántalmazásával szemben.³⁶⁷ Amint azt a Lanzarote-bizottság egyértelművé teszi, a Lanzarote-i Egyezmény azt is előírja az államok számára, hogy védjék meg a gyermekeket a digitális környezetben elkövetett szexuális visszaélésekkel szemben.³⁶⁸ 2019-ben a Lanzarote-bizottság véleményt fogadott el a Lanzarote-i Egyezmény 20. cikkéről a gyermek által előállított, szexuális konnotációjú vagy ilyen szempontból explicit képek és/vagy videók tekintetében. A vélemény azonosítja azokat a helyzeteket, amelyek nem minősülnek bűncselekménynek, és azokat, amelyek esetében végső megoldásként büntetőeljárást kell indítani.³⁶⁹ A különösen kiszolgáltatott helyzetben

365 Lásd még: EJEB, *A és B kontra Horvátország* (7144/15), 2019. június 20.

366 EJEB, *A. §. kontra Törökország* (58271/10), 2016. szeptember 13.

367 Pl.: az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése (1996), 1099 (1996). sz. határozat a gyermekek szexuális kizsákmányolásáról; 1996. szeptember 25.; az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése (2000), 1212 (2000). sz. határozat a fegyveres konfliktusokban elkövetett nemi erőszakról, 2000. április 3.; az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése (2002), 1307 (2002). sz. határozat a gyermekek szexuális kizsákmányolásáról: zéró tolerancia, 2002. szeptember 27.

368 Európa Tanács, Lanzarote-bizottság (2017), *Interpretative opinion on the applicability of the Lanzarote Convention to sexual offences against children facilitated through the use of information and communication technologies (ICTs)*, 2017. május 12.

369 Európa Tanács, Lanzarote-bizottság (2019), *Opinion on child sexually suggestive or explicit images and/or videos generated, shared and received by children*, 2019. június 6.

lévő gyermekek által készített, szexuális konnotációjú vagy ilyen szempontból explicit képeket és/vagy videókat visszaélészerű/kizsákmányoló magatartás eredményének kell tekinteni.³⁷⁰ A gyermekek szexuális kizsákmányolását ábrázoló anyagokkal kapcsolatos további információk a [7.2.3. szakaszban](#) találhatóak.

A Lanzarote-i Egyezmény a gyermekek elleni szexuális zaklatás megelőzésével is foglalkozik, *többek között* a gyermekek oktatása révén: a Feleknek meg kell hozniuk a szükséges jogalkotási vagy egyéb intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy a gyermekek az alap- és középfokú oktatás során tájékoztatást kapjanak a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás kockázatairól, valamint saját védelmük eszközeiről, képességeik alakulásához igazodva.

Példa: Az *A. R. és L. R. kontra Svájc*³⁷¹ ügy tárgya az, hogy egy általános iskola elutasította az első felperes arra irányuló kérelmét, hogy az akkor hétéves és az általános iskola második éve előtt álló lánya mentesüljön a négy és nyolc év közötti gyermekek számára kötelező szexuális nevelési órák alól. Az EJEB megállapította, hogy a szexuális nevelés az óvodában és az általános iskola első éveiben nem szisztematikus; a tanároknak csupán reagálniuk kell a gyermekek kérdéseire és cselekedeteire. Az általános iskolai tanulók szexuális nevelés alóli mentesítésének megtagadása az állam mérlegelési jogkörébe tartozik, ezért nem minősült az EJEE 8. cikke megsértésének. Következésképpen a panaszt elfogadhatatlannak nyilvánították.

7.1.4. Családon belüli erőszak és a gyermek elhanyagolása

A kapcsolati erőszakkal kapcsolatos esetekben sokszor áll fenn a szexuális erőszak gyanúja. Ebben az összefüggésben az államok nemzetközi jog szerinti kötelezettségei hasonlóak a fenti [7.1.3. szakaszban](#) felsoroltakhoz.

370 Európa Tanács, Lanzarote-bizottság (2019), [Opinion on child sexually suggestive or explicit images and/or videos generated, shared and received by children](#), 2019. június 6.; Európa Tanács, Lanzarote-bizottság (2017), [Interpretative opinion on the applicability of the Lanzarote Convention to sexual offences against children facilitated through the use of information and communication technologies \(ICTs\)](#), 2017. május 12.

371 EJEB, *A. R. és L. R. kontra Svájc* (22338/15), 2017. december 19.

Az ET jogában a kapcsolati erőszakkal kapcsolatos ügyeket a nők általában vagy egyedül, vagy gyermekeikkel együtt terjesztik elő, azt kifogásolva, hogy az állam nem teljesítette megfelelően az EJE 2., 3. és 8. cikke szerinti azon kötelezettségét, hogy megvédje őket a károkozástól. Az államoknak eleget kell tenniük azon pozitív kötelezettségüknek, hogy hatékony intézkedéseket hozzanak a kapcsolati erőszakkal szemben, és hatékonyan kivizsgálják a kapcsolati erőszakkal vagy a gyermekek elhanyagolásával kapcsolatos, vitatható állításokat.

Példa: A *Kurt kontra Ausztria*³⁷² ügy tárgya a felperes fiának a férje által az iskolában történt meggyilkolása volt. A felperes kifogásolta, hogy a hatóságok nem védték meg családját erőszakos férjével szemben, akit már elítéltek az ellene elkövetett kapcsolati erőszak miatt, és kitiltottak az otthonukból. Az EJEB emlékeztetett arra, hogy a kapcsolati erőszakkal összefüggésben az állami hatóságokra háruló kötelezettségek először is azonnali reagálást követelnek meg a kapcsolati erőszakra vonatkozó állításokra. Másodszor a hatóságoknak meg kellett állapítaniuk, hogy valós és közvetlen kockázat áll-e fenn a kapcsolati erőszak egy vagy több azonosított áldozatának életére nézve, megfelelően figyelembe véve a kapcsolati erőszak eseteinek sajátos körülményeit, és szem előtt tartva, hogy a közös háztartáshoz tartozó gyermekek elleni erőszakot az elkövetők a partnerükkel szembeni büntetés végső formájaként alkalmazhatják. Autonóm, proaktív és átfogó kockázatértékelésre volt szükség; a hatóságoknak nem kizárólag arra kell támaszkodniuk, hogy az áldozat hogyan érzékeli a kockázatot, hanem azt saját értékelésükkel, valamint az összes releváns kockázati tényezőre és az ügy valamennyi elemére vonatkozó információk gyűjtésével és értékelésével kell kiegészíteniük. Harmadszor, ha ezen értékelés eredménye ilyen kockázat fennállása lett volna, végre kell hajtani a hatóságok azon kötelezettségét, hogy az értékelt kockázat mértékével arányos, megfelelő megelőző operatív intézkedéseket hozzanak.

A felperes esetében a hatóságok azonnal reagáltak a kapcsolati erőszakkal kapcsolatos vádjaira, bizonyítékokat vettek fel, valamint eltiltó és védelmi határozatokat hoztak, késedelem vagy tétlenség nélkül. Kockázatértékelésük – bár nem követett szabványosított eljárást – megfelelt az önállóság, proaktív és átfogó jelleg követelményeinek, és nem azonosította a gyermekek élete elleni támadás valós és közvetlen kockázatát a kapcsolati erőszakkal

372 EJE, *Kurt kontra Ausztria* [Nagytanács] (62903/15), 2021. június 15.

összefüggésben alkalmazott *Osman*-teszt alapján³⁷³. Következésképpen a hatóságok nem voltak kötelesek olyan további megelőző jellegű operatív intézkedéseket hozni, különösen a felperes gyermekei tekintetében, magán- vagy akár nyilvános helyszíneken, mint amilyen például a gyermekek iskolájára vonatkozóan kibocsátott tiltó határozat. Az *EJEB ennek megfelelően nem állapította meg az EJEE 2. cikkének megsértését*.

Példa: A *Kontrová kontra Szlovákia* ügyben³⁷⁴ a felperest férje többször is bántalmazta fizikailag. Panaszt tett a rendőrségen, de panaszát később visszavonta. Ezt követően férje gyermekeik megölésével fenyegette. Ezt egy rokon jelentette a rendőrségnek. Az eset után néhány nappal azonban a felperes férje lelötte két gyermeküket, és magával is végzett. Az *EJEB* megállapította, hogy az államnak pozitív kötelezettségei merülnek fel az *EJEE 2. cikke* vonatkozásában, amennyiben a hatóságoknak tudomásuk van vagy tudniuk kellene arról, hogy egy azonosított személy élete ténylegesen és közvetlenül veszélyben van. A szóban forgó esetben a szlovák hatóságoknak tudniuk kellett volna e veszély fennállásáról, mivel a felperes és a rendőrség között előzőleg volt kommunikáció. A rendőrségnek pozitív kötelezettségeiből adódóan nyilvántartásba kellett volna venni a felperes büntetőjogi panaszát, bűnügyi nyomozást kellett volna indítani, és büntetőjogi eljárást kellett volna kezdeményezni, megfelelően nyilvántartva a segélyhívásokat, és lépéseket téve azon állítások vonatkozásában, hogy a felperes férje vadászpuskával rendelkezik. A rendőrség azonban nem tett eleget kötelezettségeinek, és ennek közvetlen következménye volt a felperes gyermekeinek halála, ami az *EJEE 2. cikkének megsértését* jelenti.

Példa: A *Talpis kontra Olaszország*³⁷⁵ tárgya a felperes és gyermekei ellen a férje által több ízben elkövetett erőszak. Az első két alkalmat követően a felperes panaszt nyújtott be férjével szemben, és védelmi intézkedéseket kért. A rendőrség először a panasza után hét hónappal kérdezte ki a

373 Az *Osman kontra Egyesült Királyság* ügyben (1998) a bíróság kétrészes tesztet írt elő annak meghatározására, hogy mikor keletkezik olyan pozitív kötelezettség, amely szerint operatív intézkedéseket kell hozni annak érdekében, hogy megvédjék azt az egyént, akinek az életét egy másik személy bűncselekményeivel szemben veszély fenyegeti. Az *Osman*-tesztet ezt követően különböző körülmények között alkalmazták. A különböző helyzetek átfogóbb áttekintéséhez lásd: *EJEB, Bljakaj és társai kontra Horvátország* (74448/12), 2014. szeptember 18., 107-111. pont.

374 *EJEB, Kontrová kontra Szlovákia* (7510/04), 2007. május 31.

375 *EJEB, Talpis kontra Olaszország* (41237/14), 2017. szeptember 18.

felperest. Időközben a harmadik erőszakos epizód eredményeként a pár fia meghalt, a felperes pedig megsérült. Az EJEB tudomásul vette a hatóságok alábbi mulasztásait: a) a felperes panaszát követő hét hónapon keresztül nem folytattak vizsgálatot, és nem hoztak semmilyen intézkedést a felperes védelmében ezen időszak alatt; b) a férjét súlyos testi sértés miatt három évvel a felperes panaszának benyújtását követően ítélték el, és csak azt követően, hogy megölte fiát és megkísérelte megölni a felperest; valamint c) a rendőrség hat hónapig inaktív maradt azt követően, hogy az ügyész kérte, hogy haladéktalanul intézkedjen a felperes védelem iránti kérelméről. A bíróság megállapította a 2. cikk megsértését a kérelmező és fia élete védelmének elmulasztása miatt, a 3. cikk megsértését a felperes kapcsolati erőszakkal szembeni védelmének elmulasztása miatt, valamint a 2. és 3. cikkel összefüggésben értelmezett 14. cikk megsértését.³⁷⁶

Gyermekek intézményeken vagy családon belüli elhanyagolásával kapcsolatos ügyek szintén kerültek az EJEB elé. A hatóságokat a gyermekek szülők általi elhanyagolásával kapcsolatos helyzetekben hasonló kötelezettségek terhelik, mint a fent bemutatott esetekben. Az államnak egyrészt hatékony gyermekvédelmi mechanizmusokat kell létrehoznia, másrészt az állami hatóságoknak intézkedéseket kell tenniük a gyermekek védelme érdekében, amennyiben bejelentés érkezik gyermekek elhanyagolásáról, vagy elegendő bizonyíték áll rendelkezésükre egy gyermek elhanyagolására vonatkozóan, történjék az akár otthon, akár magánintézményekben.³⁷⁷ Az állami intézményekben előforduló elhanyagolás közvetlen gyermekvédelmi kötelezettségeket ró a hatóságokra, amelyek keretében biztosítaniuk kell, hogy a gyermekek megfelelő (orvosi) ellátásban részesüljenek, a nekik otthont adó létesítmények megfelelőek legyenek és/vagy a személyzet képzett legyen ahhoz, hogy foglalkozni tudjon a gyermekek szükségleteivel.³⁷⁸

Az **Isztambuli Egyezmény** az első jogilag kötelező erejű nemzetközi okmány a nőkkel és lányokkal szembeni erőszak megelőzéséről és leküzdéséről nemzetközi szinten, amelyet valamennyi uniós tagállam és az EU³⁷⁹ is aláírt, és amely

376 Lásd még: EJEB, *Association Innocence en Danger és Association Enfance et Partage kontra Franciaország* (15343/15 és 16806/15), 2020. június 4.

377 EJEB, *Z és társai kontra Egyesült Királyság* [Nagytanács], (29392/95), 2001. május 10.

378 EJEB, *Nencheva és társai kontra Bulgária* (48609/06), 2013. június 18.

379 Európa Tanács, Szerződésiroda, *Chart of signature and ratification of Treaty No. 210*, 2021. október 15-i állapot.

számos utalást tartalmaz a gyermekekre³⁸⁰. Először is, a 3. cikk f) pontja értelmében a 18 év alatti lányokat nőknek kell tekinteni, és ezért az egyezmény valamennyi rendelkezése vonatkozik rájuk. Másrészt a 2. cikk (2) bekezdése arra ösztönzi a részes államokat, hogy az egyezményt a családi erőszak valamennyi áldozatára alkalmazzák, ami gyermekeket is magában foglalhat. Nyilvánvaló, hogy a legtöbb esetben a gyermekek tanúi a kapcsolati erőszaknak, és az súlyosan érinti őket.³⁸¹ Végezetül az egyezmény gyermekekre vonatkozó rendelkezései között szerepel, hogy az államok kötelesek intézkedéseket hozni a gyermek áldozatok szükségleteinek kielégítése, a gyermekek körében történő figyelemfelkeltés, valamint a gyermek tanúk védelme érdekében.

Hasonlóképpen az ESC 17. cikke értelmében az államok kötelesek tiltani a gyermekekkel szembeni erőszak valamennyi formáját, valamint megfelelő büntetőjogi és polgári jogi rendelkezéseket elfogadni.

A kapcsolati erőszak és a gyermekek elhanyagolásának kérdésköre több, az ET által elfogadott nem kötelező erejű eszköz tárgyát képezte.³⁸²

7.2. A gyermekek kizsákmányolása

Kiemelt pont

- Az állami hatóságok kötelesek hatékonyan együttműködni annak érdekében, hogy megvédjék a gyermekeket a kényszermunkától, az emberkereskedelemtől és a gyermekek szexuális kizsákmányolását ábrázoló anyagoktól, többek között a nyomozások során.

380 Európa Tanács (2011), *Az Európa Tanács egyezménye a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről*, CETS 210., 2011. május 11.

381 FRA (2014), *Unió-szerte végzett felmérés a nőkkel szembeni erőszakról*. Főbb eredmények, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2014. március 5., 134–135. o. Lásd még: UNICEF (2006), *Behind closed doors: The impact of domestic violence on children*, 2006.

382 Ide tartoznak például a következők: Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (1985), R (85) 4. sz. ajánlás a kapcsolati erőszakról, 1985. március 26.; Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (1990), R (90) 2. sz. ajánlás a kapcsolati erőszakkal kapcsolatos szociális intézkedésekről, 1990. január 15.; Európa Tanács, Parlamenti Közgyűlés (1998), *1371 (1998) sz. ajánlás a gyermekek bántalmazásáról és elhanyagolásáról*, 1998. április 23.

7.2.1. Kényszermunka

Az uniós jogban tilos a rabszolgaság, a szolgaság, a kényszermunka és a kötelező munka (az [Európai Unió Alapjogi Chartája](#) 5. cikkének (2) bekezdése). A gyermekek foglalkoztatását általában tiltja a charta 32. cikke, amely kimondja, hogy a munkavállalás alsó korhatára nem lehet alacsonyabb az iskolaelhagyás alsó korhatáránál, a fiatalok számára kedvezőbb szabályok sérelme nélkül és a korlátozott eltérések kivételével. Az iskolaelhagyás alsó korhatára EU-szerte eltér, többnyire 15 és 18 év között van.³⁸³ A gyermekmunka tilalmára vonatkozó legfontosabb jogi eszköz a [94/33/EK irányelv](#).³⁸⁴ A tagállamok csak kivételes körülmények között állapíthatják meg az iskolai lemorzsolódás alsó korhatárát (a 4. cikk (2) bekezdése), és biztosítaniuk kell, hogy a munkaképes fiatalok megfelelő munkakörülményeket élvezzenek (6. és 7. cikk). Ezenkívül gyermekeket csak bizonyos tevékenységek, például könnyű háztartási munka vagy társadalmi és kulturális tevékenységek esetében lehet alkalmazni (a 2. cikk(2) bekezdése és 5. cikk). Az irányelv emellett a gyermekmunka esetén alkalmazandó egyedi védelmi intézkedéseket is meghatároz (III. szakasz).

A gyermekek kényszermunkája sok esetben kapcsolódik a gyermekkereskedelelemhez.³⁸⁵ Az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemlről szóló [2011/36/EU irányelv](#) a kényszermunkát a gyermekek kizsákmányolásának egyik formájaként határozza meg (a 2. cikk (3) bekezdése).³⁸⁶ A kényszermunka céljából gyermekkereskedelem áldozatává váló gyermekeket az irányelv ugyanúgy védi, mint a más célból folytatott emberkereskedelem áldozatait (ideértve a szexuális kizsákmányolást, lásd a [7.1.3. szakaszt](#)).³⁸⁷

Az ET jogában az [EJEE](#) 4. cikke teljes egészében tiltja a rabszolgaság, a szolgaság, a kényszermunka és a kötelező munka minden formáját. Az [EJEB](#) a „kényszer- vagy kötelező munka” alatt az olyan munkát vagy szolgálatot érti,

383 EU, Európai Bizottság, Eurydice (2018), *Compulsory education in Europe – 2018/19*, Eurydice Facts and Figures, 2018.

384 EU, az Európai Unió Tanácsa (1994), a [Tanács 94/33/EK irányelve](#) (1994. június 22.) a fiatal személyek munkahelyi védelméről, HL L 216., 1994.

385 Az EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), [2011/36/EU irányelv az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemlről, az áldozatok védelméről](#), HL L 101., 2011. 1. o., (11) preambulumbekzdés.

386 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), [2011/36/EU irányelv az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemlről, az áldozatok védelméről](#), HL L 101., 2011. 1. o.

387 Lásd: FRA (2015c), *Severe labour exploitation: workers moving within or into the European Union, States' obligations and victims' rights*, 2015. június 2., 40–41. o.

„amelyet valamely személy büntetés terhe mellett, akarata ellenére végez, és amelyre az adott személy nem önként jelentkezett”.³⁸⁸ A szolgaság emellett magában foglalja azt a kötelezettséget, hogy a „szolgálónak” egy más személy ingatlanában kell élnie, és nem változtathat körülményein.³⁸⁹ A szolgaság tehát a kötelező munka minősített esete.

Kényszermunkával kapcsolatos állítások esetén az EJEB elsőként azt állapítja meg, hogy az állítások az EJE 4. cikke alá tartoznak-e.³⁹⁰ Ezt követően megvizsgálja, hogy az államok eleget tettek-e azon jogalkotási és igazgatási keret létrehozására vonatkozó kötelezettségüknek, amely tiltja és bünteti a kötelező munka, a szolgaság és a rabszolgaság eseteit, valamint hatékonyan eljár-e velük szemben.³⁹¹ A 4. cikk eljárási vonatkozásai tekintetében az EJEB elemzi, hogy a hazai hatóságok hatékonyan kivizsgálták-e a kényszermunkára vagy a szolgaságra vonatkozó, nem megalapozatlan állításokat.³⁹²

Példa: *A C. N. és V. kontra Franciaország* ügy³⁹³ tárgya két, burundi származású lánytestvér kényszermunkára vonatkozó állítása. Szüleik halála után nagynénjük vette őket magához, hogy vele és családjával éljenek Franciaországban. Négy éven át a ház alagsorában voltak elszállásolva, állítólag nagyon rossz körülmények között. Az idősebbik lány nem járt iskolába, és egész idejét háztartási munkákkal töltötte, valamint nagynénje fogyatékossgal élő fiára vigyázott. A fiatalabbik lány járt iskolába, és az iskola után dolgozott nagynénjének, miután kapott időt házi feladatainak elkészítésére. Mindkét lány panaszt nyújtott be az EJEB-hez, amiért szolgaságban tartották és kényszermunkának vetették alá őket. Az EJEB megállapította, hogy az első felperest valóban kényszermunkának vetették alá, mivel heti hét napon át kellett dolgoznia fizetség és szabadság nélkül. Sőt, szolgaságban tartották, mivel az volt az érzése, hogy helyzete állandó, és nincs esély arra, hogy az megváltozik. Az EJEB emellett kimondta, hogy az állam nem teljesítette pozitív kötelezettségeit, mivel a hatályos jogi keret nem biztosított hatékony védelmet a kötelező munka áldozatai számára. A kivizsgálással kapcsolatos eljárási kötelezettség vonatkozásában az EJEB

388 EJEB, *Siliadin kontra Franciaország*, (73316/01), 2005. július 26., 116. pont.

389 Uo., 123. pont.

390 EJEB, *C. N. és V. kontra Franciaország* (67724/09), 2012. október 11., 70. pont.

391 Uo., 104f. pont.

392 EJEB, *C. N. kontra Egyesült Királyság* (4239/08), 2012. november 13., 70–82. pont.

393 EJEB, *C. N. és V. kontra Franciaország* (67724/09), 2012. október 11.

megállapította, hogy az EJEE 4. cikkének előírásai teljesültek, mivel a hatóságok gyors és független vizsgálatot végeztek, amelynek nyomán azonosították és megbüntették a felelősöket. Az EJEB elutasította a második felperes kényszermunkával kapcsolatos állításait, azzal érvelve, hogy a lány járhatott iskolába és kapott időt házi feladatai elvégzésére.

Az ESC biztosítja a gyermekek munkakörnyezeten belüli és azon kívüli fizikai és erkölcsi veszélyekkel szembeni védelemhez való jogát (a 7. cikk (10) bekezdése). Az ECSR megállapította, hogy állami szinten tiltani kell a gyermekek otthoni, illetve munkaerőként történő kizsákmányolását, beleértve a munkaerő-kizsákmányolás céljából történő emberkereskedelmet.³⁹⁴ Az ESC részes államainak nemcsak azt kell biztosítaniuk, hogy rendelkezzenek a megfelelő jogszabályokkal a kizsákmányolás megelőzéséhez és a gyermekek és fiatalok védelméhez, hanem azt is, hogy e jogszabályok a gyakorlatban hatékonyak legyenek.³⁹⁵

Az ILO 187 tagállam kormányait, munkáltatóit és munkavállalóit tömöríti abból a célból, hogy munkaügyi normákat határozzon meg, szakpolitikákat és a tisztességes munkát előmozdító programokat dolgozzon ki. A gyermekmunkáról szóló két ILO-egyezmény, a **minimális életkorról szóló 138. sz. egyezmény**³⁹⁶ és a **gyermekmunka legrosszabb formáiról szóló 182. sz. egyezmény**³⁹⁷ meghatározza a bizonyos foglalkoztatási formákba való belépés alsó korhatárát, a meghozandó védintézkedéseket, valamint a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltására és felszámolására irányuló intézkedéseket.

7.2.2. Gyermekkereskedelem

Az uniós jogban az EUMSZ 83. cikke az emberkereskedelmet olyan területként jelöli meg, ahol az Európai Parlament és a Tanács jogalkotási hatáskörökkel rendelkezik. Az Európai Unió Alapjogi Chartája 5. cikkének (3) bekezdése

394 ECSR (2004), *Következtetések 2004 – Bulgária – a 7. cikk (10) bekezdése*, 2004/def/BGR/7/10/EN, 2004. május 31.

395 ECSR (2006), *Következtetések 2006 – Albánia – a 7. cikk (10) bekezdése*, 2006/def/ALB/7/10/EN, 2006. június 30.; ECSR (2006), *Következtetések 2006 – Bulgária – a 7. cikk (10) bekezdése*, 2006/def/BGR/7/10/EN, 2006. június 30.; ECSR (2020), *Következtetések 2019 – Írország*, 2020. március.

396 ILO (1973), *A minimális életkorról szóló egyezmény*, C138, 1973; ILO (1973), *A minimális életkorról szóló ajánlás*, R146, 1973.

397 ILO (1999), *Egyezmény a gyermekmunka legrosszabb formáiról*, C182, 1999; ILO (1999), *A gyermekmunka legrosszabb formáiról szóló ajánlás*, R190, 1999.

kifejezetten tiltja az emberi lényekkel való kereskedelmet. Az EU hozzájárulását értékeli itt, mivel határokon átnyúló dimenzióval rendelkező területről van szó.

Az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdeletről, valamint az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv az első olyan eszköz, amelyet az Európai Parlament és a Tanács az EUMSZ 83. cikke alapján fogadott el.³⁹⁸ Az irányelv 2. cikkének (1) bekezdése értelmében az emberkereskedelem „személyek kizsákmányolás céljából való toborzása, szállítása, átadása, rejtgetése vagy fogadása – az adott személyek feletti ellenőrzés megváltoztatását vagy átadását is ideértve – fenyegetéssel, erőszakkal vagy egyéb kényszer alkalmazásával, emberrablással, csalással, megfélemlítéssel, hatalommal vagy a kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés révén, illetve anyagi ellenszolgáltatásnak vagy előnyöknek valamely személy felett ellenőrzést gyakorló személy beleegyezésének megszerzése érdekében történő nyújtásával vagy elfogadásával”. Az irányelv célja minimumszabályok megállapítása az emberkereskedelem területén a bűncselekményi tényállások és szankciók meghatározására vonatkozóan (1. cikk). Az irányelv egésze releváns a gyermekek szempontjából, és több, kifejezetten a gyermekeket érintő rendelkezést is tartalmaz az emberkereskedelem gyermek áldozatainak segítésére és támogatására, valamint a nyomozás alatti védelmére vonatkozóan (13–16. cikk).³⁹⁹ Az egyes áldozatok körülményeinek szakértői értékelése alapján egyedi támogatási intézkedéseket kell hozni (a 14. cikk (1) bekezdése). Az államoknak gyámot kell kijelölniük, aki képviseli a gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdekét (a 14. cikk (2) bekezdése), továbbá támogatást kell nyújtaniuk a gyermek családjá számára (a 14. cikk (3) bekezdése). A büntetőeljárás során a gyermekeknek joguk van képviselőhöz, ingyenes jogi tanácsadáshoz, valamint a megfelelő helyiségekben és képzett szakemberek általi meghallgatáshoz való joggal rendelkeznek (a 15. cikk (1)–(3) bekezdése). A további védelmi intézkedések közé tartozik az a lehetőség, hogy a tárgyalásra a nyilvánosság kizárásával kerüljön sor, valamint hogy a gyermeket kommunikációs technológiák felhasználásával, közvetve hallgassák meg (a 15. cikk (5) bekezdése).⁴⁰⁰

398 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), *2011/36/EU irányelv az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdeletről, az áldozatok védelméről*, HL L 101., 2011. 1. o.

399 Részletes rendelkezések: FRA és EJEB (2020), *Kézikönyv a menekültügyre, határookra és bevándorlásra vonatkozó európai jogról*, 2020. december 17.

400 Lásd: FRA (2015b), *Gyermekebarát igazságszolgáltatás – a szakemberek álláspontja és tapasztalatai a gyermekek 10 uniós tagállam polgári és büntetőjogi bírósági eljárásaiban való részvételéről*, 2015. május 5., 79. o.

A [2004/81/EK irányelv](#) az emberkereskedelem áldozatául esett gyermekekre is vonatkozik, ha a tagállamok ettől eltérve úgy döntenek, hogy a nemzeti jogban meghatározott feltételek mellett alkalmazzák ezt az irányelvet a gyermekekre.⁴⁰¹ Ezen eszköz értelmében az emberkereskedelem áldozatai számára a fogadó tagállam tartózkodási engedélyt adhat ki, amennyiben együttműködnek a büntetőjogi eljárás során.⁴⁰²

Szakpolitikai szinten az Európai Bizottság 2021 áprilisában új stratégiát fogadott el, amely számos intézkedést tartalmaz az emberkereskedelem megelőzésére, az áldozatok védelmére és a büntetőeljárások előmozdítására.⁴⁰³ Az EU bűnüldöző ügynöksége (Europol) és az Európai Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynökség (Eurojust) fontos szerepet játszik a szervezett emberkereskedelemmel foglalkozó hálózatok azonosítása és büntetőeljárás alá vonása terén a tagállamok közötti együttműködés biztosításában. A gyermek áldozatok uniós szintű védelmét célzó vonatkozó rendelkezéseket e kézikönyv [11.3. szakasza](#) tárgyalja.

Az ET jogában az EJEE nem utal kifejezetten az állampolgársághoz való jogra. Az EJEB azonban az EJEE 4.cikkét úgy értelmezi, hogy az az emberkereskedelem tilalmát is magában foglalja.⁴⁰⁴ A bíróság az emberkereskedelemnek ugyanazt a fogalom meghatározását fogadta el, amelyet [a nemzetközi szervezett bűnözés elleni ENSZ-egyezmény Palermói Jegyzőkönyve](#) 3. cikkének a) pontja és az ET [emberkereskedelem elleni fellépésről szóló egyezménye](#)⁴⁰⁵ 4. cikkének a) pontja rögzít. Az EJEB először azt határozza meg, hogy az adott helyzet vonatkozásában utalnak-e hiteles állítások emberkereskedelemre, mely esetben az a 4. cikk alá tartozik. Amennyiben igen, az EJEB elemzése a [7.2.1. szakaszban](#) ismertetett mintát követi: a bíróság megvizsgálja, hogy az alperes állam jogi kerete hatékony védelmet nyújt-e az emberkereskedelem

401 EU, az Európai Unió Tanácsa (2004), [a Tanács 2004/81/EK irányelve](#) (2004. április 29.) a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményekkel érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről, HL L 261., 2004.

402 Uo., 3. cikk.

403 EU, Európai Bizottság (2021), [Az emberkereskedelem elleni küzdelem: a 2021–2025 közötti időszakra szóló új stratégia](#), 2021. április 21.

404 EJEB, [Rantsev kontra Ciprus és Oroszország](#) (25965/04), 2010. január 7., 282. pont.

405 Az ENSZ Közgyűlése (2000), [Jegyzőkönyv az emberkereskedelem, különösen a nő- és gyermekkereskedelem megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről](#), New York, 2000. november 15.; Európa Tanács (2005), [Egyezmény az emberkereskedelem elleni fellépésről](#), CETS 197., 2005. május 16.

ellen, hogy az állam eleget tett-e pozitív kötelezettségeinek az ügy sajátos körülményei között, és hogy a hatóságok ténylegesen kivizsgálták-e az emberkereskedelemre vonatkozó megalapozott állításokat. A bíróság az erőszakos cselekményekkel kapcsolatos, a 3. és 8. cikk szerinti ítélkezési gyakorlatára is támaszkodott – hiszen a gyermekek különösen kiszolgáltatottak – annak megállapítása érdekében, hogy az állam által a 4. cikk hatálya alá tartozó cselekményekkel szembeni védelem érdekében alkalmazott intézkedések hatékonyak-e, tartalmaznak-e észszerű lépéseket az olyan cselekmények megakadályozására, amelyekről a hatóságoknak tudomásuk volt vagy tudniuk kellett volna, és hogy ezek ténylegesen visszatartó erővel rendelkeznek-e.⁴⁰⁶

Példa: A *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* ügyet⁴⁰⁷ egy gyanús körülmények között Cipruson elhunyt fiatal orosz lány apja kezdeményezte. A lány előadóművészi vízummal érkezett Ciprusra. Egy valószínűsíthető menekülési kísérletet követően kiesett a munkáltatója ismerősei lakásának erkélyéről, és meghalt. Apja Oroszország és Ciprus ellen is panaszt nyújtott be, alapvetően azt állítva, hogy a hatóságok nem vizsgálták ki megfelelően a lány halálát. Az EJEB elsőként megállapította, hogy az emberkereskedelem az EJE 4. cikkének hatálya alá tartozik. Bár Ciprus megfelelő jogi kerettel rendelkezik az emberkereskedelem elleni fellépés vonatkozásában, a 4. cikket megsértették, mivel az a közigazgatási gyakorlat, hogy a munkáltatóknak pénzügyi garanciákat kell adniuk a revütáncosok számára, nem biztosított hatékony védelmet az emberkereskedelemmel és a kizsákmányolással szemben. Továbbá az eset konkrét körülményeit tekintve a ciprusi hatóságoknak tudniuk kellett volna, hogy a felperes lánya emberkereskedelem kockázatának volt kitéve. A bíróság úgy ítélte meg, hogy a rendőrség nem tett lépéseket a lány kizsákmányolással szembeni védelme érdekében. Végezetül az EJEB megállapította a 4. cikk Oroszország általi megsértését, mivel az orosz hatóságok nem vizsgálták ki megfelelően az emberkereskedelemmel kapcsolatos állításokat.⁴⁰⁸

406 EJEB, *V. C. L. és A. N. kontra Egyesült Királyság* (77587/12 és 74603/12), 2021. február 16.; lásd még: EJEB, *S. M. kontra Oroszország* (60561/14), 2020. június 25.

407 EJEB, *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* (25965/04), 2010. január 7.

408 Lásd még: EJEB, *S. M. kontra Horvátország* (60561/14), 2020. június 25.

Példa: *A V. C. L. és A. N. kontra Egyesült Királyság*⁴⁰⁹ ügy két vietnámi gyermeket érintett, akiket rendőrök kannabiszgyazdaságokban való munkavégzés során értek tetten, ezt követően letartóztatták és kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények elkövetésével vádolták őket. Nem kezdeményezték azonnal a felperesek helyzetének az emberkereskedelem potenciális áldozataként történő vizsgálatát, de később az illetékes hatóság megállapította, hogy mindkettő emberkereskedelem áldozatai voltak. Az ügyészség nem értett egyet ezzel az értékeléssel, és folytatta a büntetőeljárást. Mindkét felperes bűnösnek vallotta magát a vádakban, és elítélték őket. Ez volt az első alkalom, hogy a bíróság megvizsgálta az EJEE 4. cikke és az emberkereskedelem áldozatainak és potenciális áldozatainak büntetőeljárás alá vonása közötti összefüggést. Az emberkereskedelem áldozatainak büntetőeljárás alá vonására vonatkozó általános tilalom nem következik az emberkereskedelem elleni nemzetközi normákból, és a gyermekek kereskedelem áldozatainak büntetőeljárás alá vonása sem zárható ki minden körülmények között. Mindazonáltal az emberkereskedelem (potenciális) áldozatainak büntetőeljárás alá vonása bizonyos körülmények között ellentétes lehet az állam azon kötelezettségével, hogy operatív intézkedéseket hozzon az áldozatok védelme érdekében, amennyiben a hatóságoknak tudomásuk volt vagy tudniuk kellett volna olyan körülményekről, amelyek alapján hitelt érdemlően gyanítható, hogy valaki emberkereskedelem áldozatává vált. A (lehetséges) áldozat büntetőeljárás alá vonása szempontjából rendkívül fontos a sértettek korai azonosítása annak bizonyítása érdekében, hogy tiszteletben tartják a 4. cikkben biztosított szabadságokat. Amint a hatóságoknak tudomásukra jutnak vagy kellene, hogy jussanak olyan körülmények, amelyek alapján hitelt érdemlően gyanítható, hogy bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személy emberkereskedelem vagy kizsákmányolás áldozatává vált, az érintett személyt képzett és erre képesített személyeknek azonnal értékelniük kell a nemzetközi előírásokban meghatározott kritériumok alapján, különös tekintettel arra a tényre, hogy az erőszakkal és/vagy kényszerrel való fenyegetés nem szükséges kritérium, ha az egyén még gyermek. Az EJEB hangsúlyozta továbbá, hogy a lehetséges sértettek büntetőeljárás alá vonására vonatkozó döntést – amennyire csak lehetséges – csak azt követően kell meghozni, hogy a képesített személy értékelte az emberkereskedelem lehetőségét, különösen, ha a potenciális áldozat gyermek. A kérelmezők esetében az EJEB az ügyészség azon döntését, hogy büntetőeljárást indít,

409 EJEB, *V. C. L. és A. N. kontra Egyesült Királyság* (77587/12 és 74603/12), 2021. február 16.

teljesen elégtelennek és a nemzetközi jog meghatározásával összeegyeztethetetlennek találta. Ezzel együtt az EJEE 4. cikkéből eredő pozitív kötelezettségeik megsértésének minősül az, hogy a hatóságok nem végeztek el időben annak értékelését, hogy a felperesek ténylegesen emberkereskedelem áldozatai voltak-e, vagy sem. Az EJEB azt is megállapította, hogy a fentiek sértették a felperesnek az EJEE 6. cikkében biztosított tisztességes eljáráshoz való jogát.

Az ECSR úgy tekinti, hogy az emberkereskedelem az emberi jogok és az emberi méltóság súlyos megsértésének minősül, és a rabszolgaság egyik új formájának tekinthető.⁴¹⁰ A 7. cikk (10) bekezdése értelmében az államoknak jogszabályokat kell hozniuk annak büntetendővé tétele érdekében.⁴¹¹ E jogszabályokat megfelelő felügyeleti mechanizmusokkal, szankciókkal, valamint a gyermekkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolás elleni cselekvési tervvel kell alátámasztani.⁴¹²

Szerződéses szinten az ET emberkereskedelem elleni fellépésről szóló egyezménye az emberkereskedelem kezelésének kulcsfontosságú eszköze.⁴¹³ Az egyezmény kiegészíti a 2011/36/EU irányelvet, és alapvető szerepet játszik az emberkereskedelem elleni küzdelemben az egyezmény részes államaiban, függetlenül attól, hogy ezek uniós tagállamok-e vagy sem, közös normák és kötelezettségek alapján. Az egyezmény végrehajtását egy független szakértőkből álló csoport felügyeli (az Emberkereskedelem Elleni Küzdelem Szakértői Csoportja, GRETA), amely rendszeresen értékeli az egyes országok helyzetét, és jelentéseket tesz közzé.⁴¹⁴ E jelentések alapján az egyezmény részes feleinek bizottsága, amely az egyezmény szerinti nyomonkövetési mechanizmus politikai pillére, ajánlásokat fogad el a részes államok számára a GRETA következtetéseinek végrehajtása és az előrehaladás nyomon követése érdekében meghozandó intézkedésekről.

410 ECSR, *Federation of Catholic Family Associations in Europe (FAFCE) kontra Írország*, 89/2013. sz. panasz, 2014. szeptember 12., 56. pont.

411 ECSR (2016), *Következtetés 2015 – Ciprus*, 15. o., 2016. január, in: ECSR (2016), *Következtetések 2015 – a charta 7., 8., 16., 17., 19., 27. és 31. cikke*, 2016. január, 260. o.

412 ECSR, *Federation of Catholic Family Associations in Europe (FAFCE) kontra Írország*, 89/2013. sz. panasz, 2014. szeptember 12., 57. pont.

413 Európa Tanács (2005), *Egyezmény az emberkereskedelem elleni fellépésről*, CETS 197., 2005. május 16.

414 Lásd: Európa Tanács, GRETA (2019), *9th general report on GRETA's activities*, 2019.

7.2.3. Szexuális kizsákmányolás

Az uniós jogban a 2011/93/EU irányelv⁴¹⁵ a gyermekek szexuális kizsákmányolásával és a gyermekpornográfiával foglalkozó fő jogi eszköz.⁴¹⁶

A 4. cikk kiterjedten foglalkozik a kizsákmányolással, ideértve a gyermekek pornográf előadásokon vagy gyermekprostitúcióban való részvételre való toborzását és kényszerítését, valamint az azokból való nyereségszerzést, a gyermekeket érintő pornográf előadásokon való részvételt és a prostitúcióra kényszerített gyermekkel folytatott szexuális tevékenységekben való részvételt. A gyermekpornográfiát a cikk következőképpen határozza meg: „i. minden olyan anyag, amely vizuálisan ábrázolja a kifejezetten szexuális magatartást tanúsító vagy ilyen magatartást színlelő gyermeket; vagy ii. gyermek nemi szervét mutatja be, elsődlegesen szexuális céllal; vagy iii. minden olyan anyag, amely vizuálisan ábrázolja a kifejezetten szexuális magatartást tanúsító vagy ilyen magatartást színlelő gyermeknek tűnő személyt, vagy amely gyermeknek tűnő személy nemi szerveit mutatja be, elsődlegesen szexuális céllal; vagy iv. kifejezetten szexuális magatartást tanúsító gyermek valóságghű képei, vagy gyermek nemi szerveinek valóságghű képei, elsődlegesen szexuális céllal.”⁴¹⁷ Az irányelv 5. cikke kötelezi az uniós tagállamokat, hogy tegyenek meg minden szükséges intézkedést annak biztosítása érdekében, hogy a gyermekpornográfia szándékos készítése, megszerzése vagy birtoklása, megosztása, terjesztése vagy továbbítása, felajánlása, nyújtása vagy hozzáférhetővé tétele, továbbá az ilyen jellegű tartalomhoz való tudatos hozzáférés büntetendő legyen.

Az ET jogában az EJB többször vizsgált gyermekpornográfiával kapcsolatos ügyeket az EJEE 3. és 8. cikke alapján.

Példa: A *Söderman kontra Svédország* ügyet egy lány kezdeményezte, akiről mostohaapja megkísérelt filmfelvételt készíteni, miközben

415 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), 2011/93/EU irányelv a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, HL L 335., 2011, 1–14. o.

416 Ez a kézikönyv a „gyermekpornográfia” kifejezést csak jogi szövegekre való hivatkozásokor használja. Ugyanakkor a 2016. évi luxembourgi iránymutatások szerint a „gyermekek szexuális kizsákmányolását ábrázoló anyag” vagy „gyermekek szexuális bántalmazását ábrázoló anyagok” kifejezést kell előnyben részesíteni; Intézményközi Munkacsoport (2016), *Terminology guidelines for the protection of children from sexual exploitation and sexual abuse*, 2016. január 28.

417 Uo., a 2. cikk c) pontja.

zuhanyzott.⁴¹⁸ A lány állítása szerint a svéd jogszabályi keretrendszer nem védi megfelelően a magánéletét. Az EJEB megállapította, hogy az államnak pozitív kötelezettsége olyan jogszabályi keretrendszert kialakítani, amely megfelelő védelmet nyújt a felpereshez hasonló sértettek számára. Mivel a jelen ügy csupán a felperes filmezésére irányuló kísérletre vonatkozott, az EJEB úgy ítélte meg, hogy az ilyen jogszabályi keretnek nem feltétlenül kell büntetőjogi szankciókat tartalmaznia. A sértett számára biztosított – akár polgári, akár büntetőjogi – jogorvoslatnak hatékonynak kell lennie. Az ügy tényállását tekintve az EJEB megállapította, hogy a felperes nem részesült hatékony polgári jogi vagy büntetőjogi jogorvoslatban a róla filmfelvételt készíteni megkísérlő mostohaapjával szemben, ami által sérült az EJE 8. cikke.

Példa: Az *N. C. kontra Törökország*⁴¹⁹ ügy egy 12 éves lányt érintett, akit prostituáltként való munkavégzésre kényszerítettek. A felperes panaszát követően gyorsan nyomozás indult, és az elkövetők többségét szabadságvesztésre ítélték. Mindazonáltal a lány szexuális kizsákmányolására vonatkozó, ennyire súlyos esetben az EJEB nem szorítkozhatott erre az általános megállapításra annak értékelése során, hogy az alperes állam teljesítette-e a 3. és 8. cikkből eredő kötelezettségeit, vagy sem. A bíróság megállapította, hogy a felperesnek nyújtott segítség hiánya, az elkövetőkkel szembeni védelem hiánya, a nemi erőszak előfordulásának szükségtelen rekonstrukciója, az ismételt orvosi vizsgálatok, a nyugodt és biztonságos környezet meghallgatás során való biztosításának hiánya, az áldozat beleegezésének értékelése, az eljárás túl hosszú időtartama és végül az a tény, hogy két vád elévült, súlyos másodlagos viktimizációnak minősül. A nemzeti hatóságok magatartása nem volt összeegyeztethető a szexuális kizsákmányolás és bántalmazás áldozatává vált gyermek védelmére vonatkozó kötelezettséggel. Mindenekelőtt az esküdtbírák feladata volt annak biztosítása, hogy a felperes személyes sérthetlenségének tiszteletben tartása a tárgyaláson megfelelő védelemben részesüljön. A tárgy intim jellege és a felperes életkora különösen érzékeny pont volt, ami elkerülhetetlenül szükségessé tette, hogy a hatóságok a szóban forgó büntetőeljárás lefolytatása során ennek megfelelően érzékeny megközelítést alkalmazzanak. Következésképpen a bíróság megállapította az EJE 3. és 8. cikkének megsértését.

418 EJEB, *Söderman kontra Svédország* [Nagytanács] (5786/08), 2013. november 12.

419 EJEB, *N. C. kontra Törökország* (40591/11), 2021. február 9.

Az ET számítástechnikai bűnözésről szóló egyezményének⁴²⁰ 9. cikke előírja a részes államok számára, hogy tegyék büntetendővé a gyermekpornográfia számítástechnikai rendszer útján történő felajánlását, hozzáférhetővé tételét, továbbítását, forgalomba hozatalát, megszerzését vagy birtoklását, illetve az ilyen tartalmak számítástechnikai rendszer útján történő létrehozását. Fontos követelmény, hogy e cselekményt szándékosan kell elkövetni. Az egyezményhez fűzött [magyarázó jelentés](#) szerint a „pornográf anyag” fogalma az „obscénnek, közerkölcsbe ütközőnek vagy hasonlóan erkölcstelennek minősülő anyagokra vonatkozó nemzeti előírások függvénye. Ezért a művészi, orvosi, tudományos vagy hasonló értékű anyagok nem pornográf anyagok.”⁴²¹ Az ET Miniszteri Bizottsága iránymutatásokat is elfogadott a gyermekek digitális környezetben fennálló jogairól, amelyek számos olyan intézkedést tartalmaznak, amelyek kifejezetten a gyermekek online szexuális kizsákmányolással és bántalmazással szembeni védelmét célozzák.⁴²²

Ezenkívül a [Lanzarote-i Egyezmény](#) 21–23. cikke szerint az államoknak jogalkotási intézkedéseket kell hozniuk a gyermekpornográfia különböző formáinak büntetendővé tétele érdekében. A 21. cikk értelmében büntetendővé kell tenni a gyermekpornográfiához való toborzást, az arra való kényszerítést és az abban való részvételt. A 22. cikk értelmében szintén büntetendővé kell tenni annak előidézését, hogy gyermekek szexuális (visszaélést megvalósító) cselekmények tanúivá váljanak. Végezetül a 23. cikk előírja, hogy büntetőjogi jogszabályokat kell hozni a információs és kommunikációs technológiák segítségével a gyermek sérelmére megvalósuló kerítésre vonatkozóan. A Lanzarote-bizottság arra ösztönzi az egyezmény részes államait, hogy mérlegeljék a gyermek sérelmére megvalósuló kerítés olyan esetekre is kiterjedő büntetését, amelyekben a szexuális bántalmazás nem személyes találkozás következménye, hanem online történik.⁴²³ A Lanzarote-i Egyezmény előírja, hogy az államok kötelesek megfelelően reagálni a technológiai fejlődésre, és minden releváns eszközt, intézkedést és stratégiát alkalmazniuk kell a gyermekek

420 Európa Tanács (2004), [Egyezmény a Számítástechnikai Bűnözésről](#), CETS 185., 2004. július 1.

421 Európa Tanács (2001), [Magyarázó jelentés a számítástechnikai bűnözésről szóló egyezményhez](#), 99. pont.

422 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2018), [Iránymutatások a gyermek jogainak tiszteletben tartásához, védelméhez és teljesítéséhez a digitális környezetben](#), CM/Rec(2018)7. sz. ajánlás.

423 Európa Tanács, Lanzarote-bizottság (2015), [Opinion on Article 23 of the Lanzarote Convention and its explanatory note: solicitation of children for sexual purposes through information and communication technology \(grooming\)](#), 2015. június 17.

elleni szexuális bűncselekmények hatékony megelőzése és az ellenük való hatékony küzdelem érdekében, többek között az online környezetben is.⁴²⁴

Példa: A *K. U. kontra Finnország* ügyben⁴²⁵ egy 12 éves fiú nevében tudtán kívül hirdetést helyeztek el egy internetes társskereső oldalon. A hirdetés megemlítette életkorát, telefonszámát és fizikai leírását, és a fényképét tartalmazó weboldalra mutató linket tartalmazott. A hirdetés szexuális jellegű volt, és azt sugallta, hogy a fiú egy vele egyidős vagy nála idősebb fiúval szeretne intim kapcsolatot létesíteni, amivel pedofilok céltáblájává tette őt. Az internetszolgáltató a hatályos jogszabályok miatt nem hozhatta nyilvánosságra a hirdetést közzétevő személy kilétét. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy az EJEE 8. cikke szerinti pozitív kötelezettség, amely nemcsak a bűncselekmények bűncselekménnyé nyilvánítására, hanem a hatékony nyomozásra és büntetőeljárásra is kiterjed, még nagyobb jelentőséggel bír, ha a gyermek fizikai és erkölcsi jóléte veszélyben van. A szóban forgó ügyben a bíróság úgy ítélte meg, hogy azáltal, hogy a gyermeket pedofilok közeledésének tették ki az interneten, veszélyeztették a testi és erkölcsi jólétét. Következésképpen fennállt az EJEE 8. cikkének megsértése.

7.3. Magas kockázatú csoportok

Kiemelt pont

- Egyes gyermekek különösen kiszolgáltatottak, például az etnikai kisebbségekhez tartozó gyermekek, a fogyatékossgal élő gyermekek, az LMBTIQ-gyermekek vagy a függőségben szenvedő gyermekek.

Az ET jogában meglehetősen ritkák a kifejezetten a kisebbségi gyermekek elleni erőszakkal foglalkozó – az emberkereskedelemmel és a kényszermunkával nem összefüggő – ügyek. Ezek főként iskolai szegregációval és megkülönböztetéssel kapcsolatosak, amit a [3.2. szakasz](#) elemez.

424 Európa Tanács, Lanzarote-bizottság (2008), *Interpretative opinion on the applicability of the Lanzarote Convention to sexual offences against children facilitated through the use of information and communication technologies (ICTs)*, 2017. május 12.

425 EJEB, *K. U. kontra Finnország* (2871/02), 2008. december 2.

Példa: A Valentin Câmpeanu részéről eljáró Centre for Legal Resources kontra Románia ügyben egy nem kormányzati szervezet nyújtott be keresetet egy fiatal roma fiú nevében, aki egy állami intézetben halt meg.⁴²⁶ HIV-pozitív volt, és súlyos értelmi fogyatékos. Az intézményben, ahol élt, riasztó körülmények uralkodtak: nem volt fűtés, nem voltak ágyneműk és ruhák, nem kapott támogatást a személyzettől stb. Mivel az áldozatnak nem voltak közeli rokonai, a nevében egy civil szervezet nyújtott be panaszt az EJEE 2., 3., 5., 8., 13. és 14. cikkében megállapított jogok megsértése miatt. A Nagytanács úgy döntött, hogy az ügy kivételes körülményeire (a fiatal roma rendkívüli kiszolgáltatottságára és ismert hozzátartozóinak hiányára) tekintettel a nem kormányzati szervezetnek jogában áll, hogy képviselje az elhunyt felperest. Az EJEB az ügy érdemi részét illetően megállapította a 2. cikk érdemi szempontjainak megsértését. Megállapítást nyert, hogy a belföldi hatóságok felelősek Valentin Câmpeanu haláláért, mert egy olyan intézetben helyezték el, ahol a megfelelő élelmezés, elhelyezés és orvosi ellátás hiánya miatt halt meg. Az EJEB megállapította a 2. cikk megsértését is, mert a román hatóságok nem folytattak eredményes vizsgálatot Valentin Câmpeanu halálával kapcsolatban.

Ami az intézetekben élő gyermekeket illeti, az ET [Rec\(2005\)5. sz. ajánlása](#) támogatja azt a döntést, hogy a gyermekek elhelyezése nem alapulhat megkülönböztetésen.⁴²⁷ Az EJEB fogyatékossgal élő gyermekekkel kapcsolatos ügyei számos kérdést vetettek fel, többek között az államnak az életük és testi épségük védelmére vonatkozó pozitív kötelezettségeit.

Példa: A *Nencheva és társai kontra Bulgária* ügy⁴²⁸ 15 gyermek és fiatal felnőtt halálával foglalkozik, amely egy szellemi és testi fogyatékossgokkal élő személyek elhelyezésére szolgáló otthonban következett be. Az EJEB megállapította, hogy az intézményben élő gyermekek életkörülményei megdöbbentőek voltak: nem biztosítottak számukra élelmiszert, gyógyszert, ruházatot és fűtést. Az illetékes hatóságokat több alkalommal is figyelmeztették erre a helyzetre, következésképpen tudomásuk volt vagy tudniuk kellett volna a halál kockázatáról. Az EJEB megállapította az EJEE

426 EJEB, *Valentin Câmpeanu részéről eljáró Centre for Legal Resources kontra Románia* [Nagytanács] (47848/08), 2014. július 17.

427 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2005), [Rec\(2005\)5. sz. ajánlás a bentlakásos intézetekben élő gyermekek jogairól](#), 2005. március 16.

428 EJEB, *Nencheva és társai kontra Bulgária* (48609/06), 2013. június 18.

2. cikke anyagi jogi részének megsértését, mivel a hatóságok nem hoztak intézkedéseket az ellenőrzésük alá helyezett gyermekek életének védelme érdekében. Ezenkívül a bolgár hatóságok nem folytattak eredményes vizsgálatot a gyermekek halálával kapcsolatban. Az ügy konkrét körülményeire tekintettel a hatóságoknak hivatalból bünyügyi nyomozást kellett volna indítaniuk. A vizsgálatot több okból nyilvánították eredménytelennek: a gyermekek halála után két évvel indult, észszerűtlenül elhúzódott, nem terjedt ki az összes gyermek halálára, és nem tisztázta az ügygel kapcsolatos összes lényeges tényezőt. Ennek alapján az EJEB megállapította a 2. cikk érdemi szempontjainak megsértését.⁴²⁹

Példa: Az *I. C. kontra Románia*⁴³⁰ egy 14 éves lány nemi erőszakkal kapcsolatos állításával kapcsolatos vizsgálat elégtelenségéről szóló panaszra vonatkozott. A bíróság úgy ítélte meg, hogy a román hatóságok túlzott hangsúlyt fektettek az arra vonatkozó bizonyítékok hiányára, hogy a felperes ellenállást tanúsított az incidens során, és következtetéseiket kizárólag az állítólagos elkövetők azon nyilatkozataira alapozták, amelyek szerint a lány beleegyezett a szexuális érintkezésbe, valamint arra a tényre, hogy testén nem látszódtak erőszak jelei. Ezenkívül sem az ügyészek, sem az ügyet elbíráló bírák nem alkalmazták a kontextust figyelembe vevő megközelítést, mivel nem vették figyelembe fiatal korát és azt a tényt, hogy a három férfit érintő állítólagos nemi erőszakra éjszaka, hideg időjárásban került sor, ami mind a kiszolgáltatottságát növelő tényező. Különös figyelmet kellett volna fordítani a felperes érdemi beleegyezésének az enyhe értelmi fogyatékoságára tekintettel történő elemzésére. Ebben az összefüggésben a vele szemben állítólagosan elkövetett szexuális visszaélés jellege miatt a hasznos felderítési és bejelentési mechanizmusok megléte alapvető fontosságú volt a vonatkozó büntető jogszabályok hatékony végrehajtása és a megfelelő jogorvoslatokhoz való hozzáférés szempontjából. Az EJEB megállapította az EJEE 3. cikkének megsértését.

Példa: A *V. C. kontra Olaszország*⁴³¹ ügy egy 15 éves lányt érintett, akit egy olyan partin tartóztattak le, ahol alkoholt és kábítószer fogyasztottak. Szülei azt állították, hogy lányuk pszichiátriai zavarokban szenved, és megpróbálták rábeszélni arra, hogy pornográf fényképeken szerepeljen.

429 () Lásd még: EJEB, *L. R. kontra Észak-Macedónia* (38067/15), 2020. január 23.

430 EJEB, *I. C. kontra Románia* (36934/08), 2016. augusztus 24.

431 EJEB, *V. C. kontra Olaszország* (54227/14), 2018. május 1.

Bár a hatóságok haladéktalanul nyomozást indítottak, és az ügyész kérte a felperes szakintézménybe történő felvételét, az EJOB kifogásolta, hogy több mint négy hónap telt el, mielőtt az ifjúságügyi bíróság meghozta határozatát, és ezt követően további négy hónapot vett igénybe a szociális szolgálatok számára a végzés végrehajtása. Időközben a felperes szexuális kizsákmányolás és csoportos nemi erőszak áldozatává vált. Az EJOB álláspontja szerint a fiatakorúak bírósága és a szociális szolgálatok a gyakorlatban nem hoztak azonnal védelmi intézkedéseket, bár tudomásuk volt arról, hogy a felperes fizikai és pszichológiai szempontból kiszolgáltatott, és hogy a szexuális kizsákmányolásával és az állítólagos csoportos nemi erőszakkal kapcsolatos eljárás folyamatban van. Ilyen módon a hatóságok nem értékelték a felperest fenyegető kockázatokat, megsértve ezzel az egyezmény 3. és 8. cikkét.

Nemzetközi szinten a CRPD 16. cikke előírja a részes államok számára, hogy hozzanak konkrét intézkedéseket a fogyatékossgal élő gyermekek bántalmazással és kizsákmányolással szembeni védelme érdekében.⁴³²

7.4. Eltűnt gyermekek

Kiemelt pont

- Az erőszakos eltűntetés (angolul „forced disappearance”, a nemzetközi jogban „enforced disappearance”) gyermekáldozatainak joguk van személyazonosságuk megőrzéséhez vagy helyreállításához.

Az uniós jog alapján az EU Bizottsága segélyvonalat hozott létre az eltűnt gyermekek felkutatására (116000).⁴³³ Ez a szolgálat eltűnt gyermekek bejelentésére vonatkozó hívásokat fogad, ezeket a bejelentéseket továbbítja a rendőri hatóságoknak, útmutatást és támogatást nyújt az eltűnt gyermekért felelős személyeknek, és támogatja a nyomozást.

432 Lásd még: 3.5. szakasz.

433 EU, Európai Bizottság (2007), 2007/698/EK határozat a 2007/116/EK határozatnak a további fenntartott számok bevezetése tekintetében történő módosításáról, HL L 284., 2007. 31. o.; EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2018), 2018/1972 irányelv az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex létrehozásáról (átdolgozás), HL L 321., 2018. 36. o., 96. cikk.

Az ET jogában a gyermekek erőszakos eltüntetésével az **EJEE** 8. cikke alapján foglalkoznak.

Példa: A *Zorica Jovanović kontra Szerbia* ügyben⁴³⁴ egy újszülött állítólag röviddel a születése után meghalt a kórházban, de a holttestét egyáltalán nem adták át a szülőknek. Az anya azt kifogásolta, hogy az állam semmilyen tájékoztatást nem adott neki fia sorsáról, ezen belül állítólagos halálának okáról, valamint temetésének időpontjáról és helyéről. Az EJEB megállapította, hogy az állam azáltal, hogy „folyamatosan elmulasztotta hiteles információkkal ellátni [az anyát] fiának sorsával kapcsolatban”, megsértette a családi élet tiszteletben tartásához való jogot.⁴³⁵ Az EJEE 46. cikke alapján a bíróság felszólította Szerbiát, hogy tegyen meg minden megfelelő intézkedést, lehetőleg különös szabály útján, és egy éven belül hozzon létre olyan mechanizmust, amelynek az a célja, hogy egyéni jogorvoslatot biztosítson minden olyan szülőnek, aki a felpereséhez hasonló vagy ahhoz hasonló helyzetben van. A szerb parlament ezt követően 2020 februárjában elfogadta a Zorica Jovanović végrehajtási törvényt.

Példa: Az ezt követő *Mik és Jovanović kontra Szerbia*⁴³⁶ ügyben a felperesek kifogásolták, hogy a szerb hatóságok túl lassúak és végső soron eredménytelenek voltak a Zorica Jovanović ítéletben foglaltak teljesítését illetően. Bár ezt a jogszabályt 2020-ban jelentős késéssel fogadták el, a szabályozást igénylő kérdések önmagukban is igen érzékenyek és igen összetettek voltak. Ezenkívül a törvény, ahogy azt a parlament végül elfogadta, bírósági és bíróságon kívüli eljárásokat egyaránt előírt a felperesek és az azonos helyzetben lévő más személyek helyzetére vonatkozóan, és az volt a célja, hogy feltárja azon újszülöttek tényleges helyzetét, akikről feltételezhető, hogy Szerbiában eltűntek a szülészeti osztályról. A jogi aktus többek között olyan rendszert írt elő, amelyben a nemzeti bíróságok nemcsak a felperes kérésére, hanem hivatalból is hatáskörrel rendelkeznek arra, hogy nyomozást folytassanak és bizonyítékokat szerezzenek be az összes releváns tény megállapítása érdekében, és adott esetben kártérítés megítélésére is jogosultak lennének. Kiterjedt hatáskörrel rendelkező bizottságról is rendelkezett, amelyet az eltűnt csecsemők

434 EJEB, *Zorica Jovanović kontra Szerbia* (21794/08), 2013. március 26.

435 Uo., 74. pont.

436 EJEB, *Mik és Jovanović kontra Szerbia* (dec.) (9291/14 és 63798/14), 2021. március 23.

ügyével foglalkozó bejegyzett szülői egyesületek képviselőinek többségével neveznek ki. Ennek megfelelően az EJEB törölte az ügyet az ügyek jegyzékéből.

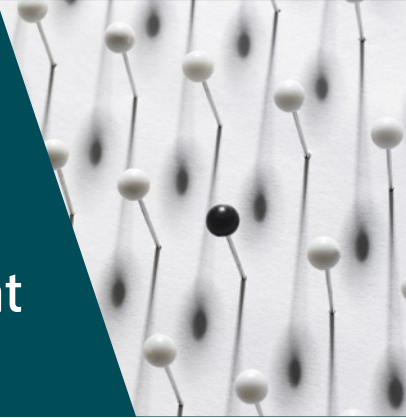
Ami az ENSZ jogát illeti, a minden egyénnek az erőszakos eltüntetéssel szembeni védelméről szóló nemzetközi egyezmény⁴³⁷ 25. cikke (1) bekezdésének b) pontja kimondja, hogy az államoknak meg kell akadályozniuk és büntetniük kell az olyan gyermekek „valós személyazonosságát igazoló dokumentumok meghamisítását, eltitkolását vagy megsemmisítését”, akik vagy akiknek a szülei erőszakos eltüntetés áldozatává válnak. Az államoknak meg kell hozniuk az ahhoz szükséges intézkedéseket is, hogy felkutassák és azonosítsák ezeket a gyermekeket, és visszaszolgáltassák őket eredeti családjuknak. Tekintettel e gyermekek azon – a jog által elismert – jogára, hogy megőrizték vagy újra létrehozzák személyazonosságukat, ezen belül állampolgárságukat, nevüket és családi kapcsolataikat, az államoknak jogi eljárásokkal kell rendelkezniük az erőszakos eltüntetés áldozatává váló gyermekek esetleges örökbefogadásának vagy elhelyezésének felülvizsgálata és megsemmisítése céljából (a 25. cikk (4) bekezdése). Az egyezmény a gyermekek jogait alátámasztó általános elvek közül kettőt ismétel meg: a gyermek mindenek felett álló érdeke mint elsődleges megfontolás és a gyermek véleménynyilvánításhoz való joga (a 25. cikk (5) bekezdése). Noha ezt az egyezményt viszonylag kevés európai állam ratifikálta, nem szabad figyelmen kívül hagyni a jelentőségét az európai normatív keret szempontjából.⁴³⁸

437 ENSZ (2006), *Nemzetközi egyezmény minden egyénnek az erőszakos eltüntetéssel szembeni védelméről*, 2006. december 20.

438 2022 februárjáig a 27 uniós tagállamból 17 ratifikálta az egyezményt. Ezen túlmenően az Európa Tanács következő tagállamai ratifikálták az egyezményt: Albánia, Örményország, Bosznia és Hercegovina, Montenegró, Szerbia és Svájc.

8

Gazdasági, szociális és kulturális jogok, valamint megfelelő életszínvonal



EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>Alapjogi Charta, 14. cikk (oktatás)</p> <p>Összevont tartózkodási és munkavállalási engedély (2011/98/EU)</p> <p>A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv (2003/109/EK)</p> <p>A diákokról szóló irányelv (2004/114/EK)</p> <p>A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK)</p> <p>Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU)</p> <p>A befogadásra vonatkozó szabályokról szóló irányelv (átdolgozás) (2013/33/EU)</p> <p>EUB, C-9/74, <i>Donato Casagrande kontra Landeshauptstadt München</i>, 1974</p> <p>EUB, C-413/99, <i>Baumbast és R kontra Secretary of State for the Home Department</i>, 2002 (migráns gyermekek oktatása)</p>	<p>Az oktatáshoz való jog</p>	<p>EJEE, az 1. jegyzőkönyv 2. cikke (oktatáshoz való jog)</p> <p>(Módosított) ESC, 17. cikk (oktatáshoz való jog)</p> <p>FCNM, a 12. cikk (3) bekezdése és a 14. cikk</p> <p>Európai egyezmény a migráns munkavállalók jogállásáról</p> <p>EJEB, <i>Ponomaryovi kontra Bulgária</i>, (5335/05), 2011 (migrációs jogálláson alapuló megkülönböztetés)</p>

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>Alapjogi Charta, 35. cikk (az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés)</p> <p>Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU), 29. cikk (a migráns gyermekeknek járó alapellátások)</p> <p>A befogadásra vonatkozó szabályokról szóló irányelv (átdolgozás) (2013/33/EU) 21. cikk, a 23. cikk (4) bekezdése és a 25. cikk</p>	<p>Az egészséghez való jog</p>	<p>EJEE, 2. cikk (élethez való jog) és 8. cikk (testi épséghez való jog)</p> <p>Egyezmény az emberi jogokról és a biomedicináról (Oviedói Egyezmény), 6 és 8. cikk</p> <p>(Módosított) ESC, 11. cikk (az egészség védelméhez való jog) és 13. cikk (a szociális és egészségügyi segítségre való jog)</p> <p>Európai egyezmény a migráns munkavállalók jogállásáról</p> <p>EJEB, <i>Oyal kontra Törökország</i> (4864/05), 2010 (újszülött HIV-fertőzése)</p> <p>EJEB, <i>Iliya Petrov kontra Bulgária</i> (19202/03), 2012 (sérülés egy villamos állomáson)</p> <p>EJEB, <i>Valentin Câmpeanu részéről eljáró Centre for Legal Resources kontra Románia</i> [Nagytanács] (47848/08), 2014 (egy intézetben bekövetkezett haláleset)</p> <p>EJEB, <i>Glass kontra Egyesült Királyság</i> (61827/00), 2004 (beleegyező nyilatkozat)</p> <p>EJEB, <i>M. A. K. és R. K. kontra Egyesült Királyság</i> (45901/05 és 40146/06), 2010 (szülői hozzájárulás nélküli vizsgálat)</p> <p>EJEB, <i>Vavříčka és társai kontra Cseh Köztársaság</i> (47621/13), 2021 (kötelező vakcinázási intézkedések)</p> <p>EJEB, <i>Parfitt kontra Egyesült Királyság</i> (18533/21), 2021 (a gyermek mindenek felett álló érdeke)</p> <p>ECSR, <i>International Federation of Human Rights Leagues kontra Franciaország</i>, 14/2003. sz. panasz, 2004 (orvosi ellátás migráns gyermekek számára)</p>

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>Alapjogi Charta, a 34. cikk (3) bekezdése (szociális támogatáshoz és lakástámogatáshoz való jog)</p> <p>A faji egyenlőségről szóló irányelv (2000/43/EK)</p> <p>Családegyesítési irányelv (2003/86/EK)</p> <p>A befogadásra vonatkozó szabályokról szóló irányelv (átdolgozás) (2013/33/EU)</p> <p>EUB, <i>Zubair Haqbin kontra Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers</i>, C-233/18. sz. ügy, 2019</p>	<p>Lakhatáshoz való jog</p>	<p>ECSR, <i>Defence for Children International (DCI) kontra Belgium</i>, 69/2011. sz. panasz, 2012 (rendezetlen helyzetű gyermekek)</p> <p>(Módosított) ESC, 16. cikk (a család joga a szociális, jogi és gazdasági védelemhez), 17. cikk (a gyermekek és fiatalok szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga) és 31. cikk (a lakhatáshoz való jog).</p> <p>EJEB, <i>Bah kontra Egyesült Királyság</i> (56328/07), 2011</p> <p>EJEB, <i>Winterstein és társai kontra Franciaország</i> (27013/07), 2013 (lakhatás biztosításának elmulasztása)</p> <p>EJEB, <i>Khan kontra Franciaország</i>, (12267/16), 2019</p>
<p>Alapjogi Charta, 1., 24. és 34. cikk (szociális biztonság és szociális segítségnyújtás)</p> <p>A munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv (2019/1158)</p> <p>A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv (2003/109/EK)</p> <p>Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU)</p>	<p>A megfelelő életszínvonalhoz való jog és a szociális biztonsághoz való jog</p>	<p>(Módosított) ESC, 12–14. cikk (a társadalombiztosításhoz való jog, a szociális és egészségügyi segítségre való jog és a szociális jóléti szolgáltatásokból való részesülés joga), 16. cikk (a család joga a szociális, jogi és gazdasági védelemhez) és 30. cikk (a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni védelemhez való jog)</p> <p>Az EJE 1. kiegészítő jegyzőkönyve, 1. cikk</p> <p>Európai egyezmény a migráns munkavállalók jogállásáról</p> <p>Európai egyezmény a társadalombiztosításról</p> <p>EJEB, <i>Konstantin Markin kontra Oroszország</i> [Nagytanács] (30078/06), 2012 (szülői szabadság)</p> <p>EJEB, <i>Yocheva és Ganeva kontra Bulgária</i> (18592/15 és 43863/15), 2021</p>

EU	Tárgyalt kérdések	ET
		ECSR, <i>European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EURO-CEF) kontra Franciaország</i> , 114/2015. sz. panasz, 2018 (családtámogatások felfüggesztése iskolakerülés miatt)

A gazdasági, szociális és kulturális jogok, amelyeket európai összefüggésben gyakrabban neveznek társadalmi-gazdasági jogoknak vagy szociális jogoknak, magukban foglalják a munkával kapcsolatos jogokat, valamint az oktatáshoz, az egészségügyhöz, a lakhatáshoz, a szociális biztonsághoz és általánosabban a megfelelő életszínvonalhoz való jogot. A kulturális jogok nem fejlődtek ki eléggé, és a tudományos körökben és a peres eljárásokban ezekkel nem foglalkoznak. Ezek szempontjaival a [8.2. szakasz](#) foglalkozik az oktatáshoz való jog címén.

Az európai kontextusban a gazdasági, szociális és kulturális jogokra vonatkozó kifejezett normák elsősorban az [ESC-ben](#) és az [Európai Unió Alapjogi Chartájában](#) találhatóak, bár az [EJEE](#) és annak jegyzőkönyvei számos vonatkozó rendelkezést is tartalmaznak, például a kényszermunka tilalmát és az oktatáshoz való jogot. Ezenfelül az [EJEB](#) amellett érvelt, hogy „nincs olyan vízvárázó választóvonal, amely elválasztaná a [szociális és gazdasági jogok területét] az egyezmény által lefedett területtől”⁴³⁹, és az [EJEE](#) által garantált polgári jogok közé tartozó jogként értelmezi a gazdasági, szociális és kulturális jogokat. Ilyen módon például az egészségügyi ellátáshoz való hozzáféréssel a kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának keretében foglalkoznak (az [EJEE](#) 3. cikke).⁴⁴⁰

Az EU-ban a [szociális jogok 2017-ben kihirdetett európai pillére](#)⁴⁴¹ és a Bizottság 2021-ben elfogadott, a [szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv](#)⁴⁴² határozott politikai elkötelezettséget fejez ki a szociálisabb Európa iránt. A szociális jogok európai pillérért 20 elv alkotja, amelyek elengedhetetlenek a

439 [EJEB](#), *Airey kontra Írország* (6289/73), 1979. október 9., 26. pont.

440 Lásd például: [EJEB](#) (2015), *Factsheet – Prisoners’ health-related rights*, 2015. február; [EJEB](#) (2015) *Factsheet – Health*, 2015. április.

441 EU (2017), *A szociális jogok európai pillérének 20 alapelve*, 2017. november 16.

442 EU, Európai Bizottság (2021), *Cselekvési terv a szociális jogok európai pillérének megvalósítására*, COM(2021) 102 final, 2021.

méltányos és jól működő munkaerőpiacokhoz és jóléti rendszerekhez. A szociális jogok európai pillérének 11. alapelve a gyermekgondozással és a gyermekek támogatásával foglalkozik, és hangsúlyozza, hogy a gyermekeknek joguk van a megfizethető, jó minőségű koragyermekkorai neveléshez és gondozáshoz, valamint a szegénység elleni védelemhez. A hátrányos helyzetű gyermekeknek joguk van az esélyegyenlőség javítását célzó egyedi intézkedésekhez is. Az Európai Unió Tanácsa 2021-ben elfogadta az **európai gyermekgaranciát** annak biztosítása érdekében, hogy a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett valamennyi európai gyermek hozzáférhessen a legalapvetőbb jogokhoz, például az egészségügyi ellátáshoz és az oktatáshoz.⁴⁴³

Ez a fejezet a gyermekek szempontjából különösen fontos gazdasági, szociális és kulturális jogokat elemzi: az oktatáshoz való jogot (8.2. szakasz); az egészséghez való jogot (8.3. szakasz); a lakhatáshoz való jogot (8.4. szakasz); és a megfelelő életszínvonalhoz és szociális biztonsághoz való jogot (8.5. szakasz).

8.1. A gazdasági, szociális és kulturális jogok megközelítései

Kiemelt pontok

- A szociális jogok védelmének biztosításához kulcsfontosságú a megfelelő erőforrások rendelkezésre állásának biztosítása.
- A szociális jogok alapvető elemei a rendelkezésre állás, a hozzáférhetőség, a kiigazíthatóság és az elfogadhatóság.

Ami az uniós jogot illeti, az Európai Unió Alapjogi Chartájában a polgári és politikai jogokkal azonos szinten szerepelnek a gazdasági, szociális és kulturális jogok. A charta 52. cikke azonban különbséget tesz jogok és elvek között, amely utóbbiak a bíróság előtti elfogadhatóságukat tekintve korlátozottak.⁴⁴⁴ Az EUB

443 EU, az Európai Unió Tanácsa (2021), (EU) 2021/1004 ajánlás (2021. június 14.) az európai gyermekgarancia létrehozásáról, ST/9106/2021/INIT, HL L 223., 2021.

444 Lásd még: EU, Európai Bizottság (2020), *Megvalósíthatósági tanulmány a gyermekgaranciáról* – végleges jelentés, 2020. március.

szerint nem minden, a Chartában rögzített gazdasági, szociális és kulturális jog és elv fogadható el a bíróság előtt.⁴⁴⁵

Az ET jogában az ECSR megállapította, hogy amennyiben egy jog érvényesítése „kivételesen összetett és különösen költséges annak megoldása”, annak fokozatos megvalósítását három kritérium alapján kell értékelni: először is, hogy az intézkedéseket észszerű időn belül hozzák meg a charta célkitűzéseinek elérése érdekében; másodsor, ennek az előrelépésnek mérhetőnek kell lennie; harmadszor pedig „összhangban van a rendelkezésre álló erőforrások maximális felhasználásával”.⁴⁴⁶ Az ECSR arra is emlékezteti az államokat, hogy „döntéseik milyen hatással lesznek a kiemelten kiszolgáltatott csoportokra és más érintett személyekre nézve”.⁴⁴⁷

Az ECSR, jóllehet a szociális biztonsághoz való joggal konkrét összefüggésben, amellet érvel, hogy „a meglévő szociális biztonsági rendszer fenntartásának és fenntarthatóságának biztosítása érdekében” megengedhetők a visszalépések, feltéve hogy nem „ássák alá a nemzeti szociális biztonsági rendszer alapvető keretét, vagy nem fosztanak meg egyéneket a súlyos szociális és gazdasági kockázat elleni védelem igénybevételének lehetőségétől”.⁴⁴⁸ Az EJEB szintén elfogadja a visszalépések lehetőségét, de megvizsgálja, hogy a választott módszer észszerű-e, és alkalmas-e az elérni kívánt jogos cél elérésére.⁴⁴⁹

Az ECSR az oktatáshoz való joggal összefüggésben a rendelkezésre állás, hozzáférhetőség, elfogadhatóság és kiigazíthatóság elemzési keretét vezette be, összhangban az ENSZ gazdasági, szociális és kulturális jogokkal foglalkozó bizottságának megközelítésével.⁴⁵⁰ A rendelkezésre állás és a hozzáférhetőség közötti különbségtétel az EJEB ítélkezési gyakorlatában is megjelenik. A következő

445 EUB, *Stadt Wuppertal kontra Maria Elisabeth Bauer és Volker Willmeroth kontra Martina Broßonn*, C-569/16. és C-570/16. sz. ügy, 2018. november 6.

446 ECSR, *International Association Autism Europe (IAAE) kontra Franciaország*, 13/2002. sz. panasz, 2003. november 4., 53. pont; alkalmazták: ECSR, *European Action of the Disabled (AEH) kontra Franciaország*, 81/2012. sz. panasz, 2013. szeptember 11., 94–99. pont.

447 ECSR, *International Association Autism Europe (IAAE) kontra Franciaország*, 13/2002. sz. panasz, 2003. november 4., 53. pont.

448 ECSR, *General Federation of Employees of the National Electric Power Corporation (GEN-OP-DEI) és Confederation of Greek Civil Servants' Trade Unions (ADEDY) kontra Görögország*, 65/2011. sz. panasz, 2012. május 23., 47. pont.

449 EJEB, *Markovics és társai kontra Magyarország*, elfogadhatatlansági határozat, (77575/11, 19828/13 és 19829/13), 2014. június 24., 37. és 39. pont.

450 ECSR, *Mental Disability Advocacy Center (MDAC) kontra Bulgária*, 41/2007. sz. panasz, 2008. június 3., 37. pont.

elemzést a rendelkezésre állás, hozzáférhetőség, elfogadhatóság és kiigazíthatóság kritériumai vagy alapvető elemei vezérlik, amennyiben rendelkezésre áll idevágó ítélkezési gyakorlat.

8.2. Az oktatáshoz való jog

Kiemelt pontok

- Az oktatás hozzáférhetőségét csökkentő korlátozásoknak előre láthatónak kell lenniük, jogos célt kell szem előtt tartaniuk, indokoltnak kell lenniük, és nem lehetnek diszkriminatívak.
- A szülők vallási és világnézeti meggyőződésének tiszteletben tartása a gyermek oktatásában nem zárja ki a vallási vagy szexuális oktatás lehetőségét az iskolákban.
- Az oktatásnak igazodnia kell valamennyi gyermek igényeihez, ehhez pedig különleges intézkedésekre van szükség a fogyatékossgal élő gyermekek számára, és lehetővé kell tenni a kisebbségekhez tartozó gyermekek számára, hogy saját nyelvükön tanuljanak és tanítsák őket.
- A gyermekeket állampolgárságuktól és migrációs jogállásuktól függetlenül megilleti az oktatáshoz való jog.

Az uniós jogban az **EU Alapjogi Chartája** 14. cikkének (2) bekezdése garantálja az oktatáshoz való jogot, amely magában foglalja „a kötelező oktatásban való ingyenes részvétel lehetőségét”. A 14. cikk (3) bekezdése biztosítja az oktatási intézmények demokratikus elvek figyelembevételével történő alapításának szabadságát, valamint a szülők azon jogát, hogy gyermekeik számára vallási, világnézeti vagy pedagógiai meggyőződésüknek megfelelő nevelést biztosítsanak. A szociális jogok európai pillére magában foglalja az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás elvét.⁴⁵¹

Az ET jogában az **EJEE 1. kiegészítő jegyzőkönyvének** 2. cikke garantálja az oktatáshoz való jogot. Az EJEB tisztázza, hogy ez a cikk nem kötelezi az államokat arra, hogy az oktatást elérhetővé tegyék; „a bármely adott időpontban létező oktatási intézményekhez való hozzáférés jogát” határozza meg.⁴⁵² Ezen túlmenően

451 EU (2017), *A szociális jogok európai pillére*, 2017. november 16.

452 EJEB, „*Relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium*” *kontra Belgium* (1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63 és 2126/64), 1968. július 23., 4. pont.

az oktatáshoz való jog úgyszintén magában foglalja „annak a lehetőségét, hogy [a tanulók] hasznot húzzanak a kapott oktatásból, azaz hogy az elvégzett [...] tanulmányokról ilyen vagy olyan formában hivatalos elismerést kapjanak, összhangban az egyes államokban érvényben lévő szabályokkal”.⁴⁵³ Ez azonban nem korlátlan jog; az érintettek tekintetében korlátozásoknak kell meghatározhatónak lenniük, amelyeknek jogos célt kell szolgálniuk. Megengedettek a fegyelmi intézkedések, ideértve a felfüggesztést és az oktatási intézményből való kizárást, feltéve hogy megfelelnek a megengedhető korlátozások feltételeinek.⁴⁵⁴ Az EJEB értékeli, hogy az oktatásból való kizárás e formái az oktatáshoz való jog megtagadását eredményezik-e, olyan tényezőket figyelembe véve, mint az eljárási biztosítékok, a kizárás időtartama, az újbóli beilleszkedés érdekében tett erőfeszítések és a nyújtott alternatív oktatás megfelelősége.⁴⁵⁵ A gyermekeket egészségügyi és biztonsági okokból is ki lehet zárni az oktatási intézmény területéről, például ha gyaníthatóan fertőző betegségben szenvednek, feltéve hogy a kizárásukra vonatkozó határozat csak a szükséges ideig marad hatályban.⁴⁵⁶

Az oktatáshoz való jog részeként a szülőknek joguk van vallási és világnézeti meggyőződéseik tiszteletben tartásához. „A tananyag meghatározása és megtervezése” azonban „elvben” az állam „hatásköre”.⁴⁵⁷ Vallási és világnézeti jellegű információ vagy ismeret is beépíthető az iskolai tananyagba, azzal a feltétellel, hogy azt „tárgyilagos, kritikus és pluralista módon” közvetítik.⁴⁵⁸ A pluralizmus és a tanítási különbségek megóvása érdekében a meghatározott vallás vagy világnézet tanítását egyensúlyba kell hozni oly módon, hogy felajánlják a szülőknek annak a lehetőségét, hogy részben vagy teljes mértékben felmentsék gyermekeiket az ilyen tanítás alól, azaz lehetőséget adnak nekik arra, hogy ne vegyenek részt bizonyos órákon vagy egyáltalán ne vegyenek részt hitoktatásban.⁴⁵⁹ Azzal kapcsolatban, hogy az EJEB hogyan kezeli ezt a kérdést a megkülönböztetés tilalma szempontjából, lásd: [2.1.](#) és [2.2. szakasz](#).⁴⁶⁰

A [módosított ESC 17. cikkének \(2\) bekezdése](#) szerint az államok vállalják, hogy „megteszik az összes megfelelő és szükséges intézkedést, melynek célja [...]

453 Uo.

454 EJEB, *C. P. kontra Egyesült Királyság* (300/11), 2016. szeptember 6.

455 EJEB, *Ali kontra Egyesült Királyság* (40385/06), 2011. január 11., 58. pont.

456 EJEB, *Memlika kontra Görögország* (37991/12), 2015. október 6.

457 EJEB, *Folgerø és társai kontra Norvégia* [Nagytanács] (15472/02), 2007. június 29., 84. pont.

458 Uo., 84. pont.

459 Uo., 85–102. pont és eltérő vélemény.

460 EJEB, *Grzelak kontra Lengyelország* (7710/02), 2010. június 15.

biztosítani a gyermekek és fiatalok ingyenes elemi és középfokú iskoláztatását, valamint azt, hogy rendszeresen járjanak iskolába”.⁴⁶¹ Az ECSR ezen túlmenően megállapította, hogy a szerződő államoknak e rendelkezés alapján biztosítaniuk kell, hogy az illegálisan a területükön tartózkodó gyermekek szintén hozzáférjenek az oktatáshoz.⁴⁶²

Ezenfelül az oktatási intézményeknek megkülönböztetés nélkül mindenki számára hozzáférhetőnek kell lenniük.⁴⁶³ Az ECSR leszögezte, hogy „a fogyatékossgal élő gyermekek normál iskolába való integrálásának kell a normát jelentenie, és a speciális iskolákban való tanításuknak kell kivételt képeznie”.⁴⁶⁴ Az államoknak nincs széles mérlegelési jogkörük a fogyatékossgal élő személyek rendelkezésére álló iskolák típusát illetően; ennek normál iskolának kell lennie.⁴⁶⁵ Az oktatásban alkalmazott – például állampolgárságon, migrációs jogálláson vagy etnikai származáson alapuló – eltérő bánásmóddal kapcsolatos helyzetekkel a [3. fejezet](#) foglalkozik.

Bár az ECSR esetjoga szerint az államok tág mérlegelési jogkört élveznek a használt oktatási anyag kulturális megfelelőségének eldöntése terén, biztosítaniuk kell a szexuális, illetve reproduktív egészséggel kapcsolatos megkülönböztetésmentes oktatást, amely „nem tartósítja és nem erősíti meg a társadalmi kirekesztést és az emberi méltóság megtagadását”.⁴⁶⁶ Az oktatási anyagok nem „erősíthetik meg a lealacsonyító sztereotípiákat”, például a nem heteroszexuális irányultságú személyeket illetően.⁴⁶⁷

Végezetül az oktatás kiigazíthatósága megköveteli például, hogy azon fogyatékossgal élő gyermekek számára, akiket normál iskolába integráltak,

461 Az 1961. évi ESC nem tartalmaz az oktatáshoz való jogra vonatkozó rendelkezést.

462 ECSR, *Médecins du Monde – International kontra Franciaország*, 67/2011. sz. panasz, 2012. szeptember 11.

463 A fogyatékossgal élő gyermekek kérdését illetően lásd még a [3. fejezetet](#) és a [7. fejezetet](#).

464 ESCR, *Mental Disability Advocacy Center (MDAC) kontra Bulgária*, 41/2007.sz. panasz, 2008. június 3., 35. pont.

465 ECSR, *European Action of the Disabled (AEH) kontra Franciaország*, 81/2012. sz. panasz, 2013. szeptember 11., 78. pont; ECSR, *International Federation for Human Rights (FIDH) és Inclusion Europe kontra Belgium*, 141/2017. sz. panasz, 2020. szeptember 9.

466 ECSR, *International Centre for the Legal Protection of Human Rights (INTERIGHTS) kontra Horvátország*, 45/2007. sz. panasz, 2009. március 30., 47. pont.

467 Uo., 59. és 61. pont; Lásd még: EJEB, *Bayev és társai kontra Oroszország* (67667/09), 2017. november 13.; EJEB, *A. R. és L. R. kontra Svájc*, (22338/15), 2017.

„intézkedéseket hozzanak különleges szükségleteik ellátása céljából”⁴⁶⁸ (lásd még: 3.5. szakasz).

Ezen túlmenően az FCNM 12. cikkének (3) bekezdése alapján a részes államok vállalják, hogy előmozdítják a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek számára minden szinten az oktatáshoz való hozzájutás esélyegyenlőségét (lásd még: 3. fejezet).⁴⁶⁹ A nemzeti kisebbségekhez tartozó gyermekek tekintetében a nemzeti kisebbségek védelmét szolgáló európai keretegyezmény 14. cikke magában foglalja annak a jogát, hogy saját nyelvüket megtanulhassák vagy ezen a nyelven tanulhassanak.⁴⁷⁰ Az EJEB megerősítette, hogy az oktatáshoz való jog magában foglalja annak a jogát, hogy a nemzeti nyelven (a nemzeti nyelvek egyikén) lehessen oktatásban részesülni.⁴⁷¹

Tekintettel a digitális környezet növekvő jelentőségére, az ET számos dokumentumot fogadott el ezen a területen, amelyekben felkéri az államokat annak biztosítására, hogy a gyermekek inkluzív módon férjenek hozzá a digitális környezethez, figyelembe véve a gyermekek fejlődő képességeit és a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekek sajátos körülményeit.⁴⁷² Azt is ajánlják, hogy a digitális jártassággal kapcsolatos oktatást a legkorábbi évektől kezdve építsék be az alapfokú oktatási tantervbe, figyelembe véve a gyermekek képességfejlődését.⁴⁷³

468 ESCR, *Mental Disability Advocacy Center (MDAC) kontra Bulgária*, 41/2007.sz. panasz, 2008. június 3., 35. pont.

469 Lásd továbbá: Európa Tanács, a nemzeti kisebbségek védelmét szolgáló európai keretegyezmény tanácsadó bizottsága (2006), *Észrevételek az oktatással kapcsolatban a nemzeti kisebbségek védelmét szolgáló európai keretegyezmény alapján*, ACFC/25DOC(002)002, 2006. március 2., 2.1. rész.

470 További pontosítások: Európa Tanács, a nemzeti kisebbségek védelmét szolgáló európai keretegyezmény tanácsadó bizottsága (2006), *Kommentár az oktatással kapcsolatban a nemzeti kisebbségek védelmét szolgáló európai keretegyezmény alapján*, ACFC/25DOC(002)002, 2006. március 2., 2.3. rész és 3. tematikus kommentár: *A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek nyelvi jogai a keretegyezmény alapján*, 2012, ACFC/44DOC(2012)001 rev, 2012. július 5., VI. rész.

471 EJEB, *Catan és társai kontra Moldova és Oroszország* [Nagytanács] (43370/04, 8252/05 és 18454/06), 2012. október 19., 137. pont.

472 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2018), *a gyermekek jogainak digitális környezetben való tiszteletben tartására, védelmére és érvényesítésére vonatkozó iránymutatásokról szóló, Rec(2018)7. sz. ajánlás*, 2018. július 4.

473 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2019), *CM/Rec(2019)10. sz. ajánlás a digitális polgári ismeretek oktatásának fejlesztéséről és előmozdításáról*, 2019. november 21.; Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2016), *CM/Rec(2016)2. sz. ajánlás a polgárok internetéről*, 2016. február 10.

8.2.1. A migráns gyermekek oktatáshoz való joga

Az uniós jogban a gyermekek oktatáshoz való alapvető – migrációs jogállásuktól független – jogát lényegében az uniós migrációs jog minden vonatkozásában elismerik.⁴⁷⁴ Az **összevont engedélyről szóló irányelv**⁴⁷⁵ egyenlő bánásmódot ír elő a tartózkodási engedéllyel rendelkezők számára, a **huzamos tartózkodásról szóló irányelv** pedig egyenlő bánásmódot ír elő a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgáiraival szemben.⁴⁷⁶ Az EU mindazonáltal nem rendelkezik olyan hatáskörrel, amelynek keretében meghatározhatná a nemzeti oktatásügyi rendelkezések tartalmát vagy hatályát. Az EU ehelyett a migráns gyermekek oktatáshoz való hozzáféréseinek az állampolgárokkal azonos vagy – jogállásuktól függően – hasonló jogát védi. A **diákokról szóló 2004/114/EK irányelv** a harmadik országok állampolgárai tanulmányok folytatása, diákcseré, javadalmazás nélküli gyakorlat, illetve önkéntes szolgálat céljából történő beutazásának feltételeit szabályozza.⁴⁷⁷ A gyermekek beutazásának általános feltételei az érvényes útiokmány, a tervezett tartózkodásra vonatkozó szülői engedély bemutatását, az egészségbiztosítást és – ha a tagállam kéri – a beutazási kérelem eljárási díjának befizetését foglalják magukban.⁴⁷⁸ A tanulóknak például igazolniuk kell, hogy a tagállam által elismert szervezet által működtetett diákcseré-programban vesznek részt.⁴⁷⁹ A javadalmazásban nem részesülő gyakornokoknak a tagállam által kért módon igazolniuk kell, hogy tartózkodásuk folyamán rendelkezni

474 Lásd pl.: EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), 2011/95/EU irányelv (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról (átdolgozás) (**kvalifikációs irányelv**), HL L 337., 2011, 9. o., 27. cikk.

475 Az EU, az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), 2011/98/EU irányelv a harmadik országbeli állampolgárok valamely tagállam területén való tartózkodására és munkavállalására vonatkozó összevont engedélyre irányuló összevont kérelmezési eljárásról, valamint a harmadik országokból származó, a tagállamok területén legálisan tartózkodó munkavállalók közös jogairól, HL L 343., 2011.

476 EU, az Európai Unió Tanácsa (2003), a Tanács 2003/109/EK irányelve a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgárainak jogállásáról, HL L 16., 2003.

477 EU, az Európai Unió Tanácsa (2004), a Tanács 2004/114/EK irányelve a harmadik országok állampolgárai tanulmányok folytatása, diákcseré, javadalmazás nélküli gyakorlat, illetve önkéntes szolgálat céljából történő beutazásának feltételeiről (a diákokról szóló irányelv), HL L 375., 2004, 12. o.

478 Uo., 6. cikk.

479 EU, az Európai Unió Tanácsa (2004), 2004/114/EK irányelv a harmadik országok állampolgárai tanulmányok folytatása, diákcseré, javadalmazás nélküli gyakorlat, illetve önkéntes szolgálat céljából történő beutazásának feltételeiről (a diákokról szóló irányelv), HL L 375., 2004, 12. o., 7. cikk.

fognak a megélhetésük, képzésük és visszautazásuk költségeihez szükséges anyagi fedezettel.⁴⁸⁰ A jövedelemszerző tevékenység – ezen belül a foglalkoztatás – felsőoktatásban részt vevő hallgatók általi folytatásának lehetősége korlátozott.⁴⁸¹

Azoknak az uniós migránsoknak a gyermekei, akik a szabad mozgáshoz való jog alapján egy másik uniós tagállamba költöznek, ezzel összefüggésben a legkedvezőbb jogosultságot élvezik, és az állam saját állampolgáraiéval azonos feltételekkel nyernek felvételt általános oktatási intézménybe, szakmunkás- és egyéb szakképzésre.⁴⁸² Ez magában foglalja a köz- és magánoktatást, a kötelező és a nem kötelező oktatást. Az EUB e jogosultságot mindig tágan értelmezte, hogy biztosítsa az oktatáshoz való egyenlő hozzáférést, valamint a tágabb, oktatással összefüggő szociális ellátásokhoz és az oktatásban való részvételt segítő bármely ellátáshoz való hozzáférést is. A *Casagrande*-ügyben például egy migráns munkavállaló gyermeke rászorultságon alapuló oktatási támogatásban részesült a szabad mozgáshoz való uniós jog alapján.⁴⁸³

Ezenfelül az 1970-es években bevezetett jogszabályok előírják a tagállamoknak, hogy kiegészítő nyelvoktatást biztosítsanak az uniós migráns munkavállalók gyermekeinek, mind a fogadó állam nyelvén, mind anyanyelvükön, azzal a céllal, hogy megkönnyítsék a fogadó államban és – amennyiben a későbbiekben hazatérnek – származási országukban való beilleszkedésüket.⁴⁸⁴ Jóllehet ez úgy tűnik, hogy meglehetősen nagyvonalú és értékes kiegészítő támogatást kínál a gyermekeknek, miután felvették őket a fogadó állam valamely iskolájába, a különböző országokbeli végrehajtása hírhedten ellentmondásos és a

480 Uo., 10. cikk.

481 Uo., 17. cikk.

482 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), *492/2011/EU rendelet (2011. április 5.) a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról*, HL L 141., 2011, 1. o., 10. cikk; Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2004), *2004/38/EK irányelv (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról*, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 158., 2004, 24. cikk, (1) bekezdés.

483 EUB, C-9/74. sz. ügy, *Donato Casagrande kontra Landeshauptstadt München*, 1974. július 3. Ezt követően megerősítették többek között a következő ügyben: EUB, C-3/90. sz. ügy, *M. J. E. Bernini kontra Minister van Onderwijs en Wetenschappen*, 1992. február 26.

484 EU, az Európai Unió Tanácsa (1977), *77/486/EGK irányelv a migráns munkavállalók gyermekeinek oktatásáról*, HL L 199., 1977. (Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a harmadik országbeli állampolgár migráns gyermekek nem tartoznak az irányelv hatálya alá.)

gyakorlatban egyre kevésbé megvalósítható, tekintve a figyelembe veendő különböző nyelvek körét.⁴⁸⁵

Példa: A *Baumbast és R kontra Secretary of State for the Home Department* ügyben⁴⁸⁶ az volt a kérdés, hogy egy kolumbiai feleségével és lányaival az Egyesült Királyságba költöző német migráns munkavállaló két lánya folytathatja-e az Egyesült Királyságban az iskolát, miután az apa az Egyesült Királyságból egy nem uniós tagállamba távozott, hátrahagyva feleségét és lányait. Az EUB azzal a kérdéssel szembesült, hogy a migráns munkavállaló felesége és lányai függetlenül is a fogadó államban maradhatnak-e, annak ellenére, hogy Baumbast úr (akitől a család tartózkodási joga eredetileg származott) ténylegesen lemondott az uniós migráns munkavállalói jogállásáról. Az EUB számára az volt a döntő tényező, hogy a gyermekek beilleszkedtek a fogadó állam oktatási rendszerébe, és káros és aránytalan is lett volna, ha kiszakították volna őket onnan, tanulmányaik ilyen kritikus pontján. A Bíróság megerősítette, hogy a gyermekek oktatásában a folytonosság elérése annyira fontos, hogy ténylegesen megalapozhatja a(z) egyébként nem jogosult) család fogadó állambeli tartózkodását a migráns gyermekek tanulmányainak időtartamára.

A *Baumbast*-határozatot későbbi ügyekben⁴⁸⁷ is követték, és a [2004/38/EK irányelv \(a szabad mozgásról szóló irányelv\)](#)⁴⁸⁸ 12. cikkének (3) bekezdésében kodifikálták.

A harmadik országbeli állampolgár gyermekek általában csak az *állami finanszírozású* oktatáshoz férhetnek hozzá az állampolgárokkal azonos feltételek

485 EU, az Európai Közösségek Bizottsága (1984), *Jelentések a 77/486/EGK irányelv végrehajtásáról*, COM(84) 54 final és COM(88) 787 final, 1984. február 10.

486 EUB, C-413/99. sz. ügy, *Baumbast és R. kontra Secretary of State for the Home Department*, 2002. szeptember 17.

487 EUB, C-480/08. sz. ügy, *Maria Teixeira kontra London Borough of Lambeth and Secretary of State for the Home Department*, 2010. február 23.; EUB, C-310/08. sz. ügy, *London Borough of Harrow kontra Nimco Hassan Ibrahim and Secretary of State for the Home Department*, 2010. február 23.

488 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2004) *az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről*, HL L 158., 2004. a 2. cikk (2) bekezdésének c) pontja és a 12. cikk (3) bekezdése.

mellett, és kizárják őket a társuló ellátásokból, például a szociális támogató-sokból.⁴⁸⁹ Egyes uniós migrációs jogi eszközök azonban továbblépnek azon, hogy pusztán egyenlő hozzáférést adjanak, és előírják a tagállamoknak, hogy vezessenek be olyan mechanizmusokat, amelyek biztosítják a külföldi képesítések kellő elismerését és hordozhatóságát, akár igazoló dokumentumok hiányában is (a [kvalifikációs irányelv](#)⁴⁹⁰ 28. cikke).

A menedékkérő gyermekek oktatási jogai még gyengébbek; *hasonló*, de nem szükségszerűen *azonos* feltételek mellett kell számukra biztosítani a fogadó állam oktatási rendszeréhez való hozzáférést, mint amelyek az állampolgárokra vonatkoznak.⁴⁹¹ Így az oktatás az iskolák helyett befogadóállomásokon is biztosítható, és a hatóságok a menedékkérő gyermekek iránti kérelem benyújtásától számított legfeljebb három hónapig elhalaszthatják a menedékkérő gyermekek iskolába való teljes körű bejutását. Amennyiben az oktatási rendszerhez való hozzáférés a gyermek egyedi helyzete miatt lehetetlen, a tagállamok kötelesek más oktatási módozatokat felajánlani (a [befogadási szabályokról szóló irányelv](#) 14. cikkének (3) bekezdése).⁴⁹²

Az ET jogában az 1. jegyzőkönyv 2. cikkét használják fel a 14. cikkel együtt értelmezve arra, hogy biztosítsák a migráns gyermekek oktatáshoz való hozzáférését (lásd még: [3.3. szakasz](#)).

Példa: A *Ponomaryovi kontra Bulgária* ügyben⁴⁹³ az EJEB azt mérlegelte, hogy két orosz, állandó tartózkodási engedéllyel nem rendelkező iskolás

489 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), [menekültek kvalifikációja \(2011/95/EU irányelv\)](#), HL L 337., 2011, 11. cikk; az Európai Unió Tanácsa (2003) [a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv \(2003/109/EK irányelv\)](#), HL L 016., 2003, 14. cikk; az Európai Unió Tanácsa (2003), [2003/86/EK irányelv a családegyesítési jogról](#), HL L 251., 2003, 14. cikk; Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), [a befogadásra vonatkozó szabályokról szóló irányelv \(2013/33/EU\)](#), HL L 180., 2013, a 14. cikk c) pontja.

490 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), [2011/95/EU irányelv \(2011. december 13.\) a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról \(átdolgozás\) \(az kvalifikációs irányelv\)](#), HL L 337., 2011, 9. o.

491 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), [a befogadási feltételekről szóló irányelv \(2013/33/EU\)](#), HL L 180., 2013. (Meg kell említeni, hogy a menekültek elismeréséről szóló irányelv (2011/95/EU) 27. cikke alapján a menekült gyermekek (akik huzamos tartózkodáshoz való jogot kaptak) az állampolgárokkal azonos feltételek mellett vehetnek részt az oktatásban.)

492 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), [a befogadási feltételekről szóló irányelv \(2013/33/EU\)](#), HL L 180., 2013.

493 EJEB, *Ponomaryovi kontra Bulgária* (5335/05), 2011. június 21.

gyermek számára előírták, hogy középiskolai díjat fizessenek. A bíróság megállapította, hogy a középiskolai díjak kiszabása esetükben megkülönböztető volt, és így ellentétes volt az EJEE 14. cikkével, azt az EJEE 1. jegyzőkönyvének 2. cikkével együtt olvasva.⁴⁹⁴

Az ESC közvetlenül (a 17. cikk (2) bekezdése) és közvetetten is védi a migráns gyermekek oktatáshoz való jogát, oly módon, hogy korlátozásokat határoz meg a gyermekek foglalkoztatáshoz való joga tekintetében, azzal a céllal, hogy lehetővé tegye számukra a kötelező oktatás valamennyi előnyének kihasználását (7. cikk).⁴⁹⁵

Továbbá, a migráns munkavállalók jogállásáról szóló európai egyezmény⁴⁹⁶ megerősíti a migráns gyermekeknek azt a jogát, hogy a fogadó államban „az állampolgárokkal azonos alapon, velük azonos feltételek mellett” vehetnek részt az általános oktatásban és a szakképzésben (a 14. cikk (1) bekezdése).

A nemzetközi jog keretében a migráns gyermekek oktatáshoz való egyenlő hozzáférését a migráns munkavállalók és családtagjaik jogainak védelméről szóló nemzetközi egyezmény (30. cikk) támogatja.⁴⁹⁷

A CRC 28. cikke kimondja, hogy minden gyermeknek joga van az ingyenes kötelező oktatáshoz. A 29. cikk (1) bekezdésének c) pontja szerint ez a jog mesz-sze túlmutat az oktatáshoz való hozzáférés egyenlőségén, és a gyermek kulturális azonosságának fejlődésével, a gyermek származási országának nyelvével és értékeivel kapcsolatos rendelkezéseket foglal magában.

494 Lásd még: 3.3. szakasz.

495 Lásd még: ECSR, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) kontra Franciaország*, 114/2015. sz. panasz, 2018. január 24.

496 Európa Tanács (1977), *Európai egyezmény a vendégmunkások jogállásáról*, CETS 93., 1977.

497 ENSZ (1990), *Nemzetközi egyezmény a migráns munkavállalók és családtagjaik jogainak védelméről*, 1990. december 18.

8.3. Az egészséghez való jog

Kiemelt pontok

- Az államokat pozitív kötelezettség terheli, hogy intézkedéseket tegyenek az életet veszélyeztető olyan egészségügyi kockázatokkal szemben, amelyekről a hatóságoknak tudomása van vagy tudomása kell hogy legyen.
- Az állami hatóságoknak személyek halála esetén eredményes nyomozást kell folytatniuk.
- Az ESC értelmében azok a gyermekek, akik szabálytalanul tartózkodnak az országban, a sürgős orvosi ellátáson túl is jogosultak egészségügyi ellátásra.
- Az egészségügyi ellátás elfogadhatósága beleegyező nyilatkozatot vagy engedélyezést tesz szükségessé.
- Az uniós jog és az ESC alapján a migráns gyermekek – különböző korlátozásokra figyelemmel – szociális segítségnyújtásra és egészségügyi ellátásra jogosultak.

Az uniós jog keretében az **EU Alapjogi Chartájának** 35. cikke garantálja az egészségügyi ellátás igénybevételének jogát.

Az uniós migránsok gyermekei a fogadó államban való három hónapos tartózkodást követően az állampolgárokkal azonos módon vehetnek igénybe szociális jóléti és egészségügyi támogatást.⁴⁹⁸ Hasonló jogokban részesülnek azoknak a harmadik országbeli állampolgároknak a gyermekei, akik állandó tartózkodási engedélyt szereztek valamely tagállamban, jóllehet ezek a jogok az úgynevezett „alapellátásokra” korlátozódhatnak.⁴⁹⁹ Ami a menekült és menedékkérő gyermekeket illeti, a tagállamoknak biztosítaniuk kell a megfelelő szociális segítségnyújtáshoz a fogadó állam állampolgáraival azonos módon történő hozzáférést, ez azonban ismét az „alapellátásokra” korlátozódhat (a **kvalifikációs irányelv** 29. cikke). A jogszabályok előírják, hogy a tagállamok biztosítsanak hozzáférést az elégséges egészségügyi támogatáshoz a kiszolgáltatott migráns gyermekek számára. Azon gyermekek számára például, akik

498 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2004), **2004/38/EK irányelv az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról**, HL L 158., 2004, 24. cikk.

499 EU, az Európai Unió Tanácsa (2003), **2003/109/EK irányelv (2003. november 25.) a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgárainak jogállásáról**, HL L 16., 2003, 11. cikk, (4) bekezdés.

erőszakot vagy kínzást szenvedtek el, elégséges támogatást kell biztosítani, hogy kielégítsék testi és szellemi szükségleteiket (a befogadásról szóló irányelv IV. fejezetének 21. cikke, 23. cikkének (4) bekezdése és 25. cikke). A kvalifikációs irányelv hasonló rendelkezéseket tartalmaz a kiszolgáltatott migráns gyermekek tekintetében.

Az ET jogában az EJEE nem garantálja kifejezetten az egészségügyi ellátáshoz való jogot vagy az egészséghez való jogot. Az EJEB azonban számos, különféle körülményeket érintő, egészséggel kapcsolatos ügygel foglalkozott. Először is, a bíróság vizsgálja a gyermekekkel kapcsolatos, életet veszélyeztető egészségügyi problémákat. Az államra háruló pozitív kötelezettségeket azonosít arra vonatkozóan, hogy megelőző intézkedéseket kell tennie az olyan életet veszélyeztető egészségügyi kockázatokkal szemben, amelyekről tudomása van, illetve amelyeket ismernie kell.

Példa: Az *Oyal kontra Törökország* ügyben az állam nem tett megelőző intézkedéseket a HIV vérátömlesztés révén történő terjedése ellen. Ennek következtében egy újszülött állami kórházban végzett vérátömlesztések során HIV-virussal fertőződött meg. Jóllehet felajánlottak bizonyos jogorvoslatot, az EJEB megállapította, hogy az érintett gyermek egész élete alatti kezelést és gyógyszerelést felölelő egészségügyi ellátás hiányában az állam elmulasztott kielégítő jogorvoslatot felajánlani, és ezáltal megsértette az élethez való jogot (az EJEE 2. cikke).⁵⁰⁰ Ezenfelül elrendelte, hogy a török állam az áldozat számára annak egész élete folyamán biztosítson ingyenes és teljes körű egészségügyi ellátást.

Példa: Az *Iliya Petrov kontra Bulgária* ügyben⁵⁰¹ egy 12 éves fiú súlyosan megsérült egy elektromos alállomáson. Az alállomást egy kültéri parkban helyezték el, ahol gyakran találkoztak gyermekek és fiatalok, és az ajtó nem volt zárva. Az EJEB megállapította, hogy a villamosenergia-hálózat üzemeltetése olyan tevékenység, amely fokozott kockázatot jelent a létesítményekhez közel lévő személyek számára. Az államnak kötelessége, hogy megfelelő szabályozást vezessen be, ideértve a biztonsági szabályok megfelelő alkalmazásának ellenőrzésére szolgáló rendszert is. A bíróság úgy ítélkezett, hogy az állam azzal, hogy nem biztosította az elektromos

500 EJEB, *Oyal kontra Törökország* (4864/05), 2010. március 23., 71-72. pont.

501 EJEB, *Petrov kontra Bulgária*, 19202/03), 2012. április 24.

alállomás biztonságát, annak ellenére, hogy tudomása volt a biztonsági problémákról, az élethez való jog megsértésével ér fel (az EJEE 2. cikke).⁵⁰²

Ezenfelül az államokra hárul az a pozitív kötelezettség, hogy el kell számolniuk azoknak a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekeknek a kezelésével, akikről az állami hatóságok gondoskodnak (lásd még: 6. fejezet és 7.3. szakasz).

Példa: A *Valentin Campeanu* részéről eljáró *Centre for Legal Resources kontra Románia* ügy⁵⁰³ egy HIV-pozitív, súlyos értelmi fogyatékossgal élő roma tizenévest érintett, aki tuberkulózisban, tüdőgyulladásban és hepatitiszben is szenvedett, és 18 évesen meghalt. Egész életében állami gondozásban volt. Az EJEB súlyos hiányosságokat állapított meg a gyógyszerelés és ellátás biztosításával kapcsolatos döntéshozatalban, és megállapította, hogy az orvosi személyzet folyamatosan elmulasztotta biztosítani számára a megfelelő ápolást és kezelést. Ilyen módon megsértették az EJEE 2. cikkét.⁵⁰⁴

Ami a sürgősségi orvosi kezeléshez való hozzájárulást illeti, az EJEB megállapította, hogy a szülői hozzájárulás nélküli gyógykezelés sérti az EJEE 8. cikkét.

Példa: A *Glass kontra Egyesült Királyság* ügyben⁵⁰⁵ egy súlyos fogyatékossgal élő gyermeknek diamorfint adtak be, anyjának határozott tiltakozása ellenére. Az EJEB megállapította, hogy a kórházi hatóságoknak a döntése, hogy az anya javasolt kezelés elleni tiltakozását bírósági engedély nélkül figyelmen kívül hagyják, az EJEE 8. cikkének megsértéséhez vezetett.⁵⁰⁶

Példa: Az *M. A. K. és R. K. kontra Egyesült Királyság* ügyben⁵⁰⁷ egy kilencéves kislánytól vért vettek és fényképeket készítettek róla, szülői beleegyezés nélkül, annak ellenére, hogy az apja kifejezetten utasítást adott arra, hogy ne végezzenek további vizsgálatokat, amíg a kislány egyedül

502 Uo.

503 EJEB, *Valentin Câmpeanu részéről eljáró Centre for Legal Resources kontra Románia* [Nagytanács] (47848/08), 2014. július 17. Ezen EJEB-ítélet további leírását lásd a 7. fejezetben.

504 Lásd még a 7. szakaszt.

505 EJEB, *Glass kontra Egyesült Királyság* (61827/00), 2004. március 9.

506 Uo., 83. pont.

507 EJEB, *M. A. K. és R. K. kontra Egyesült Királyság* (45901/05 és 40146/06), 2010. március 23.

van a kórházban. Orvosi sürgősség hiányában ezekről a szülői beleegyezés nélkül végzett orvosi beavatkozásokról megállapították, hogy az EJEE 8. cikke alapján sértették a kislány testi épséghez való jogát.⁵⁰⁸

Ugyanakkor az EJEB az egészségügyi ellátásban a gyermek mindenek felett álló érdekének elvét akkor is fenntartotta, ha a szülők érdekeivel vagy kívánásaival – többek között az oltási rendszerekkel és az életciklus végével kapcsolatos döntésekkel összefüggésben – összeütközés áll fenn.

Példa: A *Vavříčka és társai kontra Cseh Köztársaság*⁵⁰⁹ ügyben a felperesek azt kifogásolták, hogy Csehországban milyen következményekkel jár a gyermekek orvostudomány által jól ismert betegségek elleni rutinszerű vakcinázásának biztosítására vonatkozó általános jogszabályi kötelezettség be nem tartása. A kötelezettségnek való megfelelést fizikailag nem lehetett érvényesíteni. Azok a szülők azonban, akik alapos ok hiányában nem tesznek eleget a követelményeknek, megbírságozhatók, és a be nem oltott gyermekeket nem veszik fel az óvodákba (ez alól kivételt képeznek azok, akik egészségügyi okokból nem olthatók be). A bíróság megállapította, hogy az oltási kötelezettség és annak közvetlen következményei az EJEE 8. cikke szerinti beavatkozásnak minősülnek. Az államok azonban kötelesek a gyermek mindenek felett álló érdekét, valamint a gyermekek mint csoport érdekeit az egészségüket és fejlődésüket érintő valamennyi döntés középpontjába helyezni. Az immunizáció tekintetében azt a célt kell kitűzni, hogy minden gyermek védőoltással vagy közvetve a nyájimmunitás révén védelmet élvezzen a súlyos betegségekkel szemben. Ennek alapján a bíróság úgy ítélte meg, hogy az állam egészségügyi politikája összhangban áll a gyermek mindenek felett álló érdekével, és mivel a szóban forgó oltási kötelezettség is észszerűen arányos az elérni kívánt jogszabályi célokkal, az állam a jelen ügyben nem lépte túl mérlegelési jogkörét, és nem sértette meg az EJEE-t.

Példa: A *Parfitt kontra Egyesült Királyság*⁵¹⁰ ügyben a felperes ötéves lánya akut nekrotizáló encephalopathiában szenvedett, tartósan vegetatív állapotban volt, és nem volt kilátása a javulásra. Az Egyesült Királyság felsőbírósága (High Court) megállapította, hogy nem jogellenes, ha a felperes

508 Uo., 79. pont.

509 *Vavříčka és társai kontra Cseh Köztársaság* (47621/13), 2021. április 8.

510 EJEB, *Parfitt kontra Egyesült Királyság* (18533/21), 2021. április 20.

lányát ellátó kórház felhagy a kezeléssel. A bíróság az ilyen ügyekben a hatóságok számára biztosított mérlegelési jogkörre tekintettel nem állapította meg az EJEE 2. cikkének megsértését. A hazai bíróság 12 széles körben elismert szakorvos bizonyítékait vette figyelembe. A bíróság megfelelően és körültekintően figyelembe vette a felperes kívánságait, de arra a következtetésre jutott, hogy a lány invazív gondozási rendszerre folyamatos terhet jelent, amely semmilyen előnnyel nem jár számára. Az élet megőrzésére vonatkozó elv ellenére a nemzeti bíróság úgy ítélte meg, hogy a gyermek életének meghosszabbítása nem szolgálja a gyermek mindenek felett álló érdekét. A keresetet ezért elfogadhatatlannak nyilvánították.⁵¹¹

Ha egy gyermek nem rendelkezik jogképességgel ahhoz, hogy beleegyezzen egy orvosi beavatkozásba, úgy ezt a beavatkozást az **emberi jogokról és a biomedicináról szóló egyezmény**⁵¹² (Oviedói Egyezmény) 6. és 8. cikkével összhangban csak képviselőjének az engedélyével szabad elvégezni, kivéve sürgősségi helyzetben. Bár az Oviedói Egyezmény nem követeli meg a gyermek beleegyezését, ha jogilag képtelen a hozzájárulásra, úgy véli, hogy a gyermek véleményét „életkorával és érettségi fokával arányosan egyre meghatározóbb tényezőként” kell figyelembe venni (a 6. cikk (2) bekezdése). Tudomásul véve, hogy el kell ismerni a gyermekek döntéshozatali képességének fejlődő jellegét, többek között a saját egészségüket érintő kérdésekben is, az ET útmutatót készít, amely a gyermekek orvosi döntéshozatalba való bevonására vonatkozó elveket és bevált gyakorlatokat tartalmazza.⁵¹³ A gyermekek genetikai vizsgálatát el kell halasztani a döntéshozatali képességük eléréséig, kivéve, ha ez a késedelem káros lenne egészségükre vagy jólétükre nézve.⁵¹⁴

Továbbá, az ESC 11. cikke alapján a részes államok elfogadják, hogy tanácsadói és oktatási lehetőségeket biztosítsanak az egészségvédelem és az egészségügyi kérdések iránti egyéni felelősség növelése céljából.⁵¹⁵ Az ESC 13. cikke

511 Lásd még: EJEB, *Gard és társai kontra Egyesült Királyság* (39793/17), 2017. június 27.

512 Európa Tanács (1997), *Egyezmény az emberi jogok és az emberi méltóság védelméről a biológia és az orvostudomány alkalmazása tekintetében (az emberi jogokról és a biomedicináról szóló egyezmény)*, CETS 164., 1997. április 4.

513 További információért olvassa el az Európa Tanács honlapját az útmutatóról.

514 Európa Tanács (2008), *Az emberi jogokról és a biogyógyászatról szóló egyezmény egészségügyi célú genetikai vizsgálatokról szóló kiegészítő jegyzőkönyve*, CETS 203., 2008.

515 Ami a szexuális és reprodukciós egészségügyi felvilágosítást illeti, lásd még az oktatásról szóló részt is (8.2. szakasz).

orvosi segítségnyújtást és ellátást garantál mindenkinek, aki nem rendelkezik megfelelő anyagi eszközökkel és nem képes ezeket az anyagi eszközöket megteremteni sem saját erőfeszítése révén, sem másképpen. Végül 2011-ben a Miniszterek Bizottsága *a gyermekbarát egészségügyi ellátásról szóló iránymutatásokat*⁵¹⁶ fogadott el.

Mint a következő példák jelzik, az ECSR kimondja, hogy a valamely országban illegálisan tartózkodó migráns gyermekek a sürgős orvosi segítségnyújtáson túl is jogosultak egészségügyi ellátásra. Az ESC sok helyen utal a gyermekek szociális jóléthez és egészségügyi szolgáltatásokhoz való jogaira (11., 12., 13., 14., 16. és 17. cikk), amelyek a migrációs jogállásukra tekintet nélkül alkalmazandók.

Példa: Az EJOB *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) kontra Franciaország* ügyben⁵¹⁷ hozott határozata azzal kapcsolatos, hogy Franciaország olyan törvényt fogadott el, amely véget vetett a nagyon alacsony jövedelmű, rendezetlen jogállású migránsok orvosi ellátásának kifizetése alóli mentességnek, és egészségügyi díjakat vetett ki. Az ECSR határozatában megállapította, hogy azon személyek számára, akik még nem nagykorúak, köztük a kísérő nélküli gyermekek számára, ingyenes orvosi ellátást kell biztosítani.

Példa: A *Defence for Children International (DCI) kontra Belgium* ügyben⁵¹⁸ az ECSR megállapította, hogy az okmányokkal nem rendelkező migráns gyermekeknek nyújtott orvosi segítségre vonatkozó korlátozásokkal megsértették az ESC 17. cikkét. Az ECSR megerősítette, hogy „a valamely országban jogellenesen tartózkodó kiskorúaknak joguk van ahhoz, hogy a sürgős orvosi segítségnyújtáson túlmenően, az elsődleges és másodlagos ellátást, valamint a pszichológiai segítségnyújtást is beleértve egészségügyi ellátásban részesüljenek”. Azt is megállapította, hogy az országban jogellenesen tartózkodó külföldi gyermekek fogadására szolgáló létesítmények hiánya megnehezíti az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést. Ezenfelül megállapította, hogy a rossz egészségi állapot okai csak akkor

516 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2011), *Iránymutatás a gyermekbarát egészségügyi ellátásról*, 2011. szeptember 21.

517 ECSR, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) kontra Franciaország*, 14/2003. sz. panasz, 2004. szeptember 8., 35–37. pont.

518 ECSR, *Defence for Children International (DCI) kontra Belgium*, 69/2011. sz. panasz, 2012. október 23.

szüntethetők meg, ha a gyermekek számára lakhatást és nevelőotthonokat biztosítanak. Ennek megfelelően megállapította, hogy a lakhatás és a nevelőotthonok hiányával megsértették az ESC 11 cikkének (1) és (3) bekezdését.⁵¹⁹

A vendégmunkások jogállásáról szóló európai egyezmény⁵²⁰ hasonlóképpen úgy rendelkezik, hogy a valamely másik állam területén jogszerűen alkalmazott migráns munkavállalóknak és családjuknak egyenlő hozzáférést kell kapniuk a szociális és orvosi segítségnyújtáshoz (19. cikk). A nemzetközi jogban az egészséghez való jogra vonatkozóan átfogóbb rendelkezések találhatók a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának⁵²¹ 12. cikkében és a CRC 24. cikkében. Ezek az eszközök a megelőzést és a kezelést hangsúlyozzák. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága az elérhető legmagasabb színvonalú egészségügyi ellátáshoz és táplálkozáshoz való kisgyermek-kori hozzáférés fontosságát⁵²², valamint a serdülők szexuális és reprodukív információkhoz való hozzáféréseinek fontosságát⁵²³ hangsúlyozza. Azt is tisztázta, hogy a gyermekek egészséghez való joga maga után vonja „a saját egészség és test ellenőrzésének jogát is, ideértve a szexuális és reprodukív szabadságot, hogy felelős döntéseket lehessen hozni”.⁵²⁴ Arra biztatja az államokat, hogy „mérlegeljék, hogy lehetővé teszik a gyermekek számára, hogy bizonyos orvosi kezelésekre és beavatkozásokba – így a HIV-teszt elvégzésébe és a szexuális és reprodukív egészségügyi szolgáltatásokba, ezen belül a szexuális egészséggel kapcsolatos felvilágosításba és útmutatásba, fogamzásgátlásba és abortuszba – a szülő, gondnok vagy gyám engedélye nélkül beleegyezzenek”.⁵²⁵

519 Lásd még: ECSR, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) kontra Franciaország*, 114/2015. sz. panasz, 2018. január 24.

520 Európa Tanács (1977), *Európai egyezmény a vendégmunkások jogállásáról*, CETS 93., 1977. november 24.

521 Az ENSZ Közgyűlése (1966), a *Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya*, 1966. december 16., az ENSZ szerződéssorozatának 993. kötete, 3. o.

522 ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2006), *7. sz. átfogó kommentár (2005): A gyermekek jogainak érvényesítése kisgyermekkorban*, CRC/C/GC/7/Rev.1., 2006. szeptember 20., 27. pont.

523 Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága (2003), *4. sz. átfogó kommentár: A serdülők egészsége és fejlődése a gyermek jogairól szóló egyezmény összefüggésében*, CRC/GC/2003/4., 2003. július 1., 28. pont.

524 Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága (2013), *15. átfogó kommentár a gyermek lehető legjobb egészségi állapothoz való jogáról (24. cikk)*, CRC/C/GC/15, 2003. április 17., 24. pont.

525 Uo., 31. pont.

8.4. Lakhatáshoz való jog

Kiemelt pontok

- A megfelelő lakhatáshoz való jogot az ESC 31. cikke garantálja.
- Az országban illegálisan tartózkodó gyermekek számára megfelelő menedéket kell biztosítani, és a menedékhelyeken uralkodó életkörülményeknek tiszteletben kell tartaniuk az emberi méltóságot.
- Az EJEB szerint a nem megfelelő lakhatás nem indokolja az állami gondozásba vételt.

Az uniós jogban az **Unió Alapjogi Chartája** 34. cikkének (3) bekezdése utal a társadalmi kirekesztés és a szegénység elleni küzdelem részeként a lakástámogatáshoz való jogra. **A faji egyenlőségről szóló irányelv** a nyilvánosság rendelkezésére álló azon áruk és szolgáltatások között emeli ki a lakhatást, amelyek tekintetében megkülönböztetésmentes hozzáférést és ellátást kell biztosítani.⁵²⁶ A lakhatási támogatások tekintetében nem differenciált elbánás alkalmazandó a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgáira. Az uniós jog igyekszik biztosítani, hogy a családtagok ne jelentsenek terhet a tagállamok szociális segítségnyújtó rendszerei számára.⁵²⁷ **A családegyesítési jogról szóló irányelv** előírja, hogy a családegyesítésre irányuló kérelem szolgáltatson bizonyítékot arra nézve, hogy a családegyesítő (azaz olyan harmadik országbeli állampolgár, akinek megengedték, hogy egy éven át vagy ennél hosszabb időn át tartózkodjon a tagállamban, és akinek észszerű kilátása van arra, hogy megszerezze a huzamos tartózkodás jogát) rendelkezik az ugyanabban a régióban egy hasonló család számára megfelelőnek tekintett szálláshellyel. A szálláshelynek meg kell felelnie az érintett tagállamban hatályos általános egészségügyi és biztonsági előírásoknak.⁵²⁸

A befogadási feltételekről szóló irányelv (a 24. cikk (2) bekezdése) arra kötelezi a tagállamokat, hogy a kísérő nélküli menedékkérő gyermekeket rokonaikkal

526 EU, az Európai Unió Tanácsa (2000), **a Tanács 2000/43/EK irányelve (2000. június 29.) a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról**, HL L 180., 2000, 3. cikk

527 Lásd még: FRA és EJEB (2020), **Kézikönyv a menekültügyre, a határookra és a bevándorlásra vonatkozó európai jogról**, 2020. december 17.

528 EU, az Európai Unió Tanácsa (2003), **2003/86/EK irányelv** (2003. szeptember 22.) a családegyesítési jogról (családegyesítési irányelv), HL L 251., 2003, 12–18. o., a 7. cikk (1) bekezdésének a) pontja.

együtt, nevelőszülőknél vagy megfelelő szálláson helyezték el. Az EUB kimondta, hogy a befogadás anyagi feltételei – ideértve a lakhatást is – szankcióként nem vonhatók vissza, mivel megfosztanák a felpereseket alapvető szükségleteiktől.

Példa: A *Zubair Haqbin*⁵²⁹ ügy tárgya a Zubair Haqbin és a belgiumi menedékkérők befogadásáért felelős szövetségi ügynökség (Fedasil) között folyamatban lévő, Zubair Haqbin által a Fedasil ellen a befogadás anyagi feltételei alól ideiglenesen kizáró két határozatot követően benyújtott kártérítési kérelem tárgyában folyamatban lévő előzetes döntéshozatal iránti kérelem volt. Zubair Haqbin afgán állampolgár kísérő nélküli gyermekként érkezett Belgiumba, és nemzetközi védelem iránti kérelmet nyújtott be. Befogadó állomáson helyezték el, ahol más lakosokkal együtt verekedésben vett részt. Ezen incidenst követően a befogadó állomás igazgatója úgy határozott, hogy 15 napra kizárja Zubair Haqbint az anyagi támogatásból. Az EUB első alkalommal hozott ítéletet a nemzetközi védelmet kérelmezők befogadására vonatkozó szabályok megállapításáról szóló 2013/33/EU irányelv 20. cikkének (4) bekezdése által a tagállamok számára biztosított jog hatályáról. Az EUB értelmezése alapján a tagállam nem alkalmazhat olyan szankciót, amely a befogadás lakhatásra, étkezésre vagy ruházatra vonatkozó anyagi feltételeinek akár ideiglenes megvonásából is áll, amennyiben ez megfosztaná a felperest attól a lehetőségtől, hogy alapvető szükségleteit kielégítse. Az egyéb szankciók kiszabásának minden körülmények között meg kell felelnie az arányosság elvére és a méltóság tiszteletben tartására vonatkozó feltételeknek. Kísérő nélküli gyermek esetében e szankciókat ennek fényében a gyermek mindenek felett álló érdekének figyelembevételével kell meghatározni.

Az ET jogában az EJEE nem rendelkezik a lakhatás biztosítására vonatkozó jogról, de ha valamely állam úgy dönt, hogy lakhatást biztosít, azt megkülönböztetésmentesen kell tennie.

Példa: A *Bah kontra Egyesült Királyság* ügyben⁵³⁰ megengedték a felperesnek, aki jogszerűen tartózkodott az Egyesült Királyságban, hogy

529 EUB, C-233/18. sz. ügy, *Zubair Haqbin kontra Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers*, 2019. november 12.

530 EJEB, *Bah kontra Egyesült Királyság* (56328/07), 2011. szeptember 27.

csatlakozzon hozzá a fia, azzal a feltétellel, hogy nem vehet igénybe állami pénzeszközöket. A felperes röviddel fia megérkezése után szálláskereséshez kért segítséget. Mivel azonban a fia bevándorlás-ellenőrzés alatt állt, megtagadták tőle az elsőbbséget, amely rendes esetben mint önhibáján kívül hajléktalan, kiskorú gyermekkel együtt élő személyt megillette volna. A hatóságok végül segítettek új lakást találni számára, és később szociális lakhatást biztosítottak neki. A felperes azt kifogásolta, hogy azáltal, hogy megtagadták tőle az elsőbbséget, megkülönböztetést alkalmaztak vele szemben. Az EJEB megállapította, hogy jogszerű kritériumokat megszabni az olyan korlátozott erőforrások elosztása tekintetében, mint a szociális lakhatás, feltéve hogy ezek a kritériumok nem önkényesek és nem megkülönböztető jellegűek. Az elsőbbség felperestől való megtagadása nem volt önkényes; a felperes úgy hozta be az országba a fiát, hogy teljes mértékben tisztában volt a fia belépésének engedélyezéséhez kapcsolódó feltétellel. Ezenfelül a felperes ténylegesen sohasem volt hajléktalan, és más jogszabályban előírt kötelességek megkövetelték a helyi hatóságtól, hogy segítsenek neki és a fiának, ha a hajléktalanság veszélye ténylegesen megnyilvánult volna. Ebből következik, hogy nem sértették meg az EJE 14. cikkét a 8. cikkel összefüggésben.

Az EJEB utazó családok lakókocsitelepekről való kilakoltatásával kapcsolatos ügyeket is vizsgál.⁵³¹

Példa: A *Winterstein és társai kontra Franciaország*⁵³² ügy több olyan utazó család ellen indított kilakoltatási eljárásra vonatkozott, akik évek óta ugyanazon a helyen éltek. A hazai bíróságok elrendelték a családok kilakoltatását, a végrehajtás elmulasztása esetén büntetés terhe mellett. Bár a végzéseket nem hajtották végre, sok család elköltözött. Csak négy család kapott alternatív szállást szociális lakásban; az úgynevezett családi telephelyeket, ahol a többi család számára szállást biztosítottak volna, nem hozták létre. Az ügy sajátos körülményei miatt az arányosság elve megköveteli, hogy különös figyelmet fordítsanak a kilakoltatás következményeire és a családok hajléktalanná válásának veszélyére. A hazai hatóságok ezt kezdetben nem tették meg. Ezenkívül számos nemzetközi jogi eszköz és az ET számos eszköze hangsúlyozta, hogy romák vagy utazók kényszerkilakoltatása esetén alternatív szállást kell biztosítani, szem előtt tartva,

531 EJEB, *Connors kontra Egyesült Királyság* (66746/01), 2004. május 27.

532 EJEB, *Winterstein és társai kontra Franciaország* (27013/07), 2013. október 17.

hogy kiszolgáltattott kisebbséghez tartoznak. Következésképpen a bíróság megállapította a felperesek 8. cikk szerinti jogainak megsértését.

Az EJEB közvetetten foglalkozott a lakhatás minőségének kérdésével, és ki mondta, hogy a nem megfelelő lakhatás nem indokolja a gyermekek állami gondozásba vételét⁵³³ (lásd még: [5.2 szakasz](#) és [6.2. szakasz](#)). Az EJEB-nek arra is alkalma nyílt, hogy mérlegelje egy állam pozitív kötelezettségeit a gondozással és életkörülményekkel összefüggésben a kísérő nélküli külföldi gyermekekkel szemben, még akkor is, ha szabálytalanul tartózkodnak az országban.

Példa: A *Khan kontra Franciaország*⁵³⁴ tárgyát az képezte, hogy a francia hatóságok nem biztosítottak gondozást egy kísérő nélküli külföldi gyermek számára a lande de Calais („calais-i pusztá”) déli részén kialakított átmeneti táborok lebontása előtt és után. A felperes, aki 11 éves korában érkezett Franciaországba, hat hónapig gyermekek számára nyilvánvalóan alkalmatlan környezetben élt a táborban, amelyet különösen egészségtelen, bizonytalan és nem biztonságos körülmények jellemeztek. A helyzet súlyosbodott a tábor lebontását követően, konkrétan lebontották a felperes lakóhelyéül szolgáló kunyhót, és a helyi életkörülmények általában romlottak. Bár a felperessel szemben elhelyezést elrendelő határozatot hoztak, a hatóságok nem tettek semmilyen intézkedést a felperes védelme érdekében. A nemzeti hatóságok bonyolult feladattal szembesültek a gyermekeknek a helyszínen tartózkodó valamennyi személy körében történő azonosítása és megfelelő gondozása biztosítása terén, a bíróság mégsem volt meggyőződve arról, hogy minden tőlük észszerűen elvárható megtettek a jelen ügyben fennálló pozitív kötelezettségük teljesítése érdekében, figyelembe véve, hogy a felperes mint a területen jogellenesen tartózkodó, kísérő nélküli külföldi fiatal gyermek a társadalom egyik legkiszolgáltattottabb csoportjába tartozott. A felperes lakókörnyezete és a védelmi határozat végre nem hajtása együttesen megalázó bánásmódnak és az EJEE 3. cikke megsértésének minősült.

533 EJEB, *Wallová és Walla kontra Cseh Köztársaság* (23848/04), 2006. október 26., 73-74. pont; EJEB, *Havelka és társai kontra Cseh Köztársaság* (23499/06), 2007. június 21., 57-59. pont.

534 EJEB, *Khan kontra Franciaország* (12267/16), 2019. május 28.

A megfelelő lakhatáshoz való jogot az ESC 31. cikke garantálja. Az ECSR szerint „a 31. cikk (1) bekezdése szerinti megfelelő színvonalú lakás olyan lakást jelent, amely higiéniai és egészségügyi szempontból biztonságos, azaz rendelkezik minden alapvető komforttal, például vízzel, fűtéssel, hulladékellátással, higiénés létesítménnyel és villamos árammal, és szerkezetileg is biztonságos, nem túlszűfolt és a törvény által támogatott biztonságos lakáshasználatot tesz lehetővé”.⁵³⁵ A kilakoltatás indokolt esetben megengedett, a méltóságot tiszteletben tartó feltételek melletti végrehajtással, ha más szálláslehetőséget bocsátanak rendelkezésre.⁵³⁶ A menedékhelyen olyan életkörülményeket kell biztosítani, „amelyek lehetővé teszik az emberi méltósággal összhangban lévő életet [...], [és] e körülményeknek meg kell felelniük a biztonság, az egészség és a higiénia követelményeinek, ideértve az alapvető komfortot, azaz a tiszta vizet, az elégséges világítást és a fűtést. Az ideiglenes lakhatás alapvető követelményei magukban foglalják a közvetlen környék biztonságát is.”⁵³⁷

A rendezetlen helyzetű külföldi gyermekek lakhatását illetően az ECSR megállapítja, hogy mind a bármilyenfajta szállás biztosításának elmulasztása, mind a szállodákban történő, nem megfelelő elhelyezés sérti az ESC 17. cikkének (1) bekezdését.⁵³⁸ Ezenfelül az ESC 31. cikkének (2) bekezdése alapján, amely a hajléktalanság megelőzéséről szól, az államok kötelesek megfelelő menedékhelyet biztosítani a rendezetlen helyzetű gyermekek számára, anélkül hogy őrizetben tartáshoz folyamodnának.⁵³⁹

535 ECSR, *Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia*, 47/2008. sz. panasz, 2009. október 20., 43. pont.

536 ECSR, *European Roma Rights Centre (ERRC) kontra Olaszország*, 27/2004. sz. panasz, 2005. december 7., 41. pont; ECSR, *Médecins du Monde – International kontra Franciaország*, 67/2011. sz. panasz, 2012. szeptember 11., 74–75. és 80. pont.

537 ECSR, *Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia*, 47/2008. sz. panasz, 2009. október 20., 62. pont; ECSR, *European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) kontra Hollandia* (86/2012), 2014. július 20.

538 ECSR, *Defence for Children International (DCI) kontra Belgium*, 69/2011. sz. panasz, 2012. október 23. 82–83. pont. Lásd még: FRA (2010), *Separated, asylum-seeking children in European Union Member States*, 2010. december 7., 30. o.

539 ECSR, *Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia*, 47/2008. sz. panasz, 2009. október 20., 64. pont

8.5. A megfelelő életszínvonalhoz való jog és a szociális biztonsághoz való jog

Kiemelt pontok

- A gyermekek után járó támogatásokhoz és a szülői szabadsághoz való hozzáférés nem lehet diszkriminatív.
- A tanulószereződéses fiatal munkavállalók társadalombiztosítási fedezete az uniós jog szerint nem lehet olyan alacsony, hogy kizárja őket a védelem általános köréből.
- Az ESC alapján a családi támogatások iskolakerülés esetén történő felfüggesztése aránytalanul korlátozza a család gazdasági, szociális és jogi védelemhez való jogát.

Az uniós jogban az **Unió Alapjogi Chartája** 34. cikkének (1) bekezdése meghatározza, hogy az „Unió [...] elismeri és tiszteletben tartja a szociális biztonsági ellátásokra és szociális szolgáltatásokra való jogosultságot” a szociális biztonság hagyományos ágainak megfelelő esetekben (anyaság, betegség, munkahelyi baleset, gondoskodásra utaltság vagy idős kor és a munkahely elvesztése). A jogosultság az Unión belül jogszerűen lakóhellyel rendelkező és tartózkodási helyét jogszerűen megváltoztató minden személyt megillet. Elismerik a szociális segítségnyújtáshoz való jogot, hogy tisztességes megélhetést biztosítsanak azoknak, akik nem rendelkeznek elegendő forrással, valamint a társadalmi kirekesztés és a szegénység elleni küzdelem érdekében. Mindezeket a szempontokat „az uniós jog, valamint a nemzeti jogszabályok és gyakorlatok által megállapított szabályok” minősítik (a charta 34. cikkének (1) bekezdése). **A munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv** 10. cikkének (3) bekezdése meghatározza az apasági szabadsághoz, a szülői szabadsághoz és a rugalmas munkaidőhöz való jogot.⁵⁴⁰ **A huzamos tartózkodásról szóló irányelv**⁵⁴¹ 11. cikke előírja, hogy a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező személyek az állampolgárokkal egyenlő bánásmódban részesülnek a nemzeti jogban meghatározott szociális biztonsághoz, szociális ellátás és

540 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2019), **az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1158 irányelve** (2019. június 20.) a szülők és a gondozók vonatkozásában a munka és a magánélet közötti egyensúlyról és a 2010/18/EU tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 188., 2019.

541 EU, az Európai Unió Tanácsa, **a Tanács 2003/109/EK irányelve** (2003. november 25.) a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgárainak jogállásáról, HL L 16., 2004.

szociális védelem tekintetében. A kvalifikációs irányelv⁵⁴² 29. cikke alapján a nemzetközi védelemben részesülő személyek az ilyen védelmet nyújtó tagállamban az adott tagállam állampolgárainak biztosított szükséges szociális támogatásban részesülnek. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a befogadás anyagi feltételei a nemzetközi védelem kérelmezésekor a kérelmezők rendelkezésére álljanak.⁵⁴³

Az EUB kimondja, hogy amennyiben valamely tagállam saját állampolgárainak a gyermeknevelési támogatás előfeltételeként csak azt írja elő, hogy a tagállamban kell tartózkodniuk, nem írható elő más uniós tagállamok állampolgárai számára, hogy hivatalos tartózkodási engedélyt mutassanak be ahhoz, hogy hozzáférhessenek ugyanezen ellátásokhoz.⁵⁴⁴ A szülői szabadság bizonyos kategóriába tartozó személyeknek, például a béranyaságról szóló megállapodás keretében gyermeket vállaló (megbízást adó) anyáknak való kiadásának megtagadása megkülönböztetésnek minősül.⁵⁴⁵ Ugyanez vonatkozik azokra a férfi köztisztviselőkre, akik nem kapnak szülői szabadságot, ha a feleségük nem dolgozik vagy nem gyakorol valamilyen szakmát, kivéve akkor, ha a feleség súlyos betegség vagy sérülés miatt képtelen eleget tenni a gyermek felnevelésével járó igényeknek.⁵⁴⁶ Hasonlóképpen a tagállamoknak a szülői szabadság olyan rendszerét kell kialakítaniuk ikrek születése esetén, amely biztosítja, hogy a szülők a szükségleteiknek megfelelő bánásmódban részesüljenek. Ez biztosítható oly módon, hogy a szülői szabadság időtartamát a született gyermekek száma alapján állapítják meg, valamint egyéb intézkedések, például tárgyi segítségnyújtás vagy pénzügyi segély biztosításával.⁵⁴⁷

542 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2019), az Európai Parlament és a Tanács 2011/95/EU irányelve (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról (átdolgozás), HL L 337., 2011.

543 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), Az Európai Parlament és a Tanács 2013/33/EU irányelve (2013. június 26.) a nemzetközi védelmet felperesek befogadására vonatkozó szabályok megállapításáról (átdolgozás), HL L 180., 2013.

544 EUB, C-85/96. sz. ügy, *María Martínez Sala kontra Freistaat Bayern*, 1998. május 12., 60–65. pont.

545 EUB, C-363/12. sz. ügy, *Z kontra A Government Department, The Board of Management of a Community School* [Nagytanács], 2014. március 18.

546 EUB, C-222/14. sz. ügy, *Konstantinos Maistrellis kontra Ypourgos Dikaionisynis, Diafaneias kai Anthroponon Dikaionaton*, 2015. július 16., 53. pont.

547 EUB, C-149/10. sz. ügy, *Zoi Chatzi kontra Ypourgos Oikonomiko*, 2010. szeptember 16., 72–75. pont.

Az ET jogában az EJEB több esetben vizsgálta a szülői szabadság és szülői támogatások odaítélése során állítólagosan megvalósuló megkülönböztetést.

Példa: A *Konstantin Markin kontra Oroszország* ügyben⁵⁴⁸ megtagadták a szülői szabadságot egy orosz hadseregben szolgáló katonától, bár a nő katonák jogosultak ilyen szabadságra. A bíróság véleménye szerint a katonák szülői szabadságra való jogosultságból való kizárása észszerűen nem indokolható meg. Megállapítást nyert, hogy sem a fegyveres erők különleges környezete és az operatív hatékonyságot érintő kockázattal kapcsolatos állítások, sem a nők gyermekek nevelésében betöltött különleges szerepével kapcsolatos érvek vagy az országban fennálló hagyományok nem támasztják alá az eltérő bánásmódot. A bíróság megállapította, hogy megsértették az EJE 14. cikkét a 8. cikkel összefüggésben.

Példa: A *Yocheva és Ganeva kontra Bulgária*⁵⁴⁹ ügyben az első felperes egyedülálló anyaként hátrányos megkülönböztetésre hivatkozott. Megtagadták tőle az olyan családoknak nyújtott havi juttatást, amelyekben a gyermekeknek csak egy élő szülője van, mert gyermekei apja ismeretlen volt. Az EJEB megállapította, hogy a vonatkozó törvény azon az elavult és sztereotip értelmezésen alapult, hogy a családok szükségszerűen két törvényes szülővel rendelkeznek. Ugyanakkor azokat a gyermekeket, akiknek apja ismeretlen volt, objektív módon megfosztották egyik szülőjük általi gondozástól és védelemtől, ugyanúgy, mint azokat a gyermekeket, akiknek egyik szülője meghalt. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az első felperest mind családi állapota, mind neme alapján hátrányos megkülönböztetés érte, és hogy megsértették az EJE 8. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkét.

Az ESC 12–14. cikkében a társadalombiztosításhoz való jogra, a szociális és egészségügyi segíségekre való jogra és a szociális jóléti szolgáltatásokból való részesülés jogára vonatkozó szélesebb körű rendelkezések találhatók. Az ESC 16. cikke kifejezetten úgy említi a szociális és családi juttatásokat, mint amelyekkel előmozdítható a család gazdasági, jogi és szociális védelme. Az ESC 30. cikke rendelkezik a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni védelemhez való jogról.⁵⁵⁰ Bizonyos szociális biztonsági igények [az EJE 1. jegyzőkönyve](#)

548 EJEB, *Konstantin Markin kontra Oroszország* [Nagytanács] (30078/06), 2012. március 22.

549 EJEB, *Yocheva és Ganeva kontra Bulgária* (18592/15 és 43863/15), 2021. május 11.

550 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2019), *Declaration by the Committee of Ministers on addressing child poverty*, 2019. december 11.

1. cikkének hatálya alá tarthatnak, feltéve hogy a nemzeti jogszabályok tulajdonosi érdeket hoznak létre azáltal, hogy valamely jóléti ellátáshoz való jogot alapvető jogként határoznak meg, akár függővé teszik azt járulékok előzetes befizetésétől, akár nem.⁵⁵¹

Az ESC 12. cikke előírja az államoknak, hogy társadalombiztosítási rendszert kell létrehozniuk vagy fenntartaniuk, és erőfeszítéseket kell tenniük a társadalombiztosítási rendszer fokozatosan magasabb szintre történő emelése érdekében.

Az ESC 16. cikke előírja az államoknak, hogy megfelelő eszközökkel biztosítsák a család gazdasági, jogi és szociális védelmét. Az elsődleges eszközöknek a családi vagy gyermekek után járó ellátásoknak kell lenniük, amelyeket a társadalombiztosítás részeként nyújtanak, és amelyek vagy egyetemesen elérhetőek, vagy rászorultsági alapon járnak. Ezeknek az ellátásoknak jelentős számú család számára megfelelő jövedelemkiegészítést kell jelenteniük. Az ECSR az ekvivalens mediánjövedelem (Eurostat) alapján értékeli a családi (szülői) ellátások megfelelőségét.⁵⁵² Az ECSR megállapítja, hogy a családi ellátások általános rendszerének hiánya nincs összhangban az ESC-vel.⁵⁵³

Az ECSR azonban elfogadja, hogy a gyermekek után járó ellátások fizetését a gyermek tartózkodási helyétől tehetik függővé.⁵⁵⁴ Úgy véli, hogy a speciális tanulószerveződéses gyakorlati szerződések keretében a (15–18 éves) gyermekeknek nyújtott szociális és gazdasági kockázatokkal szembeni, csak nagyon korlátozott védelem bevezetése (csak természetbeni betegségi ellátásokra és 1%-os mértékű munkahelyi balesetbiztosításra voltak jogosultak) ténylegesen kizárja a (gyermek) munkavállalók egy külön kategóriáját a „szociális biztonsági rendszer által nyújtott általános védelem” köréből. Ez emiatt a társadalombiztosítási rendszer fokozatosan magasabb szintre történő emelésére vonatkozó, államot terhelő kötelezettség megsértésének tekinthető.⁵⁵⁵

551 EJEB, *Stummer kontra Ausztria* [Nagytanács] (37452/02), 2011. július 7., 82. pont.

552 ECSR (2020), *Következtetés 2019 – Ausztria*, 2020. március, 21. o.

553 ECSR (2011), *Következtetések 2011 – Törökország – 16. cikk*, 2011/def/TUR/16/EN, 2011. december 9.

554 ECSR (2014), *Következtetések XX-2 – Spanyolország*, 2014. november, 23. o.

555 ECSR, *General Federation of Employees of the National Electric Power Corporation (GEN-OP-DEI) és Confederation of Greek Civil Servants' Trade Unions (ADEDY) kontra Görögország*, 66/2011. sz. panasz, 2012. május 23., 48. pont.

A családi támogatások iskolakerülés esetén történő felfüggesztése szintén aránytalanul korlátozza a család gazdasági, szociális és jogi védelemhez való jogát.

Példa: Egy Franciaországgal szembeni panaszban a European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) amellett érvelt, hogy a családi támogatások iskolakerülés kezelése céljából való felfüggesztése sérti a családok szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jogát, amelyet az ESC 16. cikke határoz meg. A bizottság, amely az elérni kívánt céllal aránytalanak találta az intézkedést, megjegyezte, hogy „a családi támogatások felfüggesztését és esetleges csökkentését magában foglaló, vitatott intézkedés kizárólag a szülőket teszi felelőssé az iskolakerülés visszaszorítására vonatkozó cél eléréséért, és növeli az érintett családok gazdasági és szociális kiszolgáltatottságát”.⁵⁵⁶

A vendégmunkások jogállásáról szóló európai egyezmény⁵⁵⁷ meghatározza, hogy a másik államban jogszerűen alkalmazott migráns munkavállalóknak és családtagjaiknak egyenlő hozzáférést kell biztosítani a társadalombiztosításhoz (18. cikk) és egyéb „szociális szolgáltatásokhoz”, amelyek megkönnyítik befogadásukat a fogadó államban (10. cikk). Hasonlóképpen, a **szociális biztonságról szóló európai egyezmény** védi a menekültek és a hontalan személyek fogadó állambeli társadalombiztonsághoz való hozzáférésre vonatkozó jogát (ideértve a gyermekek után járó családi támogatásokat is).⁵⁵⁸

Ami a nemzetközi jogot illeti, a megfelelő életszínvonalhoz való jogot a **Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának** 11. cikke és a **CRC** 27. cikke garantálja.

556 ECSR, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) kontra Franciaország*, 114/2015. sz. panasz, 2018. január 24., 42. pont

557 Európa Tanács, *Európai egyezmény a vendégmunkások jogállásáról*, CETS 93., 1977. november 24.

558 Európa Tanács, *Európai egyezmény a szociális biztonságról* CETS 78., 1972. december 14.

9

Migráció és menekültügy

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>EUMSZ, 21. cikk Alapjogi Charta, 7. cikk (családi élet) és 45. cikk (a gyermekek jogai) A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK) A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU) Dublini rendelet (604/2013/EU) Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex (562/2006/EK), VII. melléklet, 6. pont EUB, C-129/18. sz. ügy, <i>SM kontra Entry Clearance Officer</i>, 2019 C-91/20. sz. ügy, <i>LW kontra Bundesrepublik Deutschland</i>, 2021.</p>	<p>Belépés és tartózkodás</p>	<p>EJEE, 8. cikk (családi élet) ESC, 19. cikk</p>
<p>A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU), a 25. cikk (5) bekezdése</p>	<p>Az életkor meghatározása</p>	<p>EJEE, 8. cikk (magánélet) ECSR, <i>European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EURO-CEF) kontra Franciaország</i>, 114/2015. sz. panasz, 2018.</p>

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>Családegysítési irányelv (2003/86/EK)</p> <p>Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU), 31. cikk</p> <p>A befogadásra vonatkozó szabályokról szóló irányelv (átdolgozás) (2013/33/EU)</p> <p>Az átmeneti védelemről szóló irányelv (2001/55/EK)</p> <p>Dublini rendelet (604/2013/EU)</p> <p>EUB, C-550/16. sz. ügy, <i>A és S kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i>, 2018</p>	<p>Családegysítés és családjuktól elszakított gyermekek</p>	<p>EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog)</p> <p>EJEB, <i>Jeunesse kontra Hollandia</i> [Nagytanács] (12738/10), 2014 (családi élet, a gyermek minde- nek felett álló érdeke)</p> <p>EJEB, <i>Gül kontra Svájc</i> (23218/94), 1996 (család kiutasítása)</p> <p>EJEB, <i>Tuquabo-Tekle és társai kontra Hollandia</i> (60665/00), 2006</p>
<p>A befogadásra vonatkozó szabályokról szóló irányelv (átdolgozás) (2013/33/EU), 11. cikk</p> <p>A visszatérési irányelv (2008/115/EK), 17. cikk</p> <p>EUB, C-528/15. sz. ügy, <i>Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie kontra Salah Al Chodor és társai</i>, 2017</p>	<p>A gyermekek őrizete</p>	<p>EJEE, 5. cikk (élethez való jog)</p> <p>EJEB, <i>Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium</i> (13178/03), 2006 (őrizetben tartás kitoloncolás céljából)</p> <p>EJEB, <i>S. F. és társai kontra Bulgária</i> (8138/16), 2017</p> <p>EJEB, <i>A. M. és társai kontra Franciaország</i> (24587/12), 2016. július 12.</p> <p>EJEB, <i>Bistieva és társai kontra Lengyelország</i> (75157/14), 2018</p> <p>EJEB, <i>R. R. és társai kontra Magyarország</i> (3037/17), 2021 (őrizet a tranzitónában)</p> <p>EJEB, <i>Moustahi kontra Franciaország</i> (9347/14), 2020</p>
<p>A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK), preambulum ((24) preambulumbekezés), 7., 12. és 13. cikk, valamint a 28. cikk (3) bekezdésének b) pontja</p> <p>EUMSZ, 20. cikk</p> <p>Visszatérési irányelv (2008/115/EK)</p> <p>Dublini rendelet (604/2013)</p> <p>EUB, C-112/20. sz. ügy, <i>M. A. kontra État belge</i>, 2021</p>	<p>Kiutasítás</p>	<p>EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog)</p> <p>EJEB, <i>Üner kontra Hollandia</i> (46410/99), 2006</p> <p>EJEB, <i>Tarakhel kontra Svájc</i> [Nagytanács] (29217/12), 2014 (gyermekek kiutasítása)</p>

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>EUB, C-441/19. sz. ügy, <i>TQ kontra Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid</i>, 2021</p> <p>EUB, C-648/11. sz. ügy, <i>The Queen, MA és társai kérelme alapján kontra Secretary of State for the Home Department</i>, 2013</p>		
<p>Az EU Alapjogi Chartájának 47–48. cikke (a hatékony jogorvoslatához és a tisztességes eljáráshoz való jog, valamint az ártatlanság vételeme és a védelemhez való jog)</p> <p>Dublini rendelet (604/2013/EU)</p> <p>Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU), 31. cikk</p> <p>A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU), 7. és 25. cikk</p> <p>Az áldozatokról szóló irányelv (2012/29/EU), 8. cikk</p>	<p>Az igazságszolgáltatáshoz való jog</p>	<p>EJEE, 13. cikk (hatékony jogorvoslatához való jog)</p> <p>ESC, 16. cikk</p> <p>Egyezmény a migráns munkavállalók jogállásáról, 6. cikk</p> <p>EJEB, <i>Rahimi kontra Görögország</i>, (8687/08), 2011 (hatékony jogorvoslatok az őrizet feltételeinek megtámadása céljából)</p>

Az EU egyértelmű hatáskörrel rendelkezik arra, hogy jogszabályokat alkosson a migráció és a menekültügy területén, és ezt széles körben meg is teszi. A migráns gyermekekre vonatkozó rendelkezések számos migrációs helyzetet szabályoznak, beleértve a munkával kapcsolatos hosszú távú migrációt, a menedékjogot és a kiegészítő védelmet, valamint foglalkoznak a rendezetlen jogállású migránsok helyzetével is. [Az Unió Alapjogi Chartájának](#) 24. cikke alapján a migráns gyermekeket megillető védelmen túlmenően a charta 18. és 19. cikke a menedéjjoggal és a kitoloncolással, kiutasítással és kiadatással szembeni védelemmel is foglalkozik. Az EU figyelmet fordít a kísérő nélküli gyermekek különleges szükségleteire is, többek között az olyan jogi szempontokkal kapcsolatban, mint a törvényes gyámság és törvényes képviselő, az életkor értékelése, a család felkutatása és egyesítése, a menekültügyi eljárások, az őrizetben tartás és a kiutasítás, valamint a gyermekek életkörülményeivel összefüggő szempontokkal kapcsolatban, ideértve a szállást, az egészségügyi ellátást, az oktatást és képzést, a vallást, a kulturális normákat és értékeket, a szórakozást és szabadidős tevékenységeket, a szociális interakciót és a

rasszizmussal kapcsolatos tapasztalatokat.⁵⁵⁹ Az EUB kiterjedt ítélkezési gyakorlattal rendelkezik a menekültügy és a migráció összefüggésében a gyermekek védelmével kapcsolatban.

Az ET rendszerében különösen négy egyezmény támogatja a migráns gyermekek jogait, különféle összefüggésekben: az [EJEB](#), az [ESC](#), a [vendégmunkások jogállásáról szóló európai egyezmény](#) és az [állampolgárságról szóló európai egyezmény](#). Ez a fejezet főként az EJEB rendelkezéseinek végrehajtására összpontosít, nevezetesen a 3. cikk (az embertelen, megalázó bánásmóddal szembeni védelem), az 5. cikk (szabadságtól való megfosztás) és a 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) végrehajtására, önmagukban véve vagy a 14. cikkel (a megkülönböztetés tilalma) összefüggésben. E rendelkezések célja, hogy támogassák a migráns, menekült és menedékkérő gyermekek és családtagjaik családegyesítéshez, igazságszolgáltatáshoz és a fogadó államban való folyamatos tartózkodáshoz való jogát. Az ET Miniszteri Bizottsága elfogadott egy ajánlást is, amely a migrációval összefüggésben [a kísérő nélküli és a szüleiktől elszakított gyermekek hatékony gyámságára](#) szólít fel.⁵⁶⁰

Nemzetközi szinten [a menekültek helyzetére vonatkozó egyezmény](#)⁵⁶¹ és annak 1967. évi jegyzőkönyve képezi a menekültek nemzetközi védelmének központi elemét. Ezenkívül a [CRC](#) számos rendelkezése és a gyermekjogi bizottság általános megjegyzései védik a gyermekek jogait a migrációval és a menekültüggyel összefüggésben, és hozzájárultak az európai szintű jogi intézkedések kidolgozásához.⁵⁶² Konkrétan a 8. cikk védi a gyermek személyazonosságához való jogát, beleértve az állampolgárságot, a nevet és a családi kapcsolatokat;

559 Lásd még: FRA (2010), *Separated, asylum-seeking children in European Union Member States*, 2010. december 7.; FRA (2011), *Fundamental rights of migrants in an irregular situation in the European Union who are not removed*, 2017. április 7., 27–38. o.; FRA (2011), *Migrants in an irregular situation: Access to healthcare in 10 European Union Member States*, 2011. október 11., 26–30. o.; FRA (2018), *Children's rights and justice – Minimum age requirements in the EU*, 2018. április 25.; FRA (2020), *Fundamental rights of refugees, asylum applicants and migrants at the European borders*, 2020. március 27.

560 Lásd még: Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2019), *CM/Rec(2019)11. sz. ajánlás a kísérő nélküli és elszakított gyermekek hatékony gyámságáról a migrációval összefüggésben*, 2019. december 11.

561 Az ENSZ Közgyűlése (1951), *Egyezmény a menekültek jogállásáról*, 1951. július 28., az ENSZ szerződéssorozatának 189. kötete, 137. o.

562 ENSZ (2017), *a migráns munkavállalók és családtagjaik jogainak védelmével foglalkozó bizottság 3. sz. közös átfogó kommentárja (2017) és a Gyermekjogi Bizottság 22. sz. átfogó kommentárja a nemzetközi migrációval összefüggésben*, CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22, 2017. november 16.

a 9. cikk biztosítja, hogy a különélő gyermekek mindkét szülővel kapcsolatot tartsanak fenn, amennyiben ez szolgálja mindenek felett álló érdeküket; a 20. cikk biztosítja, hogy a családi környezetétől átmenetileg vagy tartósan megfosztott gyermekek számára különleges védelmet biztosítsanak; a 22. cikk pedig a menekült gyermekek számára biztosítja a különleges védelemhez és segítségnyújtáshoz való jogot. A CRC bizottsága által a CRC harmadik jegyzőkönyve alapján benyújtott panaszok többsége a migráció vagy a menekültügy területére vonatkozik.

A következő részek középpontjában a belépés és tartózkodás (9.1. szakasz); az életkor értékelése (9.2. szakasz); a családjuktól elszakított gyermekek családgyegetése (9.3. szakasz); az őrizetben tartás (9.4. szakasz); a kiutasítás (9.5. szakasz) és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés (9.6. szakasz) áll.

9.1. Belépés és tartózkodás

Kiemelt pontok

- Az uniós állampolgárokat megilleti az Unión belüli szabad mozgás joga.
- A gyermekek beutazására és tartózkodására vonatkozó döntéseket megfelelő mechanizmusok és eljárások keretében, a gyermek mindenek felett álló érdekét szem előtt tartva kell meghozni.

Az uniós jogban a gyermekek jogainak jellege és hatálya nagyrészt a gyermek és szülei állampolgárságának megfelelően változik, valamint annak megfelelően változik, hogy a gyermek szüleivel vagy önállóan migrál-e.

Az uniós polgárok egy másik uniós tagállamba történő migrációja szabad mozgásnak minősül, és azt különböző jogi eszközök szabályozzák. Az uniós állampolgároknak széles körű jogokat biztosítanak, és céljuk az EU-n belüli optimális mobilitás ösztönzése. Először is, az EUMSZ 21. cikke úgy rendelkezik, hogy az uniós polgároknak és családtagjaiknak joguk van a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz. Ezen túlmenően a fogadó államba érkezésüket követően joguk van arra, hogy a munkavállalás és a munkafeltételek, a szociális és jóléti ellátások, az iskola, az egészségügy stb. tekintetében az adott állam állampolgáraival egyenlő bánásmódban részesüljenek. Az Unió

Alapjogi Chartájának 45. cikke hasonlóképpen garantálja az uniós polgárok szabad mozgását.

Továbbá, azoknak a gyermekeknek a jogait, akik uniós állampolgár szüleikkel/gondviselőikkel költöznek, szintén **a szabad mozgásról szóló irányelv**⁵⁶³ szabályozza. Ez kimondja, hogy a családtagoknak joguk van a fogadó államba belépni és ott tartózkodni, akár az elsődleges uniós polgár odaköltözésével együtt, akár azt követően (az 5. cikk (1) bekezdése). Ezen jogi eszköz alkalmazásában a családtag vagy az uniós migránsnak vagy házastársának vagy élettársának a biológiai gyermeke, aki nem töltötte be a 21. életévét vagy eltartott (a 2. cikk (2) bekezdése). Uniós és nem uniós állampolgárok is lehetnek, feltéve hogy az az elsődleges személy, akivel költöznek, uniós állampolgár. A költözést követő első három hónapban a család tartózkodási jogát nem kötik feltételekhez, de azt követően azoknak az uniós polgároknak, akik azt kívánják, hogy gyermekeik velük maradhassanak a fogadó államban, bizonyítaniuk kell, hogy elegendő forrással rendelkeznek, hogy eltartsák magukat, és teljes körű egészségbiztosítással rendelkeznek (7. cikk). A gyermekek és más családtagok, miután öt éven át folyamatosan a fogadó államban tartózkodtak az uniós polgárral, automatikusan huzamos tartózkodási jogot szereznek (16. cikk (2) bekezdés és 18. cikk). E ponton már nem vonatkoznak rájuk a forrásokkal/egészségbiztosítással kapcsolatos feltételek.

Az Európai Bíróság ítéletet hozott a *kafalarendszer* szerint egy uniós polgárnál tartózkodó, harmadik országbeli állampolgár gyermekek belépési és tartózkodási jogáról is.

Példa: Az *SM kontra Entry Clearance Officer*⁵⁶⁴ ügyben SM algériai állampolgár számára megtagadták a beutazási engedély megadását az Egyesült Királyság területére, amit az Európai Gazdasági Térség (EGT) állampolgárának az algériai kafalarendszer keretében örökbefogadott gyermekeként igényelt. Az EUB szerint „az uniós polgár »egyenes ági leszármazottjának«” a 2004/38 irányelvben „szereplő fogalmát úgy kell értelmezni, hogy

563 Felhívjuk a figyelmet arra, hogy az irányelv érintett rendelkezései az EGT-ben is alkalmazandók. Lásd még: *Megállapodás az Európai Gazdasági Térségről*, 1992. május 2., III. rész, *A személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása* és az 1999. június 21-én Luxembourgban aláírt, 2002. június 1-jén hatályba lépett megállapodás egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között a *személyek szabad mozgásáról*; HL L 114., 2002. 6. o.

564 EUB, C-129/18. sz. ügy, *SM kontra Entry Clearance Officer*, 2019. március 26.

az nem foglalja magában az olyan gyermeket, akit az algériai *kafala* keretében egy uniós polgár állandó törvényes gyámsága alá helyeztek, mivel e gyámság alá helyezés nem hoz létre közöttük szülő-gyermek kapcsolatot”. Az illetékes nemzeti hatóságok feladata azonban, hogy a 2000/4/38/EK irányelv 3. cikkének (2) bekezdése és az Alapjogi Charta 24. cikkének (2) bekezdése értelmében elősegítsék az algériai *kafalarendszer* alapján az uniós polgárok törvényes gyámsága alá helyezett gyermekek belépését és tartózkodását, az uniós polgárok „egyéb családtagjaiként”. Ezt az eset összes körülményének kiegyensúlyozott és észszerű, a gyermek mindenek felett álló érdekét figyelembe vevő értékelésével kell elvégezni. Ha az értékelés azt állapítja meg, hogy a gyermek és a gyám valódi családi életet folytat, és a gyermek a gyámtól függ, a gyermek számára biztosítani kell a beutazási és tartózkodási jogot.

Azoknak a harmadik országbeli állampolgároknak a mozgásszabadságára, akik nem uniós migráns családtagjai, több korlátozás vonatkozik. Ezt a területet részben az uniós jog, részben a nemzeti bevándorlási jogszabályok szabályozzák.⁵⁶⁵

A nemzetközi védelmi eljárásokkal összefüggésben a gyermekek „kiszolgáltatott személyeknek” minősülnek, akiknek a sajátos helyzetét a tagállamok az uniós jog végrehajtása során kötelesek figyelembe venni.⁵⁶⁶ Ez megköveteli az államoktól, hogy azonosítsanak és fogadjanak el bármilyen különleges rendelkezést, amelyre különösen a menedéjog iránt folyamodó gyermekeknek szükségük lehet a fogadó államba való beutazáskor. A menedéjoggal foglalkozó uniós jogszabályok beutazással és tartózkodással kapcsolatos gyermekeket érintő követelményeire az Unió Alapjogi Chartájának 24. cikke az alkalmazandó. Ez előírja, hogy az uniós tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a hatóságok és a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységében a gyermek mindenek felett álló érdeke legyen az elsődleges szempont.

565 Az Európai Unió Tanácsa (2003), [a családgyejesítési jogról szóló, 2003. szeptember 22-i 2003/86/EK tanácsi irányelv](#), HL L 251., 2003.

566 Lásd különösen: EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), [2013/33/EU irányelv \(2013. június 26.\) a nemzetközi védelmet kérelmezők befogadására vonatkozó szabályok megállapításáról \(átdolgozás\)](#) (a befogadási feltételekről szóló irányelv (átdolgozás), HL L 180., 2013, 21. cikk és Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2008), [2008/115/EK irányelv \(2008. december 16.\) a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról](#) (visszatérési irányelv), HL L 348., 2008, a 3. cikk (9) bekezdése.

Példa: Az *LW kontra Bundesrepublik Deutschland*⁵⁶⁷ ügyben az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a 2011/95/EU irányelvnek a Németországban született, tunéziai állampolgársággal rendelkező gyermek tartózkodási jogállásáról szóló értelmezésére vonatkozott egy menekültként elismert szíriai apa és egy tunéziai anya tekintetében, akik mindegyike Németországban él. A bíróság kimondta, hogy nem zárható ki, hogy valamely tagállam kedvezőbb nemzeti rendelkezések alapján menekült jogállást adjon a menekült jogállással rendelkező, harmadik országbeli állampolgár kiskorú gyermekének. Ide tartoznak azok az esetek is, amikor a gyermek a tagállam területén született, és még akkor is, ha a gyermek olyan harmadik ország állampolgárságával rendelkezik, amelyben a gyermeket nem fenyegetné az üldöztetés veszélye, feltéve hogy a gyermeket nem érinti kizáró ok (az irányelv 12. cikkének (2) bekezdése), és hogy a gyermek állampolgársága vagy a személyes jogállás más eleme alapján nem jogosult a tagállamban a menekült jogállás elismeréséből eredő bánásmódnál jobb bánásmódra.

Konkrétabban a gyermekekkel kapcsolatban a mindenk felett álló érdeken alapul a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról szóló [2013/32/EU irányelv](#) (a menekültügyi eljárásokról szóló irányelv)⁵⁶⁸ és az egy harmadik országbeli állampolgár vagy egy hontalan személy által a tagállamok egyikében benyújtott nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról szóló rendelet⁵⁶⁹ (a [dublini rendelet](#)) végrehajtása. Mindkét szöveg tartalmaz a kísérő nélküli gyermekeket – többek között jogi képviselőtüket – érintő külön garanciákat is. A schengeni határellenőrzési kódexről szóló [562/2006/EK rendelet](#) előírja a határőröknek, hogy abban az esetben, ha a gyermeket felnőtt kíséri, ellenőrizzék, hogy a gyermeket kísérő személyek rendelkeznek-e szülői felügyeleti joggal, különösen ha a gyermeket csak egy felnőtt kíséri, és alapos a gyanúja annak, hogy a gyermeket jogellenesen vitték el a törvényes gyámjának (gyámjainak) felügyelete

567 EUB, C-91/20. sz. ügy, *LW kontra Bundesrepublik Deutschland*, 2021. november 9.

568 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), [2013/32/EU irányelv](#) (2013. június 26.) a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról, HL L 180., 2013. 60. o., a 25. cikk (6) bekezdése.

569 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), az Európai Parlament és a Tanács [604/2013/EU rendelete](#) (2013. június 26.) egy harmadik országbeli állampolgár vagy egy hontalan személy által a tagállamok egyikében benyújtott nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról, HL L 180., 2013, 31-59. o., 6. cikk.

alól. Ebben az esetben a határőrnek további vizsgálatot kell folytatnia az érintettek által adott információk közötti ellentmondások kiderítése érdekében. Ha a gyermekek kíséret nélkül utaznak, a határőröknek az úti okmányok és az igazoló okmányok alapos ellenőrzésével biztosítaniuk kell, hogy a gyermekek a szülői felügyeletet gyakorló személy(ek) akarata ellenére ne hagyják el a tagállamok területét.⁵⁷⁰

Az ET jogában a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogra, amelyet az **EJEE** 8. cikke határoz meg, gyakran hivatkoznak a kiutasítás elleni biztosítékként olyan gyermekeket érintő ügyekben, akiknek az esetében más-különbén úgy ítélnék meg, hogy nincs szükségük nemzetközi védelemre, ezen belül kiegészítő védelemre. Gyermekeket érintő ügyekben megállapították a 8. cikk megsértését, mivel a közeli családtagoktól való kényszerű elszakítás valószínűsíthetően akut következményekkel jár oktatásukra, szociális és érzelmi stabilitásukra, valamint identitásukra nézve.⁵⁷¹

Az **ESC** 19. cikke arra kötelezi a tagállamokat, hogy a lehető legnagyobb mértékben könnyítsék meg a területükön letelepedni jogosult külföldi munkavállaló családjának újraegyesítését.

Ezen túlmenően az ET Miniszteri Bizottságának a **migrációval összefüggésben a kísérő nélküli és szüleiktől elszakított gyermekek hatékony gyámságáról szóló ajánlása** egyértelmű irányadó elveket határoz meg a migráns gyermekek gyámság révén történő védelmének, támogatásának és biztonságának előtérbe helyezéséhez, azon meggyőződés alapján, hogy a gyámok azonnali kijelölése és szerepük kiemelkedő fontosságú a gyermek mindenek felett álló érdekének megfelelő fellépéshez, valamint a gyermekek jogainak és jólétének tiszteletben tartásához.⁵⁷²

570 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2006), **562/2006/EK rendelet** (2016. március 15.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról, HL L 105., 2006. VII. melléklet, 6. pont.

571 EJEB, **Sen kontra Hollandia**, 31465/96, 2001. december 21.; EJEB, **Tuquabo-Tekle és társai kontra Hollandia**, 60665/00, 2005. december 1.

572 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2019), **a migrációval összefüggésben a kísérő nélküli és a hozzátartozóiktól elszakított gyermekek tényleges gyámságáról szóló, CM/Rec(2019)11. sz. ajánlás**, 2019. december 11.

9.2. Az életkor meghatározása

Kiemelt pontok

- Az életkor meghatározása azokat az eljárásokat jelenti, amelyek révén a hatóságok megpróbálják megállapítani a migráns törvényes életkorát, hogy el tudják dönteni, mely bevándorlási eljárásokat és szabályokat kell követniük.⁵⁷³
- Az életkor meghatározására irányuló eljárásoknak tiszteletben kell tartaniuk a gyermek jogait.

Az uniós jogban a menekültügyi eljárásokról szóló irányelv 25. cikkének (5) bekezdése lehetővé teszi a tagállamoknak, hogy orvosi vizsgálatokhoz folyamodjanak, de előírja, hogy ezeket „az egyén méltóságának teljes mértékű tiszteletben tartása mellett kell elvégezni, az orvosi vizsgálatoknak a legkevésbé invazív jellegű vizsgálatoknak kell lenniük, ezenfelül szakképzett orvosi szakembereknek kell végrehajtani azokat”.⁵⁷⁴ Ez a rendelkezés azt is előírja, hogy az egyéneket olyan nyelven kell tájékoztatni arról, hogy sor kerülhet életkor-meghatározásra, amelyet megértenek, és meg kell szerezni a vizsgálathoz való hozzájárulásukat vagy a jogi képviselő hozzájárulását. Az orvosi vizsgálaton való részvétel felperes általi megtagadása nem vezethet a nemzetközi védelem iránti kérelem elutasításához. Az életkor meghatározásával összefüggésben az orvosi vizsgálathoz való hozzájárulásra vonatkozó gyakorlatok tagállamonként eltérőek, és néha csak a gyermek vagy csak a gyám vagy mindkettő beleegyezését követelik meg.⁵⁷⁵

Az ET jogában az életkor megállapítására irányuló eljárások keretében alkalmazott különösen invazív gyakorlatok az **EJEE** 3. vagy 8. cikke szerinti

573 Lásd még: FRA és EJEB (2020), *Kézikönyv a menekültügyre, határookra és bevándorlásra vonatkozó európai jogról*, 2020. december 17., 10. szakasz.

574 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), *2013/32/EU irányelv (2013. június 26.) a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról*, HL L 180., 2013.

575 FRA (2018), *Age assessment and fingerprinting of children in asylum procedures – Minimum age requirements concerning children’s rights in the EU*, 2018. április 25.; lásd még: Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal, *Age assessment practices in EU+ countries: updated findings*, 2021. július. Az egyes országokban alkalmazott különböző módszerek áttekintését lásd: Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal (2018), *Practical guide on age assessment*, 2018. március; Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal (2021), *2021. évi menekültügyi jelentés*, 5.1.2. bekezdés.

problémát vethetnek fel. A 3. cikket úgy értelmezik, hogy az embertelennek vagy megalázónak tekinthető forgatókönyvek széles körét foglalja magában, ideértve a gyermekek invazív fizikális vizsgálatát.⁵⁷⁶ A 8. cikk alapján, azt a migrációval összefüggésben alkalmazva, a hatóságok jogszerűen beavatkozhatnak a gyermek magánélethez való jogába és elvégezhetik az életkor meghatározását, ha az összhangban van a joggal és az EJEE 8. cikkének (2) bekezdésében felsorolt jogos célok egyikének védelmében szükséges.

Az ECSR több, a gyermekek emberi jogaival kapcsolatos kérdést is vizsgált az életkor meghatározásának összefüggésében.

Példa: Az *EUROCEF kontra Franciaország*⁵⁷⁷ ügyben az ECSR a kísérő nélküli gyermekek életkorának meghatározása céljából Franciaországban alkalmazott csontvizsgálatot elemezte, és megállapította az ESC 17. cikke (1) bekezdésének megsértését. A ECSR különösen úgy vélte, hogy az ilyen orvosi vizsgálatok alkalmazása erősen vitatott, mivel megbízhatatlanok, és veszélyeztetik a gyermekek méltóságát és testi épségét.

A **Miniszeri Bizottság gyámságról szóló ajánlása** kimondja, hogy amennyiben nem egyértelmű, hogy egy személy gyermek-e, vagy sem, az életkor megállapítására irányuló nemzeti eljárások lefolytatását követően is biztosítani kell, hogy gyámjuk legyen, vagy hogy az illetékes hatóság garantálja a jogaik tiszteletben tartását.⁵⁷⁸ Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése elfogadott egy ajánlást is, amely elveket és iránymutatást fogalmaz meg a kísérő nélküli migráns gyermekek életkorának megállapításához.⁵⁷⁹

Ami a nemzetközi jogot illeti, a **CRC 8. cikke** kötelezi az államokat arra, hogy tiszteletben tartsák a gyermek személyazonosságához való jogát. Ennek része az a kötelezettség, hogy segítsenek a gyermeknek abban, hogy meg erősítse személyazonosságát, amelynek része lehet a gyermek életkorának

576 EJEB, *Yazgül Yılmaz kontra Törökország*, (36369/06), 2011. február 1.

577 ECSR, *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EURO-CEF) kontra Franciaország*, 114/2015. sz. panasz, 2018. január 24.

578 Európa Tanács, Miniszeri Bizottság (2019), *CM/Rec(2019)11. sz. ajánlás a migrációval összefüggésben a kísérő nélküli és a hozzátartozóiktól elszakított gyermekek tényleges gyámságáról*, 2019. december 11.

579 Európa Tanács, Parlamenti Közgyűlés (2017), 2117. sz. ajánlás, *gyermekbarát életkor-meghatározás a kísérő nélküli migráns gyermekek esetében*, 2017. november 24.

megerősítése. Az életkor meghatározását célzó eljárásokhoz azonban csak végső esetben szabad folyamodni.

Mindenesetre a gyermek mindenek felett álló érdekének elvével kell alátámasztani az életkor meghatározására vonatkozó nemzeti eljárásokat. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága megállapítja, hogy az életkor meghatározásakor figyelembe kell venni a gyermek fizikai megjelenését és pszichés érettségét. Az életkort tudományos, biztonságos módon, a gyermekek érdekeinek és a nemi szempontoknak a figyelembevételével, tisztességes módon kell meghatározni, és ennek során kerülni kell a gyermek testi épségének megsértését, és tiszteletben kell tartani az emberi méltóságot.⁵⁸⁰ Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága több egyedi panaszt is megvizsgált az életkor meghatározásával kapcsolatban. A bizottság hangsúlyozta, hogy szükség van a gyermeket az életkor megállapítása során támogató gyámra vagy jogi képviselőre, és bírálta a nemi szervek életkor-meghatározási módszerként való vizsgálatát.⁵⁸¹

9.3. Családegyesítés a családjuktól elszakított gyermekek esetében

Kiemelt pontok

- Az európai szintű rendelkezések főként a gyermekek szüleikkel való egyesítésére összpontosulnak, akár a befogadó országban, akár származási országukban.
- Annak eldöntésekor, hogy mely családtagokat kell egyesíteni a családdal, elsősorban az élveznek a gyermek szülei és/vagy elsődleges gondviselői.
- A családegyesítési ügyekben alapelveként a gyermek mindenek felett álló érdekét kell szem előtt tartani.

Az uniós jogban a legfontosabb eszköz a **családegyesítési irányelv**, amely előírja a tagállamoknak, hogy engedélyezzék a kísérő nélküli gyermek harmadik

580 ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2005), *6. sz. átfogó kommentár (2005): A kísérő nélküli gyermekekkel való bánásmód származási országokon kívül*, CRC/GC/2005/6, 2005. szeptember 1., 31 (A). bekezdés

581 ENSZ (2021), *A bizottság által jóváhagyott vélemény a gyermek jogairól szóló egyezményhez csatolt, a kommunikációs eljárásról szóló fakultatív jegyzőkönyvről*, a 76/2019. sz. közleményre vonatkozóan, CRC/C/86/D/76/2019, 2021. augusztus 17.

országbeli állampolgár szüleinek beutazását és tartózkodását – amennyiben nem szolgálná jobban a gyermek mindenképp felett álló érdekét, ha külföldön csatlakozna a szüleihez. Szülő hiányában a tagállamok mérlegelhetik a gyermek törvényes gyámja vagy más családtagja beutazásának és tartózkodásának engedélyezését.⁵⁸² A „család” fogalom meghatározása és a hozzá kapcsolódó jogok ezért a kíséret nélküli gyermekekkel kapcsolatban nagyvonalúbbak, mint a migráns gyermekek legtöbb egyéb kategóriája esetében.⁵⁸³ A családegyesítésre vonatkozó határozatok mérlegelésekor mindig a gyermek mindenképp felett álló érdekének az elvét kell alkalmazni.⁵⁸⁴

Az EUB szerint a családegyesítést kérő felperes családtagok életkorának meghatározására alkalmazandó időpontot nem érintheti az eljárások hossza. Konkrétan annak megállapításakor, hogy a menekült a családegyesítési irányelv alkalmazásában kíséret nélküli gyermeknek minősül-e, azt az időpontot kell figyelembe venni, amikor az uniós tagállam területére lépett és menedékjog iránti kérelmet nyújtott be, nem pedig a családegyesítés kérelmezésének időpontját⁵⁸⁵.

Példa: Az *A és S kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*⁵⁸⁶ ügy tárgyát egy olyan kíséret nélküli gyermek családegyesítés iránti kérelme képezte, aki a menekültügyi eljárás során nagykorúvá vált. Az államtitkár elutasította ezt a kérelmet, mivel a gyermek már a menekült jogállás megadásakor nagykorúvá vált. A bíróság kimondta, hogy az újraegyesítésről szóló irányelv 2. cikkének f) pontját úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezés értelmében kiskorúnak kell tekinteni azt a harmadik országbeli állampolgárt vagy hontalan személyt, aki valamely tagállam területére való belépéskor és az adott államban menedékjog iránti kérelem benyújtásának időpontjában még nem töltötte be 18. életévét, de aki a menekültügyi eljárás során nagykorúvá válik, és ezt követően menekült jogállást kap.

582 EU, az Európai Unió Tanácsa, 2003/86/EK irányelv (2003. szeptember 22.) a családegyesítési jogról, HL L 251., 2003, 10. cikk, (3) bekezdés, a) és b) pont.

583 Lásd még: FRA és EJEB (2020), *Kézikönyv a menekültügyre, határookra és bevándorlásra vonatkozó európai jogról*, 2020. december 17., 6.3. szakasz a családegyesítésről.

584 EU, az Európai Unió Tanácsa, 2003/86/EK irányelv (2003. szeptember 22.) a családegyesítési jogról, HL L 251., 2003, 5. cikk, (5) bekezdés.

585 Ugyanezt az értelmezést követte az EUB a kiskorú gyermekeivel való családegyesítést kérelmező nagykorú kérelmező gyermekeinek életkorával kapcsolatban, *A C-133/19.*, *C-136/19.* és *C-137/19. sz.*, *B. M. M. (C-133/19. és C-136/19.)*, *B. S. (C-133/19.)*, *B. M. (C-136/19.)*, *B. M. (C-137/19.) kontra État belge egyesített ügyek*, 2020. július 16.

586 EUB, C-550/16. sz. ügy, *A és S kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, 2018. április 12., 55–60. és 64. pont.

Ami a menedékkérő gyermekeket illeti, a [kvalifikációs irányelv](#) hangsúlyozza annak szükségességét, hogy a kísérő nélküli kiskorúakat a befogadó államban felnőtt hozzátartozóknál helyezték el, együtt maradjanak a testvéreikkel, és hogy a távollévő családtagokat érzékeny és biztonságos módon, a lehető leggyorsabban megkeressék (31. cikk). [A befogadási feltételekről szóló irányelv](#) hasonló rendelkezéseket tartalmaz az olyan, kísérő nélküli gyermekek tekintetében, akik még nem szereztek menekült jogállást (24. cikk).

A lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumszabályairól, valamint a tagállamoknak e személyek befogadása és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedésekről szóló 2001/55/EK tanácsi irányelv ([az átmeneti védelemről szóló irányelv](#)) szintén igyekszik meggyorsítani azon családtagok (köztük gyermekek) egyesítését, akik a származási országukból való hirtelen kitelepítést követően szakadtak el egymástól (15. cikk).⁵⁸⁷ Ezt az irányelvet azonban mindeddig nem alkalmazták, mivel még nem született tanácsi határozat a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlásáról, amely az irányelv végrehajtásához szükséges.

A befogadási feltételekről szóló irányelv 24. cikkének (3) bekezdése azt is előírja, hogy a tagállamoknak szükség esetén meg kell kezdeniük a kísérő nélküli gyermek családtagjainak felkutatását. Ezt a gyermek mindenek felett álló érdekének védelme mellett, a nemzetközi védelem iránti kérelem benyújtását követően a lehető leghamarabb teszik, szükség esetén nemzetközi vagy egyéb érintett szervezetek segítségével. Azokban az esetekben, ha a gyermek, illetve közeli rokonai életét vagy testi épségét veszély fenyegetheti, különösen, ha azok a származási országban maradtak, biztonságuk veszélyeztetésének elkerülése érdekében gondoskodni kell annak biztosításáról, hogy az e személyekre vonatkozó információk beszerzése, kezelése és terjesztése bizalmas keretek között történjen. Továbbá a kvalifikációs irányelv (átdolgozás) 31. cikkének (5) bekezdésével összhangban a gyermek nemzetközi védelmének biztosítása nem akadályozhatja a nyomon követési eljárás megkezdését vagy folytatását.

⁵⁸⁷ EU, az Európai Unió Tanácsa (2001), a [Tanács 2001/55/EK irányelve \(2001. július 20\) a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumszabályairól, valamint a tagállamoknak e személyek befogadása és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedésekről](#), HL L 212., .2001.

Ezen túlmenően a **dublini rendelet** szerint ha a kiskorú gyermeknek másik tagállamban élő hozzátartozója van, aki képes gondoskodni a gyermekről, a tagállamok – amennyiben lehetséges – kötelesek egyesíteni a gyermeket hozzátartozójával, kivéve ha ez nem szolgálja a gyermek mindenek felett álló érdekét (8. cikk).⁵⁸⁸ Ezenfelül a rendelet arra vonatkozó köteleességet tartalmaz, hogy fel kell kutatni a hozzátartozókat a tagállamok területén, a gyermek mindenek felett álló érdekének védelme mellett (6. cikk). Továbbá, a befogadásra vonatkozó szabályokról szóló irányelv olyan kötelezettséget ír elő, amely szerint meg kell kezdeni a gyermek családtagjainak felkutatását, szükség esetén nemzetközi vagy egyéb kapcsolódó szervezetek segítségével (24. cikk). Az utóbbi típusú segítségnyújtást a dublini rendelet is előírja (6. cikk).

A családegyesítésre vonatkozó határozatok mérlegelésekor mindig a gyermek mindenek felett álló érdekének az elvét kell alkalmazni. A szülőknek bizonyítaniuk kell például, hogy képesek a gyermek javára ellátni szülői feladataikat. A nemzeti hatóságok jogszerűtlennek minősítik a gyermek származási országába való kiutasítását, ha a hatóságok nem gyűjtöttek bizonyítékokat arra vonatkozóan, hogy az adott országban megfelelően tudják fogadni és ellátni a gyermeket (10. cikk, (2) bekezdés).

Az ET jogában az **EJEE** 8. cikke nem ad korlátlan jogot a migráns szülők és gyermekeik számára annak megválasztására, hogy hol kívánnak élni. A nemzeti hatóságok jogszerűen kitoloncolhatnak családtagokat vagy megtagadhatják családtagok beutazását, feltéve hogy nem állnak leküzdhetetlen akadályok annak az útjában, hogy a család máshol telepedjen le.⁵⁸⁹ Az ilyen döntéseknek mindig arányos választ kell adniuk a tágabb értelemben vett közrendi aggályokra, ideértve a bűncselekményben részt vevő szülő kitoloncolására vagy beutazásának megakadályozására irányuló célt is.

Példa: A *Jeunesse kontra Hollandia* ügy⁵⁹⁰ abból indult ki, hogy a holland hatóságok megtagadták egy holland állampolgárral összeházasodott suринаme-i nőtől, akinek e házasságból három gyermeke is született, hogy

588 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), 604/2013/EU rendelet (2013. június 26.) egy harmadik országbeli állampolgár vagy egy hontalan személy által a tagállamok egyikében benyújtott nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról, HL L 180., 2013.

589 EJEB, *Bajsultanov kontra Ausztria* (54131/10), 2012. június 12.; EJEB, *Latifa Benamar és társai kontra Hollandia* (43786/04), 2005. április 5.

590 EJEB, *Jeunesse kontra Hollandia* [Nagytanács] (12738/10), 2014. október 3.

az országban fennálló családi élete alapján Hollandiában tartózkodhasson. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy a hatóságok nem fordítottak kellő figyelmet az elutasításnak a felperes gyermekeire és mindenek felett álló érdekeikre gyakorolt hatására. Az EJEB megállapította az EJEE 8. cikkének megsértését, azon az alapon, hogy nem találtak megfelelő egyensúlyt a felperesnek és családjának ahhoz fűződő személyes érdeke között, hogy Hollandiában éljenek családi életet, illetve a kormány bevándorlás szabályozásával kapcsolatos közrendi érdekei között.

Példa: A *Gül kontra Svájc* ügy⁵⁹¹ egy olyan felperest érint, aki feleségével és lányával Svájcban élt; az összes családtag humanitárius okból kapott tartózkodási engedélyt. Kiskorú fiukat is be kívánta vinni Svájcba; a fiút Törökországban hátrahagyták. A svájci hatóságok elutasították a kérelmet, főként azzal az indokkal, hogy a felperes nem rendelkezett elegendő anyagi fedezettel ahhoz, hogy családját ellássa. Az EJEB megállapította, hogy a felperes azzal, hogy elhagyta Törökországot, maga okozta a fiával való különválást. A Törökországban tett közelmúltbeli látogatásai bizonyították, hogy a politikai menedéj jog iránti svájci kérelmének eredeti okai már nem érvényesek. Nem volt akadálya annak, hogy a család a származási országában telepedjen le, ahol a kiskorú fia mindig is élt. A bíróság nem állapította meg az EJEE 8. cikkének megsértését.

Példa: A *Tuquabo-Tekle és társai kontra Hollandia* ügy⁵⁹² egy Hollandiában élő anya, férje és három gyermeke arra irányuló családdegysítési kérelmét érintette, hogy csatlakozhasson hozzájuk az anya Eritreában élő lánygyermeke. Az anya először megszerezte a jogot arra, hogy humanitárius okokból Norvégiában tartózkodjon, és gyermekeit magával vigye. Csak legidősebb fia csatlakozott hozzá Norvégiában egy évvel később, míg két másik gyermeke Eritreában maradt, és később csatlakoztak hozzá. Ezt követően fiával Hollandiába költözött, hogy a férjével éljen. A házaspárnak két gyermeke volt. Ezt követően Tuquabo-Tekle asszony és férje holland állampolgárságot szerzett. Több évvel később Tuquabo-Tekle asszony ideiglenes tartózkodásra jogosító vízumot kért 14 éves lánya számára, aki még mindig Eritreában tartózkodott. A holland hatóságok azzal az indokkal utasították el a kérelmet, hogy időközben megszűnt az anya és gyermeke közötti szoros családi kötelék. A bíróság megállapította, hogy az állam

591 EJEB, *Gül kontra Svájc* (23218/94), 1996. február 19.

592 EJEB, *Tuquabo-Tekle és társai kontra Hollandia* (60665/00), 2006. március 1.

megsértette az EJEE 8. cikke szerinti jogokat. Tekintettel arra, hogy a felperesek erős kötelekeket alakítottak ki Hollandiában, és csupán laza kapcsolatokat tartottak fenn származási országukkal, az EJEB úgy ítélte meg, hogy a családi élet alakítása szempontjából a legmegfelelőbb megoldás az, ha lánya letelepedési jogot kap⁵⁹³.

A nemzetközi jog alapján a gyermeknek joga van ahhoz, hogy ne válasszák el a családjától, kivéve ha ez az elválasztás a gyermek mindenek felett álló érdekében szükséges (a CRC 9. cikkének (1) bekezdése). A CRC 10. cikke kimondja, hogy egy olyan gyermek számára, akinek a szülei különböző államokban élnek, lehetővé kell tenni, hogy ezen országok között mozogjon, és így mindkét szülőjével rendszeresen személyes kapcsolatot tartson fenn, vagy – a nemzeti migrációs jogra figyelemmel – lehetővé kell tenni számára a családdegyesítést. A gyermek mindenek felett álló érdekének elve, amelyet a CRC 3. cikke rögzít, a gyermekkel vagy kísérő nélküli gyermekkel való családdegyesítéssel kapcsolatos valamennyi határozat alapját képezi.

9.4. Őrizet

Kiemelt pontok

- Az európai jog a gyermekek bevándorlással összefüggő őrizetét csak végső eszközként és a lehető legrövidebb időtartamra engedélyezi.
- A nemzeti hatóságok kötelesek a gyermekek számára megfelelő másik elhelyezést biztosítani.⁵⁹⁴

Az uniós jogban a befogadásra vonatkozó szabályokról szóló (átdolgozott) irányelv 11. cikke és a visszatérési irányelv 17. cikke előírja, hogy gyermekeket kizárólag végső esetben lehet őrizetbe venni, és csak akkor, ha kevésbé kényszerítő jellegű intézkedések alkalmazása nem lenne hatékony. A őrizetet a lehető legrövidebb időtartamra kell elrendelni, és mindent meg kell tenni az őrizetben tartott kiskorú szabadon bocsátása és megfelelő szálláshelyen történő elhelyezése érdekében. Amennyiben gyermekeket tartanak őrizetben,

593 EJEB, *Tuquabo-Tekle és társai kontra Hollandia* (60665/00), 2006. március 1.

594 Bővebben lásd: FRA (2017), *European legal and policy framework on immigration detention of children*, 2017. június.

biztosítani kell számukra a szabadidős tevékenységekben történő részvétel lehetőségét – ideértve a koruknak megfelelő játékokat és szabadidős tevékenységeket. Ugyanezen cikk szerint a kíséror nélküli gyermekeket kizárólag kivételes körülmények között lehet őrizetbe venni, és mindent meg kell tenni mielőbbi szabadon bocsátásuk érdekében. Soha nem szabad őket büntetés-végrehajtási intézményben őrizetben tartani, hanem olyan intézményekben kell elhelyezni, amelyek személyzete és felszereltsége az említett korosztály szükségleteit figyelembe veszi. A gyermekeket a felnőttektől elkülönítve kell elszállásolni.

A kitoloncolásukig őrizetben tartott, kíséror nélküli gyermekeket olyan intézményekben kell elhelyezni, amelyek személyzete és felszereltsége megfelel a korosztályuk szükségleteinek (a [visszatérési iránylev](#) 17. cikkének (4) bekezdése).

Példa: Az *Al Chodor*⁵⁹⁵ ügyben a cseh rendőrség őrizetbe vette a felperest és két kiskorú gyermekét a dublini rendelet szabályainak megfelelően Magyarországnak történő átadásukig. Az EUB megállapította, hogy a nemzetközi védelmet kérő felperes személy a dublini rendelet alapján csak akkor tartható őrizetben, ha a nemzeti jog objektív kritériumokat határoz meg annak megállapítására, hogy fennáll-e a szökés veszélye. Megjegyezte, hogy a szabadságelvonásra vonatkozó minden intézkedésnek hozzáférhetőnek, pontosnak és előre láthatónak kell lennie, amint azt az EU Alapjogi Chartájának 6. cikke előírja. Az EUB arra a következtetésre jutott, hogy mivel ezek az objektív kritériumok nem szerepelnek a nemzeti jog szerinti általánosan alkalmazandó kötelező rendelkezésben, az őrizet jogellenes.

Az ET jogában a migráns gyermekek őrizetben tartásával az EJE 3. és 5. cikkével összefüggésben foglalkoznak.⁵⁹⁶ Az EJEB következetesen úgy ítélte meg, hogy a gyermekek családjukkal együtt való őrizetét végső eszközként kell alkalmazni, és hogy a hazai hatóságoknak az EJE 5. cikkének (1) bekezdésével összhangban meg kell vizsgálniuk az összes többi alkalmazható alternatívát.⁵⁹⁷

595 EUB, C-528/15. sz. ügy, *Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie kontra Salah Al Chodor és társai*, 2017. március 15.

596 Lásd pl. EJEB, *H. A. és társai kontra Görögország*, (1995/16), 2019. február 28.; EJEB, *Bilalova és társai kontra Lengyelország* (23685/14), 2020. március 26.

597 Lásd még: ECSR (2020), *2019. évi éves következtetések*, 2020. március 24.; Európa Tanács (2018), *Legal and practical aspects of effective alternatives to detention in the context of migration – Analysis by the Steering Committee for Human Rights (CDDH)*, 2017. december 7.

Példa: A *Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium* ügy⁵⁹⁸ egy kísérő nélküli ötéves gyermeket érint, akit megfelelő támogatás nélkül két hónapig felnőttek számára fenntartott tranzitközpontban tartottak fogva. A gyermek a Kongói Demokratikus Köztársaságból utazott a szükséges útiokmányok nélkül, abban reménykedve, hogy újra anyjához kerülhet, aki Kanadában menekült jogállást kapott. A gyermeket ezt követően visszatoloncolták a Kongói Demokratikus Köztársaságba, annak ellenére, hogy ott nem várta semmilyen családtag, aki gondoskodott volna róla. Az EJEB úgy határozott, hogy mivel nem áll fenn annak veszélye, hogy a gyermek megpróbálja kijátszani a belga hatóságok felügyeletét, nincs szükség arra, hogy a gyermeket egy felnőttek számára fenntartott zárt központban tartsák fogva. Az EJEB azt is megjegyezte, hogy más olyan intézkedéseket is meg lehetett volna hozni – mint például a gyermek külön központban vagy nevelőszülőknél való elhelyezése –, amelyek jobban szolgálták volna a gyermek mindenképp felett álló, a CRC 3. cikkében rögzített érdekét. Az EJEB megállapította az EJEE 3., 5. és 8. cikkének megsértését.

A őrizet jogszerűségét bíróságon is megvizsgálták, ahol a szóban forgó gyermek anyja kérésében volt.

Példa: Az *S. F. és társai kontra Bulgária* ügyben⁵⁹⁹ az EJEB egy háromgyermekes család határrendészeti fogdában történő őrizetben tartását és tartózkodásuk időtartamát vizsgálta meg. A bíróság megállapította, hogy a gyermekek idegenrendészeti őrizete – akár kísérővel, akár anélkül – különös aggodalomra ad okot, mivel a gyermekek rendkívül kiszolgáltatottak, és sajátos szükségleteik vannak. Az őrizetben töltött időtől függetlenül a rendőrségi idegenrendészeti fogdában uralkodó körülmények nem voltak alkalmasak gyermekek számára. Az EJEB így megállapította az EJEE 3. cikkének megsértését.

Példa: Az *A. M. és társai kontra Franciaország* ügy⁶⁰⁰ a szülei által kísért gyermekek kitoloncolási eljárás keretében történő közigazgatási őrizetere vonatkozott. Az EJEB megállapította, hogy bár a kitoloncolást megelőzően igénybe vett idegenrendészeti fogdában az anyagi körülmények

598 EJEB, *Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium* (13178/03), 2006. október 12.

599 EJEB, *S. F. és társai kontra Bulgária* (8138/16), 2017. december 7.

600 EJEB, *A. M. és társai kontra Franciaország* (24587/12), 2016. július 12.

általában megfelelőek, az e központokban uralkodó körülmények a kisgyermekekben szorongást keltettek, különös tekintettel a zajra és a hangszórókból hallható bejelentésekre, amelyeknek ki voltak téve. A gyermekek idegenrendészeti fogdákból való elhelyezése embertelen és megalázó bánásmódnak minősül, amely sérti az EJEE 3. cikkét, három egyidejűleg ható tényező miatt: a gyermekek életkora, az őrizet időtartama, valamint az a tény, hogy az érintett helyiségeket nem igazították a gyermekek igényeihez.⁶⁰¹

Példa: A *Bistieva és társai kontra Lengyelország* ügyben⁶⁰² a felperes férjével és gyermekeikkel érkezett Lengyelországba, és menedékjogért folyamodott. A menedékjog iránti kérelmet elutasították, és a család Németországba menekült. A családot ezt követően visszaküldték Lengyelországba, ahol több mint öt hónapig őrizetben tartották őket. Bár fennállt a család szökésének a veszélye, a bíróság mindazonáltal úgy ítélte meg, hogy a hatóságok nem szolgáltattak elegendő és releváns indokot a család ilyen hosszú ideig tartó őrizetben tartására. Ezért megsértették az EJEE 8. cikkét.

Példa: Az *R. R. és társai kontra Magyarország*⁶⁰³ ügyben egy három gyermeket nevelő családot közel négy hónapig tartottak őrizetben a határon található tranzitzőnában, a menedékjog iránti kérelmük elbírálására várva. A bíróság megállapította, hogy ez ténylegesen szabadságelvonásnak minősül, tekintettel többek között a velük szemben ténylegesen alkalmazott korlátozások jellegére és mértékére. Mivel őrizetüknek nem volt szigorúan meghatározott jogalapja, ez az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének megsértését jelenti. A bíróság foglalkozott a gyermekek őrizetének körülményeivel is. Bár az uniós jog arra kötelezte a hatóságokat, hogy vegyék figyelembe a felperesek kiszolgáltatott helyzetéhez kapcsolódó különleges befogadási igényeket, a létesítmények nem voltak megfelelőek a gyermekek számára, és hiányoztak az egészségügyi szolgáltatások. A börtönkörnyezetre emlékeztető elemek jelenléte és az őrizet során fennálló korlátozás szintén szorongást és pszichológiai zavart okozott a gyermekeknek, és rontotta a szülőkről a gyermekek által alkotott képet.

601 Lásd még a hasonló eseteket: EJEB, *A. B. és társai kontra Franciaország*, (11593/12), 2016. július 12.; EJEB, *R. K. és társai kontra Franciaország*, (68264/14), 2016. július 12.; EJEB, *R. C. és társai kontra Franciaország*, (76491/14), 2016. július 12.

602 EJEB, *Bistieva és társai kontra Lengyelország* (75157/14), 2018. április 10.

603 EJEB, *R. R. és társai kontra Magyarország* (36037/17), 2021. március 2.

Tekintettel a család hosszú távú tartózkodására, a fent említett feltételek megismétlődése és halmozódása szükségszerűen káros következményekkel járt volna az azoknak kitett személyekre nézve. A felperes gyermekek és anyák ezért az EJEE 3. cikkét sértő, megalázó bánásmódban részesültek.

A bíróság azt is megvizsgálta, hogy jogszerű-e az őrizet, ha a szóban forgó gyermeket nem rokon felnőtt kíséri.

Példa: A *Moustahi kontra Franciaország* ügyben⁶⁰⁴ a francia hatóságok két gyermeket tartóztattak fel, akik Mayotte-ra utaznak egy saját készítésű hajóval. Azonnali kitoloncolásuk előtt a felnőttekkel együtt őrizetbe vették őket. Ez alatt az idő alatt a gyermekek kapcsolatban álltak egy nem rokon felnőttel, és a hatóságok őket is szerepeltették az utóbbi kitoloncolási végzésében. A bíróság megállapította, hogy a felperes gyermekeket önkényesen hozták kapcsolatba egy felnőttel, nem azért, hogy megvédjék mindenek felett álló érdeküket, hanem azért, hogy megkönnyítsék a gyors kitoloncolásukat. Ez releváns tényező volt többek között annak megállapításakor, hogy a gyermekek körülményei és őrizetben tartása az EJEE 3. cikkének, valamint 5. cikke (1) és (4) bekezdésének megsértését jelenti.

A nemzetközi jog értelmében a CRC 37. cikke kimondja, hogy egyetlen gyermeket sem lehet jogellenesen vagy önkényesen szabadságától megfosztani, és azt végső eszközként és a legrövidebb szükséges időtartamig szabad alkalmazni. A gyermekek fogva tartásának mérlegelésekor figyelembe kell venni a gyermek mindenek felett álló érdekét, valamint a tagállamoknak a gyermekek védelmére és jólétük biztosítására vonatkozó kötelezettségét.⁶⁰⁵ A CRC-bizottság azt javasolta, hogy jogszabályban tiltsák meg a gyermekek idegenrendészeti őrizetét.⁶⁰⁶

604 EJEB, *Moustahi kontra Franciaország* (9347/14), 2020. július 25.

605 Lásd: ENSZ (2019), *Children Deprived of Liberty – The United Nations Global Study*, 2019.

606 ENSZ (2017), *A migráns munkavállalókat és családtagjaikat megillető jogok védelmével foglalkozó ENSZ-bizottság 4. sz. (2017) és a Gyermekjogi Bizottság 23. sz. (2017) közös átfogó kommentárja a gyermekeket a nemzetközi migráció összefüggésében a származási, a tranzit-, a rendeltetési és a visszaküldési országban megillető jogok vonatkozásában az államok kötelezettségeiről*, CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23, 2017. november 16.

9.5. Kiutasítás

Kiemelt pontok

- A migráns gyermekek kiutasításnak való kitettsége eredendően összefügg szüleik fogadó tagállambeli tartózkodási jogállásával.
- A migráns gyermekek és családjuk/elsődleges gondozóik kiutasításával kapcsolatos valamennyi döntést a mindenek felett álló érdek elvének kell vezérelnie.
- Az uniós jog alapján léteznek olyan körülmények, amelyek között a migráns gyermekek a fogadó államban maradhatnak, szüleik jogállása ellenére, különösen az iskola befejezését szem előtt tartva, vagy amennyiben a családi élet megteremtése másutt nehéz lenne.⁶⁰⁷

Az uniós jogban az uniós migrációs jog más területeihez hasonlóan a gyermekek kiutasítására irányadó szabályok állampolgárságtól, szüleik állampolgárságától és migrációjuk kontextusától függően változnak. Miután egy gyermek a szabad mozgásra vonatkozó uniós jog alapján bejutott egy tagállamba, valószínű, hogy ott is maradhat, még akkor is, ha az uniós migráns szülő, akivel eredetileg odaköltözött, már nem jogosult a folyamatos tartózkodásra vagy úgy dönt, hogy elhagyja a tagállamot.

A **szabad mozgásról szóló irányelv** alapján a gyermekek és más családtagok a fogadó államban maradhatnak annak az uniós polgár szülőnek a halála után, akivel együtt eredetileg a tagállamba költöztek (a 12. cikk (2) bekezdése), feltéve hogy szülőjük halála előtt legalább 12 hónapon át a fogadó államban éltek. Hasonlóképpen, elvileg a fogadó államban maradhatnak szülőjük elutazása után. Ha azonban a gyermek/családtag harmadik országbeli állampolgár, úgy folytatódó tartózkodásának feltétele mindkét esetben, hogy képes bizonyítani, hogy elegendő pénzzel rendelkezik ahhoz, hogy eltartsa magát. Bebiztosítással is rendelkeznie kell (7. cikk).

A szabályok még megengedőbbek a fogadó állambeli oktatási intézményekbe beiratkozott gyermekek esetében. Ilyen esetekben a gyermekek és

607 E fejezet alkalmazásában a kiutasítás kifejezést egy nem állampolgár vagy egyéb személy valamely államból való jogszerű kitoloncolására fogjuk használni. A jogi háttértől függően más néven „kiutasítás”, „kitoloncolás”, „hazatelepítés”, „kiadatás” vagy „áttelepítés” is lehet. Lásd még: FRA és EJB (2020), *Kézikönyv a menekültügyre, a határokról és a bevándorlásra vonatkozó európai jogról – 2020. évi kiadás*, 2020. december 17., 6.4. szakasz.

felügyeletüket ellátó szülőjük vagy gondviselőjük jogosult arra, hogy az elsődleges migráns uniós polgár halála után a fogadó államban maradjanak, függetlenül a gyermek állampolgárságától (a 12. cikk (3) bekezdése). Jóllehet eredetileg ez az oktatással összefüggő engedmény csak az eltartásukhoz elegendő pénzzel rendelkező családokban élő gyermekekre vonatkozott⁶⁰⁸, a későbbi ítélkezési gyakorlat megerősítette, hogy azokra az oktatásban részt vevő gyermekekre is vonatkozik, akik szociális jóléti támogatásra szorulnak.⁶⁰⁹

Ezen túlmenően a családtagokat és különösen a harmadik országbeli állampolgárságú szülőket is megilleti az EU-ban maradáshoz való jog, amennyiben ők rendelkeznek a pár gyermekei feletti elsődleges felügyeleti joggal, vagy látogatási jogot kaptak a gyermekekkel kapcsolatban, amelyet a fogadó államban kell gyakorolni (a 13. cikk (2) bekezdésének b) pontja és a 13. cikk (2) bekezdésének d) pontja). Azok a családtagok, akik harmadik országok állampolgárai, megtartják tartózkodási jogukat az uniós polgár halála esetén, ha családtagként a halált megelőzően legalább egy évig a fogadó tagállamban tartózkodtak (az irányelv 12. cikkének (2) bekezdése). Ellenkező esetben ha a fogadó tagállam uniós polgára elhagyja az Uniót, a harmadik országbeli családtagok nem tartják meg tartózkodási jogukat, vagy legalábbis az irányelv nem ír elő pontos szabályokat egy ilyen helyzetre vonatkozóan. Az irányelv 13. cikke bizonyos feltételek mellett lehetővé teszi a családtagok számára, hogy a családi kötelek megszűnése (a házasság felbontása, a házasság érvénytelenítése vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetése) esetén megtartsák a maradáshoz való jogukat.⁶¹⁰

Az EUB utalt a gyermeknek az EUMSZ 20. cikke szerinti uniós polgár jogállására. A bíróság megállapította, hogy a gyermek harmadik országbeli állampolgár szülei számára a gyermek állampolgársága szerinti uniós tagállamban való munkavállalás és tartózkodás engedélyezése lehetővé teszi a gyermek számára, hogy ténylegesen élvezze az uniós polgár jogálláshoz kapcsolódó jogokat, amennyiben máskülönben a gyermeknek el kellene hagynia az Uniót,

608 EUB, C-413/99. sz. ügy, *Baubast és R. kontra Secretary of State for the Home Department*, 2002. szeptember 17.

609 EUB, C-480/08. sz. ügy, *Maria Teixeira kontra London Borough of Lambeth and Secretary of State for the Home Department*, 2010. február 23.; EUB, C-310/08. sz. ügy, *London Borough of Harrow kontra Nimco Hassan Ibrahim and Secretary of State for the Home Department* [Nagytanács], 2010. február 23. A migráns gyermekek oktatásával a 8.2. szakasz foglalkozik részletesebben.

610 További részletekért lásd: FRA (2018), *Making EU citizens' rights a reality: National courts enforcing freedom of movement and related rights*, 2018. augusztus 20.

hogy szüleit elkísérje.⁶¹¹ Az EUB későbbi ítélezési gyakorlata azonban jelzi, hogy „pusztán az a tény, hogy gazdasági okokból vagy a családi egységnek az Unió területén történő fenntartása érdekében valamely tagállami állampolgár számára kívánatosnak tűnhet, ha családtagjai, akik nem rendelkeznek egyetlen tagállam állampolgárságával sem, vele együtt az Unió területén tartózkodnának, önmagában nem elegendő annak megállapításához, hogy az uniós polgár kénytelen volna elhagyni az Unió területét e tartózkodási jog megtagadása esetén”.⁶¹² Az EUB kimondta, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekét minden esetben értékelni kell, még akkor is, ha a kiutasítási határozat csak a szülőre vonatkozik.⁶¹³

Példa: Az *M. A. kontra Belgium* ügyben⁶¹⁴ az EUB egy harmadik országbeli állampolgár ügyével foglalkozott, akinek a lánya Belgiumban született. A szülővel szemben jogellenes cselekmény elkövetése miatt elrendelték Belgium elhagyását, és beutazási tilalmat rendeltek el vele szemben. Az EUB megállapította, hogy a visszatérési irányelv (2008/115/EK) 5. cikkét az Európai Unió Alapjogi Chartájának 24. cikkével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy a tagállamok kötelesek megfelelően figyelembe venni a gyermek mindenek felett álló érdekét a beutazási tilalommal kísért kiutasítási határozat meghozatala előtt, még akkor is, ha az a személy, aki e határozat címzettje, nem kiskorú, hanem a gyermek apja.

A szabad mozgásról szóló irányelv kifejezetten úgy rendelkezik, hogy a gyermekek kivételes kiutasításának összhangban kell lennie a CRC rendelkezéseivel ((24) preambulumbekzdés). Ezenkívül a 28. cikk (3) bekezdésének b) pontja elismeri a gyermekek kiutasítás alóli mentességét, kivéve, ha az a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálja, és összhangban áll a CRC-vel.

A **visszatérési irányelv** előírja, hogy a kísérő nélküli gyermekek visszatérésével kapcsolatos döntések során a gyermek mindenek felett álló érdekét kell figyelembe venni (10. cikk). Ezen túlmenően a kísérő nélküli gyermek valamely

611 EUB, C-34/09. sz. ügy, *Gerardo Ruiz Zambrano kontra Office National de l'Emploi (ONEm)*, 2011. március 8.

612 EUB, C-256/11. sz. ügy, *Murat Dereci és társai kontra Bundesministerium für Inneres*, 2011. november 15., 68. pont. Lásd még: EUB, C-40/11. sz. ügy, *Yoshikazu Iida kontra Stadt Ulm*, 2012. november 8. Lásd még: FRA és EJEB (2020), *Kézikönyv a menekültügyre, határookra és bevándorlásra vonatkozó európai jogról*, 2020. december 17.

613 EUB, C-112/20. sz. ügy, *M. A. kontra État belge*, 2021. március 11.

614 Uo.

tagállamból történő kiutasítása előtt a hatóságoknak meg kell győződniük arról, hogy a gyermeket egy családtagjához, kijelölt gyámjához vagy egy megfelelő befogadó létesítménybe küldik vissza a visszatérés szerinti országban (a 10. cikk (2) bekezdése). A visszatérési irányelv végrehajtása során a tagállamok „megfelelő figyelmet fordítanak: a) a gyermek mindenek felett álló érdekeire; b) a családi életre; c) az érintett harmadik országbeli állampolgár egészségi állapotára, és tiszteletben tartják a visszaküldés tilalmának elvét”.⁶¹⁵ Az EUB úgy határozott, hogy a kísérő nélküli gyermekre vonatkozó kiutasítási határozat meghozatala előtt értékelni kell, hogy a visszatérési célországban megfelelő-e a befogadó létesítmények. Amennyiben megfelelő befogadó létesítményeket találnak, és a kiutasítási határozat megfelelő, az EUB hangsúlyozza a kiutasítási határozat végrehajtásának fontosságát a jogbizonytalanság elkerülése érdekében.

Példa: A *T. Q. kontra Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid*⁶¹⁶ ügyben az EUB egy olyan kísérő nélküli guineai gyermek ügyét vizsgálta, aki 15 éves és négy hónapos korában lépett Hollandiába, és kénytelen volt elhagyni az országot, mivel nem adtak ki számára tartózkodási engedélyt. Az EUB megállapította, hogy a tagállamoknak a kiutasítási határozat meghozatala előtt értékelniük kell a gyermek mindenek felett álló érdekét, függetlenül a kísérő nélküli gyermek életkorától. Ebben az összefüggésben a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a kísérő nélküli kiskorú számára megfelelő befogadó létesítmények álljanak rendelkezésre a visszatérés szerinti államban. Az EUB azt is kimondta, hogy amennyiben egy tagállam kielégítőnek találja a befogadási lehetőségek megfelelőségét, és a kísérő nélküli gyermek tekintetében kiutasítási határozatot fogadott el, e tagállam a visszatérési irányelv 8. cikkének (1) bekezdése szerint ezt követően a gyermek 18. életévének betöltéséig nem tartózkodhat a gyermek kitoloncolásától. Az EUB tisztázta, hogy ilyen esetben a gyermeket ki kell toloncolni, kivéve, ha helyzetében változás következik be.

Amennyiben menedékkérő gyermekeket küldenek vissza egy másik tagállamba, hogy ott értékeljék menedékjog iránti kérelmüket, a [dublini rendelet](#) szerint az ilyen határozatok alkalmazását a mindenek felett álló érdek elvének

615 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2008), *2008/115/EK irányelv (2008. december 16.) a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról*, HL L 348., 2008, 5. cikk.

616 EUB, C-441/19. sz. ügy, *TQ kontra Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid*, 2021. január 14.

kell vezérelnie (6. cikk).⁶¹⁷ Továbbá, a rendelet meghatározza azoknak a tényezőknek az ellenőrző listáját, amelyek segítenek a hatóságoknak annak eldöntésében, hogy mi a gyermek érdeke. Ez magában foglalja a következők kellő figyelembevételét: a gyermek családdegyesítési lehetőségei; a gyermek jóléte és szociális fejlődése; biztonsági megfontolások, különösen ha fennáll annak a veszélye, hogy a gyermek emberkereskedelem áldozatává válik; a gyermek véleménye, életkorának és érettségének megfelelően.

Példa: A *MA és társai kérelme alapján The Queen kontra Secretary of State for the Home Department* ügyben⁶¹⁸ az EUB-nek azt kellett eldöntenie, hogy melyik állam a felelős egy olyan, kísérő nélküli gyermek esetében, aki különböző uniós tagállamokban nyújtott be menedéjog iránti kérelmet, és akinek nincsenek családtagjai vagy rokonai más uniós tagállamokban. Az EUB tisztázta, hogy a tagállamok valamelyikének területén jogszzerűen tartózkodó családtag hiányában az ilyen kérelem megvizsgálásáért az az állam felelős, amelyben a gyermek fizikailag tartózkodik. Ebben az Unió Alapjogi Chartája 24. cikkének (2) bekezdését vette alapul, miszerint minden, a gyermekekkel kapcsolatos tevékenységben a gyermek mindeinek felett álló érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie.⁶¹⁹

Az ET jogában az államok számára az **EJEE** 8. cikkének (2) bekezdésével összhangban elvileg megengedett, hogy beavatkozzanak a családi élet tiszteletben tartásához való jogba.

Példa: Az *Üner kontra Hollandia*⁶²⁰ ügyben megerősítették, hogy annak eldöntésekor, hogy a kiutasítás arányos válaszintézkedés-e, figyelembe kell venni, hogy a kiutasítás milyen hatással lenne a családban élő gyermekekre. Ez a következők mérlegelését foglalja magában: „a gyermekek mindeinek felett álló érdeke és jóléte, különösen azoknak a nehézségeknek

617 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), 604/2013/EU rendelet (2013. június 26.) egy harmadik országbeli állampolgár vagy egy hontalan személy által a tagállamok egyikében benyújtott nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról, HL L 180., 2013.

618 EUB, C-648/11. sz. ügy, *MA és társai kérelme alapján The Queen kontra Secretary of State for the Home Department*, 2013. június 6.

619 Lásd még: EUB, C-18/19. sz. ügy, *K. kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, 2021. január 14.

620 EJEB, *Üner kontra Hollandia*, (46410/99), 2006. október 18., 57–58. pont. Lásd még: EJEB, *Boultif kontra Svájc* (54273/00), 2001. augusztus 2.

a súlyossága, amelyekkel bármely gyermeknek [...] valószínűleg szembe kell néznie abban az országban, amelybe a felperest ki kívánják toloncolni; valamint a fogadó országgal és a célországgal fennálló szociális, kulturális és családi kötelek szilárdsága”.⁶²¹

Példa: A *Tarakhel kontra Svájc* ügyben⁶²² a svájci hatóságok elutasították egy afgán pár és hat gyermekük menedékjog iránti kérelmének megvizsgálását, és úgy határoztak, hogy visszaküldik őket Olaszországba. Az EJEB megállapította, hogy tekintettel az olaszországi befogadási rendszer jelenlegi helyzetére, és mivel hiányoztak a konkrét célleltésítményre vonatkozó részletes és megbízható információk, a svájci hatóságok nem rendelkeztek elegendő biztosítékkal arra nézve, hogy a felperesekről – ha visszaküldik őket Olaszországba – a gyermekek életkorának megfelelő módon fognak gondoskodni. Az EJEB ezért megállapította, hogy sérülne az EJE 3. cikke, ha a svájci hatóságok anélkül küldenék vissza a felpereseket Olaszországba a Dublin II. rendelet alapján, hogy az olasz hatóságoktól előzetesen egyéni biztosítékokat kapnának arra vonatkozóan, hogy a felpereseket a gyermekek életkorának megfelelő módon fogják átvenni, és hogy a családot együtt fogják tartani.

A nemzetközi jog alapján az államok letartóztatás, szabadságvesztés-büntetés, száműzetés, kiutasítás vagy halál esetén kérelemre közlik a szülőkkel vagy a gyermekkel a hiányzó családtag vagy családtagok tartózkodási helyére vonatkozó lényeges adatokat, kivéve, ha ez hátrányos lenne a gyermek jólétére nézve (a CRC 9. cikkének (4) bekezdése).

9.6. Az igazságszolgáltatáshoz való jog

Kiemelt pont

- A migráns gyermekeknek joguk van a hatékony jogorvoslathoz és a jogi segítségnyújtáshoz bizonyos eljárásokban.⁶²³

621 Lásd még: EJEB, *Assem Hassan Ali kontra Dánia* (25593/14), 2018. október 23.

622 EJEB, *Tarakhel kontra Svájc* [Nagytanács] (29217/12), 2014. november 4.

623 Lásd még: FRA és EJEB (2020), *Kézikönyv a menekültügyre, a határookra és a bevándorlásra vonatkozó európai jogról*, 2020. december 17., 5.5. szakasz a menekültügyi és kiutasítási eljárásokban nyújtott jogsegélyről.

Az uniós jogban a gyermekek igazságszolgáltatáshoz való jogát a bevándorlással összefüggésben több különböző jogi eszköz határozza meg. Először is, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot az **Unió Alapjogi Chartájának** 47. cikke határozza meg. Ez magában foglalja az ahhoz való jogot, hogy mindenkinek az ügyét független és pártatlan bíróság tárgyalja tisztességesen, nyilvánosan és észszerű időn belül, a tanácsadás, védelem és képviselőt igénybevételenek lehetősége, valamint a 48. cikk szerint megfelelő jogi képviselő mellett. A migráns gyermekek esetében mindezt több másodlagos jogi rendelkezés erősíti meg. A **dublini rendelet** kötelezi a tagállamokat annak biztosítására, hogy a kísérő nélküli gyermeket megfelelően képzett szakember képviselje, akinek hozzáférése van a gyermek aktájában szereplő, releváns dokumentumok tartalmához (6. cikk). Ezzel párhuzamos, többek között a jogsegélyre vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz a **kvalifikációs irányelv** (31. cikk) és a **menekültügyi eljárásokról szóló irányelv** (25. cikk). A gyermekek jogi képviselőhöz való jogát az **áldozatok jogairól szóló irányelv**⁶²⁴ 8. cikke szerinti, áldozatsegítő szolgálatokhoz és különleges bizalmas támogató szolgáltatásokhoz való hozzáférés joga is alátámasztja.

Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréshez kapcsolódó jogok azonban nem korlátlanok, és bizonyos életkori feltételekhez lehetnek kötöttek. A **menekültügyi eljárásokról szóló irányelv** például előírja a tagállamoknak, hogy „nem kell [jogi] képviselőt kijelölniük, ha a kísérő nélküli kiskorú minden valószínűség szerint betölti a 18. életévét, mielőtt az elsőfokú határozat meghozatalára sor kerül” (a 25. cikk (2) bekezdése).

Az ET jogában az EJEB a külföldiek beutazására, tartózkodására és kitoloncolására vonatkozó döntésekkel kapcsolatos ügyekben kizárta a 6. cikk (tiszteséges tárgyaláshoz való jog) alkalmazandóságát.⁶²⁵ Az **EJEE** 13. cikkét (hatékony jogorvoslathoz való jog) azonban bizonyos körülmények között alkalmazzák.

Példa: A *Rahimi kontra Görögország* ügy⁶²⁶ azokat a feltételeket érinti, amelyek mellett egy afganisztáni migráns gyermeket, aki illegálisan utazott be Görögországba, egy fogdában tartottak, majd később szabadon

624 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2012), **2012/29/EU irányelv** (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról, HL L 315., 2012, 55. o.

625 EJEB, *Maaouia kontra Franciaország* [Nagytanács] (39652/98), 2000. október 5.

626 EJEB, *Rahimi kontra Görögország* (8687/08), 2011. április 5.

engedtek, hogy kiutasítsák. Az EJEB az EJEE 13. cikke megsértésének megállapítása során megjegyezte, hogy a felperesnek átadott tájékoztató füzet nem jelölte meg a rendőrfőkapitánynál történő panasztételhez követendő eljárást. Ráadásul a felperest nem tájékoztatták az általa értett nyelven a rendelkezésre álló jogorvoslatokról, amelyekkel élhetett volna, hogy panaszt tegyen őrizetben tartásának körülményeivel kapcsolatban. A kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére létrejött európai bizottság jelentései alapján az EJEB megállapította, hogy Görögországban nincs független hatóság a bűnüldöző szervek idegenrendészeti fogdáinak ellenőrzésére. Azt is megállapította, hogy nem volt olyan pártatlan hatóság, amely biztosította volna a jogorvoslat hatékonyságát. Ennek megfelelően megállapította az EJEE 3. cikkének, 5. cikke (1) és (4) bekezdésének, valamint 13. cikkének megsértését.⁶²⁷

Az ESC 16. cikke előírja az államok számára, hogy a családi élet gazdasági, jogi és szociális védelmének előmozdítása révén biztosítsák a család kiteljesedéséhez szükséges feltételeket. Ezenfelül a 19. cikk (1) bekezdése előírja az államoknak, hogy „megfelelő és ingyenes” szolgáltatásokat tartsanak fenn, és hogy biztosítsák, hogy a migráns munkavállalók és családjaik pontos információkat kapjanak a kivándorlással és bevándorlással kapcsolatban. Hasonló „tájékoztatási” követelményt tartalmaz (amely központi eleme a migránsok igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréseinek) a [migráns munkavállalók jogállásáról szóló európai egyezmény](#) 6. cikke, de a „bíróságokhoz és közigazgatási hatóságokhoz való fordulás jogát” szabályozó tágabb rendelkezések (26. cikk) kizárólag a migráns munkavállalókra vonatkoznak, nem pedig családtagjaikra.⁶²⁸

Emellett az ET átfogó iránymutatásokat dolgozott ki a gyermekbarát igazságszolgáltatásról, amelyek meghatározzák, hogy hogyan kell minden igazságügyi és közigazgatási eljárást – ezen belül a bevándorlási eljárást – a gyermekek szükségleteihez hozzáigazítani.⁶²⁹ Emellett 2018-ban a Miniszteri Bizottság [a migrációval összefüggésben a kísérő nélküli és szüleiktől elszakított gyermekek hatékony gyámságáról szóló ajánlása](#) elismerte, hogy az államilag kijelölt gyám fontos szerepet játszik a kísérő nélküli és szüleiktől elszakított

627 Lásd még: EJEB, [Abdullahi Elmi és Aweys Abubakar kontra Málta](#) (25794/13 és 28151/13), 2016. november 22.; [Moustahi kontra Franciaország](#) (9347/14), 2020. június 25., 65–67. pont.

628 Európa Tanács (1997), [Európai egyezmény a migráns munkavállalók jogállásáról](#), CETS 93., 1977. november 24.

629 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2010), [Iránymutatás a gyermekbarát igazságszolgáltatásról](#), 2010. november 17.

gyermek jogainak és mindenek felett álló érdekének védelmében azáltal, hogy tájékoztatást, segítséget és támogatást nyújt, valamint – amennyiben a törvény előírja – képviseli őket az őket érintő eljárásokban.⁶³⁰

Ami a nemzetközi jogot illeti, a [CRC 37. cikke](#) különösen lényeges a szabadságuktól megfosztott migráns gyermekek számára, mivel biztosítja e gyermekeknek, hogy joguk legyen igen rövid idő alatt jogsegélyt vagy bármely más alkalmas segítséget igénybe venni, valamint joguk legyen arra is, hogy szabadságelvonásuk törvényességével kapcsolatban bírósághoz vagy más illetékes, független és pártatlan hatósághoz forduljanak, akiknek az ügyben sürgősen dönteniük kell.

⁶³⁰ Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2020), [a migrációval összefüggésben a kísérő nélküli és a hozzátartozóiktól elszakított gyermekek tényleges gyámságáról](#) szóló, Rec(2019)11. sz. ajánlás, 2019. december 11.

10

Személyes adatok és fogyasztóvédelem

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>Alapjogi Charta, 7. cikk (a magán- és a családi élet tiszteletben tartása), 8. cikk (a személyes adatok védelme) és 52. cikk (a jogok és elvek hatálya és értelmezése)</p> <p>EUMSZ, 16. cikk</p> <p>Általános adatvédelmi rendelet (GDPR) ((EU) 679/679)</p>	<p>A gyermekek és az adatvédelem</p>	<p>EJEE, 8. cikk (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog)</p> <p>Egyezmény az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során (a korszerűsített 108. egyezmény)</p> <p>EJEB, <i>Avilkina és társai kontra Oroszország</i> (1585/09), 2013 (orvosi nyilvántartások kiszolgáltatása)</p> <p>EUB, <i>S. és Marper kontra Egyesült Királyság</i> [Nagytanács] (30562/04 és 30566/04), 2008</p>
<p>Az Európai Unió Alapjogi Chartája, 38. cikk</p> <p>EUMSZ, 169. cikk</p> <p>A fogyasztók jogairól szóló irányelv (2011/83/EU)</p> <p>Európai akadálymentesítési intézkedéscsomag (2019/882)</p> <p>A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv (2005/29/EK)</p> <p>Általános termékbiztonsági irányelv (2001/95/EK)</p>	<p>A gyermekek mint fogyasztók védelme</p>	<p>Egyezmény az Európai Gyógyszerkönyv kidolgozásáról</p> <p>Az emberi jogokról és a biomedicináról szóló egyezmény, 17. cikk, és ennek az orvosi-biológiai kutatásról szóló kiegészítő jegyzőkönyve, V. fejezet</p> <p>Európai egyezmény a határokat átlépő televíziózásról</p>

EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>A klinikai vizsgálatokról szóló rendelet (536/2014/EU)</p> <p>Rendelet a csecsemők és kisgyermekek számára készült, a speciális gyógyászati célokra szánt, valamint a testtömeg-szabályozás céljára szolgáló, teljes napi étrendet helyettesítő élelmiszerekről (609/2013/EU)</p> <p>A játékbiztonságról szóló irányelv (2009/48/EK)</p> <p>A másnak látszó, és ezáltal a fogyasztók egészségét vagy biztonságát veszélyeztető termékekről szóló irányelv (87/357/EGK)</p> <p>Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv (átdolgozás) (EU) 2018/1808</p> <p>EUB, C-244/06. sz. ügy, <i>Dynamic Medien Vertriebs GmbH kontra Avides Media AG</i>, 2008 (DVD-k internetes értékesítése)</p> <p>EUB, C-36/02. sz. ügy, <i>Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH kontra Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn</i>, 2004 (játék játszására szóló licenc)</p>		

Ez a fejezet a fogyasztóvédelem és az adatvédelem terén hatályos európai jogszabályokat és ítélkezési gyakorlatot taglalja. Mivel az EUMSZ kifejezetten megállapítja ezen ügyekben az EU hatáskörét, uniós szinten bőséges mennyiségű jogszabály és ítélkezési gyakorlat áll rendelkezésre. Az ET e területen kevésbé aktív. A szerződések szintjén vannak a média- és adatvédelemről szóló főbb egyezmények, a fogyasztóvédelem tekintetében pedig az [Európai Gyógyszerkönyv kidolgozásáról szóló, 1964. évi egyezmény](#). Az EJOB szintén hozott döntést számos, magánszemélyek adatainak védelmét érintő ügyben.

A következő szakaszok az adatvédelem ([10.1. szakasz](#)) és a gyermekekre vonatkozó fogyasztóvédelmi jog ([10.2. szakasz](#)) konkrét szempontjaira

összpontosítanak. E kérdések mindegyike esetében elemezzük az általános jogi keretet és annak a gyermekekre való alkalmazhatóságát, valamint adott esetben a gyermekek védelmét szolgáló külön normákat.

10.1. A gyermekek és a személyes adatok védelme

Kiemelt pontok

- Az uniós jogban és az ET jogában alapvető jognak ismerik el a személyes adatok védelmét. Az uniós jog szerint az adatvédelemhez való jog külön alapvető jog, és mindenkire vonatkozik, beleértve a gyermekeket is (az Alapjogi Charta 8. cikke).
- A legtöbb online szolgáltatás esetében a gyermekek életkorától függően szülői hozzájárulásra van szükség a személyes adatok kezeléséhez (a korhatár az egyes uniós tagállamokban 13 és 16 év között változik).
- Az EJEE 8. cikke magában foglalja a személyes adatok védelméhez való jogot.

10.1.1. Az Európai Unió adatvédelmi joga

Az uniós jogban az **EU Alapjogi Chartája** 8. cikkének (2) bekezdése külön alapvető jogként ismeri el a személyes adatok védelmét. A charta mindenki számára biztosítja a személyes adatok védelmét, beleértve a gyermekeket is. A 8. cikk (2) bekezdése e jog több elemét kifejezetten rögzíti a Chartában (tisztességes adatkezelés meghatározott célokból, hozzájárulás vagy a törvényben meghatározott egyéb jogos alap, hozzáféréshez és helyesbítéshez való jog), míg a 8. cikk (3) bekezdése előírja, hogy az adatvédelmi szabályok betartását független hatóságnak kell ellenőriznie. A személyes adatok védelméhez való, a 8. cikkben megállapított jog a törvénynek megfelelően korlátozható. Az ilyen korlátozások során tiszteletben kell tartani a személyes adatok védelméhez való jog lényegét. A korlátozások csak akkor hajthatók végre, ha az elengedhetetlen és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások szabadságainak és jogainak védelmét szolgálja (a

charta 52. cikke).⁶³¹ Az EU jogalkotási hatáskörrel rendelkezik adatvédelmi kérdésekben (az EUMSZ 16. cikke).⁶³² A személyes adatok védelme az alapvető jogok védelmével kapcsolatos európai jog egyik kulcsfontosságú területe. Ezen a területen a 2016-ban elfogadott GDPR a fő eszköz.⁶³³

A GDPR (75) preambulumbekzdése a gyermekeket kiszolgáltatót személyként azonosítja, és elismeri, hogy személyes adataik tekintetében különleges védelmet érdemelnek. Előfordulhat, hogy kevésbé vannak tisztában az érintett kockázatokkal, következményekkel és biztosítókkal, valamint a személyes adatok kezelésével kapcsolatos jogaikkal. E célból az Európai Adatvédelmi Testület (EDPB) iránymutatásokat dolgoz ki a gyermekek adatainak kezelésére vonatkozóan.⁶³⁴ „A közvetlenül a gyermek részére nyújtott megelőzési és tanácsadási szolgáltatások esetében nincs szükség a szülői felügyelet gyakorlójának hozzájárulására. [...] Mivel a gyermekek különös védelmet igényelnek, a kifejezetten gyermekekre vonatkozó adatkezelés vonatkozásában minden információt és kommunikációt olyan világos és közérthető nyelven kell megfogalmazni, amelyet a gyermek könnyen megért.”⁶³⁵ A GDPR kifejezetten előírja, hogy a gyermekek személyes adatainak védelmét figyelembe kell venni, ha a személyes adatok kezelése az adatkezelő vagy egy harmadik fél jogos érdekében alapul (a 6. cikk (1) bekezdésének f) pontja), és a gyermeket tájékoztatni kell a személyes adatok kezeléséről (a 12. cikk (1) bekezdése). A gyermekekre vonatkozó adatok kezelése bizonyos kockázatokat hordoz, és magatartási kódexekben lehet meghatározni GDPR-nek a gyermekek védelme tekintetében

631 EUB, C-468/10. és C-469/10. sz. egyesített ügyek, *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) és Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEMD) kontra Administración del Estado*, 2011. november 24., 48. pont; EUB, C-275/06. sz. ügy, *Productores de Música de España (Promusicae) kontra Telefónica de España SAU* [Nagytanács], 2008. január 29., 68. pont.

632 Az európai adatvédelmi jog általános áttekintését lásd: Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2018), *A Miniszteri Bizottság 12. éves jelentése*; FRA (2018), *Kézikönyv az európai adatvédelmi jogról – 2018. évi kiadás*, Luxembourg, Kiadóhivatal.

633 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet). A bűnüldözésben érvényesítendő adatvédelemről szóló irányelv ((EU) 2016/680 irányelv) az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, a védeljás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzett személyesadat-kezelés és az ilyen adatok szabad áramlásának fő eszköze.

634 EDPB, 2021/2022-es munkaprogram, 2021. március 16.

635 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet), (38) és (58) preambulumbekzdés.

történő további alkalmazását. Az ilyen magatartási kódexek tartalmazhatnak szabályokat különösen arra vonatkozóan, hogy miként kell a gyermeket tájékoztatni, és hogyan szerezhető be a szülői felelősség gyakorlójának hozzájárulása (a 41. cikk (2) bekezdése).

A legtöbb online szolgáltatás esetében, ahol a szolgáltatás feltétele, hogy a gyermek hozzájáruljon adatai kezeléséhez, a szülő vagy gyám hozzájárulása is szükséges egy bizonyos életkorig. Ez vonatkozik a közösségi oldalakra, valamint a zene letöltésére és online játékok vásárlására szolgáló platformokra is. A szülői hozzájárulás megszerzéséhez szükséges korhatár 13 és 16 év között alakul az egyes uniós tagállamokban.⁶³⁶ A GDPR 4. cikkének 11. pontja értelmében a hozzájárulásnak önkéntesnek, konkrétan, megfelelő tájékoztatáson alapulónak és egyértelműnek kell lennie, és a gyermekek, szüleik vagy gyámjaik számára könnyen használható mechanizmusokat kell biztosítani annak érdekében, hogy bármikor visszavonhassák hozzájárulásukat. A vállalatoknak – figyelembe véve a rendelkezésre álló technológiát – észszerű erőfeszítéseket kell tenniük annak ellenőrzésére, hogy a gyermek feletti szülői felelősség gyakorlója adja-e meg vagy engedélyezi-e a hozzájárulást. A szervezetek által megteendő észszerű erőfeszítések az adatkezelés jellegétől és az azzal járó, a gyermeket érintő kockázatoktól is függenek. Ezeket az erőfeszítéseket folyamatosan felül kell vizsgálni az e területen kialakulóban lévő technológiák fényében. Ha a gyermekeknek nyújtott, információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokkal kapcsolatos személyes adatok kezelése a gyermek vagy a szülői felelősség gyakorlójának hozzájárulásán alapul, a gyermekeknek mindig joguk van adataik törléséhez (a GDPR 17. cikke (1) bekezdésének f) pontja). Ez a személyes adatok tárolásának megszüntetéséhez való jog.

Amennyiben gyermekek férnek hozzá az online szolgáltatáshoz, függetlenül attól, hogy a szervezet milyen életkor-ellenőrzési intézkedéseket alkalmaz, a szervezetnek biztosítani kell, hogy gyermekspecifikus adatvédelmi intézkedések álljanak rendelkezésre a gyermek felhasználóknak nyújtott védelem szintjének növelése érdekében a szolgáltatás általuk történő igénybevétele által számukra jelentett kockázatokkal szemben. Ezen intézkedések közé tartozhat annak biztosítása, hogy a szolgáltatás megfeleljen a beépített és alapértelmezett adatvédelem kötelezettségének (a GDPR 25. cikke), adatvédelmi hatásvizsgálat elvégzése (35. cikk), az adattakarékosság elvének betartása és a profilalkotási beállítások felülvizsgálata. Profilalkotás: személyes adatok automatizált

⁶³⁶ Uo., 8. cikk.

kezelésének bármely olyan formája, amelynek során a személyes adatokat valamely természetes személyhez fűződő bizonyos személyes jellemzők értékelésére, különösen a munkahelyi teljesítményhez, gazdasági helyzetéhez, egészségi állapothoz, személyes preferenciákhoz, érdeklődéshez, megbízhatósághoz, viselkedéshez, tartózkodási helyhez vagy mozgáshoz kapcsolódó jellemzők elemzésére vagy előrejelzésére használják (a 4. cikk 4. pontja).

Ezt a különös védelmet különösen a gyermekek személyes adatainak marketing, személyiség- vagy felhasználói profilok létrehozása, valamint a gyermekekre vonatkozó személyes adatok gyűjtése céljából történő felhasználására kell alkalmazni, amikor közvetlenül nekik nyújtott szolgáltatásokat vesznek igénybe (a GDPR (38) preambulumbekzdése).

Az EDPB által a közösségi média felhasználóinak megcélzásáról kiadott iránymutatások⁶³⁷ rámutatnak arra, hogy a megcélzás káros hatása lényegesen nagyobb lehet az egyének kiszolgáltatott csoportjaira, például a gyermekekre nézve. A megcélzás befolyásolhatja a gyermekek személyes preferenciáinak és érdekeinek alakítását, ami végső soron befolyásolja autonómiájukat és a fejlődéshez való jogukat. Több intézmény is úgy vélte, hogy a szervezeteknek általában kerülniük kell a gyermekek marketing célú profilalkotását, mivel a gyermekek kiszolgáltatottabbak.⁶³⁸ A gyermekek különösen fogékonyak lehetnek az online környezetben, és könnyebben befolyásolhatók viselkedésalapú reklámokkal.⁶³⁹

A GDPR (71) preambulumbekzdése kimondja, hogy a jogi vagy hasonlóan jelentős hatással járó, kizárólag automatizált döntéshozatal – ideértve a profilalkotást is – nem alkalmazható a gyermekekre.

A 29. cikk szerinti munkacsoport (jelenleg az EDPB)⁶⁴⁰ azt javasolta, hogy az ilyen típusú adatkezelés elleni szabály alóli kivételekre általában csak korlátozott

637 EDPB (2020), *8/2020. sz. iránymutatás a közösségi média felhasználóinak megcélzásáról*, 2020. szeptember 2.

638 Lásd például: Európa Tanács (2018), *Iránymutatások a gyermekek jogainak tiszteletben tartásához, védelméhez és teljesítéséhez a digitális környezetben*, CM/Rec(2018)7, 17. o.; Ir Adatvédelmi Bizottság (2020), *Children front and centre: Fundamentals for a child-oriented approach to data processing*, 2020. december, 54. o.

639 A 29. cikk szerinti adatvédelmi munkacsoport (2018): *Iránymutatás az automatizált döntéshozatallal és a profilalkotással kapcsolatban a 2016/679 rendelet alkalmazásához*, 2018. augusztus 22.

640 A 29. cikk szerinti adatvédelmi munkacsoport (2018): *Iránymutatás az automatizált döntéshozatallal és a profilalkotással kapcsolatban a 2016/679 rendelet alkalmazásához*, 2018. augusztus 22.

körülmények között – például akkor, amikor a gyermekek jólétének védelme érdekében van szükség – lehessen hivatkozni a gyermekek adatainak kezelésével kapcsolatban. Ezekben az esetekben megfelelő biztosítékokra van szükség annak biztosítására, hogy azok megfelelőek legyenek a gyermekek számára.

Bizonyos adatkategóriák érzékenynek minősülnek, ilyenek például a genetikai adatok, a gyermeket egyedileg azonosító biometrikus adatok, a büntetőítélettel kapcsolatos személyes adatok, valamint a faji vagy etnikai hovatartozásra, a politikai véleményre, a vallási vagy egyéb meggyőződésre, a mentális és fizikai egészségre vagy a szexuális életre utaló személyes adatok. A gyermekek adatainak ilyen kategóriákban történő kezelése csak akkor megengedett, ha megfelelő kivételek alkalmazandók (a GDPR 9. cikke).

Az elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv⁶⁴¹ védi a felhasználók – köztük a gyermekek – kommunikációjának és végberendezéseinek titkosságát. Végrehajtja a magánélet tiszteletben tartásához való alapvető jogot a kommunikáció tekintetében (az Alapjogi Charta 7. cikke).

Az Európai Tanács jogában az EJEB az [EJEE 8. cikkét](#) értelmezi a személyes adatok védelméhez való jogként. A bíróság vizsgál olyan helyzeteket, amelyekben felmerül az adatvédelem kérdése, ideértve a beszélgetések lehallgatását⁶⁴², a felügyelet különféle formáit⁶⁴³ és a személyes adatok hatóságok általi tárolásával szembeni védelmet⁶⁴⁴. Továbbá az EJEB úgy ítélte meg, hogy a nemzeti jognak megfelelő intézkedéseket kell meghatározni, hogy bírósági jogorvoslatokat biztosítson az adatvédelmi jogok megsértésével szemben.

Példa: Az *Avilkina és társai kontra Oroszország* ügy⁶⁴⁵ arról szól, hogy egy kétéves kislány orvosi aktáját kiadták az ügyésznek, miután az tájékoztatást kért a Jehova tanúi által elutasított vérátömlesztésekkel kapcsolatban.

641 EU, Európai Parlament (2002), [2002/58/EK irányelv az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről \(elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv\)](#), HL L 201., 2002.

642 Lásd pl.: EJEB, *Malone kontra Egyesült Királyság* (8691/79), 1984. augusztus 2.; EJEB, *Copland kontra Egyesült Királyság* (62617/00), 2007. április 3.

643 Lásd pl.: EJEB, *Klass és társai kontra Németország* (5029/71), 1978. szeptember 6.; EJEB, *Uzun kontra Németország* (35623/05), 2010. szeptember 2.

644 Lásd pl. EJEB, *Leander kontra Svédország* (9248/81), 1987. március 26.; EJEB, *S. és Marper kontra Egyesült Királyság* [Nagytanács] (30562/04 és 30566/04), 2008. december 4.

645 EJEB, *Avilkina és társai kontra Oroszország* (1585/09), 2013. június 6.

Annak elismerése mellett, hogy előfordulhat, hogy a beteg és valamely közösség egészének az orvosi adatok titokban tartásához fűződő érdekénél nagyobb súllyal eshetnek latba a bűncselekmények kivizsgálásával kapcsolatos érdekek, a bíróság megállapította, hogy a felperes nem gyanúsítottja vagy vádlottja semmilyen büntetőeljárásnak. Ezen túlmenően a felperes számára kezelést nyújtó egészségügyi szakemberek kérelmezhettek volna a vérértömlesztés bíróság általi engedélyezését, ha úgy gondolták volna, hogy a beteg életveszélyes állapotban van. Mivel semmilyen sürgető társadalmi szükséglet nem állt fenn, amely indokolta volna, hogy kérjék a felperesre vonatkozó bizalmas orvosi adatok kiadását, az EJE megállapította, hogy megsértették az EJE 8. cikkét.

Példa: Az *S. és Marper kontra Egyesült Királyság* ügyben⁶⁴⁶ időkorlát nélkül megőrizték egy tizenegy éves személy rablási kísérlet gyanúja kapcsán levett ujjlenyomatait és DNS-mintáját, annak ellenére, hogy végül felmentették. A sejtmintákban és a DNS-profilokban foglalt személyes információk jellegére és mennyiségére tekintettel már önmagukban ezek megőrzése is az első felperes magánélet tiszteletben tartásához fűződő jogába való beavatkozásnak minősül. Az ET kapcsolódó eszközeinek alapelvei, valamint a többi szerződő állam joga és gyakorlata megköveteli, hogy az adatok megőrzése arányos legyen az adatgyűjtés céljával, és időben korlátozott legyen, különösen a rendőrségi ágazatban. Az EJE 8. cikke által nyújtott védelem elfogadhatatlanul gyengülne, ha bármilyen áron, potenciális előnyök és a fontos magánéleti érdekek gondos egyensúlyba hozása nélkül megengednék a korszerű tudományos technológiák alkalmazását a büntetőjogi rendszerben. E tekintetben különösen szembeszökő volt Angliában és Walesben a megőrzés hatókörének általános és válogatás nélküli jellege, mivel lehetővé tette az adatok korlátlan időn át történő megőrzését, tekintet nélkül a bűncselekmény jellegére és súlyosságára, valamint a gyanúsított életkorára. Az adatok megőrzése különösen káros lehet a gyermekek esetében, tekintettel különleges helyzetükre, valamint fejlődésük és társadalmi integrációjuk fontosságára. Összefoglalva, az adatok megőrzése a felperes magánélet tiszteletben tartásához való jogába történő aránytalan beavatkozásnak minősült.

646 EJE, *S. és Marper kontra Egyesült Királyság* [Nagytanács] (30562/04 és 30566/04), 2008. december 4.

A személyes adatok gépi feldolgozása során az egyének védelméről szóló Európa tanácsi egyezmény⁶⁴⁷ (a korszerűsített 108. egyezmény) a magán- és a közszektorban végrehajtott valamennyi adatkezelésre alkalmazandó, és a személyes adatok kezelését esetlegesen kísérő visszaélésekkel szemben nyújt védelmet a magánszemélyek, köztük a gyermekek számára. A korszerűsített 108. egyezményhez egy kiegészítő jegyzőkönyv is tartozik, amely a felügyeleti hatóságok létrehozását és a személyes adatoknak az egyezményben nem részes felek felé történő, határokon átnyúló áramlását szabályozza.⁶⁴⁸

A korszerűsített 108. egyezményben meghatározott elvek a személyes adatok kezelésére és az olyan adatok tisztességes és jogszerű gyűjtésére és gépi feldolgozására vonatkoznak, amelyeket meghatározott jogszerű célokra, nem pedig az e célokkal összeférhetetlen célokra történő felhasználásra tárolnak, továbbá amelyeket nem tárolnak a szükségesnél hosszabb ideig. Az említett elvek az adatok minőségét is érintik. Megfelelő jogi biztosítékok hiányában tilos az olyan „különleges” adatok kezelése, mint amilyenek például az adott személy faji, politikai, egészségügyi, vallási, szexuális életére vonatkozó, genetikai és biometrikus adatai, valamint az általuk a szakszervezeti tagságra vagy az etnikai származásra, a bűnügyi nyilvántartásra vonatkozóan feltárt információk céljából kezelt adatok. Az egyezmény azt is rögzíti, hogy az egyének – beleértve a gyermekeket is – joga van tudni, hogy tárolnak-e róla információt, és szükség esetén ezeket helyesbíteni. Az egyezményben meghatározott jogok korlátozása csak akkor lehetséges, ha olyan kényszerítő érdekek forognak kockán, mint az állambiztonság vagy a védelem. A 108. sz. egyezmény tanácsadó bizottsága iránymutatásokat fogadott el a gyermekek adatainak az oktatási rendszerben történő védelméről⁶⁴⁹, amely az alapelvekre helyezi a hangsúlyt, és tanácsot ad a jogalkotóknak, a politikai döntéshozóknak, az adatkezelőknek és az iparágnak e jogok tiszteletben tartásának módjáról.

647 Európa Tanács (1981), *Egyezmény az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során*, CETS 108., 1981. január 28.; Európa Tanács (2001), *A 108. egyezmény felügyeleti hatóságokról és a határokon átnyúló adatáramlásról szóló kiegészítő jegyzőkönyve*, CETS 181., 2001. november 8.; Európa Tanács (2018), *Jegyzőkönyv az egyéneknek a személyes adatok gépi feldolgozása során való védelméről szóló egyezmény módosításáról* CETS 223., 2018. október 10.

648 Európa Tanács (2018), *Jegyzőkönyv az egyéneknek a személyes adatok gépi feldolgozása során való védelméről szóló egyezmény módosításáról*, CETS 223., 2018. október 10.

649 Európa Tanács, a 108. sz. egyezmény tanácsadó bizottsága, *Gyermekek adatvédelme oktatási környezetben – iránymutatások*, T-PD(2019)06BISrev5, 2020. november 20.

Az ET gyermekek digitális környezetben fennálló jogairól szóló iránymutatásai felkéri az államokat annak biztosítására, hogy a gyermekek személyes adatait tisztességesen, jogszerűen, pontosan és biztonságosan, meghatározott célokra és a gyermekek és/vagy szülei, gondozói vagy jogi képviselőik szabad, kifejezett, tájékoztatáson alapuló és egyértelmű hozzájárulásával, vagy a törvényben meghatározott egyéb jogos alapon kezeljék. Az államoknak biztosítaniuk kell, hogy az érzékenynek tekintett különleges adatkategóriák – például a genetikai adatok, a gyermekeket egyedileg azonosító biometrikus adatok, a büntetőítéletekkel kapcsolatos személyes adatok, valamint a faji vagy etnikai hovatartozásra, a politikai véleményre, a vallási vagy egyéb meggyőződésre, a mentális és fizikai egészségre vagy a szexuális életre utaló személyes adatok – kezelése minden esetben csak akkor legyen megengedett, ha a megfelelő biztosítékokat jogszabály rögzíti.⁶⁵⁰

A nemzetközi jog szerint az adatvédelemhez való jog a gyermek magánélethez való jogának a része, amelyet a CRC 16. cikke rögzít. E cikk úgy rendelkezik, hogy a gyermeket nem szabad alávetni magánéletével, családjával, lakásával vagy levelezésével kapcsolatban önkényes vagy törvénytelen beavatkozásnak, sem pedig becsülete vagy jó hírneve elleni jogtalan támadásnak. E jogot mindenkinek tiszteletben kell tartania, többek között a gyermek törvényes képviselőjének is.⁶⁵¹

650 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2018), *Iránymutatások a gyermekek jogainak tiszteletben tartásához, védelméhez és teljesítéséhez a digitális környezetben*, CM/Rec(2018)7. sz. ajánlás, 3.4. szakasz.

651 Lásd még: ENSZ (2021), *25. sz. átfogó kommentár (2021) a gyermekek jogairól a digitális környezettel kapcsolatban*, CRC/C/GC/25, 2021. március 2.

10.2. A gyermekek mint fogyasztók védelme

Kiemelt pontok

- Az EUB szerint a gyermek fogyasztók mindenek felett álló érdeke és jogaik védelme elsőbbséget élvez a közérdek követelményeivel szemben, ami indokolja az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgásának korlátozását.
- A gyermekeket mint fogyasztókat releváns információkkal kell ellátni, hogy képesek legyenek minden lényeges tényt mérlegelni, és tájékozottan dönteni.
- Tiszteztelen kereskedelmi gyakorlatok azok a gyakorlatok, amelyek nem felelnek meg a szakmai gondosság elvének, és befolyásolhatják a felnőtt- és a gyermekkorú fogyasztók üzleti döntéseit.
- Gyermekek csak akkor vonhatók be klinikai vizsgálatba, ha a beadott gyógyszer várhatóan közvetlen kedvező hatást fejt ki rájuk, amely túlsúlyban van a kockázatokkal szemben.
- Az uniós jog és az ET joga korlátozza a gyermekekre irányuló marketing mennyiségét, anélkül azonban, hogy azt teljességgel tiltaná.
- A gyermekek külön védelemre jogosultak, amely magában foglalja az olyan reklámokkal és televíziós vásárlási műsorokkal szembeni védelmet, amelyek erkölcsi vagy fizikai kárt okozhatnának a gyermekekben.
- A gyermekműsorokban tilos termék hirdetések elhelyezni.

10.2.1. Fogyasztói jogok

Az uniós jogban a fogyasztóvédelem fő pilléreit az [EUMSZ 169. cikkének \(1\) bekezdése](#) és az Unió [Alapjogi Chartájának 38. cikke](#) állapítja meg. Az EUB elismeri, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekei felülírják a közérdek követelményeit, és indokolttá teszik a szokásos piaci szabadságok korlátozását.

Példa: A *Dynamic Medien* ügy⁶⁵² japán rajzfilmeket tartalmazó DVD-k németországi internetes értékesítését érinti. A rajzfilmeket az Egyesült Királyságban 15 éven felüli gyermekek számára hagyták jóvá. Az illetékes

652 EUB, C-244/06. sz. ügy, *Dynamic Medien Vertriebs GmbH kontra Avides Media AG*, 2008. február 14.

német hatóság ezeket nem minősítette megfelelőnek. Az EUB által eldöntendő fő kérdés az volt, hogy a németországi betiltás ellentétes-e a mozgás szabadságának elvével. Az EUB megállapította, hogy a német jogszabály fő célja a gyermekek olyan információktól való megvédése, amelyek károsak lennének a jólétükre. Úgy ítélt, hogy az áruk szabad mozgására vonatkozó korlátozás mindaddig nem aránytalan, amíg nem lép túl a gyermekek védelmére vonatkozó, az érintett tagállam által szem előtt tartott célkitűzés eléréséhez szükséges mértéken.

Példa: Az *Omega*-ügy⁶⁵³ egy „lézerdóm” németországi működtetéséről szólt. A „lézerdómban” játszott játék része volt, hogy a játékosok által viselt kabátokon elhelyezett szenzoros célpontokat kellett megütni. A játékhoz szükséges felszerelést egy brit vállalat szállította, és az Egyesült Királyságban a játékot és a felszerelést egyaránt jogszerűen forgalmazták. Németországban megtiltották a játékot azon az alapon, hogy az ellentétes olyan alapvető értékekkel, mint az emberi méltóság. Az EUB megállapította, hogy a német hatóságok által megszabott korlátozás nem ellentétes az uniós joggal, mivel azt a közrenddel kapcsolatos megfontolásokkal kellően megindokolták.

Az uniós fogyasztóvédelmi jog utolsó átdolgozásának eredményeképpen elfogadták a [fogyasztói jogokról szóló 2011/83/EU irányelvet](#), amelynek célja a távértékesítésre és az üzlethelyiségen kívül kötött szerződésekre, valamint a fogyasztói szerződések más típusaira vonatkozó nemzeti jogszabályok teljes körű harmonizálása.⁶⁵⁴ A cél a fogyasztóvédelem magas szintje és a vállalkozások versenyképessége közötti megfelelő egyensúly megteremtése. A fogyasztói jogokról szóló irányelv a 3. cikk (3) bekezdésének a) pontja szerint nem alkalmazandó azon szerződésekre, amelyek tárgya többek között a szociális lakáshoz juttatással, a gyermekgondozással és az arra állandó vagy ideiglenes jelleggel rászoruló családoknak vagy személyeknek nyújtott támogatással – ezen belül a tartós ápolással-gondozással – kapcsolatos szociális szolgáltatás. A szociális szolgáltatások közé többek között a gyermekek és a fiatalok részére nyújtott szolgáltatások, a családok, az egyedülálló szülők és az időskorú személyek részére biztosított segítségnyújtási szolgáltatások, valamint a

653 EUB, C-36/02. sz. ügy, *Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH kontra Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn*, 2004. október 14.

654 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), [2011/83/EU irányelv \(2011. október 25.\) a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK irányelv módosításáról](#), HL L 304., 2011. 64. o.

migránsok részére nyújtott szolgáltatások tartoznak. A fogyasztói jogokról szóló irányelv külön figyelmet fordít a szerződéskötést megelőző tájékoztatásra. Ha a fogyasztók – beleértve a gyermekeket is – megfelelő és elegendő információt kapnak, képesek lesznek minden lényeges tényt figyelembe venni és megalapozott döntést hozni; a fogyasztói jogokról szóló irányelv meghatározza ezeket a „tájékoztatási követelményeket”. A [termékekre és szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményekről szóló \(EU\) 2019/882 irányelv](#) alapján ezek a követelmények a kiskorú fogyasztókra is alkalmazandók.⁶⁵⁵

10.2.2. A gyermekeket célzó tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok

Az uniós jogban a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól szóló [2005/29/EK irányelv](#)⁶⁵⁶ a vállalkozások és fogyasztók közötti mindenfajta ügyletet lefed (legyen szó offline vagy online lebonyolított, akár árukat, akár szolgáltatásokat érintő ügyletekről). A gyermekeket az irányelv a „kiszolgáltató fogyasztók” kategóriájába sorolja (az 5. cikk (3) bekezdése). Ügyleti döntések nem hozhatók meg zaklatást, kényszerítést vagy nem megengedett befolyásolást vagy megtévesztő tájékoztatást követően, és a gyermek fogyasztóknak joguk van ahhoz, hogy ezeket a döntéseket szabadon hozzák meg. Az irányelv tiltja az olyan termékértékesítési és reklámtevékenységeket, amelyek egy másik termékkel vagy egy versenytárs védjegyével kapcsolatban zavart keltenek, és előírja, hogy a fogyasztók számára minden szükséges információt világos és érthető módon, megfelelő időben kell megadni (6. és 7. cikk).

Az ET Miniszteri Bizottsága iránymutatásokat adott ki a gyermekek jogainak tiszteletben tartására, védelmére és érvényesítésére a digitális környezetben. Ezek alapján az államoknak intézkedéseket kell hozniuk annak biztosítására, hogy a gyermekek védelemben részesüljenek a digitális környezetben történő kereskedelmi kizsákmányolással szemben, beleértve az életkornak nem

655 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2019), [\(EU\) 2019/882 irányelv](#) (2019. április 17.) a [termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményekről](#), HL L 151., 2019, 70. o.

656 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2005), [2005/29/EK irányelv](#) (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a [84/450/EGK tanácsi irányelv](#), a [97/7/EK](#), a [98/27/EK](#) és a [2002/65/EK irányelvek](#), valamint a [2006/2004/EK](#) európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, HL L 149., 2005, 22. o.

megfelelő reklám- és marketingformáknak való kitettséget is. Ez magában foglalja annak biztosítását, hogy az üzleti vállalkozások ne folytassanak tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat a gyermekekkel szemben, és megköveteli, hogy a gyermekekre irányuló digitális hirdetések és marketingtevékenységek egyértelműen felismerhetőek legyenek a gyermekek számára, valamint valamennyi érdekelt fél kötelezését arra, hogy korlátozzák a gyermekek személyes adatainak kereskedelmi célú kezelését.⁶⁵⁷

10.2.3. Termékbiztonság

Az uniós jogban egy átfogó keretrendszer szolgál annak biztosítására, hogy csak biztonságos és a jogszabályoknak máskülönben megfelelő termékek kerülhessenek forgalomba. **Az általános termékbiztonságról szóló 2001/95/EK irányelv** külön figyelmet szentel a gyermekek biztonságának azáltal, hogy az érintett termékek által jelentett kockázatoknak nagyobb mértékben kitett fogyasztói csoportokba sorolja be őket (a termékbiztonsági irányelv (8) preambulumbekezdése). Ezért értékelni kell a termék biztonságosságát, figyelembe véve az összes releváns szempontot, különösen a termék által megcélzott fogyasztói kategóriákat. Az Európai Bizottság új általános termékbiztonsági rendeletre irányuló javaslatot tett közzé.⁶⁵⁸

A 87/357/EGK tanácsi irányelv a másnak látszó, és ezáltal a fogyasztók egészségét vagy biztonságát veszélyeztető termékekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, külön termékbiztonsági irányelv⁶⁵⁹. Megtiltja az olyan termékek forgalmazását, behozatalát és gyártását, amelyek élelmiszernek tűnnek, de nem ehetőek. A tagállamoknak ellenőrzéseket kell végezniük annak biztosítása céljából, hogy ne lehessen ilyen termékeket forgalmazni. Ha valamely tagállam ezen irányelv alapján betilt egy terméket, tájékoztatnia kell a Bizottságot, és részletes adatokkal kell szolgálnia, hogy a többi tagállamot is tájékoztatni tudják. A játékok biztonságának kérdését részletesebben a **10.2.6. szakasz** tárgyalja.

657 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2018), *Iránymutatások a gyermek jogainak tiszteletben tartásához, védelméhez és teljesítéséhez a digitális környezetben, CM/Rec(2018)7. sz. ajánlás.*

658 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2021), *Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az általános termékbiztonságról, az 1025/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 87/357/EGK tanácsi irányelv és a 2001/95/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről, COM(2021) 346 final, 2021. június 30.*

659 EU, az Európai Unió Tanácsa, *87/357/EGK irányelv (1987. június 25.) a másnak látszó, és ezáltal a fogyasztók egészségét vagy biztonságát veszélyeztető termékekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről, HL L 192., 1987, 49. o.*

Az ET Miniszteri Bizottságának *a gyermekek jogainak a digitális környezetben való tiszteletben tartására, védelmére és érvényesítésére vonatkozó iránymutatásai* előírják, hogy az államoknak elő kell mozdítaniuk és ösztönözniük kell a vállalkozásokat a beépített biztonság és adatvédelem megvalósítására a gyermekeknek szánt vagy általuk használt termékekben, a szolgáltatások jellemzőiben és funkcióiban.⁶⁶⁰

10.2.4. Gyermekek bevonásával végzett klinikai vizsgálatok

Az uniós jogban az emberi felhasználásra szánt gyógyszerek klinikai vizsgálatairól szóló (EU) 536/2014 **rendelet** különös rendelkezéseket tartalmaz a veszélyeztetett népességcsoportba tartozó gyermekekre vonatkozóan (a 10. cikk (1) bekezdése).⁶⁶¹ Előírja a gyermekek bevonásával elvégzendő klinikai vizsgálat engedélyezése iránti kérelem gondos értékelését. A klinikai vizsgálat lefolytatásához beleegyezését kell adnia a gyermek jogi képviselőjének, valamint – a véleményalkotásra képes gyermekek esetében – a gyermeknek is (a 29. cikk (1) és (8) bekezdése). A rendelet külön feltételeket állapít meg a biztonságos klinikai vizsgálatok gyermekeken való elvégzése és tájékoztatáson alapuló beleegyező nyilatkozatuk biztosítása tekintetében (32. cikk). E feltételek a következők: a klinikai vizsgálatban való részvételért a vizsgálati alanyoknak a vizsgálatban való részvételhez közvetlenül kapcsolódóan felmerült költségek vagy bevételkiesés miatt juttatott kártalanításon kívül egyéb ösztönzőket nem alkalmaznak; a klinikai vizsgálat csak gyermekek esetében előforduló, orvosi kezelésre szoruló állapot kezelési módjait kívánja kutatni; és tudományos alapon feltételezhető, hogy a klinikai vizsgálatban való részvétel: a kockázatokat és a megterheléseket meghaladó mértékű közvetlen kedvező hatásokkal jár az érintett kiskorú számára, vagy kedvező hatással jár a népesség érintett kiskorú által képviselt csoportja számára, továbbá az ilyen klinikai vizsgálat az esetében alkalmazott standard kezeléshez képest minimális kockázattal és megterheléssel jár a kiskorú számára. Gyermekeken klinikai vizsgálat csak sürgős esetben végezhető beleegyezésük vagy jogi képviselőjük beleegyezésének előzetes beszerzése nélkül (a 35. cikk (1) bekezdése).

660 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2018), *Iránymutatások a gyermekek jogainak tiszteletben tartásához, védelméhez és teljesítéséhez a digitális környezetben*, CM/Rec(2018)7. sz. ajánlás, 54. pont.

661 Az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2014), 536/2014/EU **rendelet** (2014. április 16.) az emberi felhasználásra szánt gyógyszerek klinikai vizsgálatairól, HL L 158., 2014, 1. o.

Az ET jogában az emberi jogokról és a biomedicináról szóló egyezmény 17. cikke hasonló elveket tartalmaz,⁶⁶² mint az orvosbiológiai kutatásról szóló kiegészítő jegyzőkönyvének V. fejezete.⁶⁶³

10.2.5. Csecsemőknek és gyermekeknek szánt élelmiszerek

Az uniós jogban a csecsemők és kisgyermekek számára készült, a speciális gyógyászati célra szánt, valamint a testtömeg-szabályozás céljára szolgáló, teljes napi étrendet helyettesítő élelmiszerekről szóló 609/2013 rendelet a kifejezetten csecsemők és három év alatti kisgyermekek számára készült élelmiszerek tápanyag-összetételére és biztonságára összpontosít.⁶⁶⁴ Szabályozza a termékek forgalomba hozatalát, az élelmiszerek összetételére vonatkozó szükséges információkat, az anyatej-helyettesítő és a kisgyermekeknek szánt tejalapú italokra vonatkozó követelményeket stb. A rendelet meghatározza továbbá az anyatej-helyettesítő és anyatej-kiegészítő tápszerek, a feldolgozott gabonaalapú élelmiszerek és bébiételek, a speciális gyógyászati célokra szánt élelmiszerek, valamint a testtömeg-szabályozás céljára szolgáló, teljes napi étrendet helyettesítő élelmiszerek fogalmát.

10.2.6. Játékbiztonság

Az uniós jogban a játékok biztonságáról szóló 2009/48/EK irányelv⁶⁶⁵ 2. cikke úgy határozza meg a játékokat, mint „14 év alatti gyermekek részére – kizárólag vagy nem kizárólag – játék céljára tervezett vagy szánt termékeket”.⁶⁶⁶ Az I. melléklet tartalmazza azoknak a termékeknek a nem kimerítő listáját, amelyek

662 Európa Tanács (1999), *Egyezmény az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására tekintettel történő védelméről: Egyezmény az emberi jogokról és a biomedicináról* (Oviedói Egyezmény), CETS 164., 1999. december 1.

663 Európa Tanács (2007), *Az emberi jogokról és a biomedicináról szóló egyezmény orvosbiológiai kutatásról szóló kiegészítő jegyzőkönyve*, 195. sz., 2007. szeptember 1.

664 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2014), *az Európai Parlament és a Tanács 609/2013/EU rendelete* (2013. június 12.) a csecsemők és kisgyermekek számára készült, a speciális gyógyászati célra szánt, valamint a testtömeg-szabályozás céljára szolgáló, teljes napi étrendet helyettesítő élelmiszerekről, továbbá a 92/52/EGK tanácsi irányelv, a 96/8/EK, az 1999/21/EK, a 2006/125/EK és a 2006/141/EK bizottsági irányelv, a 2009/39/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 41/2009/EK és a 953/2009/EK bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről, HL L 181., 2013. 35. o.

665 Európai Unió (2009), *2009/48/EK irányelv* (2009. június 18.) a játékok biztonságáról, HL L 170., 2009.

666 Uo., a 2. cikk (1) pontja.

nem minősülnek játéknak, de összekeverhetők a játékokkal. A 2. cikk (2) bekezdése szintén felsorol néhány olyan játékot, amelyre az irányelv nem alkalmazható. A játékbiztonsági irányelv azáltal is megerősíti az egészségügyi és biztonsági színvonalat, hogy korlátozza bizonyos vegyi anyagoknak azt a mennyiségét, amely a játékokhoz felhasznált anyagokban előfordulhat (10. cikk).⁶⁶⁷

10.2.7. A gyermekek és a reklám

Az uniós jogban az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló, 2018-ban felülvizsgált irányelv⁶⁶⁸ foglalkozik azon marketing mennyiségének korlátozásával, minőségével és tartalmával, amelynek a gyermekek kitehetőek, szabályozva a reklám időtartamát (20., 24. és 27. cikk). Az irányelv a gyermekműsorokban megtiltja a termék megjelenítést (11. cikk), és felhatalmazza a tagállamokat, hogy megtiltsák a támogatói logó megjelenítését a gyermekműsorok közben (10. cikk (4) bekezdés). Az irányelv 2018. évi felülvizsgálata kiterjesztette ezeket az audiovizuális szabályokat a videómegosztó platformokra, például a YouTube-ra és más platformokra.

Az ET jogában a határokat átlépő televíziózásról szóló európai egyezmény⁶⁶⁹ volt az első nemzetközi szerződés, amely jogi keretet teremtett a határokat átlépő televíziós műsorok Európán belüli szabad mozgása számára. Ez kifejezetten védi a gyermekeket és a fiatalokat (a 7. cikk (2) bekezdése), például tiltva a pornográf és erőszakos anyagok, valamint a fajgyűlöletet keltő műsorok sugárzását. Hirdetési szabványokat azonosít, valamint szabályozza a reklámidőt és a reklámszűneteket. A Miniszteri Bizottságnak a gyermekek digitális környezetben fennálló jogairól szóló iránymutatásai felkérlik az államokat annak biztosítására, hogy a gyermekek védelemben részesüljenek a digitális környezetben történő kereskedelmi kizsákmányolással szemben, többek között az életkornak nem megfelelő reklám- és marketingformáknak való kitettség révén.⁶⁷⁰

667 Az Európai Bizottság „önkéntes megállapodásokat” is kötött európai játékgyártókkal/-kereskedőkkel a játékok biztonságának javítása érdekében. További információkért lásd a [Bizottság e témáról szóló weboldalát](#).

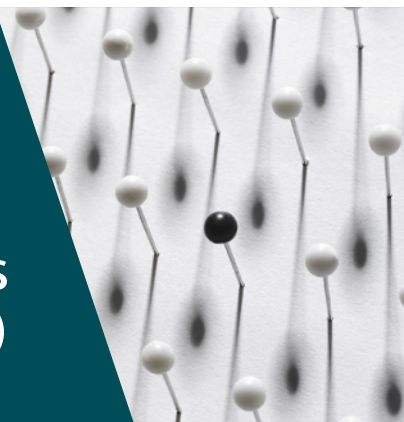
668 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2018), [\(EU\) 2018/1808 irányelv \(2018. március 10.\) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról](#) (audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv), HL L 303., 2018.

669 Európa Tanács (2002), [Európai egyezmény a határokat átlépő televíziózásról](#), CETS 132., 1989. május 5. Módosult a [jegyzőkönyv](#) rendelkezései szerint, CETS 171., 2002.

670 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2018), [Iránymutatások a gyermekek jogainak tiszteletben tartásához, védelméhez és teljesítéséhez a digitális környezetben](#), CM/Rec(2018)7. sz. ajánlás, 57. pont.

11

A gyermekek büntető igazságszolgáltatáson és alternatív (nem bírósági) eljárásokon belüli jogai



EU	Tárgyalt kérdések	ET
<p>Alapjogi Charta, 47. cikk (a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog), 48. cikk (az ártatlanság védelme és a védelemhez való jog) és 49. cikk (a bűncselekmények és büntetések törvényességének és arányosságának elvei)</p> <p>A tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló irányelv (2010/64/EU)</p> <p>A tájékoztatáshoz való jogról szóló irányelv (2012/13/EU)</p> <p>Az ügyvédi segítségről szóló irányelv (2013/48/EU)</p> <p>Az eljárási biztosítékokról szóló irányelv (2016/800)</p>	<p>A tisztességes eljárás garanciái</p>	<p>EJEE, 6. cikk (tisztességes eljárás)</p> <p>ESC, 17. cikk</p> <p>Lanzarote-i Egyezmény</p> <p>EJEB, <i>T. kontra Egyesült Királyság</i> [Nagytanács] (24724/94), 1999 (gyermekek a bíróságon)</p> <p>EJEB, <i>Panovits kontra Ciprus</i> (4268/04), 2008 (ügyvédi segítség igénybevétele)</p>
<p>Alapjogi Charta, 4. cikk (kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés) és 6. cikk (a szabadsághoz való jog)</p> <p>Az eljárási biztosítékokról szóló irányelv (2016/800)</p>	<p>Őrizet</p>	<p>EJEE, 3. cikk (kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés) és 5. cikk (a szabadsághoz való jog)</p> <p>ESC, 17. cikk</p> <p>Európai egyezmény a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről</p>

EU	Tárgyalt kérdések	ET
		<p>EJEB, <i>Nart kontra Törökország</i> (20817/04), 2008 (előzetes letartóztatás)</p> <p>EJEB, <i>Blokhin kontra Oroszország</i> (47152/06), 2016</p> <p>EJEB, <i>Bouamar kontra Belgium</i> (9106/80), 1988 (örizetben tartás nevelési felügyelet céljából)</p> <p>EJEB, <i>D.G. kontra Írország</i> (39474/98), 2002 (örizetben tartás nevelési felügyelet céljából)</p> <p>EJEB, <i>Güveç kontra Törökország</i> (70337/01), 2009 (örizet körülményei)</p> <p>EJEB, <i>Çoşelav kontra Törökország</i> (1413/07), 2012</p>
<p>Az áldozatokról szóló irányelv (2012/29/EU)</p> <p>A gyermekek szexuális bántalmazásáról szóló irányelv (2011/93/EU)</p> <p>Az emberkereskedelemről szóló irányelv (2011/36/EU)</p> <p>EUB, C-105/03. sz. ügy, <i>Büntetőeljárás Maria Pupino ellen</i> [Nagytanács], 2005 (a gyermekkorú tanúk helyzete a bíróságon)</p>	<p>Gyermekekori tanúk és áldozatok</p>	<p>EJEE, 3. cikk (kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés) és 8. cikk (magánélet)</p> <p>Lanzarote-i Egyezmény, 31. cikk</p> <p>EJEB, <i>Kovač kontra Horvátország</i> (503/05), 2007 (gyermekkorú tanú)</p> <p>EJEB, <i>S. N. kontra Svédország</i> (34209/96), 2002 (gyermekkorú tanú)</p> <p>EJEB, <i>R. R. és társai kontra Magyarország</i> (19400/11, 36036/17), 2012 (család kizárása a tanúvédelmi programból)</p> <p>EJEB, <i>X és társai kontra Bulgária</i> (22457/16), 2021 (gyermekkorú tanúk és áldozatok)</p>

A fiatalokorra vonatkozó igazságszolgáltatási eljárásokkal összefüggésben a gyermekek jogai a bűncselekmények elkövetésével vádolt, büntetőeljárás alá vont vagy elítélt, valamint a bírósági eljárásban áldozatként és/vagy tanúként részt vevő gyermekekre vonatkoznak. A fiatalokorra vonatkozó igazságszolgáltatásban a gyermekek helyzetét az általános – a felnőttekre és a gyermekekre egyaránt vonatkozó – emberi jogi rendelkezések szabályozzák.

Ez a fejezet áttekintést ad a bírósági és alternatív eljárásokban részt vevő gyermekekre vonatkozó európai normákról. Foglalkozik a tisztességes eljárás garanciáival, beleértve a hatékony részvételt és az ügyvédi segítség igénybevételét, a fogva tartott fiatalok jogaira, ezen belül az előzetes letartóztatással (anyagi és eljárási biztosítékok), az őrizetben tartás körülményeivel és a rossz bánásmóddal szembeni védelemmel, valamint a gyermekkorú tanúk és áldozatok védelmével. A védelmi szempontok különösen lényegesek a nem peres, alternatív eljárások esetében, amelyeket minden esetben alkalmazni kell, ha ez szolgálja a gyermek legfőbb érdekét.⁶⁷¹ A gyermekek esetében a büntető igazságszolgáltatás célkitűzései, például a társadalmi beilleszkedés, az oktatás és a visszaesés megelőzése azok az alapelvek, amelyek értékelésére sor kerül.⁶⁷²

11.1. A tisztességes eljárás garanciái

Kiemelt pontok

- A gyermekeket megilleti az a jog, hogy a büntetőeljárásokban tisztességes és gyermekbarát bánásmódban részesüljenek.
- A bírósági eljárásokat hozzá kell igazítani a gyermekek szükségleteihez, hogy biztosítsák hatékony részvételüket.
- A gyermekeknek joguk van ahhoz, hogy a büntetőeljárás kezdeti szakaszaitól és az első rendőrségi kihallgatástól kezdődően ügyvédi segítséget vegyenek igénybe.

A tisztességes eljáráshoz való jog a demokratikus társadalmak alapvető pillére. A bűncselekménnyel gyanúsított vagy vádolt gyermekeket megilleti a tisztességes eljáráshoz való jog, és ugyanolyan garanciákat vehetnek igénybe, mint bármely más, a törvénnyel összeütközésbe kerülő személy. A tisztességes eljárásra vonatkozó garanciák a gyermek első kihallgatásától alkalmazandók, és a per alatt fennállnak. A törvénnyel összeütközésbe kerülő gyermekek azonban különösen kiszolgáltatottak, és további védelemre szorulnak. Az európai szervek külön követelményeket dolgoztak ki annak biztosítására, hogy eredményesen kielégítsék a gyermekek szükségleteit.

671 Európa Tanács, Miniszterek Tanácsa (2010), *Iránymutatás a gyermekbarát igazságszolgáltatásról*, 2010. november 17., 24. pont

672 Lásd még: FRA és EJEB (2016), *Kézikönyv az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre vonatkozó európai jogról*, 2016. június 22.

Az uniós jogban az Unió Alapjogi Chartájának több rendelkezése is megállapítja az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés alapvető jogát, és a tisztességes eljárásra vonatkozó garanciákat határoz meg a felnőttek és a gyermekek számára. A 47. cikk kifejezetten a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való joggal foglalkozik, meghatározva a gyermekek számára különösen fontos olyan követelményeket, mint például a tisztességes és nyilvános tárgyalás észszerű időn belül, a védelemhez, képviselőhöz és tanácsadáshoz való jog, valamint a költségmentességhez való jog. Hasonlóképpen különösen lényegesek a gyermekek számára a bűncselekmények és büntetések törvényességének és arányosságának a 49. cikkben megállapított elvei. Ezen túlmenően több uniós irányelv is megállapítja a tisztességes büntetőeljárásra vonatkozó külön garanciákat: **a tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló irányelv**⁶⁷³, **a tájékoztatáshoz való jogról szóló irányelv**⁶⁷⁴ és **az ügyvédi segítségről szóló irányelv**⁶⁷⁵. Az első két irányelv nem tartalmaz kifejezetten a gyermekekre vonatkozó garanciákat, jóllehet a tájékoztatáshoz való jogról szóló irányelv meghatároz az általában a sérülékeny gyanúsítottak vagy bűncselekménnyel vádolt személyek helyzetével foglalkozó rendelkezéseket. Az ügyvédi segítségről szóló irányelv gyermekekkel kapcsolatos rendelkezéseivel a **11.1.2. szakasz** foglalkozik részletesen.

A tagállamoknak az uniós irányelvek rendelkezéseinek végrehajtása során még gyermekspecifikus rendelkezések hiányában is tiszteletben kell tartaniuk a chartát. Ebből következően az olyan esetekben, amikor az irányelvek bármely rendelkezéseinek tárgyai gyermekek, kellő súlyt kell helyezni a gyermek mindenek fölött álló érdekének a 24. cikkben rögzített elvére. Eddig nem került az EUB elé a charta 24. cikkének az említett irányelvek valamelyikével összefüggésben történő értelmezésével kapcsolatos ügy.⁶⁷⁶

673 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2010), **2010/64/EU irányelv** (2010. október 20.) a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról, HL L 280., 2010, 1. o.

674 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2012), **2012/13/EU irányelv** (2012. május 22.) a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról, HL L 142., 2012, 1. o.

675 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), **2013/48/EU irányelv** (2013. október 22.) a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról, HL L 294., 2013, 1. o.

676 Az EUB a gyermekek jogellenes külföldre vitelével kapcsolatos eljárásokban foglalkozott a 24. cikk értelmezésével (lásd: **5.4. szakasz**).

Az **eljárési biztosítékokról szóló irányelv** uniós szinten első alkalommal állapít meg konkrét eljárési biztosítékokat a bűncselekmény elkövetésével vádolt vagy gyanúsított gyermekek számára. Rendelkezik az egyéni értékeléshez való jogról (7. cikk), amelynek célja a gyermek személyiségének és társadalmi-gazdasági, családi és személyes körülményeinek értékelése, a gyermek teljes körű részvételével. A tagállamok felhasználhatják az egyéni értékelést a gyermekre vonatkozó intézkedések meghatározásakor vagy a büntetőeljárásban hozott bármely határozat meghozatalakor, ideértve az ítélethozatalt is. Azt is meghatározza, hogy a gyermekeket haladéktalanul tájékoztatni kell jogaikról, biztosítani kell számukra szüleik (vagy más megfelelő személyek) támogatását és a zárt ajtók mögötti kihallgatást.⁶⁷⁷ Ezen túlmenően a szabadságuktól megfosztott gyermekeknek jogosultnak kell lenniük arra, hogy megfelelő oktatásban, iránymutatásban, képzésben és orvosi ellátásban részesüljenek, és hogy a felnőttektől elkülönítve tartsák őket.⁶⁷⁸

Az ET rendszerében az EJEE tisztességes eljárásra vonatkozó garanciáit a 6. cikk állapítja meg, amelyen az EJEB legbősegebb ítélkezési gyakorlata alapul. Az EJEB 6. cikkének (1) bekezdése tartalmaz néhány, kifejezetten a tisztességes eljárásra vonatkozó garanciát: a tisztességes nyilvános tárgyaláshoz/ítélhirdetéshez való jog (kivéve, ha az ellentétes többek között a fiatalkorúak érdekeivel); az észszerű időn belül megtörténő tárgyaláshoz való jog; a független és pártatlan bíróság által lefolytatott eljáráshoz való jog⁶⁷⁹ és a törvény által létrehozott bíróság általi tárgyaláshoz való jog. A tisztességes eljárás fogalmából adódóan az EJEB garanciákat dolgozott ki: a védelmi lehetőségek egyenlősége és kontradiktórus eljárások; a hallgatáshoz való jog; az ügyvédi segítség igénybevétele; hatékony részvétel; a tárgyaláson való jelenlét; és indokolással ellátott határozatok.

Mindenki ártatlannak tekintendő mindaddig, amíg bűnösségét a törvénynek megfelelően meg nem állapították (az EJEE 6. cikkének (2) bekezdése). Minden

677 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2016), az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/800 irányelve (2016. május 11.) a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárési biztosítékokról, HL L 132., 2016, 1. o.

678 Lásd még: 11.2. szakasz. A gyermekvédelem szempontjából szintén releváns a következő: EU, az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2016), (EU) 2016/1919 irányelv (2016. október 26.) a büntetőeljárások során a gyanúsítottak és vádlottak, valamint az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban a keresett személyek költségmentességéről, HL L 297., 2016.

679 EJEB, *Nortier kontra Hollandia* (13924/88), 1993. augusztus 24.; EJEB, *Adamkiewicz kontra Lengyelország* (54729/00), 2010. március 2.

bűncselekménnyel vádolt személyt megilletnek minimálisan a következő jogok: annak a joga, hogy a legrövidebb időn belül tájékoztassák az ellene felhozott vádról olyan nyelven, amelyet megért (az EJEE 6. cikke (3) bekezdésének a) pontja); annak a joga, hogy rendelkezék a védekezésének előkészítéséhez szükséges idővel és eszközökkel (az EJEE 6. cikke (3) bekezdésének b) pontja); az általa választott védő igénybevételének joga (az EJEE 6. cikke (3) bekezdésének c) pontja); annak a joga, hogy kérdéseket intézzen vagy intéztessen a vád tanúihoz (az EJEE 6. cikke (3) bekezdésének d) pontja); és annak a joga, hogy ingyenesen tolmács álljon rendelkezésére (az EJEE 6. cikke (3) bekezdésének e) pontja). Ezek a garanciák a felnőttekre és a gyermekekre egyformán vonatkoznak. A gyermekspecifikus ítélkezési gyakorlatot eredményező szempontok azonban főként a tényleges részvételhez való jogot és az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogot érintik. E fejezetben ezért részletesebben foglalkozunk a tisztességes eljárás e két konkrét garanciájával.⁶⁸⁰

Az ESC 17. cikke kifejezetten védi az anyák és gyermekek szociális és gazdasági védelemhez való jogának tényleges gyakorlását, és előírja, hogy a Szerződő Felek hozzanak meg e célból minden megfelelő és szükséges intézkedést, beleértve a megfelelő intézmények vagy szolgáltatások létrehozását vagy fenntartását is. Az ECSR esetjogában a 17. cikk megsértését két alapon állapította meg: az első az volt, hogy az államnak már az eljárás tárgyalást megelőző szakaszában kötelező jogi segítségnyújtást kell biztosítania a büntetőjogi felelősség korhatárát el nem érő gyermekek számára; a második pedig hogy a legtöbb esetben előnyben kell részesíteni a bírósági eljárásoktól eltérő megoldásokat (a bírósági eljárások alternatívái, például egyezség vagy a büntető-eljárás feltételes megszüntetése vagy visszavonása) a gyermekek kapcsán. Az eltérő megoldásoknak a rendszerrel való érintkezést követően a lehető leg hamarabb, a vizsgálat megkezdése előtt és az eljárás teljes időtartama alatt rendelkezésre kell állniuk. Ez az elv fokozottan alkalmazandó, ha a büntetőjogi felelősség korhatára alatti gyermekek továbbra is részt vehetnek a gyermekekkel kapcsolatos igazságszolgáltatási rendszerben.⁶⁸¹

Az ET gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatásai közvetlenül vonatkoznak a gyanúsított vagy vádlott gyermekekre.⁶⁸² Bár jogilag nem

680 Lásd még: Európa Tanács (2007), *Egyezmény a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről*, CETS 201., 2007. október 25., VII. fejezet.

681 ECSR, *International Commission of Jurists (ICJ) kontra Cseh Köztársaság*, 148/2017. sz. panasz, 2020. október 20.

682 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2010), *Iránymutatás a gyermekbarát igazságszolgáltatásról*, 2010. november 17.

kötelező erejűek, az iránymutatások mérföldkönek számítanak annak biztosításában, hogy a bírósági eljárások – ideértve a büntető igazságszolgáltatási rendszer részét is – figyelembe vegyék a gyermekek sajátos szükségleteit. Az EJEB meglévő ítélkezési gyakorlatára és más európai és nemzetközi jogi normákra, például az ENSZ [gyermekjogi egyezményére](#) épülnek, és hasznos eszközt jelentenek a gyermekekkel foglalkozó szakemberek számára. Az I. szakasz (1) bekezdése szerint az iránymutatás a bírósági (büntető vagy nem büntető) eljárásokban vagy az ilyen eljárásokat helyettesítő alternatív eljárásokban részt vevő gyermekekre alkalmazandó. A büntetőeljárásban részt vevő gyermekek számára különösen fontosak a következők: az ahhoz való jog, hogy a gyermeket és a szülőket egyaránt olyan módon kell tájékoztatni a vádokról, hogy azokat pontosan megértsék (IV.A.1.5. szakasz); az ahhoz való jog, hogy a gyermeket csak ügyvéd/szülők vagy a gyermek bizalmát élvező személy jelenlétében szabad kikérdezni (C. szakasz 30. pont); a gyors eljáráshoz való jog (D. szakasz 4. pont) és a gyermek szempontjaira érzékeny kikérdezésekhez és kihallgatásokhoz való jog (D. szakasz 5. pont).

A nemzetközi jogban a gyermekjogi egyezmény 40. cikke elismeri a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt vagy abban bűnösnek nyilvánított gyermeknek a tisztességes és olyan bánásmódhoz való jogát, amely figyelembe veszi életkorát. A CRC 40. cikke szerint a fiatalkorúakkal foglalkozó igazságszolgáltatás fő célkitűzése az, hogy a gyermekek újra beilleszkedjenek a társadalomba, amelyben építő jelleggel részt vehetnek. A CRC 40. cikkének (2) bekezdése elismeri a gyermek tisztességes eljáráshoz való jogát, amely magában foglalja az ahhoz való jogát, hogy szülei segíthessék, a fellebbezéshez való jogot és az ahhoz való jogot, hogy magánéletét teljes mértékben tiszteltben tartsák az eljárás minden szakaszában.

Más eszközök – például az ENSZ [fiatalkorúak igazságszolgáltatására vonatkozó minimumszabályai](#) (pekingi szabályok);⁶⁸³ a [fiatalkori bűnözés megelőzésére vonatkozó ENSZ-iránymutatások](#); (rijádi iránymutatások);⁶⁸⁴ valamint a [szabadságuktól megfosztott fiatalkorúak védelméről szóló ENSZ-szabályok](#) (havannai szabályok)⁶⁸⁵ – részletesebben kifejtik a CRC-nek a tisztességes tárgyalásra és

683 Az ENSZ Közgyűlése (1985), [az ENSZ fiatalkorúak igazságszolgáltatására vonatkozó minimumszabályai](#), UN. Doc GA Res. 40/33, 1985. november 19.

684 Az ENSZ Közgyűlése (1990), [ENSZ-iránymutatások a fiatalkorú bűnözés megakadályozására](#), UN Doc. GA Res. 45/112, 1990. december 14.

685 Az ENSZ Közgyűlése (1990), [ENSZ-szabályok a szabadságuktól megfosztott fiatalkorúak védelmére](#) UN Doc. GA Res. 45/113, 1990. december 14.

a gyermekspecifikus bánásmódhoz való jogra vonatkozó elveit, beleértve a szabadságtól való megfosztás végső eszközként és kizárólag a lehető legrövidebb ideig történő alkalmazását (lásd a CRC 37. cikkének b) pontját). A pekingi szabályok részletes útmutatást adnak a CRC 40. cikkében foglalt, tisztességes eljárásra vonatkozó követelmények és gyermekspecifikus bánásmód végrehajtásához, ideértve a fiatalkorúak igazságszolgáltatásának céljait, a magánélet védelmét, a vizsgálatot és a büntetőeljárást, az előzetes letartóztatást, az ítélethozatalt és rendelkezést, valamint az intézményi és nem intézményi bánásmódot. A havannai szabályok a szabadságuktól megfosztott fiatalkorúakkal szembeni bánásmóddal foglalkoznak, és a szabadságelvonás fogalom meghatározására, a rendőrségi őrizetre és az előzetes letartóztatásra, a fiatalkorúaknak kialakított intézmények körülményeire, a fegyelmi eljárásokra, a szűrés módszerekre és az erőszak vagy kényszer alkalmazására, a panasztételi mechanizmusokra, az ellenőrzési és nyomon követési mechanizmusokra, valamint a fiatalkorúak beilleszkedésére vonatkozó szabályokat tartalmazzák. Végezetül a rijádi iránymutatás részletes útmutatást nyújt a fiatalkori bűnözés megelőzésére irányuló politikákról.

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága [átfogó kommentárt \(10. sz.\)](#) adott ki a gyermekekkel és fiatalkorúakkal foglalkozó igazságszolgáltatásról, amely részletes útmutatást nyújt arra vonatkozóan, hogy a fiatalkorúakkal foglalkozó igazságszolgáltatást illetően hogyan kell értelmezni a végrehajtani a CRC-t.⁶⁸⁶ Ez az észrevétel a fiatalkorúakkal foglalkozó igazságszolgáltatás fontos elveivel foglalkozik, így a hatékony részvételhez való – a tisztességes eljáráshoz való jog részét alkotó – joggal (lásd még: [11.1.1. szakasz](#)), a szabadságelvonás végső esetben és a megfelelő lehető legrövidebb időn át tartó alkalmazásával, az elterelés (diverzió) alkalmazásával és a fiatalkori bűnözés megelőzésével, a gyermek mindenek felett álló érdeke elvének és a megkülönböztetésmentesség elvének a fiatalkorúakkal foglalkozó igazságszolgáltatás rendszerébe való beágyazásával, valamint a korhatárokkal. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága [a gyermekek igazságszolgáltatási rendszerben fennálló jogairól szóló \(24. sz.\) átfogó kommentárjában](#) azt javasolja, hogy a büntetőjogi felelősség alsó korhatára 14 év, de inkább ennél magasabb életkor kell, hogy legyen.⁶⁸⁷ Azt is

686 ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2007), [10. sz. átfogó kommentár \(2007\): A gyermekek jogai a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatásban](#), CRC/C/GC/10, 2007. április 25.; ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2016), [19. sz. átfogó kommentár \(2016\) a gyermekek jogainak megvalósítására vonatkozó állami költségvetés-tervezésről](#), CRC/C/GC/19, 2016. július 20.

687 ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2019), [24. sz. átfogó kommentár \(2019\) a gyermekek jogairól a gyermekek igazságszolgáltatási rendszerében](#), CRC/C/GC/24, 2019. szeptember 18., C. szakasz.

ajánlja, hogy minden gyermek kapjon jogot ahhoz hogy a fiatalkorúakkal foglalkozó igazságszolgáltatás keretében kezeljék az ügyét, és tiltja, hogy súlyos bűncselekmények esetében a 16–17 éves elkövetőket a felnőttekkel foglalkozó büntetőjogi rendszerbe utalják.⁶⁸⁸ A fiatalkorúakkal foglalkozó igazságszolgáltatás szempontjából szintén lényegesek a CRC-bizottság egyéb átfogó kommentárjai, pl. a meghallgatáshoz való jogot⁶⁸⁹ (amely az igazságszolgáltatási eljárásokban való hatékony részvételhez való joghoz kapcsolódik) és az erőszak valamennyi formája elleni védelmet illetően.⁶⁹⁰

11.1.1. Hatékony részvétel

Az uniós jogban az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke az EJEB 6. cikkében meghatározottakhoz hasonló garanciákat állapít meg: ilyen a független és pártatlan bíróság általi tisztességes, nyilvános és észszerű időn belüli tárgyaláshoz való jog, a jogi képviselőhöz való jog és a hatékony jogorvosláthoz való jog. A büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról szóló irányelvre irányuló javaslat magában foglalja a tényleges részvétel jogát, többek között az egyéni értékelésben is, valamint a jogi képviselőhöz való jogot.⁶⁹¹

Az Európai Tanács jogában az EJEB az EJEE 6. cikke alapján konkrét követelményeket dolgozott ki a gyermekek büntetőeljárásokban való tényleges részvételének biztosítása céljából. Az eljárások során főszabályként biztosítani kell, hogy figyelembe vegyék a gyermek életkorát, érettségének szintjét és érzelmi képességeit.⁶⁹² A „tényleges részvételre” vonatkozó követelmények konkrét példái közé tartozik a gyermek tárgyalásokon való részvétele, a zártkörű tárgyalások tartása, a nyilvánosság korlátozása, annak biztosítása, hogy a gyermek megértse, mi a tét, valamint a bírósági tárgyalások korlátozott formalitása. Az EJEB eddig nem ítéltékett úgy, miszerint a büntetőjogi felelősség alsó korhatárának a túl alacsony életkorban való meghatározása önmagában

688 Uo.

689 ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (CRC) (2009), *12. sz. átfogó kommentár (2009): A kiskorú meghallgatáshoz való joga*, CRC/GC/GC/12, 2009. július 1.

690 Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága, *13. sz. átfogó kommentár (2011): A gyermek joga az erőszak minden formájától való mentességhez*, CRC/GC/GC/13, 2011. április 18.

691 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2016), (EU) 2016/800 irányelv (2016. május 11.) a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról, HL L 132., 2016, 1. o.

692 EJEB, *T. kontra Egyesült Királyság* [Nagytanács] (24724/94), 1999. december 16., 61. pont

sértené az EJEE 6. cikkét. Annak értékelésekor, hogy egy gyermek képes volt-e hatékonyan részt venni a nemzeti eljárásban, az EJEB az egyes ügyek konkrét körülményeit vizsgálja.

Példa: *A T. kontra Egyesült Királyság* ügy⁶⁹³ tárgya egy kétéves gyermek két tízéves általi meggyilkolása. Nyilvános tárgyaláson, nagy médiafigyelem mellett tárgyalták az ügyüket. A bírósági eljárást részben módosították, így rövidebb üléseket tartottak, a felperes szüleit a felpereshez közel helyezték el, a szünetek alatt játszózterület állt rendelkezésre, stb. A felperes és a másik vádlott ellen mindazonáltal egy felnőtt bíróságon folyt eljárás, és a büntetőeljárás szigorú formáságait többségében megtartották. Az EJEB megállapította, hogy a felperes az ülések nyilvánossága, a magas fokú médiafigyelem, valamint amiatt nem volt képes hatékonyan részt venni az eljárásban, hogy korlátozottan volt képes utasítani ügyvédjeit és megfelelő vallomást tenni. Ebből következően megsértették az EJEE 6. cikke szerinti jogait.

A tényleges részvételhez való jog elismerése az ET *gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatásainak* is központi eleme. A gyermekeknek, ezen belül a fiataikorúaknak nyújtott igazságszolgáltatással szemben követelmény, hogy legyen „hozzáférhető, az életkornak megfelelő, gyors, gondos, a gyermekek jogaihoz és szükségleteihez igazodó és azokra koncentrál, tiszteletben tartja a gyermekek jogait, beleértve a tisztességes eljáráshoz való jogot, az eljárásban való részvétel és az eljárás megértésének jogát, a magánélet, a családi élet, az integritás és a méltóság tiszteletben tartásához fűződő jogot.”⁶⁹⁴ Az iránymutatás külön útmutatást ad arra vonatkozóan, hogy hogyan kell kezelni a gyermekeket a fiataikorúakkal foglalkozó igazságszolgáltatási, illetve egyéb igazságszolgáltatási eljárások során. A gyermekeknek hozzá kell férniük a bírósági és igazságügyi eljárásokhoz, és védeni kell a jogi tanácsadáshoz és képviselőhöz, valamint a meghallgatásukhoz és véleményük kinyilvánításához való jogukat; el kell kerülni az indokolatlan késedelmet, az eljárást gyermekbarát módon kell megszervezni (ami a környezetet és a nyelvezetet érinti), és külön biztosítékokat kell beépíteni a gyermekek által tett vallomás és nyilatkozatok felvétele és az azokra való válaszadás tekintetében.⁶⁹⁵ A *Lanzarote-i*

693 EJEB, *T. kontra Egyesült Királyság* [Nagytanács] (24724/94), 1999. december 16.

694 Európa Tanács, Miniszterek Tanácsa (2010), *Iránymutatás a gyermekbarát igazságszolgáltatásról*, 2010. november 17., II. C. pont.

695 Uo., D. szakasz.

Egyezmény előírja, hogy a gyermekek eljárásokban való tényleges részvételének elsőbbséget kell kapnia, és indokolatlan késedelem nélkül kell megtörténnie. Szabályokat állapít meg továbbá a gyermek meghallgatására vonatkozóan, amelyet az erre a célra kiképzett szakembereknek indokolatlan késedelem nélkül, erre a célra kialakított helyiségekben kell elvégezniük.

11.1.2. Az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog

Az uniós jogban az ügyvédhez való hozzáférésről szóló irányelv az (52) és (55) preambulumbekzdésében, valamint az 5. cikk (2)–(4) bekezdésében hivatkozik a gyermekekre.⁶⁹⁶ Az (55) preambulumbekzdés és az 5. cikk (2) bekezdése értelmében szabadságelvonás esetén a szülői felelősség gyakorlóját értesíteni kell, és indokolást kell adni, kivéve, ha ez ellentétes lenne a gyermek mindenek felett álló érdekével. Ez utóbbi esetben egy másik megfelelő felnőttet kell értesíteni. A 3. cikk (3) bekezdése előírja, hogy az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jognak magában kell foglalnia a gyanúsítottak/vádolt személyek azon jogát, hogy – akár az első kihallgatás előtt is – zárt körben találkozzanak és kommunikáljanak az ügyvéddel, valamint hogy a kihallgatás és a nyomozati vagy bizonyításfelvételi cselekmények során ügyvéd legyen jelen. Az eljárási biztosítékokról szóló irányelv 6. cikkének (3) bekezdése szerint a gyermeket ügyvédnek kell segítenie az alábbiak közül a legkorábbi időpontban: a) a rendőrség vagy egyéb bűnüldöző vagy igazságügyi hatóság általi kihallgatásának megkezdését megelőzően; b) a (3) bekezdés c) pontjával összhangban bármely nyomozó vagy más illetékes hatóság által bármely nyomozási vagy más bizonyításfelvételi cselekmény lefolytatásakor; c) a szabadságelvonás megkezdését követően indokolatlan késedelem nélkül; d) amennyiben büntetőügyekben hatáskörrel rendelkező bíróságra idézték be, az említett bíróság előtti megjelenés előtt kellő időben.⁶⁹⁷ Amennyiben nincs jelen ügyvéd, az illetékes hatóságoknak észszerű időre el kell halasztaniuk a gyermek kihallgatását, illetve egyéb nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekményt,

696 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2013), 2013/48/EU irányelv (2013. október 22.) a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról, HL L 294., 2013, 1. o.

697 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2016), (EU) 2016/800 irányelv (2016. május 11.) a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról, HL L 132., 2016, 1. o., 6. cikk.

amíg az ügyvéd megérkezik, vagy ha a gyermek nem jelölt ki ügyvédet, amíg a gyermek számára ügyvédet szerveznek (a 6. cikk (7) bekezdése).

Az ET jogrendszerében az EJEB az ügyvédi segítség igénybevételét a tisztességes eljáráshoz való jog egyik alapvető elemének tartja.⁶⁹⁸ A bűncselekményrel vádolt személyeknek joguk van ahhoz, hogy a rendőrségi nyomozás kezdeti szakaszától ügyvédi segítséget vegyenek igénybe. Ezt a jogot kivételes körülmények között korlátozhatják, feltéve hogy ez a korlátozás nem sérti indokolatlanul a vádlott jogait. A gyermekeket érintő ügyekben az EJEB szigorúbban vizsgálja, hogy a felperes ténylegesen igénybe vehetett-e ügyvédi segítséget.⁶⁹⁹

Példa: A *Panovits kontra Ciprus* ügy⁷⁰⁰ egy gyilkossággal és rablással vádolt 17 éves személyt érint, akit apjának kíséretében vittek be a rendőrségre. Ezután letartóztatták, és egy külön szobába vitték kihallgatás céljából, ahol apja vagy ügyvéd nem volt jelen. Miközben a felperest kikérdezték, az apját tájékoztatták arról, hogy a felperesnek jogában áll, hogy ügyvéddel vegye fel a kapcsolatot. Az apával néhány perccel később közölték, hogy a fia időközben bevallotta a bűncselekmény elkövetését. Az EJEB megállapította, hogy a felperest - életkoránál fogva - nem tekinthették úgy, hogy a vallomástétel előtt tisztában van azzal, hogy joga van jogi képviselőhöz. Az sem valószínű, hogy észszerűen felbecsülhetne volna annak következményeit, hogy gyilkossággal kapcsolatos büntetőeljárásban ügyvéd közreműködése nélkül hallgatják ki. Noha a hatóságok látszólag bármikor hajlandók voltak megengedni a felperesnek, hogy amennyiben kéri, ügyvédi segítséget vegyen igénybe, elmulasztották felhívni a figyelmét arra a jogára, hogy szükség esetén kérheti ügyvéd ingyenes kijelölését. Nem volt bizonyíték arra, hogy a felperes vagy az apja kifejezetten és egyhangúlag lemondtak volna a jogi képviselőhöz való jogukról. Ebből következően a bíróság megállapította, hogy megsértették az EJEE 6. cikke (3) bekezdésének c) pontját a 6. cikk (1) bekezdésével összefüggésben.

698 EJEB, *Salduz kontra Törökország* [Nagytanács] (36391/02), 2008. november 27., 51. pont; EJEB, *Ibrahim és társai kontra Egyesült Királyság* [Nagytanács] (50541/08 stb.), 2016. szeptember 13.; EJEB, *Beuze kontra Belgium* (71409/10), 2018. november 9.

699 EJEB, *Salduz kontra Törökország* [Nagytanács] (36391/02), 2008. november 27., 60. pont; lásd még: ECSR, *International Commission of Jurists (ICJ) kontra Cseh Köztársaság*, 148/2017. panasz, 2020. október 20.

700 EJEB, *Panovits kontra Ciprus* (4268/04), 2008. december 11.

11.2. A fiatal bűnelkövetők őrizettel kapcsolatos jogai

Kiemelt pontok

- A gyermekek csak végső esetben és a lehető legrövidebb ideig foszthatók meg szabadságuktól a bírósági eljárás bármely szakaszában.
- Őrizetük esetén a gyermekeket a koruknak megfelelően, méltóságukat tiszteletben kell tartva kell kezelni.
- A gyermekeket nem szabad felnőttekkel együtt őrizetben tartani.
- Az őrizet alternatíváit mindig mérlegelni kell.

Minden személyt megillet a szabadság joga. A szabadságelvonás tehát kivételt képez, és bíróság vagy közigazgatási hatóság határozata révén olyan intézményben történő elhelyezés bármely formáját magában foglalja, amelyet a fiatalok nem hagyhat el szabadon.⁷⁰¹ Tekintettel arra, hogy milyen fontos a gyermek jogainak, ezen belül mindenek felett álló érdekének védelme, a szabadságelvonás helyzetét ebből a szemszögből kell vizsgálni, ha gyermekekről van szó.

Jóllehet őrizetre különféle körülmények között kerülhet sor, ez a szakasz a büntető igazságszolgáltatási rendszerekkel érintkezésbe kerülő gyermekekre összpontosít.

A nemzetközi jogi eszközök rendszerint megerősítik, hogy őrizethez csak végső megoldásként szabad folyamodni. Ez azt jelenti, hogy az állami hatóságoknak, ha egy gyermek őrizetbe helyezésének kérdésével szembesülnek, először megfelelően mérlegelniük kell az alternatív megoldásokat, hogy védjék a gyermek mindenek felett álló érdekét, és előmozdítsák a gyermek társadalmi beilleszkedését (a CRC 40. cikkének (1) bekezdése). Alternatív megoldásként szóba jöhetnek például a következők: „a gondozással, az irányítással és a felügyelettel, a tanácsadással, a próbára bocsátással, a családi elhelyezéssel,

⁷⁰¹ Európa Tanács, Miniszterek Tanácsa (2008), *CM/Rec(2008)11. sz. ajánlás a szankciók vagy intézkedések hatálya alatt álló fiatalok elkövetőkre vonatkozó európai szabályokról*, 2008. november 5., 21.5. szabály.

általános és szakmai oktatási programokkal” kapcsolatos megoldások (a CRC 40. cikkének (4) bekezdése). Az őrizetet csak abban az esetben szabad mérlegelni, ha az alternatív megoldások nem megvalósíthatók. Ezenfelül őrizetet csak a lehető legrövidebb időre és megfelelő anyagi és eljárási garanciák mellett szabad elrendelni. A gyermekeket őrizetbe helyezésük esetén – tekintettel életkorukra és sérülékenységükre – különleges jogok és biztosítékok illetik meg.

11.2.1. Az őrizet formái (anyagi és eljárási biztosítékok)

Az uniós jogban az eljárási biztosítékokról szóló irányelv 10. cikke kötelezi a tagállamokat annak biztosítására, hogy a gyermek szabadságelvonása az eljárás bármely szakaszában a lehető legrövidebb időtartamra korlátozódjon.⁷⁰² Megfelelően figyelembe kell venni az életkort és az ügy egyedi körülményeit. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a gyermekek őrizetét csak végső eszközként szabják ki, és hogy minden őrizet indokolt határozaton alapuljon, amelyet bírósági felülvizsgálatnak vetnek alá. Ezt a határozatot a bíróságnak észszerű időközönként rendszeresen felül kell vizsgálnia, hivatalból vagy kérelemre. A tagállamok biztosítják, hogy az illetékes hatóságok lehetőség szerint alternatív intézkedéseket alkalmazzanak az őrizet helyett.⁷⁰³

Az ET jogában az EJEE 5. cikke kimondja, hogy mindenkinek joga van a szabadsághoz. Az őrizetben tartás kivétel, amelyről a nemzeti jognak kell rendelkeznie, és amely nem lehet önkényes. Ezen túlmenően az őrizetben tartást az 5. cikk (1) bekezdésének a)–f) pontjában kimerítően felsorolt helyzetek egyike alapján indokolni kell. A büntető igazságszolgáltatási rendszerrel érintkezésbe kerülő gyermekek őrizetben tartása az a) pont (törvényes őrizetben tartás az illetékes bíróság által történt elítélést követően), a c) pont (előzetes letartóztatás) vagy a d) pont (különösen nevelési felügyelet céljából történő őrizetben tartás) alapján indokolható. Az utóbbi kettőt elemezni kell, mivel az állami hatóságok számára különleges kötelezettségeket keletkeztetnek.

⁷⁰² EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2016), (EU) 2016/800 irányelv (2016. május 11.) a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról, HL L 132., 2016, 1. o., 10. cikk.

⁷⁰³ Uo., 11. cikk, lásd még: [az Európai Unió Alapjogi Chartája](#), 6. cikk.

Előzetes letartóztatás

Az „előzetes letartóztatás” azt a helyzetet jelenti, amikor valakit rendőri őrizetbe vesznek bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatt, vagy pedig vizsgálati fogságban tartanak. Az egyén őrizetbe vételével kezdődik és az elsőfokú bíróság által az ügy érdeme tekintetében hozott döntéssel ér véget.⁷⁰⁴ Jóllehet a gyermekeket a felnőttekkel azonos biztosítékok illetik meg, az EJEB több kiegészítő elvet állapított meg, hogy megerősítse a gyermekek helyzetét a belföldi büntetőeljárásokban.

Az EJEB általában úgy értelmezi az 5. cikk (2) bekezdésének c) pontját és az 5. cikk (3) bekezdését, hogy egy személy csak akkor helyezhető előzetes letartóztatásba, ha ésszerűen fennáll annak a gyanúja, hogy bűncselekményt követett el. Továbbá, az előzetes letartóztatás nem haladhatja meg az ésszerű időtartamot, és azt ésszerű időközönként felül kell vizsgálni. Minél hosszabb az őrizetben tartás időtartama, annál határozottabb indokokkal kell azt a hatóságoknak alátámasztaniuk. Az EJEB ítélkezési gyakorlata szerint a bűncselekménnyel vádolt személyt a tárgyalásig mindig szabadon kell engedni, kivéve akkor, ha az állam bizonyítani tudja, hogy „releváns és elégséges” indok áll fenn, amely alátámasztja a folytatódó őrizetben tartást.⁷⁰⁵

Az előzetes letartóztatás esetén a fogvatartott óvadéka megtagadásának elfogadható okai közé tartozik a szökés, az igazságszolgáltatás sérelme, további bűncselekmények elkövetése vagy a közrendzavarás veszélye. Ezen túlmenően az előzetes letartóztatás folytatásának szigorúan szükségesnek kell lennie, és az államnak meg kell vizsgálnia minden tényt, amely a szabadságelvonás folytatódását indokoló tényleges közérdekű követelmény létezése mellett vagy ellen szól.⁷⁰⁶

A gyermekeket érintő ügyekben az EJEB megköveteli az állami hatóságoktól, hogy az előzetes letartóztatás mellett és ellen szóló érvek mérlegelésekor fordítsanak külön figyelmet a gyermek életkorára; ezt csak végső megoldásként és a lehető legrövidebb időn át szabad alkalmazni.⁷⁰⁷ Ez azt jelenti, hogy

704 EJEB, *Idalov kontra Oroszország* (5826/03), 2012. május 22., 112. pont.

705 EJEB, *Smirnova kontra Oroszország* (46133/99 és 48183/99), 2003. július 24., 58. pont

706 Uo., 58–59. pont; EJEB, *Ladent kontra Lengyelország* (11036/03), 2008. március 18., 55. pont

707 EJEB, *Korneykova kontra Ukrajna* (39884/05), 2012. január 19., 43–44. pont. Lásd még: EJEB, *Selçuk kontra Törökország* (21768/02), 2006. január 10., 35–36. pont; EJEB, *J. M. kontra Dánia* (34421/09), 2012. november 13., 63. pont.

a hatóságoknak meg kell vizsgálniuk az előzetes letartóztatás alternatíváit.⁷⁰⁸ Ezenfelül az állami hatóságoknak különösen ügyelniük kell arra, hogy a gyermekeket érintő ügyeket észszerű időn belül megtárgyalják.⁷⁰⁹

Példa: A *Nart kontra Törökország* ügyben⁷¹⁰ a 17 éves felperest annak gyanúja alapján tartóztatták le, hogy kirabolt egy élelmiszerboltot. 48 napra előzetes letartóztatásba helyezték, egy felnőtt börtönben. Külön kiemelve, hogy a felperes gyermek, az EJEB kijelentette, hogy „a kiskorúak előzetes letartóztatása csak végső esetben alkalmazható; annak a lehető legrövidebb ideig szabad csak tartania, és amennyiben az őrizetben tartás szigorúan szükséges, a kiskorúakat a felnőttektől elkülönítve kell elhelyezni”.⁷¹¹ A hatóságok ebben a konkrét esetben a „bizonyítékok állásával” igyekeztek indokolni az előzetes letartóztatást, az EJEB azonban megállapította, hogy ez az indok önmagában nem alapozhatta meg a felperes őrizetének időtartamát. Az EJEB ebből következően megállapította az EJEE 5. cikke (3) bekezdésének megsértését.

Nevelési felügyelet céljából történő őrizetben tartás

Az őrizetben tartás e formáját olyan helyzetekben rendelik el, amikor a gyermeknek zavart személyisége és erőszakos magatartása miatt nevelési felügyeletre van szüksége. Az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének d) pontja elsősorban a fiatalokorúakkal foglalkozó igazságszolgáltatási rendszer hatókörén kívül eső őrizeti formákra irányul.

Példa: A *Blokhin kontra Oroszország*⁷¹² ügyben egy figyelemhiányos hiperaktivitási zavarban szenvedő 12 évest tartóztattak le és vittek el egy rendőrsre azzal a gyanúval, hogy egy másik gyermektől pénzt zsarolt ki. Mivel a nemzeti jog alapján nem lehetett ellene büntetőeljárást indítani, a bíróság elrendelte, hogy 30 napra fiatalokorú bűnelkövetők számára

708 EJEB, *Dinç és Çakır kontra Törökország* (66066/09), 2013. július 9., 63. pont; EJEB, *Güveç kontra Törökország* (70337/01), 2009. január 20., 108. pont.

709 EJEB, *Kuptsov és Kuptsova kontra Oroszország* (6110/03), 2011. március 3., 91. pont; lásd még: Európa Tanács, Szociális Jogok Európai Bizottsága (2020), *2019. évi éves következtetések*, 2020. március 24.

710 EJEB, *Nart kontra Törökország* (20817/04), 2008. május 6.

711 Uo., 31. pont.

712 EJEB, *Blokhin kontra Oroszország* (47152/06), 2016. március 23.

fenntartott ideiglenes fogvatartási központban helyezték el, hogy „korrigálják magatartását”, és megakadályozzák további bűncselekmények elkövetését. Emlékeztetve arra, hogy a nevelési felügyeletre irányuló őrizet olyan megfelelő létesítményben kell végrehajtani, amely rendelkezik a szükséges oktatási célok és biztonsági követelmények teljesítéséhez szükséges erőforrásokkal, az EJEB megjegyezte, hogy a nemzeti bíróságok egyike sem állította, hogy a felperes korrekciós létesítményben való elhelyezése nevelési célból történt volna. Az EJEB a gyermek viselkedésének megváltoztatására, valamint a megfelelő kezelésre és rehabilitációra irányuló érdemi nevelési felügyeletet sem látta egy legfeljebb 30 napon belüli időszakra biztosíthatónak. Megállapítást nyert az 5. cikk megsértése.

Példa: A *Bouamar kontra Belgium* ügy⁷¹³ egy olyan gyermeket érint, akit kilenc alkalommal, körülbelül 15 napos időtartamokra helyeztek vizsgálati fogságba. A serdülő korú felperest személyiségzavarosnak és erőszakos magatartásúnak minősítették. A belga kormány azt állította, hogy nevelési felügyelet céljából helyezték vizsgálati fogságba. Az EJEB megállapította, hogy az átmeneti vizsgálati fogságba helyezés önmagában nem ellentétes az 5. cikk (1) bekezdésének d) pontjával, amennyiben a hatóságoknak az a célja, hogy nevelési felügyelet alá helyezték a fiatakorút. Az EJEB azonban megállapította, hogy a felperes esetében a hatóságok elmulasztották bizonyítani, hogy szándékukban állt vagy lehetőségük volt arra, hogy a fiataalt olyan intézményben helyezték el, ahol nevelési felügyeletben részesülhetett volna. Az EJEB ebből következően megállapította az EJEE 5. cikke (1) bekezdése d) pontjának megsértését.

Példa: A *D. G. kontra Írország* ügy⁷¹⁴ tárgya a gyermek idegenrendészeti fogdában való, vádemelés vagy elítélés nélküli elhelyezése. A felperes súlyos személyiségzavarban szenvedett. Az EJEB megállapította, hogy a gyermekek őrizetével összefüggésben a „nevelési felügyelet” fogalma nem tekinthető szigorúan azonosnak az osztálytermi oktatás fogalmával. A nevelési felügyelet a szülői jogok helyi hatóság általi gyakorlásának számos aspektusával jár együtt, amelyek a gyermek érdekét és védelmét szolgálják. Az EJEB azt is megállapította, hogy a nemzeti hatóságok számára megengedett, hogy a fiatakorúakat ideiglenes jelleggel idegenrendészeti fogdában helyezték el, amíg nem találnak megfelelő elhelyezést,

713 EJEB, *Bouamar kontra Belgium* (9106/80), 1988. február 29.

714 EJEB, *D. G. kontra Írország* (39474/98), 2002. május 16.

feltéve hogy erre gyorsan sor kerül. A felperes esetében a gyorsaság követelményének nem tettek eleget, mert az őrizetből való szabadon bocsátása után csak több mint hat hónappal kapott megfelelő elhelyezést. Az EJEB ezért arra a következtetésre jutott, hogy a felperes őrizete nem egyeztethető össze az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének d) pontjával.

Fellebbezés az őrizettel szemben, a felülvizsgálat gyorsasága és ügyvédi segítség igénybevétele

Az EJEB az őrizetben lévő gyermekeket érintő esetekben különös gondosságot vár el a nemzeti hatóságoktól. A fent említett garanciákon túlmenően az állami hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy a gyermekeknek joguk legyen észszerű időközönként megtámadni az őrizet jogszerűségét, és hogy ügyvédi segítséget vehessenek igénybe az őrizetük jogszerűségét megállapító eljárás során. Ezenfelül a belföldi hatóságoknak gyorsan kell dönteniük ezekről a jogi kifogásokról. Az EJEB ezen eljárási biztosítékokat az EJEE 5. cikke (4) bekezdésének a szövegéből származtatja.

Példa: A *Bouamar kontra Belgium* ügyben⁷¹⁵ az EJEB megállapította az 5. cikk (4) bekezdésének megsértését, mert: a felperes őrizetbe vételének eldöntéséről folytatott tárgyalásokra ügyvédjeinek távollétében került sor; nem születtek gyors döntések; nem született tényleges döntés az „őrizet jogszerűségéről”, mivel a belföldi bíróságok a felperes fellebbezéseit okafogyottként elutasították.

11.2.2. Az őrizet körülményei

Az uniós jog keretében az [EU Alapjogi Chartájának](#) 4. cikke tiltja a kínzást és az embertelen vagy megalázó bánásmódot. Mivel azonban a charta csak az uniós jog hatályán belül alkalmazandó, ezt a rendelkezést össze kell kapcsolni egy másik uniós jogi eszközzel, amely az őrizettel foglalkozik, annak érdekében, hogy e tekintetben kötelező legyen a tagállamokra nézve.

Az eljárási biztosítékokról szóló irányelv előírja a tagállamok számára annak biztosítását, hogy az őrizetben tartott gyermekeket a felnőttektől elkülönítve tartsák, kivéve, ha ez nem a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálja,

⁷¹⁵ EJEB, *Bouamar kontra Belgium*, (9106/80), 1988. február 29.

a rendőrségi őrizet során is.⁷¹⁶ Amennyiben egy fogva tartott gyermek betölti 18. életévét, a tagállamoknak biztosítaniuk kell annak lehetőségét, hogy az adott személyt továbbra is a többi fogva tartott felnőttől elkülönítve tartsák, amennyiben ez összeegyeztethető az adott személlyel fogva tartott gyermekek mindenek felett álló érdekével. Gyermekek fogva tartása esetén a tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell hozniuk egészségük, valamint fizikai és mentális fejlődésük, oktatáshoz és képzéshez való joguk, családi élethez való joguk, a reintegrációs programokhoz való hozzáférésük és a vallás vagy meggyőződés szabadsága tiszteletben tartásának biztosítása érdekében. A meghozott intézkedéseknek arányosnak kell lenniük, és igazodniuk kell az őrizet időtartamához.

Az ET jogában az EJEB megállapította, hogy a gyermekek felnőttekkel együtt történő fogva tartása az EJEE 3.⁷¹⁷ vagy 5. cikkének⁷¹⁸ megsértéséhez vezethet. Továbbá, a fogvatartás időtartama alatt a megfelelő orvosi ellátás hiánya szintén problémákat vethet fel a 3. cikk alapján.⁷¹⁹ Azok az egyéb szempontok, amelyek potenciálisan problémákat vethetnek fel a 3. cikk alapján, a rendelkezésre álló teret, a világitást és a rekreációs tevékenységeket foglalják magukban.⁷²⁰ Annak értékelése során, hogy az őrizet körülményei összeegyeztethetők-e az EJEE 3. cikkében megfogalmazott normákkal, az EJEB gyakran támaszkodik a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére létrejött európai bizottság által kidolgozott normakészletre, amely bizottság a [kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezmény](#) keretében az ET tagállamaiban végzett helyszíni ellenőrzésekkel követi nyomon a börtönkörülményeket.

Példa: A *Güveç kontra Törökország* ügyben⁷²¹ egy tizenöt éves fiút tartóztattak le annak gyanúja miatt, hogy a Kurd Munkáspárt (PKK) tagja. Az állambiztonsági bíróság őt évre őrizetbe vette egy felnőtt börtönben.

716 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2016), (EU) 2016/800 iránylevél (2016. május 11.) a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékekről, HL L 132., 2016. 1. o., 12. cikk.

717 EJEB, *Güveç kontra Törökország* (70337/01), 2009. január 20.

718 EJEB, *Nart kontra Törökország* (20817/04), 2008. május 6.

719 EJEB, *Güveç kontra Törökország* (70337/01), 2009. január 20.

720 EJEB, *Kuptsov és Kuptsova kontra Oroszország* (6110/03), 2011. március 3., 70. pont.

721 EJEB, *Güveç kontra Törökország* (70337/01), 2009. január 20.

Az EJEB megállapította, hogy az őrizet ellentétes volt a török jogszabályokkal és a nemzetközi szerződések szerinti kötelezettségekkel, többek között a CRC 37. cikkének c) pontjával, amely előírja, hogy a gyermekeket a felnőttektől elkülönítve kell tartani. A bíróság azt is megállapította, hogy a felperesnek a börtönben pszichés problémái kezdtek lenni, és ezért többször is öngyilkosságot próbált meg elkövetni. Ezen túlmenően a hatóságok nem nyújtottak a felperes számára megfelelő orvosi ellátást. Következésképpen, tekintettel a felperes életkorára, a börtönben, felnőttekkel közösen töltött őrizetének időtartamára, arra, hogy a hatóságok nem biztosítottak számára megfelelő orvosi ellátást pszichés problémáival kapcsolatban, és hogy nem tettek lépéseket, hogy megakadályozzák ismételt öngyilkossági kísérleteit, az EJEB-nek kétsége sem volt afelől, hogy a felperest embertelen és megalázó bánásmódnak tették ki. A bíróság ennek megfelelően megállapította az EJEE 3. cikkének megsértését.

A ECSR következetesen úgy értelmezi az ESC 17. cikkét, hogy amennyiben gyermekeket tartanak őrizetben vagy börtönben, el kell őket különíteni a felnőttektől.⁷²²

Az ET szankciók vagy intézkedések hatálya alatt álló fiatalokú elkövetőkre vonatkozó európai szabályai részletes útmutatást adnak az őrizet körülményeivel kapcsolatban. Azt is meghatározzák, hogy a fiatalokúak nem tarthatók felnőtteknek kialakított intézményekben, hanem csak kifejezetten számukra kialakított intézményekben.⁷²³

A nemzetközi jogban a CRC külön rendelkezést tartalmaz a gyermekek szabadágelvonásáról, amely kimondja, hogy a gyermekeket el kell különíteni a felnőttektől, kivéve, ha ez nem szolgálja mindenek felett álló érdeküket (a CRC 37. cikkének c) pontja). E cikk azt is kimondja, hogy a gyermeknek elvben joga van levelezés és látogatások útján kapcsolatban maradni családjával.

722 Európa Tanács, Szociális Jogok Európai Bizottsága (2020), *2019. évi éves következtetések*, 2020. március 24., a 17. cikk (1) bekezdése.

723 Európa Tanács, Miniszterek Tanácsa (2008), *CM/Rec(2008)11. sz. ajánlás a szankciók vagy intézkedések hatálya alatt álló fiatalokú elkövetőkre vonatkozó európai szabályokról*, 2008. november 5., 59.1. szabály.

11.2.3. A visszaéléssel és rossz bánásmóddal szembeni védelem

Az ET jogában az EJEB többször leszögezte, hogy az őrizetben tartott személyek más fogvatartottak vagy a hatóságok által okozott elhalálozásával, a velük szembeni visszaéléssel vagy rossz bánásmóddal szembeni védelméért a nemzeti hatóságok a felelősek. Az államok ezzel kapcsolatos kötelezettségei különösen szigorúak, mivel a fogvatartottak az állam felügyelete és ellenőrzése alatt állnak.⁷²⁴ A fogvatartottak védelmét szolgáló észszerű intézkedések meghozatalán túlmenően az állami hatóságoknak eredményes nyomozást kell folytatniuk a rossz bánásmódról vagy a halálesetekre vonatkozó, megalapozott állításokkal kapcsolatban.

Példa: A *Coselav kontra Törökország* ügy egy 16 éves személy börtönben elkövetett öngyilkosságára vonatkozik.⁷²⁵ Az érintett korábban több alkalommal kísérelt meg sikertelenül öngyilkosságot. E kísérleteket követően a hatóságok áthelyezték a fiatalok számára fenntartott szárnyból egy felnőttek számára fenntartott fogdába. Miután a bíróság először megállapította, hogy a hatóságok előtt ismert volt vagy ismertnek kellett volna lennie, hogy a felperes fiának életét valós és közvetlen veszély fenyegeti, azt állapította meg, hogy a hatóságok nem tették meg az öngyilkosság veszélyének megelőzéséhez szükséges észszerű intézkedéseket. Az EJEB erőteljes hangsúlyt helyezett az elhunyt életkorára, és arra, hogy felnőttekkel együtt tartották fogva. Ennek alapján az EJEB megállapította a 2. cikk érdeemi szempontjainak megsértését. Ezen túlmenően a bíróság a 2. cikk eljárási részének megsértését is megállapította, mivel a hatóságok nem folytattak eredményes vizsgálatot a felperes fiának halálával kapcsolatban. Az e megállapításokat alátámasztó okok a következők voltak: a hatóságok elmulasztották haladéktalanul értesíteni a felpereseket fiuk haláláról; az ügyészség nem vizsgálta ki az öngyilkosság megelőzése tekintetében elkövetett állítólagos mulasztásokat; az emiatt indított közigazgatási eljárás túlzott elhúzódása.

724 EJEB, *Anguelova kontra Bulgária* (38361/97), 2002. június 13.; EJEB, *H. Y. és Hü. Y. kontra Törökország* (40262/98), 2005. október 6.

725 EJEB, *Çoşelav kontra Törökország* (1413/07), 2012. október 9.

11.3. A gyermekkorú áldozatok és tanúk védelme

Kiemelt pont

- A gyermek áldozatokat és tanúkat megilleti az újbóli áldozattá válással szembeni védelem, a helyreállítás és az újbóli beilleszkedés joga, valamint a büntető- és alternatív eljárásokban való hatékony részvétel joga.

Az uniós jogban az áldozatok jogairól szóló 2012/29/EU irányelv kifejezetten foglalkozik a gyermek áldozatok helyzetével. Kimondja, hogy amennyiben az áldozat gyermek, elsődlegesen a gyermek mindenek felett álló érdekét vegyék figyelembe, amelyet pedig egyéni alapon értékeljenek.⁷²⁶ Ezen túlmenően gyermekközpontú szemléletnek kell érvényesülnie, ami azt jelenti, hogy figyelembe kell venni a gyermek életkorát, érettségét, valamint véleményét, szükségleteit és aggályait. Ezenfelül az irányelv célja annak biztosítása, hogy a gyermeket és a szülői felügyeleti jogot gyakorló személyt (vagy a gyermek más törvényes képviselőjét) tájékoztassák azokról az intézkedésekről vagy jogokról, amelyek középpontjában kifejezetten a gyermek áll (a 1. cikk (2) bekezdése). A gyermek áldozatokat is megilleti a büntetőeljárás során a meghallgatáshoz való jog, és a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy bizonyítékot szolgáltatassanak. Kellően figyelembe kell venni a gyermek életkorát és érettségét (a 10. cikk (1) bekezdése). Továbbá az irányelv igyekszik védeni a gyermek áldozatok magánéletét és személyazonosságát a büntetőeljárás alatt, többek között a másodlagos áldozattá válás megelőzése érdekében (a 21. cikk (1) bekezdése; lásd a 26. cikket is). Ezen túlmenően az irányelv külön rendelkezést állapít meg a kiskorú sértetteknek a védelemhez való jogára vonatkozóan a büntetőeljárás során jogára vonatkozóan (24. cikk). E rendelkezés tárgya a gyermek áldozatok kihallgatásáról készült audiovizuális felvétel és annak bizonyítékként való felhasználása a büntetőeljárásban, különleges képviselők kijelölése, valamint a gyermek saját nevében történő jogi képviselethez való jog, amennyiben érdekellentét áll fenn a gyermek áldozat és a szülői felelősség gyakorlóit között. Az irányelv továbbá különféle rendelkezéseket tartalmaz általában az áldozatok védelmére vonatkozóan, így például az áldozatsegítő

⁷²⁶ EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2012), **2012/29/EU irányelv (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimszabályok megállapításáról**, HL L 315., 2012, 55. o.

szolgáltatások igénybevételével kapcsolatban. A gyermekek és más kiszolgáltatott csoportok esetében segítő szakszolgáltatásokat kell rendelkezésre bocsátani (lásd az irányelvet kísérő állásfoglalás 38. szakaszát).⁷²⁷

A gyermekek szexuális bántalmazásáról szóló irányelv átfogó megközelítést követel meg olyan súlyos bűncselekmények esetében, mint a gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia.⁷²⁸ A tagállamoknak meg kell hozniuk a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a szexuális visszaéléssel kapcsolatos bűncselekmények nyomozása során a gyermek áldozat vagy adott esetben a gyermekkorú tanú valamennyi kihallgatásáról audiovizuális felvétel készülhessen, és hogy ezeket az audiovizuálisan rögzített kihallgatásokat bizonyítékként lehessen felhasználni a büntetőeljárásban (a 20. cikk (4) bekezdése).

Az emberkereskedelemről szóló irányelv értelmében a gyermek áldozatnak ingyenes jogi tanácsadásban és jogi képviseletben kell részesülnie.⁷²⁹ Az emberkereskedelem valamennyi áldozatára vonatkozó intézkedések mellett a tagállamoknak biztosítaniuk kell azt, hogy a gyermek áldozatok tekintetében különleges segítségnyújtási, támogatási és védelmi intézkedések álljanak rendelkezésre. Az emberkereskedelem gyermekáldozatai különösen kiszolgáltatottak, ezért további védelmi intézkedéseknek kell rendelkezésre állniuk a bűnügyi nyomozások és eljárások során folytatott kihallgatások alatt történő védelmük érdekében. Kísérő nélküli gyermekek esetében például gyámot és/vagy képviselőt kell kijelölni a gyermek mindenek felett álló érdekének védelme érdekében. A kísérő nélküli kiskorú sértettek jövőjéről a lehető legrövidebb időn belül döntést kell hozni annak érdekében, hogy a gyermek mindenek

727 Lásd: EU, FRA (2014), *Victims of crime in the EU: The extent and nature of support for victims*, 2015. január 12., 36. o.; FRA (2015), *Child-friendly justice – Perspectives and experiences of professionals on children’s participation in civil and criminal judicial proceedings in 10 EU Member States*, 2015. május 5.; FRA (2017), *Child-friendly justice: Perspective and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States*, 2017. február 22.; FRA (2018), *Children’s rights and justice – Minimum age requirements in the EU*; FRA (2018), *Mapping minimum age requirements: Children’s rights and justice*, 2018. április 25.

728 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), 2011/93/EU irányelv (2011. december 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL L 335., 2011.

729 EU, Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (2011), 2011/36/EU irányelv (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL L 101., 2011.

felett álló érdekének egyedi értékelésén alapuló tartós megoldást találjanak, amelynek elsődleges szempontnak kell lennie.

Mielőtt az áldozatok jogairól szóló irányelv a helyébe lépett volna, a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról szóló [2001/220/IB kerethatározat](#) hatálya alá tartozott többek között az áldozatok részvétele, jogaik és a tisztességes bánásmód. E kerethatározat méltányolta a veszélyeztetett sértettek különleges helyzetét, jóllehet nem utalt kifejezetten a gyermekekre. E kerethatározat alapján az EUB úgy határozott, hogy a gyermekek akkor minősülhetnek veszélyeztetettnek, ha figyelembe veszik életkorukat és azokat a bűncselekményeket, amelyeknek megítélésük szerint áldozatul estek. Ez következképpen különleges védelmi intézkedésekre jogosítja fel őket, így például arra, hogy a tárgyaló bíróságon kívül, illetve a tárgyalás előtt hallgassák meg őket.⁷³⁰ Az EUB azt is kimondta, hogy az áldozatok védelme érdekében hozott minden intézkedést úgy kell kialakítani, hogy a vádlottal szemben mégis tisztességes eljárást lehessen lefolytatni. Más szóval a sértettek és tanúk védelme nem veszélyeztetheti a vádlott tisztességes eljáráshoz való jogát.⁷³¹

Példa: A *Pupino*-ügyben⁷³² egy olasz iskolai tanár ellen folyt eljárás, amiért egy tanulót bántalmazott. Az olasz büntetőeljárás törvénykönyv szerint a tanúknak főszabályként a tárgyalás során a bíróság előtt kell tanúskodniuk. Bizonyos körülmények között azonban vallomást tehetnek egy bíró előtt a tárgyalást megelőzően is, egy különleges eljárás keretében (*incidente probatorio*). Az ügyész ebben az ügyben azt kérte a nemzeti bíróságtól, hogy a fiatal gyermek előzetes vallomást tegyen, ám a nemzeti bíróság elutasította ezt a kérést. Az EUB első alkalommal értelmezett néhány, a gyermekek mint büntetőeljárásban részt vevő áldozatok és tanúk jogállása szempontjából lényeges rendelkezést. Hangsúlyozta, hogy a 2001/220/IB kerethatározat előírja a tagállamok számára a veszélyeztetett áldozatok különleges védelmének biztosítását, ami azt jelenti, hogy a nemzeti bíróság számára biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy a veszélyeztetett áldozatok részére engedélyezze, hogy olyan módon tegyenek tanúvallomást, amely garantálja védelmüket, például a nyilvános tárgyaláson kívül és azt megelőzően. Az EUB kimondta: „Azonban – függetlenül a kérdéstől, hogy

730 EUB, C-105/03. sz. ügy, *Büntetőeljárás Maria Pupino ellen* [Nagytanács], 2005. június 16., 53. pont.

731 Uo., lásd még: EUB, C-507/10. sz. ügy, *Büntetőeljárás X ellen*, 2011. december 21.

732 EUB, C-105/03. sz. ügy, *Büntetőeljárás Maria Pupino ellen* [Nagytanács], 2005. június 16.

a bűncselekmény sértettjének a kerethatározat szerinti különösen veszélyeztetetté minősítéséhez főszabály szerint elegendő-e, ha kiskorú – nem vitatható, hogy amennyiben, mint az alapügyben, kisgyermek az állítja, hogy az óvónő bántalmazta őket, e gyermekek, tekintettel többek között korukra, valamint az általuk állítottan a sérelmükre elkövetett bűncselekmények jellegére és következményeire [...] megfelelnek e minősítésnek.”⁷³³ Az EUB kimondta továbbá, hogy a védelemmel és a másodlagos áldozattá válás megelőzésével kapcsolatos mindenfajta intézkedést úgy kell kialakítani, hogy a vádlott továbbra is tisztességes eljárásban részesüljön.⁷³⁴

Az ET jogában az EJB kimondta, hogy az állam köteles védeni az áldozatok érdekeit, beleértve azokat az áldozatokat is, akik tanúként vesznek részt a büntetőeljárásban. Az EJE rendelkezései, például a 2. cikk és a 8. cikk szerinti érdekeiket egyensúlyba kell hozni a vádlott védelmének érdekeivel.⁷³⁵ Az EJB számos szexuális bűncselekménnyel kapcsolatos ítéletet hozott, amelyben gyermekek tanúskodtak az állítólagos elkövetők ellen. Ez az ítélkezési gyakorlat azt mutatja, hogy a bíróság elismerte, hogy a szexuális bűncselekményekkel kapcsolatos büntetőeljárásokat „az áldozat gyakran megpróbáltatásként éli meg, különösen ha akarata ellenére konfrontálódott a vádlottal”, és hogy ez még nyilvánvalóbb, ha gyermekekről van szó.⁷³⁶ A bíróság következőképpen elfogadta, hogy ilyen esetekben bizonyos intézkedések hozhatók a gyermek áldozatok védelme céljából. Azt is megállapította azonban, hogy ezek az intézkedések nem veszélyeztethetik a védelem jogainak megfelelő és hatékony gyakorlását, és az igazságügyi hatóságok számára emiatt előírható, hogy olyan intézkedéseket hozzanak, amelyek ellensúlyozzák azokat a hátrányokat, amelyek mellett a védelem működik.⁷³⁷

Példa: A *Kovač kontra Horvátország* ügyben⁷³⁸ egy 12 éves lány azt vallotta a vizsgálóbíró előtt, hogy a felperes tisztességtelen cselekményeket követett el vele szemben. A felperes nem volt jelen vagy képviseltette az

733 Uo., 53. pont.

734 Uo., 59. pont.

735 EJB, *Doorson kontra Hollandia* (20524/92), 1996. március 26.

736 EJB, *S. N. kontra Svédország* (34209/96), 2002. július 2., 47. pont

737 EJB, *Bocos-Cuesta kontra Hollandia* (54789/00), 2005. november 10.; EJB, *A. L. kontra Finnország* (23220/04), 2009. január 27.; EJB, *W. kontra Finnország* (14151/02), 2007. április 24.; EJB, *Kovač kontra Horvátország* (503/05), 2007. július 12.

738 EJB, *Kovač kontra Horvátország* (503/05), 2007. július 12.

említett vallomástétel alatt, és nem kapott lehetőséget arra sem, hogy megtámadja az áldozat állítását. Az EJEB megismételte, hogy főszabályként minden bizonyítékot a vádlott jelenlétében be kell mutatni a nyilvános tárgyaláson, hogy azokkal szemben érveket lehessen felsorakoztatni. Ha a rendőrségi nyomozás vagy a bírósági vizsgálat szakaszában tett nyilatkozatokat használnak fel bizonyítékként, ez önmagában véve nem összeegyeztethetetlen az EJEE 6. cikkével, feltéve hogy a vádlott megfelelő lehetőséget kap arra, hogy megtámadja és megkérdézza az érintett tanút, vagy a nyilatkozattétel időpontjában, vagy az eljárás későbbi szakaszában. A felperes esetében az áldozat nyilatkozata volt a felperessel szemben felsorakoztatott tények egyedüli közvetlen bizonyítéka, és e bizonyíték döntő szerepet játszott abban, hogy a bíróság elmarasztaló ítéletet hozott. A felperes azonban nem tudott kifogást emelni vagy választ kapni a belföldi bíróságoktól az ezzel kapcsolatos panaszára. Sőt az áldozat tényleges nyilatkozatát egyszer sem olvasták fel a tárgyalást lefolytató bíróságon. A bíró ehelyett csupán megjegyezte, hogy az áldozat fenntartja a vizsgálóbíró előtt tett nyilatkozatát. Az EJEB ezért megállapította, hogy a felperes számára nem biztosítottak tisztességes eljárást, ami sértette az EJEE 6. cikkének (1) bekezdését a 6. cikk (3) bekezdésének d) pontjával összefüggésben.

Példa: Az *S. N. kontra Svédország* ügyben⁷³⁹ egy tízéves fiú azt vallotta a rendőrségnek, hogy a felperes szexuális visszaélést követett el vele szemben. A fiút kétszer kihallgatta egy gyermekekkel szembeni visszaélési ügyekben jelentős tapasztalattal rendelkező rendőrnnyomozó. Az első kihallgatást videoszalagon, a másodikat pedig hangszalagon rögzítették. A felperes ügyvédje nem vett részt a második meghallgatáson, de megállapodott a rendőrökkel a megvitatandó kérdésekről. A tárgyalás során a kerületi bíróság letöltötte a gyermek kihallgatásáról készült felvételeket, de őt személyesen nem kérdezte ki. A bíróság végül elítélte a felperest, szinte kizárólag a gyermek vallomására támaszkodva. A fellebbviteli bíróság megerősítette az elmarasztaló ítéletet. Megállapította, hogy a rendőrségi kihallgatások elégséges bizonyítékkal szolgáltak a felperes bűnösségének megállapításához, noha elismerte, hogy semmilyen technikai bizonyíték nem támasztotta alá a gyermek állításait, amelyek helyenként pontatlank voltak. Az EJEB elfogadta, hogy a szexuális bűncselekmények esetében nem mindig lehetséges a tanúk szembesítése, és hogy ilyen esetekben a tanúvallomásokot rendkívül óvatosan kell kezelni. Noha a gyermek

739 EJEB, *S. N. kontra Svédország* (34209/96), 2002. július 2.

által tett nyilatkozat volt lényegében a vádlott elleni egyedüli bizonyíték, az eljárás egészében véve tisztességes volt. A tárgyalás és a fellebbviteli tárgyalás során lejátszották a videófelvételt és a kerületi bíróság előtt felolvasták a második kihallgatás átiratát; a hangfelvételt a fellebbviteli bíróság előtt is lejátszották. Ez elegendő lehetőséget adott a felperesnek arra, hogy megtámadja a gyermek vallomását és szavahihetőségét a büntető-eljárás során. Ebből következik, hogy nem sértették meg az EJEE 6. cikke (3) bekezdésének d) pontját.

Az EJEB ítélkezési gyakorlata nemcsak a gyermekek korú áldozatok védelmének és a vádlott tisztességes eljáráshoz való jogának az egyensúlyba hozásával foglalkozik, hanem az áldozatok és családjuk, ezen belül a gyermekek élethez való jogának az EJEE 2. cikke szerinti védelmével is, mint azt a következő példa mutatja.

Példa: Az *R. R. és társai kontra Magyarország* ügy⁷⁴⁰ egy fogvatartottat érint, aki nyilvános tárgyaláson tett vallomást kábítószer-kereskedelmi tevékenységeiről, és akit a megtorlás kockázata miatt feleségével és két gyermekével együtt felvettek a hivatalos tanúvédelmi programba. Amikor a hatóságok észlelték, hogy a fogvatartott továbbra is kapcsolatban van bűnözői körökkel, a feltételek megszegése miatt kivették őt és családját a tanúvédelmi programból. A család az EJEE 2. cikke alapján azt állította, hogy a tanúvédelmi programból való kizárása a bünszervezet általi megtorlás veszélyébe sodorta. A bíróság elfogadta, hogy a felperesek tanúvédelmi programba való felvétele és az apa hatóságokkal való együttműködése azt jelentette, hogy a felperesek élete az intézkedés eredeti végrehajtásakor veszélyben forgott. Mivel a program által nyújtott védelemből való kizárásukat nem e veszély csökkenése indokolta, hanem a program feltételeinek a megsértése, a bíróság nem volt meggyőződve arról, hogy a hatóságok bizonyították a veszély megszűnését. Továbbá nem volt észszerűtlen azt feltételezni, hogy a családtagok fedő személyazonosságainak visszavonása után személyazonosságuk és hollétük bárki számára hozzáférhetővé vált, aki ártani kívánt nekik. A hatóságok ilyen módon potenciálisan életveszélyes helyzetbe hozták a családot, megsértve ezzel az EJEE 2. cikkét.

Példa: Az *X és társai kontra Bulgária* ügy a gyermekek árvaházban elkövetett szexuális zaklatására vonatkozó állításokra vonatkozott. Ami az eljárási részt

740 EJEB, *R. R. és társai kontra Magyarország* (19400/11), 2012. december 4.

illeti, a bíróság megállapította, hogy a bolgár hatóságok megsértették az EJEE 3. cikke szerinti eljárási kötelezettségüket, amely szerint a hatóságoknak hatékonyan ki kell vizsgálnia a kínzásra vagy embertelen vagy megalázó bánásmódra vonatkozó megalapozott állításokat.⁷⁴¹ Bár a bolgár hatóságok számos vizsgálati lépést tettek, a bíróság megállapította, hogy ezek nem érték el a „hatékonyság” előírt szintjét. Ennek egyik oka az volt, hogy nem tettek lépéseket annak érdekében, hogy az áldozatokat bevonják a nyomozásba. A bíróság a 3. cikk értelmezése során figyelembe vett más alkalmazandó nemzetközi jogi eszközöket is, különösen a Lanzarote-i Egyezményt.

A Lanzarotei Egyezmény 31. cikkében szerepel, hogy a tagállamoknak milyen általános intézkedéseket kell tenniük az áldozatok jogainak és érdekeinek – ezen belül mint tanúknak fennálló különleges szükségleteiknek a – védelme érdekében a nyomozások és büntetőeljárások valamennyi szakaszában (a 31. cikk (1) bekezdése). Ezen intézkedések közé tartozik az áldozatként őket megillető jogokról, a szolgáltatások rendelkezésre állásáról és a nyomozás vagy eljárás általános előrehaladásáról való tájékoztatás, magánéletük és biztonságuk védelme (ideértve a megvádolt vagy elítélt személy szabadon bocsátásáról való tájékoztatást), valamint az áldozatok és elkövetők közötti érintkezés elkerülése a bíróságon és a bűnüldöző szerv helyiségeiben. A 31. cikk ezen túlmenően meghatározza, hogy az áldozatoknak igénybe kell tudniuk venni ügyvédi segítséget (31. cikk (3) bekezdés). A nyújtott tájékoztatásnak igazodnia kell a gyermek életkorához és érettségéhez, és azt olyan nyelven kell nyújtani, amelyet a gyermek megért (31. cikk (6) bekezdés).

Az ET *gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatása*⁷⁴² szintén figyelmet fordít a gyermekkorú áldozat és tanú helyzetére, különösen ha az illető bizonyítékot szolgáltató bírósági eljárásban. Az iránymutatás felhívja a tagállamokat, hogy tegyenek meg „minden erőfeszítést [...] annak érdekében, hogy a gyermek a legkedvezőbb környezetben és a legmegfelelőbb körülmények között tudjon vallomást tenni, tekintettel életkorára, érettségére, értelmi szintjére és lehetséges kommunikációs nehézségeire.”⁷⁴³ E célból képzett

741 EJEB, *X és társai kontra Bulgária* (22457/16), 2021. február 2., 192. és 228. pont; lásd még: 7.1.1. szakasz.

742 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2010), *Iránymutatás a gyermekbarát igazságszolgáltatásról*, 2010. november 17.; lásd még: EU, FRA (2015), *Gyermekbarát igazságszolgáltatás – a szakemberek álláspontja és tapasztalatai a gyermekek 10 uniós tagállam polgári és büntetőjogi bírósági eljárásaiban való részvételéről*, 2015. május 5.

743 Európa Tanács, Miniszterek Tanácsa (2010), *Iránymutatás a gyermekbarát igazságszolgáltatásról*, 2010. november 17. 64. pont.

szakembereket kell bevonni, és ösztönözni kell például az audiovizuális nyilatkozatokat. A gyermekeknek arra is lehetőséget kell kapniuk, hogy az állítólagos elkövető jelenléte nélkül szolgáltatassanak bűnügyekben bizonyítékot. Az iránymutatás azt is elismeri, hogy e gyermekbarát megközelítésnek tiszteletben kell tartania más felek ahhoz való jogát, hogy megtámadják a gyermek nyilatkozatainak a tartalmát. Ezen túlmenően az iránymutatás meghatározza, hogy a gyermek magánéletét és családi életét védeni kell (IV.A.9. pont), és az eljárást lehetőleg zárt ülés keretében kell lefolytatni.

A nemzetközi jogban a gyermek áldozatok helyzetét a CRC 39. cikke kifejezetten elismeri. A rendelkezés kimondja, hogy az egyezményben részes államok megtesznek minden alkalmas intézkedést arra, hogy megkönnyítsék a gyermekkorú áldozatok testi és szellemi rehabilitációját és a társadalomba való beilleszkedését. Ennek a rehabilitációnak és a társadalomba való beilleszkedésnek a gyermek egészségét, önbecsülését és emberi méltóságát fejlesztő körülmények között kell történnie.

Azt is fontos megjegyezni, hogy az ENSZ elfogadta a [gyermekkorú áldozatokra és a bűncselekmények tanúira vonatkozó igazságszolgáltatásról szóló iránymutatást](#).⁷⁴⁴ Ezek az iránymutatások arra szólítanak fel, hogy a gyermekkorú áldozatokat „gyermekekre érzékeny módon” kezeljék, ami „olyan megközelítést jelent, amely mérlegeli a gyermek védelemhez való jogát, és figyelembe veszi a gyermek egyéni szükségleteit és nézeteit”.⁷⁴⁵ Az iránymutatások nagyon részletes útmutatást adnak e szempontok megvalósítása tekintetében. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága átfogó kommentárjában szintén hangsúlyozta ezen – a CRC 12. cikkén alapuló (a meghallgatáshoz való jog) – ENSZ-iránymutatások fontosságát.⁷⁴⁶ A bizottság szerint a bűncselekmények gyermek áldozatainak és gyermek tanúinak lehetőséget kell adni arra, hogy maradéktalanul gyakorolhassák a nézeteik szabad kinyilvánításához való jogukat, ami különösen „azt jelenti, hogy mindent meg kell tenni annak biztosítása érdekében, hogy a gyermekkorú áldozattal és/vagy tanúval egyeztessenek a vizsgált ügyben való részvétel tekintetében lényeges kérdésekről, és képessé tegyék őt

744 Az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa (ECOSOC), 2005/20 határozat, *Iránymutatások a bűncselekmények gyermekkorú áldozatait és tanúit érintő ügyekben az igazságszolgáltatásról*, 2005. július 22.

745 Uo., a 9. pont d) alpontja.

746 Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága (2009), *12. sz. átfogó kommentár (2009): A kiskorú meghallgatáshoz való joga*, CRC/GC/GC/12, 2009. július 1., 62–64. pont; ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2019), *24. sz. átfogó kommentár (2019) a gyermekek jogairól a gyermekek igazságszolgáltatási rendszerében*, CRC/C/GC/24, 2019. szeptember 18.

arra, hogy szabadon, saját módján kinyilvánítsa a bírósági eljárásban való részvételével kapcsolatos nézeteit és aggályait”.⁷⁴⁷ A bizottság emellett is érvel, hogy „a gyermek áldozat és tanú joga összefügg az olyan kérdésekkel kapcsolatos tájékoztatás jogával, mint az egészségügyi, pszichológiai és szociális szolgáltatások rendelkezésre állása, a gyermek áldozat és/vagy tanú szerepe, hogy milyen módon folytatják le a kihallgatást, a gyermek számára a panasz benyújtásakor és a nyomozásban és a bírósági eljárásban való részvételekor elérhető, meglévő támogatási mechanizmusok, a tárgyalások konkrét helye és időpontja, a védelmi intézkedések rendelkezésre állása, a jóvátételben részvétel lehetőségei és a fellebbezésre vonatkozó rendelkezések”.⁷⁴⁸

747 ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2019), *24. sz. átfogó kommentár (2019) a gyermekek jogairól a gyermekek igazságszolgáltatási rendszerében*, CRC/C/GC/24, 2019. szeptember 18., 63. pont.

748 Uo., 64. pont.

Irodalomjegyzék

1. fejezet

Bevezetés az európai gyermekjogi szabályozásba: háttér és alapvető elvek

ECSR (2018), *Digest of the case law of the European Committee of Social Rights*, 2021. december.

ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2009), *General comment No. 12 (2009) on the right of the child to be heard (12. sz. átfogó kommentár (2009): A kiskorú meghallgatáshoz való joga)*, CRC/GC/GC/12, 2009. július 1.

ENSZ, Gyermekjogi Bizottság, (2013), *General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1) (14. sz. átfogó kommentár (2013) a gyermek mindenkifelett álló érdekének elsődleges szempontként való figyelembevételéhez való jogáról (3. cikk (1) bekezdés))*, CRC/C/GC/14., 2013. május 29.

EU, az Európai Unió Tanácsa (2021), *A Tanács (EU) 2021/1004 ajánlása az európai gyermekgarancia létrehozásáról*, HL L 233., 2021. június 22.

EU, Európai Bizottság (2012), *Európai stratégia a gyermekbarát internetért*, COM(2012) 196 final, 2012. május 2.

EU, Európai Bizottság (2021), *Az EU gyermekjogi stratégiája*, 2021.

EU, Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa, Európai Bizottság (2007), *Magyarázatok az Alapjogi Chartához*, HL C 303., 2007. december 14.

Európa Tanács (2016), *Disability Strategy 2017–2023 (Fogyatékosági stratégia 2017–2023)*, 2016. november 30.

Európa Tanács (2018), *Counter-Terrorism Strategy (2018–2022) (Terrorizmusellenes stratégia (2018–2022))*, 2018. július 4.

Európa Tanács (2018), *Gender equality strategy 2018–2023*, 2018. március 7.

Európa Tanács, Bioetikai Bizottság (DH-BIO) (2019), *Strategic Action Plan on Human Rights and Technologies in Biomedicine (2020–2025) (Stratégiai cselekvési terv az emberi jogokra és a biogyógyászati technológiákra vonatkozóan (2020–2025))*, 2019. december 18.

Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2020), *Council of Europe Strategic Action Plan for Roma and Traveller Inclusion (2020–2025) (Az Európa Tanács romákra és utazókra vonatkozó stratégiai cselekvési terve (2020–2025))*, 2020. január 22.

Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2020), *Youth sector strategy 2030 (Ifjúsági ágazati stratégia 2030)*, 2020. január 22.

Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2021), *Action Plan on Protecting Vulnerable Persons in the Context of Migration and Asylum in Europe (2021–2025) (Cselekvési terv a kiszolgáltatott személyek védelméről a migráció és a menekültügy összefüggésében Európában (2021–2025))*, 2021. május 5.

Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2022), *Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2022–2027) (Az Európa Tanács gyermekjogi stratégiája (2022–2027))*, 2022. február 23.

FRA (2010): *Developing indicators for the protection, respect and promotion of the rights of the child in the European Union*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2010. október.

UNICEF (United Nations Children's Fund), Innocenti Research Centre (2007), *Law reform and the implementation of the convention on the rights of the child*, 2007. december.

UNICEF, Innocenti Research Centre (2013), *Championing children's rights: A global study of independent human rights institutions for children*, 2012. október.

2. fejezet

Polgári jogok és szabadságok

Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2010), *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice (Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatásai a gyermekbarát igazságszolgáltatásról)*, 2010. november 17.

Európa Tanács (2016), *Child participation assessment tool*, 2016. március.

Európa Tanács (2019), *Media regulatory authorities and protection of minors*, Strasbourg, Council of Europe Publishing, 2019. április 10.

Európa Tanács (2020), *Listen – act – change – Council of Europe handbook on children's participation for professionals working for and with children*, 2020. október.

FRA (2010): *Developing indicators for the protection, respect and promotion of the rights of the child in the European Union*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2010. november 4.

FRA (2014), *Child-friendly justice: Key terms*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2014. szeptember 29.

FRA és EJEB (2018), *Kézikönyv az európai megkülönböztetésmentességi jogról*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2018. március 21.

3. fejezet

Egyenlőség és megkülönböztetésmentesség

A megkülönböztetésmentességgel foglalkozó jogi szakértők európai hálózata, O'Dempsey, D. és Beale, A. (2011), *Age and employment*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2011. november 17.

EU, Európai Bizottság (2020), *Egyenlőségközpontú Unió: A romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer*, COM(2020) 620 final, 2020. október 7.

EU, Európai Bizottság (2020), *Egyenlőségközpontú Unió: Az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló stratégia (2020–2025)*, COM(2020) 698 final, 2020. november 12.

EU, Európai Bizottság (2021), *A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló 2000/43/EK tanácsi irányelv (faji egyenlőségi irányelv) és a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló 2000/78/EK tanácsi irányelv (foglalkoztatási egyenlőségi irányelv) alkalmazásáról*, COM(2021) 139 final, Brüsszel, 2021. március 19.

Európa Tanács (2014), *LGBTI children have the right to safety and equality*, az Európa Tanács emberi jogi biztosának emberi jogi észrevétele, 2014. október 2.

Európa Tanács, a nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezmény tanácsadó bizottsága (2006), *Commentary on education under the Framework Convention for the Protection of National Minorities (Kommentár a nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezménynek megfelelő oktatásról)*, ACFC/25DOC(2006)002, 2006. március 2.

FRA (2011), *Migrants in an irregular situation: Access to healthcare in 10 European Union Member States*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2011. október 11.

FRA (2016), *Az Európai Unió második felmérése a kisebbségekről és a hátrányos megkülönböztetésről Romák – Válogatott eredmények*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2016. november 29.

FRA (2017), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Main results*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2017. december 6.

FRA (2020), *A long way to go for LGBTI equality*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2020. május 14.

FRA és EJEB (2018), *Kézikönyv az európai megkülönböztetésmentességi jogról*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2018. március 21.

4. fejezet

A személyazonossággal kapcsolatos kérdések

Európa Tanács (2015), *Human rights and intersex people*, az Európa Tanács emberi jogi biztosának kiadványa, 2015.

FRA (2015), *The fundamental rights situation of intersex people*, FRA Focus, Bécs, 2015. május 12.

5. fejezet

Családi élet

FRA (2014), *Gyámság a szülői felügyelet nélkül maradt gyermekek számára: Kézikönyv a gyámsági rendszerek megerősítéséhez az emberkereskedelem gyermek áldozatainak sajátos szükségleteiről való gondoskodás érdekében*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2014. június 30.

6. fejezet

A családi gondozással szembeni alternatív gondozás és örökbefogadás

Az ENSZ Közgyűlése (2010), *Guidelines for the alternative care of children*, UN Doc. A/RES/64/142, 2010. február 24.

ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2006), *General Comment No. 7 (2005): Implementing child rights in early childhood (7. sz. átfogó kommentár (2005): a gyermekek jogainak érvényesítése kisgyermekkorban)*, 2006. szeptember 20.

ENSZ, Emberi Jogi Tanács (2009), *United Nations guidelines for the alternative care of children*, UN Doc. A/HRC/11/L.13, 2009. június 15.

EU, Európai Parlament, EPRS, Európai Hozzáadott Érték Osztály (2016), *Cross-border recognition of adoptions – European added value assessment*, 2016. november 30.

Európa Tanács (2013), *Securing children's rights – A guide for professionals working in alternative care*, 2013. december.

European Network for Guardianship Institutions (2011), *Care for unaccompanied minors: Minimum standards, risk factors and recommendations for practitioners*, Guardianship in practice, végleges jelentés, Utrecht, 2011. október.

FRA (2014), *Gyámság a szülői felügyelet nélkül maradt gyermekek számára: Kézikönyv a gyámsági rendszerek megerősítéséhez az emberkereskedelem gyermek áldozatainak sajátos szükségleteiről való gondoskodás érdekében*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2014. június 30.

7. fejezet

A gyermekek erőszakkal és kizsákmányolással szembeni védelme

ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2009), *General Comment No. 12 (2009): The right of the child to be heard (12. átfogó kommentár (2009): A gyermek meghallgatáshoz való joga)*, CRC/C/GC/12, 2009. július 1.

ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2011), *General Comment No. 13 (2011): The right of the child to freedom from all forms of violence (13. sz. átfogó kommentár (2011): A gyermek joga az erőszak minden formájától való mentességhez)*, CRC/C/GC/13, 2011. április 18.

EU (2020), *Az áldozatok jogaira vonatkozó uniós stratégia (2020–2025)*, COM(2020) 258 final, 2020. június 24.

EU, Európai Bizottság (2020), *The EU Strategy on the Rights of the Child and the European Child Guarantee (Az EU gyermekjogi stratégiája és az európai gyermekgarancia)*, 2020. május.

EU, Európai Bizottság (2021), *Az emberkereskedelem elleni küzdelemre vonatkozó uniós stratégia (2021–2025)*, COM(2021) 171, 2021. április 14.

Európa Tanács (2005), *Council of Europe Convention on Action against Trafficking (Az Európa Tanács egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről)*, CETS 197., 2005. május 16.

Európa Tanács (2018), *Safe at school: Education sector responses to violence based on sexual orientation, gender identity/expression or sex characteristics in Europe*, 2018. november.

Európa Tanács, Lanzarote-bizottság (2017), *Interpretative opinion on the applicability of the Lanzarote Convention to sexual offences against children facilitated through the use of information and communication technologies (ICTs)*, 2017. május 12.

Európa Tanács, Lanzarote-bizottság (2017), *Special report: Protecting children affected by the refugee crisis from sexual exploitation and sexual abuse*, 2017. március 3.

Európa Tanács, Lanzarote-bizottság (2018), *2nd implementation report: Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The strategies*, 2018. január 31.

Európa Tanács, Lanzarote-bizottság (2019), *Opinion on child sexually suggestive or explicit images and/or videos generated, shared and received by children*, 2019. június 6.

FRA (2009), *Child trafficking in the European Union: Challenges, perspectives and good practices*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2009. július 7.

FRA (2015), *Severe labour exploitation: Workers moving within or into the European Union – States' obligations and victims' rights*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2015. június 2.

FRA (2015), *Violence against children with disabilities: Legislation, policies and programmes in the EU (A fogyatékossgal élő gyermekek elleni erőszak: jogszabályok, politikák és programok az Európai Unióban)*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2015. december 2.

UNICEF (2006), *Behind closed doors: The impact of domestic violence on children*.

UNICEF és WHO (2020), *COVID-19: Protecting children from violence, abuse and neglect in the home*, 2020. május 1.

8. fejezet

Gazdasági, szociális és kulturális jogok, valamint megfelelő életszínvonal

EU, Európai Bizottság (2020), *Feasibility study for a child guarantee – Final (Megvalósíthatósági tanulmány a gyermekgaranciáról – végleges jelentés)*, 2020. március.

Európa Tanács (2019), *Protecting the child from poverty: The role of rights in the Council of Europe*, Strasbourg, Publications Office, 2019. november 14.

Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2011), *Guidelines on child-friendly health care*, 2011. szeptember 21.

Európa Tanács, Parlamenti Közgyűlés (2016), *Resolution 2139 (2016), Ensuring access to health care for all children in Europe* 2139 (2016). sz. határozat: Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés biztosítása minden gyermek számára Európában), 2016. november 25.

Európa Tanács, Parlamenti Közgyűlés (2019), *Resolution 2284 (2019), Addressing the health needs of adolescents in Europe* (2284 (2019) sz. határozat: A serdülők egészségügyi szükségleteinek kezelése Európában), 2019. május 24.

FRA (2018), *Combating child poverty: An issue of fundamental rights*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2018. október 17.

9. fejezet

Migráció és menekültügy

Az ENSZ menekültügyi főbiztosa (2018), *The „essential right” to family unity of refugees and others in need of international protection in the context of family reunification*, Legal and Protection Policy Research sorozat, Genf, Nemzetközi Védelmi Osztály, 2018. január.

Az Európai Parlament Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottsága (2013), *Report on the situation of unaccompanied minors in the EU (Jelentés a kísérő nélküli kiskorúak európai uniós helyzetéről)*, (2012/2263(INI)), 2013. augusztus 26.

ENSZ (2019), *Joint General Comment No. 3 (2017) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families and No. 22 (2017) of the Committee on the Rights of the Child on the general principles regarding the human rights of children in the context of international migration (A migráns munkavállalók és családtagjaik jogainak védelmével foglalkozó bizottság 3 (2017). sz. közös átfogó kommentárja a nemzetközi migráció összefüggésében a gyermekek emberi jogaira vonatkozó általános elvekről)*, CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22, 2017. november 16.

ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2005), *General Comment No. 6 (2005): Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin (6. sz. átfogó kommentár (2005): A kísérő nélküli gyermekekkel való bánásmód származási országokon kívül)*, CRC/GC/2005/61., 2015. szeptember 1.

Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal (2018), *Practical guide on age assessment*, második kiadás, Luxembourg, Kiadóhivatal.

Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal (2021), *Age assessment practices in EU+ countries: Updated findings*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2021. július.

Európa Tanács (2017), *Age assessment: Council of Europe member states' policies, procedures and practices respectful of children's rights in the context of migration*, 2017. szeptember.

Európa Tanács (2018), *How to convey child-friendly information to children in migration: A handbook for frontline professionals*, Strasbourg, Council of Europe Publishing, 2018. december.

Európa Tanács (2018), *Legal and practical aspects of effective alternatives to detention in the context of migration – Analysis by the Steering Committee for Human Rights (CDDH)*, 2017. december 7.

Eurydice, Európai Bizottság (Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság) (2009), *Integrating immigrant children into schools in Europe*, 2009. április.

FRA (2010), *Separated, asylum-seeking children in European Union Member States*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2010. december 7.

FRA (2011), *Fundamental rights of migrants in an irregular situation in the European Union*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2017. április 7.

FRA (2011), *Migrants in an irregular situation: Access to healthcare in 10 European Union Member States*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2011. október 11.

FRA (2017), *Together in the EU: Promoting the participation of migrants and their descendants*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2017. március 15.

FRA (2019), *Integration of young refugees in the EU: good practices and challenges*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2019. november 19.

FRA (2020), *Relocating unaccompanied children: Applying good practices to future schemes*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2020. május 11.

FRA és EJEB (2020), *Kézikönyv a menekültügyre, határookra és bevándorlásra vonatkozó európai jogról*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2020. december 17.

10. fejezet

Személyes adatok és fogyasztóvédelem

Az Európa Tanács emberi jogi biztosa (2019), *Unboxing artificial intelligence: 10 steps to protect human rights*, 2019. május 14.

ENSZ, Gyermekjogi Bizottság (2021), *General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment (25. sz. átfogó kommentár (2021) a gyermekek digitális környezettel kapcsolatban fennálló jogairól)*, CRC/C/GC/25, 2021. március 24.

Európa Tanács, az egyéneknek a személyes adatok gépi feldolgozása során való védelméről szóló egyezmény (108. sz. egyezmény) tanácsadó bizottsága (2019), *Children's data protection in education systems: Challenges and possible remedies*, 2019. szeptember 11.

Európa Tanács, Lanzarote-bizottság (2017), *Interpretative Opinion on the applicability of the Lanzarote Convention to sexual offences against children facilitated through the use of information and communication technologies (ICTs)*, 2017. május 12.

Európa Tanács, Lanzarote-bizottság (2018), *Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment - Recommendation CM/Rec(2018)7 of the Committee of Ministers (2018) (Iránymutatások a gyermekek jogainak tiszteletben tartásához, védelméhez és teljesítéséhez a digitális környezetben, a Miniszteri Bizottság CM/Rec(2018)7. sz.ajánlása (2018))*, 2018. szeptember.

FRA (2018), *Kézikönyv az európai adatvédelmi jogról – 2018. évi kiadás*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2018. május 25.

11. fejezet

A gyermekek büntető igazságszolgáltatáson és alternatív (nem bírósági) eljárásokon belüli jogai

ENSZ, Gyermejjogi Bizottság (2007), *General comment No. 10 (2007) (10. sz. átfogó kommentár (2007): A gyermekek jogai a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatásban)*, CRC/C/GC/10, 2007. április 25.

ENSZ, Gyermejjogi Bizottság (2019), *General comment No. 24 (2019) on children's rights in the child justice system (24. sz. átfogó kommentár (2019) a gyermekek jogairól a gyermekek igazságszolgáltatási rendszerében)*, CRC/C/GC/24, 2019. szeptember 18.

EU, Európai Bizottság (2014), *Summary of contextual overviews on children's involvement in criminal judicial proceedings in the 28 Member States of the European Union*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2014. április 16.

Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2010), *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice. (Iránymutatás a gyermekbarát igazságszolgáltatásról)*, 2010. november 17.

FRA (2014), *Unió-szerte végzett felmérés a nőekkel szembeni erőszakról. Főbb eredmények*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2014. március 5.

FRA (2014), *Bűncselekmények áldozatai az Európai Unióban: az áldozatoknak nyújtott támogatás mértéke és jellege*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2015. január 12.

FRA (2015), *Gyermekbarát igazságszolgáltatás – a szakemberek álláspontja és tapasztalatai a gyermekek 10 uniós tagállam polgári és büntetőjogi bírósági eljárásaiban való részvételéről*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2015. május 5.

FRA (2017), *Gyermekbarát igazságszolgáltatás: a bírósági eljárásokban áldozatként, tanúként vagy félként érintett gyermekek álláspontja és tapasztalatai kilenc uniós tagállamban*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2017. február 22.

FRA (2018), *Children's rights and justice – Minimum age requirements in the EU*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2018. április 25.

FRA (2018), *Mapping minimum age requirements: Children's rights and justice*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2018. április 25.

FRA és EJEB (2016), *Kézikönyv az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre vonatkozó európai jogról*, Luxembourg, Kiadóhivatal, 2016. június 22.

Ítélezési gyakorlat

Az Európai Unió Bíróságának ítélezési gyakorlata

<i>A és S kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> , C-550/16. sz. ügy, 2018. április 12.....	212, 223
<i>A kontra B</i> , C-262/21 PPU. sz. ügy, 2021. augusztus 2.....	94, 115
<i>Alfredo Rendón Marín kontra Administración del Estado</i> , C-165/14. sz. ügy, 2016. szeptember 13.....	80, 91
<i>Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) és Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEMD) kontra Administración del Estado</i> , C-468/10. és C-469/10. sz. egyesített ügyek, 2011. november 24.....	244
<i>Barbara Mercredi kontra Richard Chaffe</i> , C-497/10 PPU. sz. ügy, 2010. december 22.....	102, 104
<i>Bashar Ibrahim (C-297/17. sz. ügy), Mahmud Ibrahim Fadwa Ibrahim, Bushra Ibrahim, Mohammad Ibrahim, Ahmad Ibrahim (C-318/17. sz. ügy), Nisreen Sharqawi, Yazan Fattayrji, Hosam Fattayrji (C-319/17. sz. ügy) kontra Bundesrepublik Deutschland és Bundesrepublik Deutschland kontra Taus Magamadov (C-438/17. sz. ügy), C-297/17., C-318/17., C-319/17. és C-438/17. sz. egyesített ügyek</i> , 2019. március 19.....	
<i>Baumbast és R. kontra Secretary of State for the Home Department</i> , C-413/99. sz. ügy, 2002. szeptember 17.....	179, 191, 233
<i>B. M. M. (C-133/19. és C-136/19.), B. S. (C-133/19.), B. M. (C-136/19.), B. M. O. (C-137/19.) kontra État belge</i> , C-133/19., C-136/19. és C-137/19. sz. egyesített ügyek, 2020. július 16.....	223

<i>B. M. M. (C-133/19. és C-136/19.), B. S. (C-133/19.), B. M. (C-136/19.), B. M. O. (C-137/19.) kontra État belge, C-133/19., C-136/19. és C-137/19. sz. egyesített ügyek, 2020. július 16</i>	223
<i>Büntetőeljárás Maria Pupino ellen [Nagytanács], C-105/03. sz. ügy, 2005. június 16</i>	260, 282, 282
<i>Carlos Garcia Avello kontra belga állam, C-148/02. sz. ügy, 2003. október 2</i>	81
<i>Costa kontra ENEL, 6/64. sz. ügy, 1964. július 15</i>	76, 185,
<i>Donato Casagrande kontra Landeshauptstadt München, C-9/74. sz. ügy, 1974. július 3</i>	179, 190
<i>Doris Povse kontra Mauro Alpago, C-211/10 PPU. sz. ügy, 2010. július 1</i>	114
<i>Dynamic Medien Vertriebs GmbH kontra Avides Media AG, C-244/06. sz. ügy, 2008. február 14</i>	15, 32, 32, 242, 251
<i>E. kontra B., C-436/13. sz. ügy, 2014. október 1</i>	93, 102
<i>Európai Parlament kontra az Európai Unió Tanácsa, C-540/03. sz. ügy, 2006. június 27</i>	33
<i>Gerardo Ruiz Zambrano kontra Office National de l'Emploi (ONEm), C-34/09. sz. ügy, 2011. március 8</i>	80, 90, 234
<i>Health Service Executive kontra S.C. és A.C., C-92/12 PPU. sz. ügy, 2012. április 26</i>	126
<i>Janko Rottman kontra Freistaat Bayern, C-135/08. sz. ügy, 2010. március 2</i>	90
<i>Jasna Detiček kontra Maurizio Sgueglia, C-403/09 PPU sz. ügy, 2009. december 23</i>	102
<i>J. McB. kontra L. E., C-400/10 PPU sz. ügy, 2010. október 5</i>	
<i>J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung kontra az Európai Közösségek Bizottsága, C-4/73. sz. ügy, 1974. május 14</i>	30
<i>Joseba Andoni Aguirre Zarraga kontra Simone Pelz, C-491/10 PPU. sz. ügy, 2010. december 22</i>	33, 47, 113, 115
<i>Konstantinos Maïstrellis kontra Ypourgos Dikaïosynis, Diafaneias kai Anthropinon Dikaïomaton, C-222/14. sz. ügy, 2015. július 16</i>	207
<i>Kunqian Catherine Zhu és Man Lavette Chen kontra Secretary of State for the Home Department, C-200/02. sz. ügy, 2004. október 19</i>	54, 66, 89
<i>London Borough of Harrow kontra Nimco Hassan Ibrahim és Secretary of State for the Home Department [Nagytanács], C-310/08. sz. ügy, 2010. február 23</i>	191, 233
<i>LW kontra Bundesrepublik Deutschland, C-91/20. sz. ügy, 2021. november 9</i>	211, 218

<i>M.A. kontra État belge</i> , C-112/20. sz. ügy, 2021. március 11	15, 30, 33, 212, 234
<i>María Martínez Sala kontra Freistaat Bayern</i> , C-85/96. sz. ügy, 1998. május 12.....	207
<i>Maria Teixeira kontra London Borough of Lambeth és Secretary of State for the Home Department</i> , C-480/08. sz. ügy, 2010. február 23.....	191, 233
<i>M. J. E. Bernini kontra Minister van Onderwijs en Wetenschappen</i> , C-3/90. sz. ügy, 1992. február 26.....	190
<i>ML kontra Generalstaatsanwaltschaft Bremen</i> , C-220/18 PPU. sz. ügy, 2018. július 25.....	
<i>Murat Dereci és társai kontra Bundesministerium für Inneres</i> , C-256/11. sz. ügy, 2011. november 15.....	234
<i>Neli Valcheva kontra Georgios Babanarakis</i> , C-335/17. sz. ügy, 2018. május 31.....	94, 104
<i>OL kontra PQ</i> , C-111/17 PPU. sz. ügy, 2017. június 8	94, 115
<i>Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH kontra Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn</i> , C-36/02. sz. ügy, 2004. október 14.....	242, 252
<i>Patrick Breyer kontra Bundesrepublik Deutschland</i> , C-582/14 sz. ügy, 2016. október 19	
<i>Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie kontra Salah Al Chodor és társai</i> , C-528/15. sz. ügy, 2017. március 15.....	212, 228
<i>Productores de Música de España (Promusicae) kontra Telefónica de España SAU [Nagytanács]</i> , C-275/06. sz. ügy, 2008. január 29.....	244
<i>S. Coleman kontra Attridge Law és Steve Law [Nagytanács]</i> , C-303/06. sz. ügy, 2008. július 17	55, 55, 69, 69
<i>SM kontra Entry Clearance Officer, UK Visa Section</i> , C-129/18. sz. ügy, 2019. március 26.....	93, 211, 216
<i>SS kontra MCP</i> , C-603/20 PPU sz. ügy, 2021. március 24.....	
<i>Stadt Wuppertal kontra Maria Elisabeth Bauer és Volker Willmeroth kontra Martina Broßonn</i> , C-569/16. és C-570/16. sz. ügy, 2018. november 6.....	184
<i>Stefan Grunkin és Dorothee Regina Paul [Nagytanács]</i> , C-353/06. sz. ügy, 2008. október 14	81
<i>MA és társai kérelme alapján, The Queen, kontra Secretary of State for the Home Department</i> , C-648/11. sz. ügy, 2013. június 6.....	213, 236

<i>Tjebbes és társai kontra Minister van Buitenlandse Zaken</i> , C-221/17. sz. ügy, 2019. március 12.....	80, 90
<i>TQ kontra Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid</i> , C-441/19. sz. ügy, 2021. január 14.....	213, 235
<i>X elleni büntetőeljárás</i> , C-507/10. sz. ügy, 2011. december 21.....	282
<i>Yoshikazu Iida kontra Stadt Ulm</i> , C-40/11. sz. ügy, 2012. november 8.....	234
<i>Z kontra A Government Department, The Board of Management of a Community School [Nagytanács]</i> , C-363/12. sz. ügy, 2014. március 18.....	68
<i>Zoi Chatzi kontra Ypourgos Oikonomikon</i> , C-149/10. sz. ügy, 2010. szeptember 16.....	207
<i>Zubair Haqbin kontra Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers</i> , C-233/18. sz. ügy, 2019. november 12.....	181, 202

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata

<i>Abdi Ibrahim kontra Norvégia</i> [Nagytanács] (15379/16), 2021. december 10.....	133
<i>A. B. és társai kontra Franciaország</i> (11593/12), 2016. július 12.....	230
<i>Ádám és társai kontra Románia</i> (81114/17, 49716/18, 50913/18, 52370/18, 54444/18 és 54475/18), 2020. október 13.....	54, 64
<i>Adamkiewicz kontra Lengyelország</i> (54729/00), 2010. március 2.....	263
<i>Adžić kontra Horvátország</i> (22643/14), 2015. március 12.....	118
<i>A és B kontra Horvátország</i> (7144/15), 2019. június 20.....	155
<i>A. H. és társai kontra Oroszország</i> (6033/13, 8927/13, 10549/13, 12275/13, 23890/13, 26309/13, 27161/13, 29197/13, 32224/13, 32331/13, 32351/13, 32368/13, 37173/13, 38490/13, 42340/13 és 42403/13), 2017. január 17.....	120, 136
<i>A. I. kontra Olaszország</i> (70896/17), 2021. április 1.....	94, 106
<i>Airey kontra Írország</i> (6289/73), 1979. október 9.....	182
<i>Ali kontra Egyesült Királyság</i> (40385/06), 2011. január 11.....	186
<i>A. L. kontra Finnország</i> (23220/04), 2009. január 27.....	283
<i>A. M. és társai kontra Franciaország</i> (24587/12), 2016. július 12.....	212, 229
<i>A. M. és társai kontra Oroszország</i> (47220/19), 2021. június 6.....	74, 94, 107
<i>A. M. M. kontra Románia</i> (2151/10), 2012. február 14.....	86
<i>Anayo kontra Németország</i> (20578/07), 2010. december 21.....	105
<i>Anguelova kontra Bulgária</i> (38361/97), 2002. június 13.....	279
<i>A. R. és L. R. kontra Svájc</i> (22338/15), 2017. december 19.....	140, 156, 187
<i>Assem Hassan Ali kontra Dánia</i> (25593/14), 2018. október 23.....	237

<i>Assenov és társai kontra Bulgária</i> (24760/94), 1998. október 28.....	146
<i>A Valentin Câmpeanu részéről eljáró Centre for Legal Resources kontra Románia</i> [Nagytanács] (47848/08), 2014. július 17.....	141, 173, 180, 196
<i>A Valentin Câmpeanu részéről eljáró Centre for Legal Resources kontra Románia</i> [Nagytanács] (47848/08), 2014. július 17.....	141, 173, 180, 196
<i>Avilkina és társai kontra Oroszország</i> (1585/09), 2013. június 6.....	241, 247
<i>„Az oktatás területén belüli nyelvhasználattal kapcsolatos jogszabályok bizonyos vonatkozásai” kontra Belgium</i> (1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63 és 2126/64), 1968. július 23.....	76
<i>Bah kontra Egyesült Királyság</i> (56328/07), 2011. szeptember 27.....	181, 202
<i>Bajsultanov kontra Ausztria</i> (54131/10), 2012. június 12.....	225
<i>Bayev és társai kontra Oroszország</i> (67667/09, 44092/12 és 56717/12), 2017. június 20.....	55, 74, 74, 187
<i>B. B. és F. B. kontra Németország</i> (18734/09 és 9424/11), 2013. március 14.....	119, 129
<i>Bilalova és társai kontra Lengyelország</i> (23685/14), 2020. március 26.....	228
<i>Bistieva és társai kontra Lengyelország</i> (75157/14), 2018. április 10.....	212, 230
<i>B. kontra Románia</i> (2.) (1285/03), 2013. február 19.....	119, 128, 128
<i>Blokhin kontra Oroszország</i> (47152/06), 2016. március 23.....	260, 274
<i>Bocos-Cuesta kontra Hollandia</i> (54789/00), 2005. november 10.....	283
<i>Bogonosov kontra Oroszország</i> (38201/16), 2019. március 5.....	94, 109
<i>Bouamar kontra Belgium</i> (9106/80), 1988. február 29.....	55, 76, 260, 275, 276
<i>Boultif kontra Svájc</i> (54273/00), 2001. augusztus 2.....	236
<i>Çam kontra Törökország</i> (51500/08), 2016. február 23.....	55, 70
<i>Campbell és Cosans kontra Egyesült Királyság</i> (7511/76 és 7743/76), 1982. február 25.....	139, 149
<i>Canonne kontra Franciaország</i> , 22037/13 sz. ügy, 2015. június 25.....	85
<i>Catan és társai kontra Moldova és Oroszország</i> [Nagytanács] (43370/04, 8252/05 és 18454/06), 2012. október 19.....	63, 188
<i>C és E kontra Franciaország</i> (1462/18 és 17348/18), 2019. december 12.....	87
<i>Christian Democratic People’s Party kontra Moldova</i> (28793/02), 2006. február 14.....	38, 52
<i>Cînta kontra Románia</i> (3891/19), 2020. február 18.....	71
<i>C kontra Horvátország</i> (80117/17), 2020. október 8.....	21, 48

<i>C. N. és V. kontra Franciaország</i> (67724/09), 2012. október 11.....	140, 162, 162
<i>C. N. kontra Egyesült Királyság</i> (4239/08), 2012. november 13.....	162
<i>Connors kontra Egyesült Királyság</i> (66746/01), 2004. május 27	203
<i>Copland kontra Egyesült Királyság</i> (62617/00), 2007. április 3	247
<i>Çoşelav kontra Törökország</i> (1413/07), 2012. október 9	21, 260, 279
<i>Costello-Roberts kontra Egyesült Királyság</i> (13134/87), 1993. március 25	140, 145, 149
<i>C. P. kontra Egyesült Királyság</i> (300/11), 2016. szeptember 6	186
<i>Cusan és Fazzo kontra Olaszország</i> (77/07), 2014. január 7	82, 82
<i>Darby kontra Svédország</i> (11581/85), 1990. október 23	39
<i>D. G. kontra Írország</i> (39474/98), 2002. május 16	55, 76, 260, 275
<i>D. H. és társai kontra Cseh Köztársaság</i> [Nagytanács] (57325/00), 2007. november 13	54, 62
<i>Diñç és Çakır kontra Törökország</i> (66066/09), 2013. július 9	274
<i>D kontra Franciaország</i> (11288/18), 2020. július 16	88
<i>Dogru kontra Franciaország</i> (27058/05), 2008. december 4	37, 40
<i>Doorson kontra Hollandia</i> (20524/92), 1996. március 26	283
<i>Dupin kontra Franciaország</i> (2282/17), 2018. december 18	70
<i>E. B. kontra Franciaország</i> [Nagytanács] (43546/02), 2008. január 22	120, 135
<i>El Ghatet kontra Svájc</i> (56971/10), 2016. november 8	
<i>Eremia kontra Moldovai Köztársaság</i> (3564/11), 2013. május 28	
<i>Eriksson kontra Svédország</i> (11373/85), 1989. június 22	130
<i>Fabris kontra Franciaország</i> [Nagytanács] (16574/08), 2013. február 7	55, 76, 76, 76
<i>F. O. kontra Horvátország</i> (29555/13), 2021. április 22.....	139, 149, 149
<i>Folgerø és társai kontra Norvégia</i> [Nagytanács] (15472/02), 2007. június 29	41, 186
<i>Gard és társai kontra Egyesült Királyság</i> (39793/17), 2017. június 27.....	198
<i>Gas és Dubois kontra Franciaország</i> (25951/07), 2012. március 15.....	120, 136
<i>Genovese kontra Málta</i> (53124/09), 2011. október 11.....	80, 91
<i>Glass kontra Egyesült Királyság</i> (61827/00), 2004. március 9	180, 196
<i>G. L. kontra Olaszország</i> (59751/15), 2020. szeptember 10.....	55, 70
<i>Godelli kontra Olaszország</i> (33783/09), 2012. szeptember 25	
<i>Grzelak kontra Lengyelország</i> (7710/02), 2010. június 15	37, 40, 186
<i>Guberina kontra Horvátország</i> (23682/13), 2016. március 22	71
<i>Guillot kontra Franciaország</i> (22500/93), 1993. október 24.....	82, 82, 82

<i>Gül kontra Svájc</i> (23218/94), 1996. február 19.....	212, 226
<i>Güveç kontra Törökország</i> (70337/01), 2009. január 20.....	21, 260, 274, 277, 277, 277
<i>H. A. és társai kontra Görögország</i> (19951/16), 2019. február 28.....	228
<i>Handyside kontra Egyesült Királyság</i> (5493/72), 1976. december 7.....	38, 44
<i>Harroudj kontra Franciaország</i> , (43631/09), 2012. október 4.....	31, 120, 137
<i>Hasan és Eylem Zengin kontra Törökország</i> (1448/04), 2007. október 9	41
<i>Havelka és társai kontra Cseh Köztársaság</i> (23499/06), 2007. június 21	204
<i>Hernehult kontra Norvégia</i> (14652/16), 2020. március 10.....	
<i>Hoholm kontra Szlovákia</i> (35632/13), 2015. január 13	118
<i>Horych kontra Lengyelország</i> (13621/08), 2012. április 17	94, 109
<i>H. Y. és Hü. Y. kontra Törökország</i> (40262/98), 2005. október 6.....	279
<i>I. C. kontra Románia</i> (36934/08), 2016. május 24.....	141, 174
<i>Idalov kontra Oroszország</i> (5826/03), 2012. május 22.....	273
<i>Iglesias Casarrubios és Cantalapiedra Iglesias kontra Spanyolország</i> (23298/12), 2016. október 11	48
<i>Ignaccolo-Zenide kontra Románia</i> (31679/96), 2000. január 25.....	96
<i>Iliya Petrov kontra Bulgária</i> (19202/03), 2012. április 24.....	180, 195
<i>Iovcev és társai kontra Moldovai Köztársaság és Oroszország</i> (40942/14), 2019. december 17	
<i>Jansen kontra Norvégia</i> (2822/16), 2018. szeptember 6.....	119, 130
<i>Jeunesse kontra Hollandia</i> [Nagytanács], (12738/10), 2014. október 3.....	212, 225
<i>J. M. kontra Dánia</i> (34421/09), 2012. november 13	273
<i>Johansson kontra Finnország</i> (10163/02), 2007. szeptember 6.....	79, 82, 82
<i>K. A. kontra Finnország</i> (27751/95), 2003. január 14.....	125
<i>Kanagaratnam és társai kontra Belgium</i> (15297/09), 2011. december 13	
<i>Kayak kontra Törökország</i> (60444/08), 2012. július 10.....	139, 145
<i>Kearns kontra Franciaország</i> (35991/04), 2008. január 10.....	120, 134
<i>Kervanci kontra Franciaország</i> (31645/04), 2008. december 4.....	37, 40
<i>K. és T. kontra Finnország</i> [Nagytanács] (25702/94), 2001. július 12.....	98, 105, 105
<i>Khan kontra Franciaország</i> (12267/16), 2019. február 28	181, 204
<i>Kjeldsen, Busk Madsen és Pedersen kontra Dánia</i> (5095/71, 5920/72 és 5926/72), 1976. december 7	41
<i>K. J. kontra Lengyelország</i> (30813/14), 2016. március 1.....	118
<i>Klass és társai kontra Németország</i> (5029/71), 1978. szeptember 6.....	247

<i>Klerks kontra Hollandia</i> (25212/94), 1995. július 4	70
<i>Konstantin Markin kontra Oroszország</i> [Nagytanács] (30078/06), 2012. március 22	181, 208
<i>Kontrová kontra Szlovákia</i> (7510/04), 2007. május 31.....	140, 158
<i>Korneykova kontra Ukrajna</i> (39884/05), 2012. január 19.....	273
<i>Koroshenko kontra Oroszország</i> (41418/04), 2015. június 30	94, 109
<i>Kovač kontra Horvátország</i> (503/05), 2007. július 12	260, 283, 283
<i>Krušković kontra Horvátország</i> (46185/08), 2011. június 21.....	86
<i>K. U. kontra Finnország</i> (2872/02), 2008. december 2.....	
<i>Kuptsov és Kuptsova kontra Oroszország</i> (6110/03), 2011. március 3.....	274, 277
<i>Kurt kontra Ausztria</i> (62903/15), 2021. június 15	157
<i>Labassee kontra Franciaország</i> (65941/11), 2014. június 26	87
<i>Ladent kontra Lengyelország</i> (11036/03), 2008. március 18.....	273
<i>Lautsi és társai kontra Olaszország</i> [Nagytanács] (30814/06), 2011. március 18	37, 41, 42
<i>Lavida és társai kontra Görögország</i> (7973/10), 2013. május 30.....	62
<i>Leander kontra Svédország</i> (9248/81), 1987. március 26	247
<i>Maaouia kontra Franciaország</i> [Nagytanács] (39652/98), 2000. október 5.....	238
<i>M. A. K. és R. K. kontra Egyesült Királyság</i> (45901/05 és 40146/06), 2010. március 23	180, 196
<i>M. A. kontra Ausztria</i> (4097/13), 2015. január 15	118
<i>Malone kontra Egyesült Királyság</i> (8691/79), 1984. augusztus 2	247
<i>Mandet kontra Franciaország</i> (30955/12), 2016. január 14.....	85
<i>Mansour kontra Szlovákia</i> (60399/15), 2017. november 21.....	118
<i>Marckx kontra Belgium</i> (6833/74), 1979. június 13.....	21
<i>Maslov kontra Ausztria</i> [Nagytanács] (1638/03), 2008. június 23	16, 34
<i>Mazurek kontra Franciaország</i> (34406/97), 2000. február 1	55, 76, 76, 76
<i>McINTYRE kontra Egyesült Királyság</i> (29046/95), 1998. október 21	70
<i>M. C. kontra Bulgária</i> (39272/98), 2003. december 4	140, 144, 144, 145, 145, 145, 153
<i>McMichael kontra Egyesült Királyság</i> (16424/90), 1995. február 24	128
<i>Memlika kontra Görögország</i> (37991/12), 2015. október 6.....	186
<i>Mennesson kontra Franciaország</i> (65192/11), 2014. június 26	80, 84, 86, 87, 87
<i>M. és M. kontra Horvátország</i> (10161/13), 2015. szeptember 3.....	38, 49

<i>Mik és Jovanović kontra Szerbia</i> (9291/14 és 63798/14), 2021. március 23.....	141, 176
<i>Mikulic kontra Horvátország</i> (53176/99), 2002. február 7.....	79, 84
<i>Mitovi kontra Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság</i> (53565/13), 2015. április 16.....	109
<i>Mizzi kontra Málta</i> (26111/02), 2006. január 12.....	79, 85
<i>M. N. és társai kontra Belgium</i> (3599/18), 2020. május 5.....	48
<i>Moustahi kontra Franciaország</i> (9347/14), 2020. június 25.....	212, 231, 239
<i>M. S. kontra Ukrajna</i> (2091/13), 2017. július 11.....	94, 109
<i>Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium</i> (13178/03), 2006. október 12.....	212, 229
<i>Mustafa és Armağan Akin kontra Törökország</i> (4694/03), 2010. április 6.....	94, 106
<i>Nart kontra Törökország</i> (20817/04), 2008. május 6.....	260, 274, 277
<i>Nencheva és társai kontra Bulgária</i> (48609/06), 2013. június 18.....	141, 144, 159, 173
<i>Neulinger és Shuruk kontra Svájc</i> [Nagytanács] (41615/07), 2010. július 6.....	94, 116
<i>Nortier kontra Hollandia</i> (13924/88), 1993. augusztus 24.....	263
<i>N.Ts. és társai kontra Grúzia</i> (71776/12), 2016. február 2.....	48
<i>Odièvre kontra Franciaország</i> [Nagytanács] (42326/98), 2003. február 13.....	83
<i>O’Keeffe kontra Írország</i> [Nagytanács] (35810/09), 2014. január 28.....	139, 144, 144, 145, 145, 145
<i>Olsson kontra Svédország</i> (1.) (10465/83), 1988. március 24.....	129
<i>Oršuš és társai kontra Horvátország</i> (15766/03), 2010. március 16.....	54, 63
<i>Osmanoğlu és Kocabaş kontra Svájc</i> (29086/12), 2017. január 10.....	37, 42
<i>Oyal kontra Törökország</i> (4864/05), 2010. március 23.....	180, 195
<i>Panovits kontra Ciprus</i> (4268/04), 2008. december 11.....	259, 270
<i>Papageorgiu és társai kontra Görögország</i> (4762/18 és 6140/18), 2019. október 31.....	43
<i>Paradiso és Campanelli kontra Olaszország</i> (25358/12), 2017. január 24.....	88, 119, 127
<i>Parfitt kontra Egyesült Királyság</i> (18533/21), 2021. április 20.....	180, 197
<i>Pedersen és társai kontra Norvégia</i> (39710/15), 2020. március 10.....	133
<i>Perovy kontra Oroszország</i> , No. 47429/09, 2020. október 20.....	43
<i>Petrov és X kontra Oroszország</i> (23608/16), 2018. október 23.....	48, 93, 99
<i>Pini és társai kontra Románia</i> (78028/01 és 78030/01), 2004. június 22.....	

<i>Ponomaryovi kontra Bulgária</i> (5335/05), 2011. június 21.....	54, 67, 179, 192
<i>Popov kontra Franciaország</i> (39472/07 és 39474/07), 2012. január 19	
<i>P. V. kontra Spanyolország</i> (35159/09), 2010. november 30	55, 107
<i>Rahimi kontra Görögország</i> (8687/08), 2011. április 5	213, 238
<i>Rantsev kontra Ciprus és Oroszország</i> (25965/04), 2010. január 7	140, 165, 166
<i>R. C. és V. C. kontra Franciaország</i> (76491/14), 2016. július 12.....	230
<i>R. K. és társai kontra Franciaország</i> (68264/14), 2016. július 12	230
<i>R. M. S. kontra Spanyolország</i> (28775/12), 2013. június 18.....	
<i>R. R. és társai kontra Magyarország</i> (19400/11), 2012. december 4	260, 285
<i>R. S. kontra Lengyelország</i> (63777/09), 2015. július 21.....	94, 117
<i>Sahin kontra Németország</i> [Nagytanács] (30943/96), 2003. július 8.....	38, 49
<i>Salduz kontra Törökország</i> [Nagytanács] (36391/02), 2008. november 27.....	270, 270
<i>Salgueiro da Silva Mouta kontra Portugália</i> (33290/96), 1999. december 21	
<i>Saviny kontra Ukrajna</i> (39948/06), 2008. december 18.....	127
<i>Schneider kontra Németország</i> (17080/07), 2011. szeptember 15.....	93, 105
<i>Schwizgebel kontra Svájc</i> (25762/07), 2010. június 10	21, 120, 135
<i>Selçuk kontra Törökország</i> (21768/02), 2006. január 10.....	273
<i>Şen kontra Hollandia</i> (31465/96), 2001. december 21	219
<i>S. és Marper kontra Egyesült Királyság</i> [Nagytanács] (30562/04 és 30566/04), 2008. december 4.....	241, 247, 248
<i>S. F. és társai kontra Bulgária</i> (8138/16), 2017. december 7	212, 229
<i>Siliadin kontra Franciaország</i> (73316/01), 2005. július 26.....	162
<i>Simões Balbino kontra Portugália</i> (26956/14), 2019. január 29.....	118
<i>Slivenko kontra Lettország</i> [Nagytanács] (48321/99), 2003. október 9.....	91
<i>Smirnova kontra Oroszország</i> (46133/99 és 48183/99), 2003. július 24.....	273
<i>S. M. kontra Horvátország</i> (60561/14), 2020. június 25	166, 166
<i>S. N. kontra Svédország</i> (34209/96), 2002. július 2	260, 283, 284
<i>Sommerfeld kontra Németország</i> [Nagytanács] (31871/96), 2003. július 8.....	
<i>Söderman kontra Svédország</i> [Nagytanács] (5786/08), 2013. november 12	140, 170
<i>Stavropoulos és társai kontra Görögország</i> (52484/18), 2020. június 25.....	37, 43
<i>Strand Lobben és társai kontra Norvégia</i> [Nagytanács] (37283/13), 2019. szeptember 10	96, 120, 132, 132

<i>Stummer kontra Ausztria</i> [Nagytanács] (37452/02), 2011. július 7.....	209
<i>Suur kontra Észtország</i> (41736/18), 2020. október 20	133
<i>Talpis kontra Olaszország</i> (41237/14), 2017. szeptember 18.....	140, 158
<i>Tarakhel kontra Svájc</i> [Nagytanács] (29217/12), 2014. november 4.....	212, 237
<i>Terna kontra Olaszország</i> (21052/18), 2021. január 14	94, 107
<i>T. kontra Cseh Köztársaság</i> (19315/11), 2014. július 17	119, 130
<i>T. kontra Egyesült Királyság</i> [Nagytanács] (24724/94), 1999. december 16	259, 267, 268
<i>Tuquabo-Tekle és társai kontra Hollandia</i> (60665/00), 2006. március 1.....	212, 219, 226, 227
<i>Tyrer kontra Egyesült Királyság</i> (5856/72), 1978. április 25.....	144, 145
<i>Unuane kontra Egyesült Királyság</i> (80343/17), 2020. november 24	
<i>Uzbyakov kontra Oroszország</i> (71160/13), 2020. május 5	132
<i>Uzun kontra Németország</i> (35623/05), 2010. szeptember 2	247
<i>Üner kontra Hollandia</i> (46410/99), 2006. október 18.....	212, 236
<i>Valdís Fjölnisdóttir és társai kontra Izland</i> (71552/17), 2021. május 18.....	80, 87
<i>Valsamis kontra Görögország</i> (21787/93), 1996. december 18.....	41
<i>Vavříčka és társai kontra Cseh Köztársaság</i> (47621/13, 3867/14, 73094/14, 19298/15, 19306/15 és 43883/15), 2021. április 8	180, 197
<i>V. C. kontra Olaszország</i> (54227/14), 2018. május 1.....	141, 174
<i>V. C. L. és A. N. kontra Egyesült Királyság</i> (77587/12 és 74603/12), 2021. február 16.....	140, 166, 167
<i>V. C. L. és A. N. kontra Hollandia</i> (77587/12 és 74603/12), 2021. február 16	140, 166, 167
<i>V. D. és társai kontra Oroszország</i> (72931/10), 2019. április 9.....	93, 96
<i>Vejdeland és társai kontra Svédország</i> (1813/07), 2012. február 9.....	74
<i>Vidal kontra Belgium</i> (12351/86), 1992. április 22	49
<i>V. K. kontra Oroszország</i> (68059/13), 2017. március 7	149
<i>Vojnity kontra Magyarország</i> (29617/07), 2013. február 12	94, 107, 107
<i>Wallová és Walla kontra Cseh Köztársaság</i> (23848/04), 2006. október 26.....	119, 127, 204
<i>Winterstein és társai kontra Franciaország</i> (27013/07), 2013. október 17	181, 203
<i>W. kontra Egyesült Királyság</i> (9749/82), 1988. június 9.....	128
<i>W. kontra Finnország</i> (14151/02), 2007. április 24.....	283

<i>Wolter és Safert kontra Németország</i> (59752/13 és 66277/13), 2017. december 14	76
<i>X és társai kontra Ausztria</i> [Nagytanács] (19010/07), 2013. február 19	74, 120, 136
<i>X és társai kontra Bulgária</i> [Nagytanács] (22457/16), 2021. február 2	139, 147, 148, 260, 286
<i>Yazgül Yılmaz kontra Törökország</i> (36369/06), 2011. február 1	221
<i>Y. C. kontra Egyesült Királyság</i> (4547/10), 2012. március 13	
<i>Y. I. kontra Oroszország</i> (68868/14), 2020. február 25	119, 126, 133
<i>Yocheva és Ganeva kontra Bulgária</i> (18592/15 és 43863/15), 2021. május 11	181, 208
<i>Y. S. és O. S. kontra Oroszország</i> (17665/17), 2021. június 15	94, 118
<i>Zaiet kontra Románia</i> (44958/05), 2015. március 24	132
<i>Z és társai kontra Egyesült Királyság</i> [Nagytanács] (29392/95), 2001. május 10	144, 159
<i>Zorica Jovanović kontra Szerbia</i> (21794/08), 2013. március 26	141, 176

A Szociális Jogok Európai Bizottságának ítélkezési gyakorlata

<i>Association for the Protection of All Children (APPROACH) kontra Belgium,</i> 98/2013. sz. panasz, 2015. május 29	
<i>Association for the Protection of All Children (APPROACH) kontra Cseh Köztársaság,</i> 96/2013. sz. panasz, 2015. május 29	146
<i>Association for the Protection of All Children (APPROACH) kontra Szlovénia,</i> 93/2013. sz. panasz, 2013. február 4	35
<i>Association for the Protection of All Children (APPROACH) kontra Szlovénia,</i> 95/2013. sz. panasz, 2015. május 27	147
<i>Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia,</i> 47/2008. sz. panasz, 2009. október 20	21, 31, 205, 205, 205
<i>European Action of the Disabled (AEH) kontra Franciaország,</i> 81/2012. sz. panasz, 2013. szeptember 11	184, 187
<i>European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) kontra Franciaország,</i> 114/2015. sz. panasz, 2018. január 24	182, 193, 200, 210, 211, 221
<i>European Roma Rights Centre (ERRC) és Mental Disability Advocacy Centre (MDAC) kontra Cseh Köztársaság,</i> 157/2017. sz. panasz, 2020. június 17	35, 125


<i>European Roma Rights Centre (ERRC) kontra Írország</i> , 100/2013. sz. panasz, 2015. december 1	54, 64
<i>European Roma Rights Centre (ERRC) kontra Olaszország</i> , 27/2004. sz. panasz, 2005. december 7	205
<i>Federation of Catholic Family Associations in Europe (FAFCE) kontra Írország</i> , 89/2013. sz. panasz, 2014. szeptember 12	168, 168
<i>General Federation of Employees of the National Electric Power Corporation (GENOP-DEI) és Confederation of Greek Civil Servants' Trade Unions (ADEDY) kontra Görögország</i> , 65/2011. sz. panasz, 2012. május 23	184
<i>International Association Autism Europe (IAAE) kontra Franciaország</i> , 13/2002. sz. panasz, 2003. november 4	71, 184, 184
<i>International Centre for the Legal Protection of Human Rights (INTERIGHTS) kontra Horvátország</i> , 45/2007. sz. panasz, 2009. március 30	187
<i>International Commission of Jurists (ICJ) és European Council for Refugees and Exiles (ECRE) kontra Görögország</i> , 173/2018. sz. panasz, 2021. január 26	15, 31, 35
<i>International Commission of Jurists (ICJ) kontra Cseh Köztársaság</i> , 148/2017. sz. panasz, 2020. október 20	35, 264, 270
<i>International Commission of Jurists (ICJ) kontra Portugália</i> , 1/1998. sz. panasz, 1999. szeptember 9	35
<i>International Federation for Human Rights (FIDH) és Inclusion Europe kontra Belgium</i> , 141/2017. sz. panasz, 2020. október 9	71, 187
<i>International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) kontra Franciaország</i> , 14/2003. sz. panasz 2004. szeptember 8	31, 180, 199
<i>Kínzás Elleni Világszervezet (OMCT) kontra Írország</i> , 18/2003. sz. panasz, 2004. december 7	31, 31
<i>MDAC kontra Belgium</i> , 109/2014. sz. panasz, 2018. július 4	71
<i>Médecins du Monde – International kontra Franciaország</i> , 67/2011. sz. panasz, 2012. szeptember 11	187, 205
<i>Mental Disability Advocacy Center (MDAC) kontra Bulgária</i> , 41/2007. sz. panasz, 2008. június 3	35, 71, 184, 187, 188
<i>Syndicat des Agrégés de l'Enseignement Supérieur (SAGES) kontra Franciaország</i> , 26/2004. sz. panasz, 2005. június 15	56
<i>World Organisation against Torture (OMCT) kontra Belgium</i> , 21/2003. sz. panasz, 2004. július 12	
<i>World Organisation against Torture (OMCT) kontra Görögország</i> , 17/2003. sz. panasz, 2004. december 7	35

Útmutató az európai bíróságok ítélezési gyakorlatának kereséséhez

Emberi Jogok Európai Bírósága: HUDOC esetjogi adatbázis

A **HUDOC adatbázis** ingyenes hozzáférést nyújt az EJEB ítélezési gyakorlatához: <http://HUDOC.echr.coe.int>.

Az adatbázis angolul és franciául érhető el, felhasználóbarát keresőprogramja pedig megkönnyíti az ítélezési gyakorlat megtalálását.

A HUDOC **Help** oldalán oktatóvideók és felhasználói kézikönyvek segítik a keresést. Ha a szűrők és a keresőmezők használatával kapcsolatban további részletekre vagy példákra van szüksége, helyezze a kurzort a  ikonra, amely minden keresőeszköz jobb oldalán megtalálható a HUDOC felületén.

A Kézikönyvben szereplő esetjogi hivatkozások átfogó tájékoztatást nyújtanak az olvasónak, amelynek segítségével könnyen megtalálja az idézett ítélet vagy határozat teljes szövegét.

A keresés megkezdése előtt kérjük, vegye figyelembe, hogy az alapértelmezett beállítások a nagytanács és az eljáró bírósági tanács legutóbbi közzétett ítéleteinek sorrendjében jelennek meg. Ha más gyűjteményekben, például a határozatok között szeretne keresni, a képernyő bal felső oldalán megjelenő **„Document Collections”** részben jelölje be a megfelelő négyzetet.

A keresés legegyszerűbb módja, ha a képernyő jobb felső részén található **Advanced Search** alatt megjelenő **Application Number** mezőbe beírja a kérelem számát, majd a kék „Search” gombra kattint.

Ha más kérdésekkel, például gyermekjogi kérdésekkel foglalkozó további ítélezési gyakorlatot keres, használhatja a képernyő jobb felső részén található, nagyítóval jelzett **Search mezőt**. A keresés mezőben a következők szerint kereshet a szövegben:

- egyetlen szó (pl. child)
- mondat (pl. „migrant children”)
- ügy címe
- állam
- Boole-kifejezés (pl. child IN alternative care)

A felhasználót segíti keresése végrehajtása során az **egyszerű logikai keresés**, amelyet a **Search mezőn** belül megjelenő nyílra kattintva indíthat el. Az egyszerű logikai keresés öt keresési lehetőséget kínál fel: pontos szó vagy kifejezés, minden szó, bármely szó, adott szavak kihagyása, adott szavakhoz hasonló vagy szabad logikai keresés.

Amikor megjelenik a keresés eredménye, a képernyő bal oldalán található **Filters** mezőben könnyen leszűkítheti a találatokat, például nyelv vagy állam szerint. A szűrőket használhatja egyesével vagy többet egyszerre, hogy tovább szűkítse a találatok körét. Hasznos eszköz lehet a „Keywords” szűrő, mivel ez gyakran az EJEE szövegében szereplő kifejezéseket tartalmaz, és közvetlenül kapcsolódik a bíróság érveléséhez és következtetéseéhez.

Példa: Keressük meg a bíróság olyan menedékkérők kiutasításával kapcsolatos ítélezési gyakorlatát, akik a kiutasítás miatt az EJEE 3. cikke szerinti kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés veszélyének lennének kitéve:

1) Először írjuk be az „asylum seekers” (menedékkérők) szót a **Search mezőbe**, majd kattintsunk a kék **Search gombra**.

2) A találatok megjelenése után a **Filters mezőben** a **Violation szűrő** alatt válasszuk ki a „3” számot, hogy a találatokat leszűkítsük a 3. cikk megsértésével kapcsolatosakra.

3) Ezután a **Keywords szűrő** alatt kiválasztott releváns kulcsszavakkal tovább szűkíthetjük az eredményeket a 3. cikk szempontjából relevánssakra, például az „(Art. 3) Prohibition of torture” (3. cikk, a kínzás tilalma) kulcsszavakkal.

A HUDOC adatbázis a jelentősebb ügyekről jogi összefoglalót is tartalmaz. Az összefoglaló az ügyet bemutató bevezetőből, a tényállás és a jogszabály rövid ismertetéséből áll, a jogi szempontból érdekes pontokra helyezve a hangsúlyt. Ha van összefoglaló, az ítélet vagy határozat szövegéhez vezető linkkel együtt a **Legal Summaries** link is megjelenik az eredményekben. A jogi összefoglalókra külön is rá lehet keresni, ehhez a **Document Collections** mezőben kizárólag a „Legal Summaries” négyzetet kell megjelölni.

Ha egy adott ügyről nem hivatalos fordítás is készült, az ítélet vagy határozat szövegéhez vezető linkkel együtt a **Language versions** is megjelenik az eredményekben. A HUDOC oldalán olyan, harmadik felek által üzemeltetett oldalak linkjei is megtalálhatók, amelyek más fordításokat közölnek az EJEB ítélkezési gyakorlatából. Bővebb felvilágosítást a HUDOC „Help” menüpontja alatt megjelenő „Language versions” pontban talál.

Az Európai Unió Bírósága: CURIA esetjogi adatbázis

A **CURIA esetjogi adatbázisa** ingyenes hozzáférést biztosít a Bíróság/EUB ítélkezési gyakorlatához: <http://curia.europa.eu>.

A kereső az EU összes hivatalos nyelvén használható.⁷⁴⁹ A **nyelv** a képernyő jobb felső sarkában választható ki. A kereső a Bíróság, a Törvényszék és a Közszolgálati Törvényszék lezárt és folyamatban lévő ügyeire vonatkozó összes dokumentumban keresi a kért információt.

Rendelkezésre áll egy **Segítségnyújtás** című rész is, amely itt elérhető: <http://curia.europa.eu/common/juris/en/aideGlobale.pdf#>. Minden keresési mezőnek külön segítség oldala van, amelyet az ikonra kattintva érhet el. Itt az adott eszköz lehető legjobb használatához kaphat hasznos információkat.

Egy adott ügy megtalálásának legegyszerűbb módja az, ha a teljes ügyszámot beírja az **Ügyszám** keresőmezőbe, majd a zöld „Keresés” gombra kattint. Ügyet keresni az ügyszám egy részével is lehet. Ha például 122-t írunk az „Ügyszám”

749 Elérhető nyelvek 2004. április 30. óta: spanyol, dán, német, görög, angol, francia, olasz, holland, portugál, finn és svéd; 2004. május 1. óta: cseh, észt, lett, litván, magyar, lengyel, szlovák és szlovén; 2007. január 1. óta: bolgár és román; 2007. április 30. óta: máltai; 2011. december 31. óta: ír; az ideiglenes eltérési lehetőségeket a [920/2005/EK](#) és a [1257/2010/EK tanácsi rendelet](#) rendelet állapította meg. A csatlakozás időpontjában hatályos másodlagos jogszabályokat lefordítják horvátra, és fokozatosan közzéteszik [az Európai Unió Hivatalos Lapjának](#) kiadásában.

mezőbe, a találati listában a három bíróság (Bíróság, Törvényszék és/vagy Közzolgálati Törvényszék) bármelyike által bármely évben tárgyalt, 122. számú ügyek szerepelnek majd.

Kereshetünk az ügy általános megnevezése szerint is, **A felek neve** keresőablak segítségével. Ez általában az ügyben érintett felek nevének egyszerűsített formáját jelenti.

A találatok szűkítéséhez összesen 16 többfunkciós keresési mező áll rendelkezésre. A különböző keresőablakok felhasználóbarát kialakításúak, és többféle kombinációban is használhatók. A keresőablakokhoz gyakran keresési listák is tartoznak; ezeket az ikonra kattintva lehet előhívni, hogy válasszunk a rendelkezésre álló kereső kifejezések közül.

Általánosabb kereséshez **A szöveg szavai** mező alkalmazásával kulcsszó alapján kereshetünk az 1954 óta a Bíróság Határozatainak Tárában és 1994 óta a Határozatok Tára – Közzolgálati ügyek (EBHT-KSZ) köteteiben megjelent összes dokumentumban.

Ha a keresés inkább témához kötődik, érdemes a **Tárgy** mezőt használni. Ehhez kattintsunk a mező jobb oldalán található ikonra, és a felsorolásból válasszuk ki a megfelelő tárgya(ka)t. A keresés eredményeképpen megkapjuk a Bíróság, a Törvényszék, a Közzolgálati Törvényszék határozataiban és a főtanácsnoki indítványokban tárgyalt jogi kérdésekre vonatkozó válogatott dokumentumok ábécésorrendbe rendezett listáját.

A CURIA weboldalnak további esetjogi eszközei is vannak:

Ügyszám szerinti hozzáférés: ebben a részben a három bíróság valamelyike elé került ügyekre vonatkozó információk vannak összegyűjtve. Az ügyeket a hivatalba történt érkezésüknek megfelelően, ügyszám szerinti sorrendben mutatja be. Az ügyek tanulmányozásához kattintson az ügyszámra. Az „Ügyszám szerinti hozzáférés” itt érhető el: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/.

Rendszerezett ítélkezési gyakorlat: ebben a részben az adott határozat alapvető jogi elemeire vonatkozó esetjogi összefoglalók rendszerezett csoportosítását találjuk. Ezek az összefoglalók a lehető legnagyobb mértékben támaszkodnak magára a határozat szövegére. A „Rendszerezés” itt érhető el: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7046/.

Kapcsolódó tanulmányok: ez a rovat a három bíróság fennállása óta hozott ítéleteihez kapcsolódó tanulmányokra vonatkozó hivatkozásokat tartalmazza. Az ítéletek mindhárom bíróság esetében időrendben, az ügyszám szerinti sorrendben, míg a tanulmányokra vonatkozó hivatkozások a megjelenésük időrendi sorrendjében szerepelnek. A hivatkozások az eredeti nyelvükön szerepelnek. „Az ítéletekhez kapcsolódó kommentárok jegyzéke” itt érhető el: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7083/.

Nemzeti ítélkezési gyakorlat: ez a külső adatbázis a CURIA weboldalon keresztül érhető el. Az uniós joggal kapcsolatos releváns nemzeti ítélkezési gyakorlathoz nyújt hozzáférést. Az adatbázis a tagállami nemzeti bíróságok ítélkezési gyakorlatának gyűjteményén alapul. Az információkat jogi folyóiratok szelektív áttekintése útján és számos nemzeti bírósággal való közvetlen kapcsolatfelvétellel gyűjtötték össze. A nemzeti ítélkezési gyakorlat adatbázisa angol és francia nyelven érhető el, és a következő címen érhető el: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7062/.

Hivatkozott jogi eszközök

Az ENSZ jogi eszközei

Az ENSZ alapvető szerződéseit, ezen belül a CRC-t és ellenőrző szervezeteiket illetően lásd: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/coreinstruments.aspx>

A gyermekek védelméről, a családról és a tulajdonviszonyokról szóló nemzetközi magánjogi egyezményekkel foglalkozó hágai konferenciát illetően lásd: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions>.

Az Európa Tanács jogi eszközei

Az Európa Tanács valamennyi jogi eszköze elérhető az interneten a <http://conventions.coe.int/Treaty/> címen. Az Európa Tanács jogi eszközei uniós tagállamok általi elfogadásának helyzetére vonatkozó információkat illetően lásd az FRA honlapján a következő címen: <https://fra.europa.eu/en/databases/efris/>.

Rövidített név	Cím
A gyermekek jogai/polgári jogok	
<i>Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről</i>	A 11. és 14. jegyzőkönyvvel módosított, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény, CETS 005., Róma, 1950. november 4., 1-15. o.
<i>Kiegészítő jegyzőkönyv az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményhez</i>	Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezményhez csatolt, 11. kiegészítő jegyzőkönyvvel módosított jegyzőkönyv, CETS 009., Párizs, 1952. március 20., 1-3. o.

Rövidített név	Cím
<i>12. kiegészítő jegyzőkönyv az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményhez</i>	Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 12. jegyzőkönyve, CETS 177., Róma, 2000. november 4., 1-3. o.
<i>Európai egyezmény a gyermekek jogainak gyakorlásáról</i>	A gyermekek jogainak gyakorlásáról szóló európai egyezmény, CETS 160., Strasbourg, 1996. január 25., 1-10. o.
<i>Európai egyezmény a házasságon kívül született gyermekek jogállásáról</i>	Európai egyezmény a házasságon kívül született gyermekek jogállásáról, CETS 085., Strasbourg, 1975. október 15., 1-5. o.
<i>Egyezmény az emberi jogokról és a biomedicináról</i>	Egyezmény az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására tekintettel történő védelméről: Egyezmény az emberi jogokról és a biomedicináról, CETS 164., Oviedo, 1997. április 4., 1-12. o.
A személyazonossággal kapcsolatos kérdések	
<i>Keretegyezmény a nemzeti kisebbségek védelméről</i>	Keretegyezmény a nemzeti kisebbségek védelméről, CETS 157., Strasbourg, 1995. február 1., 1-10. o.
<i>Az állampolgárságról szóló európai egyezmény</i>	Európai egyezmény az állampolgárságról, CETS 166., Strasbourg, 1997. november 6., 1-13. o.
<i>Az Európa Tanács egyezménye az államutódlás esetén bekövetkező hontalanság elkerüléséről</i>	Az Európa Tanács egyezménye az államutódlás esetén bekövetkező hontalanság elkerüléséről, CETS 200., Strasbourg, 2006. május 19., 1-7. o.
Családi élet és szülői felügyelet	
<i>A gyermekekkel való kapcsolattartásról szóló egyezmény</i>	A gyermekekkel való kapcsolattartásról szóló egyezmény CETS 192., Strasbourg, 2003. május 15., 1-13. o.
<i>Európai egyezmény a gyermekek örökbefogadásáról (felülvizsgált)</i>	Európai egyezmény a gyermekek örökbefogadásáról (felülvizsgált), CETS 202., Strasbourg, 2008. november 27., 1-11. o.
<i>Európai egyezmény a gyermekek feletti felügyeleti jogot érintő határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a felügyeleti viszonyok helyreállításáról</i>	Európai egyezmény a gyermekek feletti felügyeleti jogot érintő határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a felügyeleti viszonyok helyreállításáról, CETS 105., Luxembourg, 1980. május 20., 1-12. o.
A gyermekek erőszakkal és kizsákmányolással szembeni védelme	
<i>Az Európa Tanács egyezménye a gyermekek szexuális kizsákmányolással és szexuális visszaéléssel szembeni védelméről</i>	Az Európa Tanács egyezménye a gyermekek szexuális kizsákmányolással és szexuális visszaéléssel szembeni védelméről, CETS 201., Lanzarote, 2007. október 25., 1-21. o.

Rövidített név	Cím
<i>Európai egyezmény a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről</i>	Európai egyezmény a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről, CETS 126., Strasbourg, 1987. november 26., 1–9. o.
<i>Egyezmény a számítástechnikai bűnözésről</i>	Egyezmény a számítástechnikai bűnözésről, CETS 185., Budapest, 2001. november 23., 1–27. o.
<i>Az Európa Tanács Egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről</i>	Az Európa Tanács egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről, CETS 197., Varsó, 2005. május 16., 1–21. o.
<i>Az Európa Tanács egyezménye a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről</i>	Az Európa Tanács egyezménye a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről, CETS 210., Isztambul, 2011. május 11., 1–31. o.
Gazdasági, szociális és kulturális jogok	
<i>Európai Szociális Charta</i>	Európai Szociális Charta, CETS 035., Torino, 1961. október 18., 1–18. o.
<i>Európai Szociális Charta (felülvizsgált)</i>	Európai Szociális Charta (felülvizsgált), CETS 163., Strasbourg, 1996. május 3., 1–29. o.
Migráció és menekültügy	
<i>Európai egyezmény a kiskorúak hazatelepítéséről</i>	Európai egyezmény a kiskorúak hazatelepítéséről, CETS 071., Hága, 1970. május 28., 1–9. o.
<i>Európai egyezmény a migráns munkavállalók jogállásáról</i>	Európai egyezmény a migráns munkavállalók jogállásáról, CETS 093., Strasbourg, 1977. november 24., 1–14. o.
<i>Európai egyezmény a szociális biztonságról</i>	Európai egyezmény a szociális biztonságról, CETS 078., Párizs, 1972. december 14., 1–42. o.
<i>A társadalombiztosítás európai szabályai (átdolgozott kiadás)</i>	A társadalombiztosítás európai szabályai, CETS 139., Strasbourg, 1990. november 6., 1–33. o.
Fogyasztó- és adatvédelem	
<i>Egyezmény az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során</i>	Egyezmény az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során, CETS 108., Strasbourg, 1981. január 28., 1–10. o.
<i>Európai egyezmény a határokat átlépő televíziózásról</i>	Európai egyezmény a határokat átlépő televíziózásról, CETS 132., Strasbourg, 1989. május 5., 1–20. o.

Uniós jogi eszközök

Valamennyi uniós jogi eszköz elérhető az interneten a <http://eur-lex.europa.eu> címen.

Rövidített név	Cím
Megkülönböztetés tilalma	
<i>A faji egyenlőségről szóló irányelv (2000/43/EK)</i>	A Tanács 2000/43/EK irányelve (2000. június 29.) a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról, HL L 180., 2000.7.19., 22–26. o.
<i>A foglalkoztatási egyenlőségről szóló irányelv (2000/78/EK)</i>	A Tanács 2000/78/EK irányelve (2000. november 27.) a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról, HL L 303., 2000.12.2., 16–22. o.
<i>Az árukhoz és szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférésről szóló irányelv (2004/113/EK)</i>	A Tanács 2004/113/EK irányelve (2004. december 13.) a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvének az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása tekintetében történő végrehajtásáról, HL L 373., 2004.12.21., 37–43. o.
Családi élet és szülői felügyelet	
<i>Az átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet</i>	A Tanács (EU) 2019/1111 rendelete (2019. június 25.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről, HL L 178., 2019.7.2., 1–115. o.).
<i>A tartásról szóló rendelet (4/2009/EU)</i>	A Tanács 4/2009/EK rendelete (2008. december 18.) a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről, HL L 7., 2009.1.10., 1–79. o.
<i>A közvetítésről szóló irányelv (2008/52/EK)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK irányelve (2008. május 21.) a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól, HL L 136., 2008.5.24., 3–8. o.
<i>Az igazságszolgáltatáshoz való jogról szóló irányelv (2002/8/EK)</i>	A Tanács 2003/8/EK irányelve (2003. január 27.) a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való jog megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról, HL L 26., 2003.1.31., 41–47. o.
<i>A munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv ((EU) 2019/1158)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1158 irányelve (2019. június 20.) a szülők és a gondozók vonatkozásában a munka és a magánélet közötti egyensúlyról és a 2010/18/EU tanácsi irányelv hatályaon kívül helyezéséről (HL L 188., 2019.7.12., 79–93. o.).

Rövidített név	Cím
A gyermekek erőszakkal és kizsákmányolással szembeni védelme	
<i>A fiatal munkavállalókról szóló irányelv (94/33/EK)</i>	A Tanács 94/33/EK irányelve (1994. július 22.) a fiatal személyek munkahelyi védelméről, HL L 216., 1994.8.20., 12–20. o.
<i>Az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló irányelv (2011/36/EU)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL L 101., 2011.4.15., 1–11. o.
<i>A gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló irányelv (2011/93/EU)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve (2011. december 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL L 335., 2011.12.17., 1–14. o.
<i>Az áldozatokról szóló irányelv (2012/29/EU)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL L 315., 2012.11.14., 57–73. o.
<i>Az emberkereskedelem áldozatainak kiállított tartózkodási engedélyekről szóló irányelv (2004/81/EK)</i>	A Tanács 2004/81/EK irányelve (2004. április 29.) a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményekkel érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről, HL L 261., 2004.8.6., 19–23. o.
<i>A Bizottság 2007/698/EK határozata</i>	A Bizottság 2007. október 29-i határozata a 2007/116/EK határozatnak a további, 116-tal kezdődő, fenntartott hívószámok bevezetése tekintetében történő módosításáról (az értesítés a C(2007) 5139. számú dokumentummal történt) (EGT-vonatkozású szöveg), HL L 284., 2007.10.30., 31–32. o.
<i>Az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex létrehozásáról szóló irányelv (átdolgozás) ((EU) 2018/1972)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1972 irányelve (2018. december 11.) az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex létrehozásáról (átdolgozás), HL L 321., 2018.12.17., 36–214. o.
<i>Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv (átdolgozás) (EU) 2018/1808</i>	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1808 irányelve (2018. november 14.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról szóló 2010/13/EU irányelv módosításáról, HL L 303., 2018.11.28., 69–92. o.
<i>Az elektronikus kereskedelemről szóló irányelv (2000/31/EK)</i>	2000/31/EK irányelv a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól, HL L 178., 2000.7.17., 1–16. o.

Rövidített név	Cím
<i>Elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv (2002/58/EU)</i>	2002/58/EK irányelv az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről, HL L 201., 2002.7.31., 37–47. o.
Migráció és menedékjog, ezen belül a migráns gyermekek szociális jogai	
<i>A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2013/32/EU irányelve (2013. június 26.) a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról, HL L 180., 2013.6.29., 60–95. o.
<i>Dublini rendelet (604/2013/EU)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 604/2013/EU rendelete (2013. június 26.) egy harmadik országbeli állampolgár vagy egy hontalan személy által a tagállamok egyikében benyújtott nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról, HL L 180., 2013.6.29., 31–59. o.
<i>Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2011/95/EU irányelve (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról, HL L 337., 2011.12.20., 9–26. o.
<i>492/2011/EU rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 492/2011/EU rendelete (2011. április 5.) a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról (EGT-vonatkozású szöveg), HL L 141., 2011.5.27., 1–12. o.
<i>A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg), HL L 158., 2004.4.30., 77–123. o.
<i>A migráns munkavállalók gyermekeinek oktatásáról szóló 77/486/EGK tanácsi irányelv</i>	A Tanács 77/486/EGK irányelve (1977. július 25.) a migráns munkavállalók gyermekeinek oktatásáról, HL L 199., 1977.8.6., 32–33. o.
<i>Családegyesítési irányelv (2003/86/EK)</i>	A Tanács 2003/86/EK irányelve (2003. szeptember 22.) a családegyesítési jogról, HL L 251., 2003.10.3., 12–18. o.

Rövidített név	Cím
<i>Az átmeneti védelemről szóló irányelv (2001/55/EK)</i>	A Tanács 2001/55/EK irányelve (2001. július 20.) a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumszabályairól, valamint a tagállamoknak e személyek befogadása és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedésekről, HL L 212., 2001.8.7., 12–23. o.
<i>A befogadásra vonatkozó szabályokról szóló irányelv (2013/33/EU)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2013/33/EU irányelve (2013. június 26.) a nemzetközi védelmet felperesek befogadására vonatkozó szabályok megállapításáról, HL L 180., 2013.6.29., 96–116. o.
<i>Visszatérési irányelv (2008/115/EK)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2008/115/EK irányelve (2008. december 16.) a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról, HL L 348., 2008.12.24., 98–107. o.
<i>A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv (2003/109/EK)</i>	A Tanács 2003/109/EK irányelve (2003. november 25.) a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgárainak jogállásáról, HL L 16., 2004.1.23., 44–53. o.
<i>Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex, 562/2006/EK rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 562/2006/EK rendelete (2006. március 15.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról, HL L 105., 2006.4.13., 1–32. o.
Fogyasztóvédelem és a személyes adatok védelme	
<i>A fogyasztók jogairól szóló irányelv (2011/83/EU)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU irányelve (2011. október 25.) a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg), HL L 304., 2011.11.22., 64–88. o.
<i>A másnak látszó, és ezáltal a fogyasztók egészségét vagy biztonságát veszélyeztető termékekről szóló 87/357/EGK irányelv</i>	A Tanács 87/357/EGK irányelve (1987. június 25.) a másnak látszó, és ezáltal a fogyasztók egészségét vagy biztonságát veszélyeztető termékekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről, HL L 192., 1987.7.11., 49–50. o.
<i>A távértékesítésről szóló irányelv (97/7/EK)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 97/7/EK irányelve (1997. május 20.) a távollevők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről, – A Tanács és a Parlament nyilatkozata re 6. cikk (1) bekezdés – A Bizottság nyilatkozata re 3. cikk (1) bekezdés, első franciabekezdés, HL L 144., 1997.6.4., 19–27. o.
<i>Általános termékbiztonsági irányelv (2001/95/EK)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2001. december 3-i 2001/95/EK irányelve az általános termékbiztonságról (EGT vonatkozású szöveg), HL L 11., 2002.1.15., 4–17. o.

Rövidített név	Cím
<i>Rendelet a csecsemők és kisgyermekek számára készült, a speciális gyógyszeres célokra szánt, valamint a testtömeg-szabályozás céljára szolgáló, teljes napi étrendet helyettesítő élelmiszerekről</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2009/39/EK irányelve (2009. május 6.) a különleges táplálkozási célokra szánt élelmiszerekről (átdolgozás) (EGT-vonatkozású szöveg), HL L 124., 2009.5.20., 21–29. o. A 609/2013/EU rendelet a csecsemők és kisgyermekek számára készült, a speciális gyógyászati célra szánt, valamint a testtömeg-szabályozás céljára szolgáló, teljes napi étrendet helyettesítő élelmiszerekről, továbbá a 92/52/EGK tanácsi irányelv, a 96/8/EK, az 1999/21/EK, a 2006/125/EK és a 2006/141/EK bizottsági irányelv, a 2009/39/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 41/2009/EK és a 953/2009/EK bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről, HL L 181., 2013.6.29., 35–56. o.
<i>A játékbiztonságról szóló irányelv (2009/48/EK)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2009. június 18-i 2009/48/EK irányelve a játékok biztonságáról (EGT-vonatkozású szöveg), HL L 170., 2009.6.30., 1–37. o.
<i>Az aaudiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv (átdolgozás) ((EU) 2018/1808)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1808 irányelve (2018. november 14.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról szóló 2010/13/EU irányelv módosításáról, HL L 303., 2018.11.28., 69–92. o.
<i>Általános adatvédelmi rendelet ((EU) 2016/679)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 119., 2016.5.4., 1–88. o.
<i>Az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről szóló 2002/58/EK irányelv</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2002/58/EK irányelve (2002. július 12.) az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről (Elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv), HL L 201., 2002.7.31., 37–47. o.
<i>A személyes adatoknak az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, büntetőeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzett kezelése tekintetében a természetes személyek védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló irányelv (2016/680/EU)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/680 irányelve a személyes adatoknak az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, a vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzett kezelése tekintetében a természetes személyek védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 2008/977/IB tanácsi kerethatározat hatályon kívül helyezéséről, HL L 119., 2016.5.4., 89–131. o.

Rövidített név	Cím
<i>A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv (2005/29/EK)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról („Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról”) (EGT vonatkozású szöveg), HL L 149., 2005.6.11., 22-39. o.
<i>Az emberi felhasználásra szánt gyógyszerek klinikai vizsgálatairól szóló 536/2014/EU rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2014. április 16-i 536/2014/EU rendelete az emberi felhasználásra szánt gyógyszerek klinikai vizsgálatairól és a 2001/20/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg), HL L 158., 2014.5.27., 1-76. o.
Büntető igazságszolgáltatás és alternatív eljárások	
<i>A tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló irányelv (2010/64/EU)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2010/64/EU irányelve (2010. október 20.) a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról, HL L 280., 2010.10.26., 1-7. o.
<i>A tájékoztatáshoz való jogról szóló irányelv (2012/13/EU)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2012/13/EU irányelve (2012. május 22.) a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról, HL L 142., 2012.6.1., 1-10. o.
<i>Az ügyvédi segítségről szóló irányelv (2013/48/EU)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2013/48/EU irányelve (2013. október 22.) a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról, HL L 294., 2013.11.6., 1-12. o.
<i>Alapjogi Charta</i>	Az Európai Unió Alapjogi Chartája, HL C 326., 2012.10.26., 391-407. o.
<i>Irányelv a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról ((EU) 2016/800)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/800 irányelve (2016. május 11.) a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról, HL L 132., 2016.5.21., 1-20. o.
Fogyatékosággal élő gyermekek	
<i>A Tanács 2010/48/EK határozata</i>	A Tanács 2009. november 26-i 2010/48/EK határozata a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezménynek az Európai Közösség által történő megkötéséről, HL L 23., 2010.1.27., 35-61. o.

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségéről további információ olvasható az interneten. Ez az FRA weboldaláról érhető el (fra.europa.eu).

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatáról további információk a bíróság honlapján található: echr.coe.int. A HUDOC keresőportál révén hozzáférhetők az ítéletek és határozatok angolul, ill. franciául, egyes esetekben azok fordítása más nyelveken, esetjogi tájékoztatók, sajtóközlemények, valamint a bíróság munkájával kapcsolatos egyéb tudnivalók.

Hogyan juthat hozzá az Európa Tanács kiadványaihoz?

A Council of Europe Publishing a szervezet hatáskörébe tartozó összes területen, köztük az emberi jogok, a jogtudomány, az egészségügy, az etika, a szociális ügyek, a környezetvédelem, az oktatás, a kultúra, a sport, a fiatalok és az építészeti örökség területén kiad műveket. Az átfogó katalógusból könyvek és elektronikus publikációk egyaránt rendelhetők online módon: (<http://book.coe.int/>).

A virtuális olvasószoba révén az érdeklődők ingyenesen ismerhetik meg a lényegesebb újonnan publikált művek kivonatait, ill. egyes hivatalos anyagok teljes szövegét.

Az Európa Tanács egyezményeire vonatkozóan tájékoztatás, valamint az egyezmények teljes szövege elérhető az Európa Tanács szerződéseket kezelő irodájának honlapjáról: <http://conventions.coe.int/>.

Kapcsolatba szeretne lépni az EU-val?

Személyesen

Az Európai Unió területén több Europe Direct központ is működik. Keresse meg online az Önhöz legközelebb eső központot (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_hu).

Telefonon vagy írásban

A Europe Direct központok feladata, hogy megválaszolják a polgárok Európai Unióval kapcsolatos kérdéseit. Vegye igénybe a szolgáltatást

- az ingyenesen hívható telefonszámon: 00 800 6 7 8 9 10 11 (bizonyos szolgáltatók számíthatnak fel díjat a hívásért),
- a rendes díjszabású telefonszámon: +32 22999696,
- az alábbi nyomtatvány használatával: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_hu.

Információkat keres az EU-ról?

Online

Az EUROPA portál tájékoztatással szolgál az Európai Unióról az EU összes hivatalos nyelvén (european-union.europa.eu).

Uniós kiadványok

Az op.europa.eu/hu/publications címen uniós kiadványok tekinthetők meg és rendelhetők. Ha bizonyos ingyenes kiadványokból több példányra van szüksége, rendeljen a Europe Direct központtól vagy hazájának helyi dokumentációs központjától (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_hu).

Uniós jogszabályok és kapcsolódó dokumentumok

Az EUR-Lex portálon bármelyik hivatalos nyelven hozzáférhetők az EU jogi tartalmái és az 1951-től megjelenő jogszabályai (eur-lex.europa.eu).

Uniós nyílt hozzáférésű adatok

A „data.europa.eu” portálon az uniós intézmények, szervek és ügynökségek nyílt hozzáférésű adatkészletei érhetőek el. Az adatok ingyen letölthetők és felhasználhatók, úgy kereskedelmi, mint nem kereskedelmi célokra. Emellett a portálon keresztül a különböző európai országok számos adatkészlete elérhető.

A gyermekek teljes jogú jogosultak. Megilleti őket az összes emberi és alapvető jog, és sajátos jellemzőikre tekintettel rájuk különleges szabályok vonatkoznak. E kézikönyv célja annak bemutatása, hogy az európai jog és ítélkezési gyakorlat hogyan kezeli a gyermekek sajátos érdekeit és szükségleteit. Bemutatja a szülők és gyámok vagy más törvényes képviselők jelentőségét is, és adott esetben utal arra, ha egyes jogok és felelőségek elsősorban a gyermekek gondviselőit illetik.

E kézikönyv célja, hogy növelje a tudatosságot, és javítsa az Európában a gyermekek jogait védő és előmozdító jogi normák ismeretét. Forrásként szolgál mind az Európai Unió (EU), mind az Európa Tanács e témákhoz kapcsolódó jogával kapcsolatban, és kifejti, hogy az egyes kérdéseket hogyan szabályozza az uniós jog, ezen belül az Európai Unió Alapjogi Chartája, illetve az emberi jogok európai egyezménye (EJEE), az Európai Szociális Charta és az Európa Tanács más eszközei.

Ez a kézikönyv nem erre a területre szakosodott jogászok, bírók, ügyészek, gyermekvédelmi hatóságok és a gyermekjogok jogi védelméért felelős más gyakorló szakemberek és szervezetek számára készült. Kifejti az irányadó joggyakorlatot, és összefoglalja az Európai Unió Bírósága (EUB) és az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEE) legfontosabb döntéseit.

FRA – AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE

Schwarzenbergplatz 11-1040 Bécs – Ausztria
Tel.: +43 (1) 580 30-0 – Fax: +43 (1) 580 30-699
fra.europa.eu
facebook.com/fundamentalrights
linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency
twitter.com/EURightsAgency

EURÓPA TANÁCS

67075 Strasbourg Cedex – Franciaország
Tel. +33 (0) 3 88 41 20 00

EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA

echr.coe.int – publishing@echr.coe.int
twitter.com/ECHR_CEDH

GYERMEKJOGI OSZTÁLY

coe.int/children – children@coe.int
https://twitter.com/CoE_children



Az Európai Unió
Kiadóhivatala